

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

uluslararası boyutuyla
hukuk eğitimi ve
AVUKATLIK
mesleğine giriş
SEMPOZYUMU

Law Education and Entrance to the
Legal Profession in Eastern and South-Eastern
Europe Symposium

09-10 Mayıs / May 2008 - EDİRNE

ULUSLARARASI BOYUTUYLA
HUKUK EĞİTİMİ
VE
AVUKATLIK MESLEĞİNE GİRİŞ
SEMPOZYUMU
LAW EDUCATION AND ENTRANCE
TO THE LEGAL PROFESSION
IN EASTERN AND SOUTH-EASTERN
EUROPE SYMPOSIUM

9-10 Mayıs/May 2008
EDİRNE

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ
UNION OF TURKISH BAR ASSOCIATIONS

Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 152

*Uluslararası Boyutuyla Hukuk Eğitimi
ve Avukatlık Mesleğine Giriş Sempozyumu*

ISBN: 978-9944-234-63-4
© Türkiye Barolar Birliği
Birinci Baskı: Ekim 2008, Ankara

Türkiye Barolar Birliği
Oğuzlar Mahallesi
Barış Manço Caddesi, 44
06520 Balgat - ANKARA
Tel: (312) 287 87 90 (pbx)
Faks: 312 286 31 00 - 286 55 65
web: www.barobirlik.org.tr
e-posta: yayin@barobirlik.org.tr

Sayfa Tasarımı ve Ofset Hazırlık
Düş Atelyesi (0312.215 70 37)

Baskı
Şen Matbaa
Özveren Sokağı 25/B
Demirtepe-Ankara
(0312. 229 64 54 - 230 54 50)

ULUSLARARASI BOYUTUYLA
HUKUK EĞİTİMİ
VE
AVUKATLIK MESLEĞİNE GİRİŞ
SEMPOZYUMU
LAW EDUCATION AND ENTRANCE
TO THE LEGAL PROFESSION
IN EASTERN AND SOUTH-EASTERN
EUROPE SYMPOSIUM

9-10 Mayıs/May 2008
EDİRNE

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ GÜN AÇILIŞ KONUŞMALARI

Av. Güneş GÜRSELER.....	3
Av. Coşkun MOLLA.....	4
Av. Özdemir ÖZOK.....	6

BİRİNCİ GÜN BİRİNCİ OTURUM *"Avrupa'da Hukuk Eğitimi"*

Prof. Luis I. GORDILLO-PEREZ.....	21
Tartışma.....	34
Slavka Dimitrova-SİMEONOVA.....	41
Tartışma.....	48

BİRİNCİ GÜN İKİNCİ OTURUM *"Avrupa'da Hukuk Eğitimi"*

Av. Güneş GÜRSELER.....	61
Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ.....	62

Prof. Dr. Selma ÇETİNER.....	68
Prof. Dr. Yasemin İŞIKTAÇ.....	76
Arzu OĞUZ.....	84
Arş. Gör. Muhammet ERDAL.....	96
Oğuzhan GÜZEL.....	104
Prof. Dr. Hakan PEKCANİTEZ.....	113
Tartışma.....	118

İKİNCİ GÜN
BİRİNCİ OTURUM

“Avrupa’da Avukatlık Mesleğine Giriş ve Meslek İçi Eğitim”

Kyriakos NANOS.....	132
Yuri BOŞNAKOV.....	140
Tracey CALVERT.....	144
Tartışma.....	152

İKİNCİ GÜN
İKİNCİ OTURUM

“Avrupa’da Avukatlık Mesleğine Giriş ve Meslek İçi Eğitim”

Av. Güneş GÜRSELER.....	161
Av. Sani YILDIRIM.....	161
Av. Berra BESLER.....	163
Tartışma.....	171

İKİNCİ GÜN
ÜÇÜNCÜ OTURUM

“Avrupa’da Avukatlık Mesleğine Giriş ve Meslek İçi Eğitim”

Av. Rifat ÇULHA.....	181
Av. Ali ŞEN.....	186
Av. Mehmet Zeki DURMAZ.....	190
Av. Nevzat ERDEMİR.....	196
Av. Sinan AKGÖL.....	202
Tartışma.....	207
Av. Haşim MISIR.....	209
Av. Ferda KARDELEN.....	212
Av. Aydın SEĞMEN.....	217
Av. Zeki İŞLEKEL.....	222
Prof. Dr. Yıldırım ÜLER.....	225
Av. Hasan KILIÇ.....	227
Tartışma.....	233

EKLER
TEBLİĞLER

Av. Güneş GÜRSELER.....	239
Prof. Luis I. GORDILLO-PEREZ.....	249
Slavka Dimitrova-SIMEONOVA.....	262
Kyriakos NANOS.....	270
Yrd. Doç. Dr. Momiana GUNEVA.....	279
FOTOĞRAFLAR.....	297

Türkiye Barolar Birliği
ULUSLARARASI BOYUTUYLA
HUKUK EğİTİMİ
VE AVUKATLIK MESLEğİNE GİRİŞ
SEMPOZYUMU

Birinci Gün
9 Mayıs 2008

Açılış Konuşmaları

Sunucu: Üniversitemiz Sayın Sekreteri Sayın Recep Gürkan'a bu güzel sunumundan dolayı teşekkür ediyoruz. Değerli konuklar; şimdi huzurlarınıza Türkiye Barolar Birliği Genel Sekreteri Sayın Av. Güneş Gürseler'i davet ediyorum.

Av. Güneş GÜRSELER: Sayın Valim ve Edirne ilimizin değerli yöneticileri, Edirne Adliyesinin başta Sayın Cumhuriyet Başsavcısı, Adalet Komisyonu Başkanı ve değerli yargıçları olmak üzere tüm üyeleri, Trakya Üniversitesi'nin çok değerli Rektörü başta olmak üzere tüm öğretim üyeleri, çok değerli Türkiye Barolar Birliği Başkanı, Yönetim Kurulu üyelerimiz, Disiplin ve Denetleme Kurulu Başkan ve üyelerimiz, Türkiye'nin dört bir tarafından aramıza katılan benim tespit edebildiğim Aksaray, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bitlis, Çanakkale, Çorum, Denizli, Edirne, Elazığ, Isparta, İstanbul, İzmir, Karabük, Kırklareli, Kütahya, Manisa, Muğla, Sivas, Tekirdağ, Trabzon, Yalova, Zonguldak Baro başkanlarımız, Edirne'deki yabancı misyonun Yunanistan ve Bulgaristan'ın değerli başkonsolosları, değerli temsilcileri, Edirne Ticaret Odası'nın değerli temsilcisi, Edirne Belediye Başkanı'nı da ayrıca Edirne'nin yöneticileri içinde saydım, değerli Edirneliler, değerli konuklarımız, bu uluslararası toplantıya davetimizi kabul ederek İspanya'dan, İngiltere'den, Yunanistan'dan, Bulgaristan'dan, Makedonya'dan aramıza katılan değerli konuklarımız, Türkiye'deki hukuk fakültelerinden aramıza katılan değerli öğretim üyelerimiz, öğrenci arkadaşlarımız ve değerli meslektaşlarımız; Türkiye Barolar Birliği'nin Trakya barolarıyla, (Edirne, Çanakkale, Kırklareli, Tekirdağ ba-

GÜNEŞ
GÜRSELER'İN
KONUŞMASI

GÜNEŞ
GÜRSELERİN
KONUŞMASI

rolarıyla) birlikte düzenlediği uluslararası boyutuyla hukuk eğitimi ve avukatlık mesleğine giriş toplantısına hoş geldiniz, bu arada ben ardıl tercümeyi unuttum, arkadaşımızdan özür diliyorum, buyurun.

Şimdi Trakya Baroları adına Türkiye Barolar Birliği'yle bu etkinlikte ev sahipliği yapan Edirne Barosu Başkanı'nı sizlere hoş geldiniz demek üzere huzurlarınıza davet ediyorum.

COŞKUN
MOLLA'NIN
KONUŞMASI

Av. Coşkun MOLLA: Sayın Vali Yardımcısı, Türkiye Barolar Birliği Sayın Başkanı, Sayın Belediye Başkan Vekili, Sayın Cumhuriyet Başsavcısı, Edirne 1. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı, Sayın Rektör, Bulgaristan Başkonsolosu, Yunanistan Konsolosu, Bulgaristan, Yunanistan, İspanya, İngiltere ve Galler, Makedonya ve Türkiye'den gelen değerli bilim insanları ve meslektaşlarım, Türkiye Barolar Birliği'nin değerli yönetimi, değerli baro başkanlarım, saygıdeğer hanımefendiler, beyefendiler, sayın basın mensupları, Türkiye Barolar Birliği'nin Edirne'de düzenlemiş olduğu "Uluslararası Boyutuyla Hukuk Eğitimi ve Avukatlık Mesleğine Giriş Sempozyumu"na katılımınızdan dolayı sizleri Trakya baroları olarak, Çanakkale, Tekirdağ, Kırklareli Baro başkanları adına ve Edirne Barosu yönetim kurulu arkadaşlarım ve kendi adıma sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Kültürlerin ve ülkelerin buluştuğu tarihi başkent, serhat şehrimiz Edirne'ye hoş geldiniz. Bu sempozyumun düzenlenmesinde Baromuza destek ve katkı sağlayan Edirne Valiliği'ne, Edirne Belediyesi'ne, üniversitenin kapılarını bize açarak tüm olanaklarını bu toplantı için sunan Trakya Üniversitesi Rektörü Sayın Enver Duran'a ve yönetim kadrosuna, Edirne Ticaret Odası'na huzurlarınızda şükranlarımı sunuyorum.

Değerli konuklar, değerli hukukçular, sayın meslektaşlarım; sempozyumun bildiğiniz gibi uluslararası boyutuyla hukuk eğitimi ve avukatlık mesleğine giriş konu başlıkları altında iki gün boyunca 32 baromuzdan gelen siz değerli avukat meslektaşlarımla, Bulgaristan'dan, Yunanistan'dan, İngiltere ve Galler ve Makedonya barolarından katılan meslektaşlarla program çerçevesinde Burgas Free Üniversitesi, İspanya Bil-

bao Üniversitesi gibi Avrupa ülkelerinden ve Ankara, İstanbul, Hacettepe, Uludağ ve Yakındoğu üniversitelerinden katılan çok yerli hukukçu bilim insanlarıyla tartışacağız. Türkiye Barolar Birliği Başkan ve yönetim kurulu üyelerine ülkemizde hukuk eğitiminin gelişiminin tartışılacağı, avukatlık mesleğinin geleceğini etkileyecek bu önemli uluslararası toplantıyı Edirne'de ve baromuzun ev sahipliğinde düzenlemesinden ayrı ayrı teşekkür ediyor, şükranlarımı sunuyorum.

Türkiye Barolar Birliği ve barolarımızın ülkemiz hukuk sistemi adına sundukları katkıları ve Türk avukatlarının mesleki gelişim ve sorunları için yılmadan yaptıkları çalışmaları takdirle izliyoruz. Edirne Barosu olarak Türkiye Barolar Birliği yönetimine bu çalışmalardan dolayı her zaman ve tüm gücümüzle katkıda bulunmayı ve yardımcı olmayı sürdüreceğiz.

Değerli konuklar; Edirne Barosu Başkanı olarak Türkiye Barolar Birliği'nin Edirne Barosuna duyduğu güven nedeniyle ve sizlere ev sahipliği yapma görevi üstlenmiş olmak benim için bir onurdur. Sizleri kentimizde konuk etmekten dolayı duyduğum mutluluğu ve heyecanı bir kez daha ifade etmek istiyorum. Toplantımızın ülkemiz hukukçuları için olduğu gibi yabancı hukukçu dostlarımız için de yararlı olacağına inanıyorum. Baromuz Edirne'nin konumu gereği, Balkan ve Avrupa ülkelerine sınır kent olması nedeniyle Bulgaristan ve Yunanistan barolarıyla 1999 yılından beri mesleki dayanışma ve işbirliğini sürdürmektedir. Trakya Üniversitesi'nin 1999 yılında Burgaz Free Üniversitesi'yle temasları sonucunda hukuk fakültesinde Türkçe seçmeli ders gören öğrenciler için baromuzda staj görmeleri imkânı sağlanmıştır. 2000 yılında dönemin Bulgaristan Cumhurbaşkanı Vekili'nin himayelerinde Burgaz Free Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde "*Türk Bulgar Hukuku Mukayeseli Sempozyumu*" düzenlenmiş ve baromuzdan değerli meslektaşlarımız sunumlar yapmışlardır. Sonraki yıllarda Burgaz ve Haskovo barolarıyla mesleki işbirliği protokolleri ve Baromuzla ortak projeler imzalanmıştır. Yapılan ortak toplantılarla Bulgaristan ve Yunanistan barolarının avukatlık kanunlarını, avukatların hak ve sorumlulukla-

COŞKUN
MOLLA'NIN
KONUŞMASI

rını, mesleki eğitim ve kazanımlarıyla bağımsız savunmanın nasıl sağlandığını öğrenme olanağımız oldu.

Bu bilgi şöleninde yabancı ve ülkemiz barolarının büyük katılımları yanında hukuk fakültelerinin de katkılarıyla hukuk eğitimini ve avukatlık mesleğini tüm boyutlarıyla ve bir bütün olarak değerlendirme olanağı bulunacaktır. Hukukçuların her zaman ortak bir dili vardır, o da hukuk ve evrensel hukuk kurallarıdır. Biz avukatların ayrıca bir ortak noktaları daha vardır, o da mesleğimizin bağımsızlığıdır. Uluslararası bir platformda hukuk eğitiminin ve avukatlık mesleğinin sorunlarının konuşulmasının sadece katılanlar için değil, toplumun her kesimi için vazgeçilmez bir önem taşıdığına inanıyorum. Bu inançla sayın katılımcılarımızın, meslektaşlarımızın ve değerli bilim insanlarımızın sempozyumda aktaracakları bilgiler ve düşüncelerin ne kadar değerli olduğunu takdir edersiniz. Sayın konuklar; elbette bu sempozyumun bilimsel değeri yanında beşeri bir değeri de var. Örneğin şahsım adına sevincim ve gururum tarif edilemez. Hem ülkemizin diğer barolarını konuk ediyoruz ve hem de ulusal bir onuru yabancı konuklarımızın gelişi nedeniyle Edirneli olarak kendi baro başkanlığım sırasında yaşıyorum. Umarım ve aslında eminim Edirne'mizi seversiniz ve tekrar gelmek istersiniz. Her zaman bekleriz. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sözü bu konuda büyük çabalar gösteren üst meslek örgütümüz Türkiye Barolar Birliği'nin değerli Başkanı Sayın Av. Özdemir Özok'a bırakıyorum. Konuşmanızı yapmak üzere buyurun Sayın Başkan.

ÖZDEMİR
ÖZOK'UN
KONUŞMASI

Av. Özdemir ÖZOK: Edirne İlimizin Sayın Vali Yardımcısı, Edirne İlimizin saygıdeğer protokolü, gerçekten ülkemizin çeşitli illerinden bizi yalnız bırakmayan çok saygıdeğer başkanlarım, Türkiye Barolar Birliği yönetiminde birlikte çalıştığım çok değerli arkadaşlarım, aynı zamanda Barolar Birliği'nin Disiplin ve Denetim kurullarında görev yapan mesleğimizin yüz akı arkadaşlarım ve değerli dostlar, Edirneli saygıdeğer meslektaşlarım; hepinizi sevgilerimle saygılarımla selamlıyorum.

Değerli konuklar; Türkiye Barolar Birliği kurulduğu 1969 yılından bu yana sadece kendi mesleki sorunlarıyla değil, sadece meslektaşlarının sorunlarıyla değil, gerçekten çok yeni, çok taze, henüz daha gelişmekte olan demokрасisi, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti gibi tüm toplumumuz, tüm ulusumuzu, tüm halkımızı, tüm insanımızı ilgilendiren temel sorunlarda da kafa yormakta, bunların ülkemize yerleşmesi, ülkemizde bütün kurum ve kurallarıyla çalışması bakımından da çok önemli işlevler yerine getirmektedir. İşte bugün burada yine değerli Edirneli meslektaşlarımız ve bize katkı sunan yabancı dostlarımız, yerli bilim insanlarıyla birlikte çok önemli bir konuyu tartışacağız. Hukuk devletinin temeli olan hukuk eğitimini ve dolayısıyla onun bir ürünü olan avukatlık ve avukatlık stajını burada değerli arkadaşlarımız iki gün tartışacak.

Değerli konuklar, saygıdeğer meslektaşlarım; gerçekten geçen hafta bugünlerde yine böylesi bir heyecanı Anadolu'nun gerçekten tarihsel, kültürel ve sanatsal yönden çok saygıdeğer insanların bulunduğu Sivas ilinde yaptık. Biliyorsunuz Sivas İli Cumhuriyetin kuruluşunun fikirlerinin düşüncelerinin ilk yeşerdiği ve tarihsel önemi olan bir kent. Geçen hafta orada Sivas Barosu'nun konukseverliğiyle, o sıcak konukseverliğiyle Avukatlık Kanunu, çağdaş bir Avukatlık Kanunu nasıl olurdu yine aramıza katılan çok seçkin otuza yakın baro başkanımızla birlikte tartıştık. Bugün burada biraz önce değerli arkadaşlarımızın da tanımlamalarını yaptığı gibi Edirne ilimiz sadece hukukla ilgili değil, uluslararası sanatçılarıyla, yıllardır yerleşmiş geleneksel sporlarıyla, Kırkpınar'ıyla Türkiye'nin Avrupa'ya açılan, çağdaşlığa açılan, aydınlığa açılan güzel yüzü, aydınlık yüzü olarak bizi iki gündür bu nitelikleriyle karşılıyor ve bu nitelikleriyle bizi konuk ediyor.

Değerli arkadaşlar; gerçekten bugün burada Trakya Üniversitesi'nin bünyesinden yetişmiş Akademik Senfoni Orkestrası'nı dinlerken Atatürk ilke ve devrimlerinin çağdaş, aydınlık Atatürk yolunun Türkiye'ye neler kazandırdığının mutluluğunu ve onurunu bir kez daha bugün sizlerle birlikte yaşadım. Gerçekten geçen hafta bugün Sivas'ta o Anadolu'nun

ÖZDEMİR
ÖZOK'UN
KONUŞMASI

kendine özgü geleneksel yapısıyla, bugün çağdaş değerlerle buluşmuş Edirne'nin ortaya koyduğu bu sunum Türkiye'nin geleceğinin aydınlık, Türkiye'nin geleceğinin ışıklı olduğunu bir kez daha bize gösteriyor. Kuşkusuz Türk insanı, Anadolu insanı kendisinin sahip olduğu değerlerle bugün zaman zaman hep sözünü ettiğimiz Avrupa kültürü, Avrupa hukuku, AB hukuku dediğimiz bu değerler Türk insanının, Türk halkının, Türk bireyinin kendinin sahip olduğu değerlerle bu çağdaş değerleri birleştirdiği ve onu sembolik bir biçimde geliştirdiği tek hedef çağdaş, uygar, aydınlık Türkiye Cumhuriyeti'dir. O nedenle bize bu Cumhuriyeti emanet edenlere ne kadar teşekkür etsek, ne kadar bağlılıklarımızı sunsak azdır.

Değerli dostlar; zaman zaman Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinde özellikle bu Avrupa hukuku konusunda Avrupalı dostlarımız sanki bu evrensel değerlerin, yani demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, hukuk devleti gibi evrensel değerlerin kendi tekellerinde olduğunu ortaya koyarak bazı davranışlar sergiliyorlar. Değerli meslektaşlarım, saygıdeğer dostlar; özet olarak şunu söylemek istiyorum, bu söylediğimiz evrensel hukuk normları hiçbir ülkenin, hiçbir grubun, hiçbir gücün tekelinde değildir. Bunlar insanlığın geçmişten günümüze ödediği çok ağır, çok büyük bedellerin sonucunda elde edilmiş son derece önemli değerlerdir. O nedenle biz Türk hukukçusu olarak, Türk avukatı olarak Türkiye Barolar Birliği ve Türk baroları olarak bu değerleri Avrupa Birliği'ne ya da Avrupa Birliğinin içindeki birtakım ülkelere şirin görünmek için değil, halkımız, ulusumuz, kendi insanımız için istiyoruz. Çünkü bu değerler demin de söylediğim gibi hiç kimsenin sahiplenemeyeceği insanlığın ortak değerleridir.

Değerli konuklar, saygıdeğer meslektaşlarım; bunun en somut, en net örneğini Ulu Önder Atatürk vermiştir. Kurtuluş Savaşı'nda kendileriyle kıran kırana mücadele verdiği Avrupa'nın tüm ülkelerinin çok önemli hukuk normlarını Türkiye'ye hiçbir biçimde engel göstermeden olduğu gibi tercüme ederek laik hukuk düzeninin Türkiye'de egemen olması konusunda çok somut, çok net bir duruş sergilemiştir. Dünya, insanlık tarihi gerçekten böylesi bir örnek davranışı henüz bir

daha yazmamıştır, o nedenle değerli meslektaşlarım; bizler insanı hareket noktası olarak alıyor ve insanın mutluluğu, insanın gönenci, insanın insanca yaşaması için gerekli olan çağdaş değerleri kendi ülkemizde de egemen kılmaya çalışıyoruz.

Saygıdeğer konuklar; bir ülkedeki hukuka ve onun öğretimi, eğitimi sonunda yetişen hukukçuya verilen önem, verilen değer o ülkede uygulanan siyasal, sosyal, hukuksal rejimin kalitesiyle doğrudan doğruya orantılıdır. Ülkemiz biraz önce de açıkladığım gibi yıllar önce Cumhuriyet ilke ve kazanımlarının en önemlilerinden olan laik hukuk düzenini kabul etmiş ve yüzyıllardır egemen olan şer'i hukuk düzenini terk ederek laik ve çağdaş hukuk düzenini, laik ve çağdaş toplumu hedeflemiştir. Değerli meslektaşlarım, saygıdeğer konuklar; böylece bir bakınız, bulunduğu coğrafyanın tek ve örnek ülkesi olma özelliğini elde etmiştir. Özellikle küreselleşme ve yenisünya düzeni karşısında bu oluşum ve gelişmenin ne denli önemli olduğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Çünkü insanlığın uzun yıllar süren mücadeleleriyle elde ettiği demokrasi ve insan hakları gibi ilke ve kavramların ürünü olan laik hukuk düzeni çağdaş toplumların temel normlarını oluşturmaktadır. İnşılı çıkışlı bir ilişki olan AB-Türkiye ilişkilerinde de özellikle AB hukuku bakımından hukuk eğitimi son derece önemlidir. Henüz AB üyesi olmamamıza karşın AB hukuku ülke hukukumuzu doğrudan doğruya ilgilendirir bir noktaya gelmiştir. Hepinizin bildiği gibi özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin yargı yetkisinin kabul edilmiş olması ve kişisel başvurunun tanınmış olması gibi olgular Türk hukuk eğitiminin ulusal olması kadar uluslararası standartları da gözetmesi gerektiği gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

Değerli konuklar; bugün ülkemizde maalesef hukuk öğretimi ve eğitiminin nitelikli hukukçu yetiştirmesinde yeterli ve çağın gerekleriyle uyumlu olmadığı ve buna dayalı olarak da siyasal, sosyal, toplumsal ve yargı alanında ortaya çıkan sorunların temel nedenlerinden birisinin de hukuk öğretimi ve eğitimindeki bu eksikliklerden kaynaklandığı genel bir kanı olarak kabul edilmektedir. Nitelikli hukukçuların hukuk

ÖZDEMİR
ÖZOK'UN
KONUŞMASI

devletinde önemli görevleri vardır, hukuk devletinin gelişmesinde, sorunları aşmada, görevleri ve sorumlulukları yerine getirmede, yetkileri kullanmada, insan haklarını geliştirmede nitelikli hukukçunun büyük payı inkâr edilemez. Hukukçu olmazsa devlet sıradan bir örgütlenme ve yönetme mekanizması olarak kalır ve ona çağdaş anlamını verecek olan tek şey nitelikli, kişilikli hukukçudur.

Değerli meslektaşlarım; bu tanımlamaların sonunda hukuk mesleği özel bir meslektir. Bu bakımdan hukukçu da özel olarak yetiştirilen kişi olmalıdır. Adalet mademki mülkün, devletin temelidir, o halde devlet de adaletin uygulayıcılarına özel önem göstermek durumundadır. Bu bakımdan nitelikli hukukçu yetiştirmek son derece önem taşımaktadır. Değerli konuklar; hukuk devleti varolan hukuku tanıyan, açıklayan, geliştiren, başarılı olarak uygulayan, olması gereken hukuku araştıran, hukuk biliminin gereklerine göre mesleğini yerine getiren, hukuku kurumsal ve eleştirel açıdan ele alan, hukuk sorunlarına çözüm bulmak için hukuk kurallarını ve olanaklarını kullanmasını bilen, genel kültürle donanmış, mesleki formasyona sahip, hukuka ve adalete inançlı ve bağlı, ahlaklı, erdemli, bilgili, kültürlü, geniş ufuklu, hoşgörülü, insan sevgisiyle dolu, insan haklarına saygılı, hukuku ve hukuk devletini bireylerin hizmetine sunan, sorumluluk duygusu gelişmiş, sorunları saptamada, irdelemede, yargılamada niteliği bulunan, küçük hesapların asla ardından gitmeyen, halk psikolojisini bilen, mesleki ve şahsi saygınlık ve onuruna son derece düşkün, hukuk kurallarına işlerlik kazandıran, hukuku yaşayan ve yaşatan, halka karşı güler yüzlü ve tarafsız, halkıyla birlikte olan, halkına arka çıkan, şiddeti reddeden, barışı, dengeyi, adaleti ve huzuru savunan, çeşitli güç ve odaklara karşı bağımsızlığını koruyan yargıç, savcı, avukat, noter, bilim adamı ve yöneticilere ülkemizin şiddetle, ama şiddetle ihtiyacı vardır.

Değerli konuklar, saygıdeğer meslektaşlarım; toplumdaki bütün kesimlerin bilinçli ya da bilinçsiz olarak kullandığı ve bir çırpıda sıraladığı hukukun üstünlüğü, insan hakları, demokrasi ve hukuk devleti kavramları ancak nitelikli hukuk-

çuların uygulamasıyla yaşama geçirilir. Evrensel demokratik ilkeleri ve insan haklarını içeren normlar ve yasaların dahi amaca uygun uygulanabilmesi, amaca uygun yorumlanabilmesi yargılama ve karar sürecindeki hukukçuların sağlam hukuk bilgisine, yorum ve değerlendirme gücüne bağlıdır. Aksi takdirde yasalarda bu normlar olduğu gibi kalır, ama yaşamda yine aynı ortam devam eder.

Değerli konuklar, saygıdeğer meslektaşlarım; uygulamanın içerisinden gelen birçok arkadaşımız bunu çok iyi bilecektir, hukuksal yorum ve değerlendirme sadece hukuk bilgisiy-le olmuyor. Sosyoloji, psikoloji, siyasal tarih, felsefe, iktisat, mantık ve hatta matematik gibi bilim dallarına olan ilgi ve bilgi de olduğu takdirde, bunların hepsinin bir arada olması halinde bu söylediğimiz sağlıklı, gerçekçi, yaşamı yakalayan yorum ve değerlendirmeler mümkün olabilir. Ancak bütün bunları özümsemiş ve böylece hukuki düşünmeyi öğrenmiş hukukçular yetiştirdiğimiz takdirde hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti kavramlarını yaşama geçirmiş olabiliriz, ama aksi takdirde toplumumuzun mirası olan kadı kafalı yargıçlarla asla çağdaş ve evrensel değerleri yakalayamayız. Bu bakımdan biz bugünkü toplantıyı ve 9/10 Mart 2003 tarihinde yaptığımız yine uluslararası anlamdaki hukuk eğitimi etkinliğini son derece önemli bir etkinlik olarak kabul ediyoruz ve değerli meslektaşlarım; ayın 16'sında Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı'nın düzenlediği yine çağdaş hukuk eğitimi etkinliğine ben ve Sayın Türkiye Barolar Birliği Genel Sekreteri katılıp bu düşünce ve bu görüşlerimizi oradaki değerli dostlarımızla, değerli hukukçularla, genç kardeşlerimizle, meslektaşlarımızla paylaşacağız. Bu bakımdan hukuk öğretimi ve hukukçu eğitimi son derece önemli bir konudur, Türkiye Barolar Birliği bunun bilinciyle Edirne Barosu ve Trakya'daki çok değerli barolarımızla birlikte bu ulusal değil, çünkü artık hukuk, özellikle Avrupa Birliği'nin de devreye girmesiyle, dünyadaki küreselleşme hareketleriyle uluslararası bir kavram haline gelmiştir, bu uluslararası etkinliği sırf bu duygu ve düşüncelerle gerçekleştirdik.

ÖZDEMİR
ÖZOK'UN
KONUŞMASI

Saygıdeğer konuklar, değerli meslektaşlarım; gerçekten Türkiye Barolar Birliği Edirne'den Kars'a kadar 78 baromuzla birlikte ülkemizdeki çağdaş, laik hukuk düzeni ve bize emanet edilen Cumhuriyet'in değerlerine sahip çıkıyor, kendi mesleğinin önemi kadar, ondan daha da önemli, bunu öne çıkaran bir anlayışla bu ve benzeri etkinlikleri sürdürüyor. Değerli meslektaşlarım, saygıdeğer konuklar; hukukçu kendi yaşadığı dönemin olaylarına, özellikle siyasal, sosyal ve toplumsal olaylarına omuz silkip geçemez. Hukukçu olmanın sorumluluğu çağdaş değerlerin yanında olmaktadır. Hukukçu olmanın temel sorumluluğu kendi insanınızın, kendi halkınızın, kendi ulusunuzun bu değerlerle birleşmesi, bu değerlere kavuşması için durmadan emek vermek, çalışmaktır. Çünkü hukukçu tarihsel işlevi nedeniyle hep yeniliğin, çağdaşlığın, aydınlığın, uygarlığın yanında olmuştur. İşte Türk hukukçuları ve özellikle Türk avukatları bu nitelikleriyle bize emanet edilen bu çağdaş uygar Cumhuriyet'i daha da ileriye götürmek ve Anadolu'nun bize verdiği çok saygın moral değerlerini de göz ardı etmeden, yaşadığımız coğrafyada saygın, başı dik bir toplumsal yapıyı gerçekleştirmek için durmadan mücadele vermelidir.

Saygıdeğer konuklar, değerli meslektaşlarım; zaman zaman bilinçli ya da bilinçsiz bizim bu duyarlılığımızı farklı değerlendirenler olabilir. Zaman zaman günlük politika yaptığımızı da söyleyenler olabilir, ama bunu bu kürsüde bir kez daha yinelemek istiyorum, doğrudur, biz politika yapıyoruz. Biz hukuk politikası, savunma politikası, insan hakları, demokrasi gibi evrensel değerlerin politikasını yapıyoruz. Bunun arkasındayız, bunun ülkemizde egemen olmasını istiyoruz. Bu, ne bugünkü siyasal iktidarla doğrudan doğruya ilgilidir, ne de bundan sonra gelecek siyasal iktidarlara doğrudan doğruya ilgilidir, ne de daha önceki siyasal iktidarlara doğrudan doğruya ilgilidir. Biraz önce de çerçevesini çizdiğimiz gibi 1969'dan bu yana aldığımız bu meşaleyi daha sağlıklı bir şekilde sürdürmek ve götürmek için bizden sonra da aynı duruş ve aynı anlayış sergilenecektir. Bundan rahatsız olanlar olabilecektir; bundan, bu anlamdaki tutum ve davran-

nışlarımızdan zaman zaman şikayet edenler olacaktır. Bizim onlara bu kürsüden söyleyeceğimiz tek şey şu, biz sadece ülkemizde insan haklarının, demokrasinin, hukukun, hukuk devletinin ve laik hukuk devletinin mutlaka, ama mutlaka gerçekleştirilmesinden yana olduğumuz için hiç bu konuda gocunmasınlar, kendilerini doğrudan hedef alan bir davranış ve eylemimiz asla olamaz. Bizim tek amacımız bize emanet edilen, bize teslim edilen bu değerleri daha da geliştirerek bizden sonraki meslektaşlarımıza, genç arkadaşlarımıza teslim etmektir. Sizleri bu duygu ve düşüncelerle selamlarken ben öğleden sonra ayrılmak durumundayım, belki bu konuda birtakım arkadaşlarımız Başkan nereye gitti diye düşünebilirler, ama yarın değerli arkadaşlar; mutlakiyet, meşrutiyet ve cumhuriyet dönemlerinin anıt kurumu Danıştay'ın 140. Kuruluş Yıldönümü'nü coşkuyla kutlayacağız. O kutlamada geçmişten günümüze Sayın Danıştay başkanları ve Türkiye Barolar Birliği başkanları demin konuştuğumuz çerçevede ülke sorunlarıyla, özellikle hukuk çerçevesindeki ülke sorunlarıyla ilgili görüş ve düşüncelerini aktaracaklar. Ben de bu onuru tüm meslektaşlarım adına orada gücümün yettiğince naçizane yerine getirmeye çalışacağım. O nedenle sizlerle birlikte özellikle Edirne ilimizin Değerli Valisi ve onun Temsilcisi Vali Yardımcısı beyefendinin, Belediye Başkan Yardımcısı arkadaşımızın, özellikle bu salonu ve bu olanakları bize tahsis eden Trakya Üniversitesi'nin saygıdeğer, gerçekten saygın ve seçkin Rektörü'nün ve demin isimlerini saydığım başta Edirne olmak üzere Tekirdağ, Kırklareli ve Çanakkale barolarımızın ve bizim yanımızda, bizimle beraber her yerde olan değerli başkanlarım ve meslektaşlarımızın bu coşkulu 2 gününe daha fazla katılamayacağım, o nedenle özür diliyorum. Beni sabırla dinlediğiniz için ve iki kez dinlediğiniz için -İngilizce bilenler için- özür diliyorum, saygılarımı sunuyorum, başarılarınızın devamını diliyorum, sağ olun varolun efendim, çok teşekkürler.

Av. Güneş GÜRSELER: Tabii en zor görevi değerli çevirmen arkadaşımız yaptı, kendisine teşekkür ediyoruz, çok sağ olun.

Değerli konuklarımız; programımızın bu bölümünde düzenlemeyi gerçekleştirmede bize çok büyük katkıları olan Sayın Rektörümüze, Sayın Valimize, Valiliğimize, Sayın Belediye Başkanımıza, Edirne Belediyesi'ne, Sanayi Ticaret Odası'na ve Ticaret Borsası'na teşekkür plaketlerimiz var, onları sunacağız.

Ben öncelikle baro başkanlarımızı, yani Edirne, Çanakale, Kırklareli, Tekirdağ Barosu başkanlarını buraya davet ediyorum. TBB Başkanı Sayın Özok'u ayrıca Sayın Trakya Üniversitesi Rektörü'nü davet ediyorum.

Öncelikle izin verirseniz Trakya Üniversitesi Rektörü'nden başlayalım. Çünkü bu güzel üniversiteyi bize açtı, bu çok başarılı orkestrayı buraya getirip bizlere bu güzel konseri vermesini sağladı. Öncelikle Sayın Rektör'e teşekkürlerimizi ve plaketimizi sunuyoruz; birkaç kelime söylemek isterlerse buyurun.

Prof. Enver DURAN: Adaletin mülkü hukuktur, söylecek çok söz var, ama Başkanım çok güzel özetledi. Biz hukukun Avrupa Birliği'ne veya diğer ülkelere şirin görünmek için üstünlüğünü kabul etmiyoruz. Kendi halkımızın, kendi insanlarımızın insanca yaşayabilmesi için, onların değerlerine değer katabilmek için istiyoruz. Teşekkür ederim.

Av. Güneş GÜRSELER: Hocam; çok teşekkür ediyoruz, ayrıca tekrar orkestra için de en içten teşekkürlerimizi sunuyoruz. Sayın Vali Yardımcımız Kamil Sarıarslan beyefendiyi rica ediyorum. Valiliğimizin de bu organizasyon için bize gösterdiği destek ve katkılar için minnettarız.

Kamil SARIARSLAN: Muhterem çeşitli illerimizin baro başkanları ve üniversitelerimizin eğitim görevlileri; ilimize onur verdiniz hoş geldiniz diyorum. Hepinize saygı ve sevgilerimi sunuyorum.

Av. Güneş GÜRSELER: Sayın Valim; teşekkür ediyoruz, sağ olun. Şimdi Edirne Belediyesi'ne plaketini sunmak istiyoruz, Değerli Başkan Vekilimiz Namık Kemal Döleneken; buyurun.

Namık Kemal DÖLENEKEN: Hukuk kutsallığa yakın bir saygınlıkta bir kavram, bu saygınlık çok önemli, bu saygınlık içinde bulunan herkesi saygın yapmaz, ama içinde bulunanların saygınlığı bu saygınlığı artırır. Hukuku çok önemsiyorum, çünkü hukuk hiç ummadığınız zamanda, hiç tahmin etmediğiniz anda, hiç lazım olmaz zannettiğiniz anda bir gün size de lazım olacaktır. Teşekkür ederim.

Av. Güneş GÜRSELER: Teşekkürler Başkanım. Şimdi Edirne Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu'na plaketini sunmak istiyoruz, Sayın Cengiz Benekman burada, onların da çok büyük desteği oldu, teşekkür ederiz.

Cengiz BENEKMAN: Bu kadar güzel konuşmalardan sonra ben ancak teşekkür ediyorum.

Av. Güneş GÜRSELER: Teşekkür ediyoruz, çok sağ olun. Ayrıca Borsa için de bir hazırlığımız vardı, sanıyorum yoklar, çok teşekkür ederim Yarın saat 13.30'da bu salonda gene Sayın Rektörümüzün büyük himayeleriyle, destekleriyle üniversitemizin Trakya Ateşi Ekibi burada bir gösteri yapacak. Hepinize çok teşekkür ediyoruz, sempozyumumuzda başarılar diliyoruz, saygılar sunuyoruz, sağ olun.

Türkiye Barolar Birliği
ULUSLARARASI BOYUTUYLA
HUKUK EĞİTİMİ
VE AVUKATLIK MESLEĞİNE GİRİŞ
SEMPOZYUMU

Birinci Gün
9 Mayıs 2008

Birinci Oturum
"Avrupa'da Hukuk Eğitimi"

Oturum Başkanı
Av. Coşkun Molla
(Edirne Barosu Başkanı)

Av. Güneş GÜRSELER: "Avrupa'da Hukuk Eğitimi" başlıklı birinci oturuma başlayabiliriz. Bu oturumu Sayın Başkan Coşkun Molla yönetecek. Ben yönetimi Coşkun Molla'ya bırakıyorum.

Av. Coşkun MOLLA: Programımızın esas konusuna geçiyoruz. Prof. Luis Gordillo Perez Avrupa'daki hukuk eğitimi ve özellikle de İspanya'daki uygulamalarıyla ilgili olarak bir sunumda bulunacaklardır. Buyurun Sayın Perez.

Prof. Luis I. GORDILLO-PEREZ (Deusto Üniversitesi,
Bilbao, İspanya):

LUIS I.
GORDILLO
PEREZ'İN
TEBLİĞİ

**ULUSLARARASI BOYUTUYLA HUKUK EĞİTİMİ
VE AVUKATLIK MESLEĞİNE GİRİŞ:
AVRUPA BAĞLAMINDA İSPANYA ÖRNEĞİ¹**

Giriş

Avrupa tek pazarının kurulması ve küreselleşme, ulusal sınırların ötesinde hukuk hizmeti verebilme yeteneğine sahip hukukçulara (avukatlara) ihtiyaç duyulmasına yol açmıştır.

AB'de hukuk uygulamasının liberalizasyonu, birçok zorlukla karşılaşmış (ve halen karşılaşmakta) olmasına rağmen, çeşitli aktörlerin (barolar, Avrupa Kurumları ve hatta üniversiteler) uyumlaştırma çabaları sayesinde, tek pazarın küresel bağlamdaki ihtiyaçları ile birleşmiş bir gerçek haline gelmektedir.²

¹ Taslak çalışmadır, lütfen alıntı yapmayın. Makelenin orijinal metni için bkz. *Ekler* bölümü s. 245.

² AB içinde avukatlığın sınır ötesi icrası hakkında mükemmel bir mukayeseli çalışma için bkz. Gromek-Brok, Katarzyna, «The Legal Profession in the european Union – a Comparative Analysis of Four Member States», *Liverpool Law Review*, Volume 24, Numbers 1-2, 2002, 109-130.

Küresel Bağlamda Avrupa Hukukçuları

Hukuk uygulamacıları, küreselleşmenin etkilerine maruz kalmışlardır. Küreselleşme, spesifik olarak, avukatlığın yapısı ve boyutu ile organizasyonunu ve uzmanlaşmasını etkilemiştir. Bunun mantıksal sonucu, küresel (ve geniş) hukuk büroları (veya "hukuk şirketleri") vasıtasıyla ülkelerarası (sınır ötesi) avukatlık faaliyetinde artış olmuştur.

Küresel seviyedeki sınır ötesi avukatlık faaliyetleri konusunda kapsamlı bir yasal çerçeve halen bulunmamaktadır. Bununla birlikte, bu tür hizmetler belirli ülkelerde köklü örf ve adet kurallarına dayanmaktadır. Bu alanın uyumlaştırılmasını amaçlayan bazı uluslararası araçların (1994 tarihli Ticari Hizmetlere İlişkin Genel Antlaşma veya Marakeş Antlaşması) varlığına rağmen, açık ikili antlaşmalar haricinde, baroya girişin uluslararası seviyedeki koşulları karşılıklılık ilkesi temelinde belirlenmektedir. Uzun süre önce kurulmuş bir ilişkiye sahip ülkeler (Fransa ve Birleşik Krallık ile bunların eski sömürgeleri), alışlageldiği gibi, baroya karşılıklı kabul-lerin kolaylaştırılması hakkında anlaşmalara sahip olabilirler. Buna ek olarak, küresel nitelikteki Avrupa şehirleri (Londra, Paris, Milan), Amerikan Barolar Birliği ile değişimlerin kolaylaştırılması amacını taşıyan barolar arası anlaşmalar imzalamışlardır.

Avukatlık Mesleğinin Sınır Ötesi İcrası ve AB Hukuku

Avrupa barolarının liberalizasyonu temel olarak (ATAD kararları esas alınmak suretiyle oluşturulmuş) üç düzenlemeye dayanmaktadır.

a. Hizmet Sunma Serbestisinin Hukukçular Tarafından Etkin Şekilde Kullanılmasının Kolaylaştırılması Hakkında 22 Mart 1977 tarihli ve 77/249/EEC sayılı Konsey Direktifi.³

³ Son olarak, Kişilerin Serbest Dolaşımı Konusundaki Belirli Direktifleri, Bulgaristan ve Romanya'nın Katılımı Sebebiyle Uyarlayan 20 Kasım 2006 tarihli ve 2006/100/EC sayılı Konsey Direktifi ile değişikliğe uğramıştır, OJ. L 363, 20.12.2006, s. 141-237.

b. En Az Üç Yıl Süreli Mesleki Öğrenim ve Eğitimin Tamamlanması Üzerine Verilen Yükseköğretim Diplomalarının Tanınmasına İlişkin Genel Bir Sistem Hakkında 21 Aralık 1988 tarihli ve 89/48/EEC sayılı Konsey Direktifi (geçerlilik sonu: 19.10.2007). Bu düzenleme, hukukçuların, Avrupa'da sınır ötesi avukatlık yapılmasının kolaylaştırılmasına yönelik beklentilerini tatmin edememiştir. Ancak, karşılıklı tanıma ile ilişkin direktifin etkin görünmemesinin ve sınır ötesi hukuk tatbikatını desteklememesinin temel nedeni, kalifikasyonların otomatik olarak tanınmasının çok nadiren gerçekleşmesi idi (ve bu durum halen de devam etmektedir). Direktif, mesleki deneyimin tanınmasına ilişkin herhangi bir mekanizmayı başlı başına öngörmüyordu. Bu direktifin kabulü, gerçekte, üye devletlerin korumacı politikalarını göstermiştir. Aslına bakılırsa söz konusu direktif, yabancı hukukçuların akınını, kolaylaştırmaktan ziyade, önlemeye yönelik bir araç olarak kullanılmıştır. Düzenleme, sadece ev sahibi üye devlette kalıcı şekilde yerleşmek isteyenlere uygulanıyordu. Bu direktif, Mesleki Yeterliklerin Tanınması Hakkında 7 Eylül.2005 tarihli ve 2005/36/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi⁴ tarafından yürürlükten kaldırılmıştır.

c. Avukatlık Mesleğinin, Kalifikasyonun Kazanıldığı Ülkeden Farklı Bir Üye Devlette Sürekli Tarzda İcrasının Kolaylaştırılması Hakkında 16 Şubat 1998 tarihli ve 98/5/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.⁵ AB hukukçularının bir başka üye devlette asıl ünvanları altında iş kurma hakkının, herhangi bir sınav ya da yetkinlik kontrolü olmaksızın tanınması önemli bir kazanımdır. Bu hukukçular, onlardan kendi ülkelerindeki baronun talep ettiği görev ve yükümlülükleri yerine getirmek zorundadırlar. Bu halen bir seçenek olmakla birlikte, Avrupa hukukçuları artık, Yükseköğretim Diplomalarının Tanınması Hakkında 89/48 sayılı Direktif'te öngörüldüğü gibi bir yetenek sınavını geçmek veya bir adaptasyon sürecine girmek zorunda değildirler. Buna rağmen,

⁴ OJ L 255, 30.9.2005, s. 22142.

⁵ OJ L 77, 14.3.1998, s. 36-43

LUIS I.
GORDILLO
PEREZ'İN
TEBLİĞİ

89/48 sayılı Direktifi yürürlükten kaldıran Mesleki Yeterliklerin Tanınması Hakkında 2005/36 sayılı Direktif söz konusu opsiyonu muhafaza etmektedir: Dolayısıyla, ev sahibi üye devlet, kalifikasyonların tanınmasını, başvuruda bulunanın yetenek testi ya da adaptasyon süreci gibi "ikame edici bir kriteri" yerine getirmesi şartına bağlı tutabilecektir. Bu ihtimal, gelenin almış olduğu eğitim ile ev sahibi üye devlette aranan eğitim arasında büyük farklar bulunması halinde söz konusu olabilir. İkame edici kriter, bir adaptasyon süreci ya da yetenek testi biçiminde ortaya çıkabilir. Şu hususa dikkat edilmesi önemlidir ki, hizmetlerin sunumuna (77/249 sayılı Direktif) ve hukukçuların iş kurmalarına (98/5 sayılı Direktif) ilişkin spesifik direktifler, 2005/36 sayılı Direktifin kapsamına girmezler; zira bunlar, meslek icrasına verilmiş iznin tanınmasına ilişkindirler, mesleki yeterliklerin tanınmasına değil. Karşılıklı tanıma yönteminin avantajı şudur ki, adaptasyon mekanizmasının gerçekleştirilmesi üzerine hukukçu, mesleğini, ev sahibi üye devletin mesleki ünvanı altında, 98/5 sayılı Direktif'in çeşitli çalışma alanlarını istisna eden düzenlemesine⁶ tabi olmaksızın derhal icra edebilir.

98/5/EC sayılı Direktif, kalifikasyonunu üçüncü bir ülkede elde etmiş olan AB vatandaşlarının durumu konusunda sessiz kalmaktadır. Asıl ünvan altında meslek icrasına hiç bir sınırlama yoktur. Gelen hukukçu, asıl ülkesindeki ünvanını kullanarak başka üye devlette sınırsız bir süre için çalışmak ya da yeterlik kontrolüne yönelik herhangi bir sınav (kural olarak) söz konusu olmaksızın ev sahibi ülkenin barosuna katılmak seçeneklerine sahiptir. Direktif, genelde avukatlar ile muhasebecilerin birlikte olduğu çoklu disiplin ortaklıklarına (MDPs) ilişkin olanağı da açık bırakmaktadır.⁷

⁶ Bkz. anılan Direktif'in 5. maddesi. Derinlemesine bir inceleme için bkz. PECH, Laurent & HINDS, Anna-Louise, «When the Public Interest Masks Lawyers' Interests: Luxembourg's Failure to Adhere to Directive 98/5», *Irish Journal of European Law*, Vol. 14, No. 1/2, 2007, 161-186.

⁷ 19 Şubat 2002'de, ATAD, avukatların muhasebecilerle birlikte multidisipliner çalışmasına ilişkin Wouters/NOVA davasında bir karar vermiştir. ATAD, Hollanda Barosunun, baro üyeleri ile muhasebeciler arasında

Konuya İlişkin ATAD Kararları

AB dahilinde sınır ötesi avukatlık yapılmasını inceleyen üç önemli karar bulunmaktadır:

LUIS I.
GORDILLO
PEREZ'İN
TEBLİĞİ

a. C-313/01 sayılı Dava, Christine Morgenbesser v Consiglio dell'Ordine degli avvocati di Genova, 5. Daire (13 Kasım 2003).⁸

1. Vakıaların Özeti

Fransız *Maitrise en droit* (1996) derecesine sahip bir Fransız vatandaşı olan Christine Morgenbesser, Paris'te sekiz aylık bir hukuki çalışma yaptıktan sonra, 1998 Nisanında, Cenova'daki bir İtalyan *avvocati* firmasına katılmıştır. 1999 Ekiminde *praticanti* (stajyer avukat) olarak kabul edilmek için Cenova Barosuna başvurmuş ve *praticanti* durumuna kabul edilmek için yeterli kalifikasyonlara sahip olmadığı, daha açık bir söyleyişle *laure in giurisprudenzası* ya da İtalyan hukuk derecesinin eşdeğeri olarak onaylanmış diğer bir diploması bulunmadığı gerekçesiyle geri çevrilmiştir. *Consiglio Nazionale Forense*'ye (Ulusal Baro Konseyi) yapılan itiraz reddedilmiş ve *Corte suprema di cassazione*, Avrupa Toplulukları Adalet Divanına, bu Fransız diplomasına İtalya'da dayanılıp dayanılamayacağını sormuştur.

daki MPD'lere koyduğu yasağın AT Antlaşması ile bağdaşmaz olmadığı kanaatine varmıştır. MPD'lere karşı olunan üye devletler (ve belirli Kıta Avrupası baroları), bu kararı, avukatlık mesleğinin tabiatında bulunan temel değerlerin korunması ve sürdürülmesi olarak kabul etmişlerdir. MPD'ler Almanya'da tamamen yasaldir. Bunlara İspanya'da da izin verilmektedir, meğerki hükümete MPD'lerdeki muhtemel uygunsuzlukları denetim altına alma yetkisini veren son yasal düzenleme uygulansın. Bunun ne anlama geleceğini görmemiz için, beklemeye devam etmemiz gerekiyor.

⁸ C-313/01 sayılı Davaya ilişkin not, CCBE, Ocak 2004.

2. "Düzenlemeye Tabi Meslek" Nosyonu Stajyerliği Kapsamaz

Avrupa Toplulukları Adalet Divanı, "stajyerliğin" başlı başına "düzenlemeye tabi bir meslek" olabileceği düşüncesini reddetmiştir. Bu nedenle de, ne 89/48/EEC1 sayılı Direktifi ne de 98/5/EC2 sayılı Direktifi bu davada uygulamamıştır; çünkü Bayan Morgenbesser kendi ülkesinde tam kalifikasyona sahip bir meslek sahibi değildi (kararın 52-55. paragraflarında).

3. Hem 39AT hem de 43AT maddesi, gelen meslek sahibinin, mesleki kalifikasyonlarının dikkate alınmasını isteme hakkının hukuki temelini teşkil edebilirler (paragraf 60-61'de).

4. Bütünsel Bir Yaklaşım: Müracaat sahibinin tüm yeterlikleri, nerede kazanılmış olurlarsa olsunlar dikkate alınmalıdır.

Avrupa Toplulukları Adalet Divanı, *Morgenbesser* kararında, ulusal "merciiler" in bir müracaat sahibinin "mesleki yeterliğini", diplomaları, sertifikaları veya diğer biçimsel kalifikasyonları ve her tür mesleki deneyimi, nerede kazanılmış olurlarsa olsunlar içerecek şekilde değerlendirmek zorunda olduklarına hükmetmiştir (para. 57 ve 58'de). Bu kalifikasyon, daha sonra, ulusal açıdan gerekli olanlar ile karşılaştırılmalıdır.

5. Müracaat Sahibince Alınmış Olan Eğitimin İçeriği Göz Önünde Bulundurulabilir

Yeterlikler, "çalışmaların ve pratik eğitimin tabiatı ile süresi dikkate alınarak" değerlendirilmelidir (paragraf 67-68'de). Üye devletler, eğitimin içeriğindeki objektif farklılıkları dikkate almaya yetkilidirler. Hukukçular söz konusu olduğunda, mesleğe ilişkin farklı yasal yapılar ve menşe üye devletlerdeki farklı mesleki faaliyet alanları, ulusal hukuk

sistemleri arasındaki farklılıklar da dahil olmak üzere dikkate alınabilir (paragraf 69'da).

6. Akademik Denklik

Divan, diplomaların akademik denkliğinin, başka bağlamlarda önem taşımaya rağmen, gelenin kalifikasyonlarının AT 39 ve 43. maddeler uyarınca değerlendirilmesi bağlamında önemli olmadığına hükmetmiştir (paragraf 63-66'da). Gelenin tüm eğitiminin değerlendirilmesi sırasında onun bütün kalifikasyonlarının dikkate alınmış olması gerekmektedir ki, bu gereklilik, ev sahibi üye devlet makamına adayların kalifikasyonlarının denkliğini objektif şekilde değerlendirme imkanını tanımalıdır. Kalifikasyonlar birbirinin aynısı olmak zorunda değildir.

7. Kısmi Denlik

Eğer bu inceleme sonrasında gelenin kalifikasyonlarının denk olduğu sonucuna varılırsa, bunlar kabul edilmelidir. Eğer bu kalifikasyonlar sadece kısmen denk ise, ev sahibi devlet, müracaat sahibinden, eksik olan bilgi, beceri ve kalifikasyonları edindiğini göstermesini isteyebilir (paragraf 70'de). Müracaat sahibi bunu, öğrenimi veya beceri kazanımını ev sahibi ülkede ya da başka bir yerde gerçekleştirerek gösterebilir.

[Özellikle bkz. 67-72. paragraflar]

b. Wilson Davası (C-506/04, Graham J. Wilson v Ordre des avocats du barreau de Luxembourg)

Birleşik Krallık vatandaşı Bay Wilson bir dava avukatıdır. 1975'den beri İngiltere ve Galler Barosuna üyedir. 1994'den beri de Lüksemburg'da hukukçu olarak çalışmaktadır.

LUIS I.
GORDILLO
PEREZ'İN
TEBLİĞİ

Bay Wilson, 29 Nisan 2003 tarihinde Baro Konseyi tarafından 13 Kasım 2002 tarihli Kanunun 3(2). maddesi uyarınca görüşmeye çağırılır.

Bay Wilson, 7 Mayıs 2003 tarihinde, Lüksemburg'lu bir avukat eşliğinde görüşmeye gelir; fakat, Baro Konseyi bu avukatın hazır bulunmasına müsaade etmez.

Baro Konseyi Bay Wilson'a, kendisini, Baro Siciline dahil olarak menşe ülkelerindeki mesleki ünvanları altında çalışacak avukatlara ilişkin IV numaralı listeye kaydetmeyi reddettiğini, 14 Mayıs 2003 tarihli resmi yazı ile bildirir. Karar aşağıdaki gerekçeleri içermektedir:

"Kanun tarafından öngörülmeven bir avukat yardımına izin verilmediği konusunda Baro Konseyi sizi bilgilendirmiş olmasına rağmen, Bay'ın yardımı olmaksızın görüşmeye katılmayı reddetmiş bulunmaktasınız. Baro Konseyi, bundan dolayı, sizin 10 Ağustos 1991 tarihli Kanunun 6(1). maddesinde öngörülen lisanlarda yeterli olup olmadığınızı tespit edebilecek durumda olamamıştır ..."

Söz konusu yazıda Baro Konseyi, Bay Wilson'ı, "10 Ağustos 1991 tarihli Kanunun 26(7). maddesi uyarınca, bu kararın, yazının tebellüğ tarihinden itibaren 40 gün içinde Conseil disciplinaire et administratif'e (P.O. Box 575, L-1025 Luxembourg) başvurmak suretiyle temyiz edilebileceği" konusunda da bilgilendirmiştir.

Bay Wilson, 28 Temmuz 2003 tarihli başvurusuyla, söz konusu red kararının iptali için Tribunal Administratif de Luxembourg'da (Lüksemburg İdare Mahkemesi) dava açmıştır.

Mahkeme, 13 Mayıs 2004 tarihli kararında, davaya bakmaya yetkili olmadığı sonucuna varmıştır.

Bay Wilson bu karara karşı, Cour Administratif (Yüksek İdare Mahkemesi) kayıtlarına 22 Haziran 2004'de geçen başvurusuyla temyiz talebinde bulunmuştur.

ATAD'dan görüş isteyen mahkeme, Lüksemburg Hukuku tarafından öngörülen temyiz prosedürünün 98/5 sa-

yılı Direktifin 9. maddesine uygun olup olmadığı meselesinin, idare mahkemelerinin asıl dava sürecinde uyuşmazlığa bakması konusundaki yetki meselesi ile doğrudan bağlantılı olduğunu açıklamaktadır. Mahkeme, esasa ilişkin olarak, Lüksemburg'da çalışmak isteyen Avrupalı avukatlar için lisan sınavı getiren Lüksemburg hükümlerinin Topluluk hukukuna uygun olup olmadığı konusunda tereddüt içindedir.

ATAD'ın Kararı Şu Olmuştur

98/5 sayılı Direktif, Avrupalı bir avukatın ev sahibi üye devletin yetkili makamı nezdinde tescilinin, o makamın ilgili kişinin o üye devlet lisanına hakim olup olmadığını belirlemesini sağlamak için düzenlenecek bir görüşme şartına bağlanmasına müsaade etmemektedir.

Bununla birlikte, Bay Wilson'ın, Birleşik Krallık Hükümetinin ve Komisyonun da kabul ettiği gibi, 98/5 sayılı Direktifte, bilginin ve özellikle de lisan bilgilerinin önceden test edilmesini öngören bir sisteme Avrupa hukukçuları için getirilen istisnaya, müşterilerin korunmasını ve adalet hizmetinin uygun şekilde yürütülmesini Topluluk açısından kabul edilebilir bir seviyede temin etmeyi amaçlamış bir takım kurallar eşlik etmektedir (bkz. Lüksemburg v Parlamento ve Konsey, 32 ve 33. paragraflar).

Nitekim, 98/5 sayılı Direktif'in 4. maddesinin Avrupalı avukatlara getirdiği, ev sahibi üye devlette kendi ülkelerindeki mesleki ünvan altında çalışma yükümlülüğü, Direktif dibacesinin (9). bölümüne göre, *bu avukatlar ile ev sahibi üye devlet avukatları arasındaki ayrımın açık hale getirilmesini; böylece de, müvekkillerin, menfaatlerinin müdafaasını emanet edecekleri avukatın kalifikasyonunu o üye devlette kazanmamış olduğunun* (bu yönde bkz. Lüksemburg v Parlamento ve Konsey, paragraf 34) ve dava ile ilgilenmek için yeterli bilgiye, özellikle de lisan bilgisine, mutlak şekilde sahip bulunmayabileceklerinin farkında olmalarını amaçlamaktadır.

LUIS I.
GORDILLO
PEREZ'İN
TEBLİĞİ

98/5 sayılı Direktifin 5(3). maddesine göre, temsile ve bir müvekkilin adli süreçlerde müdafaasına ilişkin aktiviteler söz konusu olduğunda, *üye devlete, kendi ülkesinin mesleki ünvanı altında çalışmakta olan Avrupalı avukattan, mesleğini ilgili yargı kurumu önünde icra eden ve gerektiğinde o kuruma karşı sorumlu olabilecek bir avukat ya da o kurum karşısında faaliyet gösteren bir 'avoué' (dava vekili) ile birlikte çalışmasını isteme olanağı tanınmıştır.* Bu seçenek, Avrupalı avukatın ev sahibi üye devletin mahkeme lisanlarındaki herhangi bir yetersizliğini giderme amacına yöneliktir.

98/5 sayılı Direktif'in 6. ve 7. maddeleri uyarınca, Avrupalı bir avukat, sadece kendi üye devletindeki mesleki davranış kurallarına değil, fakat aynı zamanda, ev sahibi üye devletin kurallarına da uymak zorundadır ki, bunlara uymaması halinde disiplin yaptırımları ve mesleki sorumluluğuna gidilmesi söz konusu olacaktır (bkz. Lüksemburg v Parlamento ve Konsey, 36'dan 41'e kadar olan paragraflar). Avukatlara uygulanabilecek bu mesleki davranış kurallarından birisi, Avrupa Birliği Barolar ve Hukuk Toplulukları Konseyi'nce (CCBE) kabul edilen davranış kodunda da öngörüldüğü gibi, avukatların, örneğin lisan bilgilerinin eksikliği sebebiyle, ilgilenebilecek yetkinlikte olmadıklarını bildikleri veya bilmeleri gereken meselelere el sürmeme yükümlülükleridir ki, bunun ihlali de disiplin yaptırımlarının uygulanmasına neden olabilir (bu yönde bkz. Lüksemburg v Parlamento ve Konsey, paragraf 42). Müvekkiler, idari merciiler ve ev sahibi üye devletin mesleki kurumları ile iletişim de, o üye devlet makamlarınca konulan mesleki davranış kurallarına uyma zorunluluğu gibi, Avrupalı bir avukatın yeterli dil bilgisine sahip olmasını ya da bu bilginin yetersizliği halinde yardıma müracaat etmesini gerektirir.

Komisyonun yaptığı gibi şu hususa dikkat çekilmesi de ayrıca önemlidir ki, 98/5 sayılı Direktifin amaçlarından birisi de, dibacenin (5) numaralı bölümüne göre, *'avukatların kendi ülkelerinde edindikleri mesleki ünvanla ev sahibi üye devlet nezdinde mesleklerini sürekli şekilde icra etmelerini temin suretiyle, özellikle iç pazarın sonucu olarak artan ticaret akışı nedeniyle, ulusla-*

rarası hukuk, Topluluk Hukuku ve iç hukukların sıklıkla kesiştiği sınır ötesi işlemleri gerçekleştirirken tavsiye arayan müşterilerin hukuk hizmetlerine olan ihtiyaçlarını karşılamaktır'. Ev sahibi üye devletten başka bir üye devletin hukukunun uygulanacağı bu tür uluslararası davalar, ev sahibi üye devlet lisanlarının, o üye devlet hukukunun uygulanacağı meselelerle uğraşmak için gerekli olduğu kadar iyi derecede bilinmesini gerektirmeyebilir.

Son olarak, dibacesinin (14) numaralı bölümüne göre 98/5 sayılı Direktif'in kolaylaştırmak için düzenlendiği gibi Avrupalı avukatlara ev sahibi üye devletin avukatlarına benzer şekilde muamele edilebilmesi için, 10. madde uyarınca, söz konusu kişinin en az üç senelik bir dönem boyunca o devlet hukukuna ilişkin etkin ve düzenli bir faaliyet sürdürdüğünü ya da bu sürenin daha kısa olduğu hallerde o hukuka ilişkin diğer bilgi, eğitim veya mesleki deneyim sahibi olduğunu kanıtlaması gerektiği de dikkate alınmalıdır. Böyle bir koşul, ev sahibi üye devlette mesleğe dahil olmak isteyen Avrupalı avukatın, o üye devletin lisan(lar)ına aşına hale gelmesini de sağlayacaktır.

Yukarıda belirtilenlerin ışığında, 98/5 sayılı Direktif'in 3. maddesi, *bir avukatın, kalifikasyonunu kazandığı devletten başka bir üye devletin yetkili makamı nezdinde, kendi ülkesinde kazandığı mesleki ünvan altında çalışmak amacıyla tescilinin, ev sahibi üye devlet lisanlarına hakimiyetinin önceden sınava tabi tutulması koşuluna bağlanamayacağı* şeklinde yorumlanmalıdır.

İspanya Örneği Özellikle Hukuk Mesleğine Giriş

Diğer Avrupa devletlerinin aksine İspanya'da, avukatlık mesleği, (hukuk hizmetlerinde) ülkesellik, (Birleşik Krallık'ın aksine) uzmanlaşma eksikliği ve avukatlar/hukuk büroları arasında rekabetçiliğin tamamıyla yokluğu ile karakterize edilmiş durumdadır.

Hukuk mesleğine (bir müvekkili mahkeme önünde savunmaya/temsile ehil avukat olarak) giriş, geleneksel şekilde, mezuniyetten sonra yerel baroya katılan tüm hukuk mezun-

LUIS I.
GORDILLO
PEREZ'İN
TEBLİĞİ

larına garanti edilmiştir. İspanya'da hukuk dereceleri, şu ana kadar, uygulamalı hukuk da (14 kredi, 140 saat) dahil olmak üzere en az 5 yıllık çalışmayı (360 kredi) kapsamaktadır. Netice olarak, İspanya bugün 83 barodan birisine üye bulunan, bir mahkeme önünde müvekkili temsile yetkili (114.000'i aktif ve 37.500'ü aktif olmayan) 151.542 avukata sahiptir. Avrupada, belki sadece İtalya daha fazla akredite edilmiş avukata sahip bulunmaktadır (bkz. CCBE Tablosu).

Tüm hukuk mezunları avukat olma hakkına sahip olduğu için, bu konudaki tek gereklilik yerel baroya yıllık aidatın ödenmesidir (yılda 200-600€).

Bunun yanı sıra, avukatların muhasebecilerle birlikte multidisipliner faaliyet göstermesi de, bazı eleştirilerin varlığına rağmen, bugün (Almanya'da olduğu gibi) tamamen yasaldır. Enron davası (ki bu dava, onun muhasebe şirketi Arthur Anderson'ı da etkilemiştir), en büyük İspanyol hukuk firmalarından birinin çalışma yerini hukuk ve muhasebe şubeleri olarak ikiye ayırmasına neden olmuştur.

2/2007 sayılı Kanun, hükümeti, çoklu disiplin ortaklıklarında (MDPs) çalışan serbest meslek sahipleri hakkındaki uygunsuzlukları düzenlemeye yetkili kılmaktadır.

İspanya'da olayların akışı Bolonya sürecinin başlatılmasından bu yana hızlanmıştır. Üniversite programlarında sürdürülen değişiklikler, hiç şüphesiz, hükümetler tarafından avukatlık mesleğini nihayet düzenlemek için bir son bahane olarak kullanılmıştır. Avrupa Yüksek Öğrenim Alanı'nı (EEES) düzenleyen mevzuatın yanı sıra, İspanya'daki avukatların şu andaki durumunu etkileyecek üç temel mevzuat bulunmaktadır:

a. 1131/2006 sayılı Kraliyet Kararnamesi, maaşlı avukatların statüsünü oluşturmakta ve düzenlemektedir (bu, Fransa'da 1994'de gerçekleşmiştir). Bu düzenleme, ilk çalışma yıllarında bazen ücret dahi ödenmeyen yeni avukatları korumak için gerekli olmasına rağmen, baronun önde gelen üyeleri tarafından yoğun şekilde eleştirilmiştir. Bu kişiler, düzenle-

menin sadece vergi toplama amacı güttüğünü iddia etmişlerdir (zira, maaşlı avukatlar, sosyal güvenlik sitemine katkıda bulunacaklardır). Söz konusu kararname, (geleneksel olarak en serbest mesleklerden biri durumunda bulunan) avukatları, mesai saati, korunma, sosyal güvenlik vb. açılardan hemen hemen sıradan bir maaşlı eleman haline getirmektedir. Aradaki nadir farklardan birisi, hukuk firmasının, maaşlı avukatı, koşulları yerine getirmediğini veya artık orada çalışmak için gerekli bilgi ya da kalifikasyona sahip bulunmadığını düşünmesi halinde (45 gün önceden bildirimde bulunma zorunluluğu ile) kovmaya yetkili olmasıdır.

Bu düzenlemenin bir başka yeniliği de, işçi yükümlülüklerine uymamaları halinde maaşlı avukatlara para cezaları veya diğer bir yaptırım uygulama olanağını hukuk firmalarına tanımasıdır. Söz konusu yaptırımlara iş mahkemelerinde itiraz edilebilir.

b. 34/2006 sayılı Kanun, hukukçuların (*abogados* ve *procuradores*) avukatlık mesleğine girişini düzenlemektedir.

Bolonya'dan sonra yeni üniversite derecelerini düzenleyen kanunla büyük bir paralellik gösteren bu çok beklenmiş mevzuat, avukatlık mesleğine giriş için yeni bir prosedür getirmektedir. Yürürlüğe girmesinden sonra, hukuk derecesine sahip olan kişinin hukuk mesleğini icra konusunda bir yüksek lisans bitirmesi ve devlet sınavında başarılı olması gerekecektir. Jüri üyeleri, eğitim ve üniversiteler bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve bölgesel hükümet tarafından atanacaktır.

Yüksek Lisans Programı, hukuk okulları ve barolar tarafından ortaklaşa hazırlanmalıdır. 90-120 ECTS arasını (iki seneyi) kapsayacak ve bunun en azından yarısı, "*stajyer avukatların*" (en az beş senelik deneyime sahip) kıdemli bir avukatın gözetiminde bulunacakları bir hukuk firmasındaki stajdan ibaret olacaktır.⁹

⁹ Kanun lafzının kapsamı üzerinde şu anda yoğun bir tartışma vardır. İki temel yorum bulunuyor. Biri, 60 ECTS'lik teori (bir sene) ve bir hukuk firmasında 30 ECTS'lik tatbikat (yarım sene) yönünde görüş savunuyor.

LUIS I.
GORDILLO
PEREZ'İN
TEBLİĞİ

Sınav, sayısında sınırlama olmaksızın, kural olarak senelik şekilde düzenlenecektir.

Bu kanunla ilgili çok önemli bir konu, çok uzun bir yürürlüğe giriş süresi öngörmüş, yani 5 sene sonra yürürlüğe girecek olmasıdır (30 Ekim 2011). Kanunun yürürlüğe giriş tarihi itibarıyla hukuk derecesi sahibi olanlar, yeni kuralların uygulanması söz konusu olmaksızın baroya katılmak için fazladan iki seneye sahip olacaklardır. Bu yeni sistem stajyer avukatlara da uygulanmayacaktır.

c. **2/2007 sayılı Kanun**, serbest meslekleri düzenlemektedir. Bu mevzuat, hükümete, multidisipliner ortaklıklarda (MDPs) çalışan serbest meslek sahiplerinin yasaya uygunsuzluk hallerini düzenleme yetkisi vermektedir. Hükümetin en sonunda avukatlar ile muhasebeciler arasındaki ilişkiyi düzenleyip düzenlemeyeceğini göreceğiz.

d. **İspanyol Avukatlık Tatbikatına İlişkin 2001 tarihli Devlet Kararnamesi**, 658/2001 sayılı Kraliyet Kararnamesi'ne dayanılarak çıkartılmış olup, avukatların haklarını ve yükümlülüklerini düzenlemektedir.

İlginiz için teşekkür ederim.

TARTIŞMA

Av. Coşkun MOLLA: Evet, Prof. Perez'e çok teşekkür ediyoruz, gerçekten özetleyeceksek şimdiki uygulamaları Türkiye'ye benziyor, ama önümüzdeki günlerde de, yani 2013'de de bu sistemin değişeceği hedeflenmiş. Aktardığı konular da gerçekten önemli, belki de biz Türk hukukçular

Kanunun lafzına daha saygılı görünen bir başkası, bunun 60 ECTS'lik teori ve 60 ECTS'lik tatbikatı kapsayacağını ifade ediyor. Hukuk okulları ve barolar, şu anda, durumun bakanlıkça açığa kavuşturulmasını bekliyorlar. Ancak, kanunun hazırlanmasında tavsiyede bulunan komisyon üyeleri dahi, bu ne anlama geldiği belirsiz redaksiyonun nihai manası konusunda uzlaşabilmiş değiller. Bkz. FELIP ARROYO, X., «Comunicación a la propuesta de texto de Reglamento de la Ley de acceso a la abogacía aprobada por la Comisión de Formación del CGAE en su reunión del jueves 26 de abril de 2007».

olarak da faydalanabiliriz, sonuç alabileceğimiz konular var. Evet, sorular varsa alabiliriz, buyurun Berra hanım.

Av. Berra BESLER: Önce Sayın Profesöre güzel anlatımlarından dolayı teşekkür ediyorum. Bir merakım oluştu, ne oldu da maliyecilerle hukukçuların bir arada çalışmalarını İspanya Hükümeti engelledi. Bu konuda bir örnek verirse ya da bir açıklama yaparsa memnun olacağım, teşekkür ederim.

Prof. Dr. Luis GORDİLLO-PEREZ: Öncelikle, hükümet henüz bir karara varmış değil. Biz bunun yapılacağını düşünüyoruz. Hükümet henüz bir karar vermedi. Peki, neden hükümetin muhasebecilerle avukatları böleceği ya da ayıracağı düşünülüyor? Çünkü muhasebecilerin müvekkillerinin avukatlarıyla birlikte imzaladıkları belgeler yasal olarak bağlayıcı belgelerdir ve ayrıca bir de etik var. Bazen de biz avukatların müvekkillerimizin çıkarlarına saygı göstermemiz ve onları korumamız gerekebilir. Ancak aynı durumda muhasebeciler belli bir devlet görevini yerine getirir ya da devletin refahına, adalet düşüncesine hizmet edecek bir görevi gerçekleştirir. Diğer tarafta avukat da aynı şeyi yapar ama müvekkilinin çıkarını da savunmaya çalışır. Dolayısıyla benim hala bir fikrim olmasa da, kimileri bunun o şekilde birlikte çalışmaya uygun bir durum olmadığını düşünebilir. Bu, tam bir Amerika sorunudur. Yani ABD kaynaklı bir sorun. ABD' de ve İngiltere' de bağımsız görünmeye çok önem verilir. İyi olmanız gerekmez. İyi görünmeniz gerekir. Tek düşünce budur. Diğer taraftan örneğin Almanya' da bildiğiniz gibi avukatlar ve muhasebeciler birlikte gayet iyi çalışırlar. İspanya olarak biz orta noktadayız. Ne yapacağımızı gerçekten bilmiyoruz. Benim şahsi görüşüm eğer hükümet bu işin içindeyse, hükümet onları bölecektir, avukatların ve muhasebecilerin aynı fiziksel mekânda çalışma imkânlarını ortadan kaldıracaktır. Aynı firmada çalışabilirler ama aynı fiziksel mekânda çalışamazlar. Bence bu bir çözüm olabilir ama bu sadece benim ve meslektaşlarımdan görüşüdür. Ama hükümetin ne yapacağını bilmiyoruz. Sorunuzu cevaplayabildim mi bilmiyorum.

TARTIŞMA

Av. Güneş GÜRSELER: Teşekkür ederiz. Bu ücretli avukat konusu üzerinde çok çalıştığımız bir konu, Kraliyet kararıyla yeni yürürlüğe girdiği anlaşılıyor. Bir kraliyet kararıyla ücretli avukatlığın düzenlendiği anlaşılıyor. Sormak istediğim statü olarak ücretli avukatla patron avukat diye kısaca ifade edeyim arasında haklar açısından fark var mı? Örneğin vekâletname alma, baroya üyelik, barodaki haklar, bunları açıklar mısınız? Örneğin ben yanımda bir avukat çalıştırıyorum, o avukat kendi başına vekâletname alamıyor, benim aldığım işleri takip ediyor, iş açısından böyle, fakat bir başka şey, baroya ikimiz de aynı haklarla üyeyiz. Örneğin baroda seçim yapılacağı zaman hepimizin oyları eşit, o anlamda farklılıklar var mı?

Prof. Dr. Luis GORDİLLO-PEREZ: Sorunuzu anladım. Ücretli avukat ve patron avukat arasındaki fark... Sizde söylediğiniz gibi bu sadece bir sözleşme ilişkisi. Sanırım Türkiye'deki durum da böyle. Baroda aynı haklara sahipler, aynı oy hakkı, aynı kabul hakkı, mahkemeye gitmede aynı hak... Ancak hukuk firmasının içinde patron avukat, patrondur. Daha önce de söylediğim gibi, eğer patron avukata göre ücretli avukat görevini ya da sorumluluklarını yerine getirmezse, onu doğrudan işten çıkarılabilir. Bu sadece bir sözleşme ilişkisidir. Ancak baroda aynı haklara, aynı sorumluluklara sahiptirler. Ancak tabii, durumun kontrolü patron avukatın elindedir.

Av. Coşkun MOLLA: Peki, Yalova Baro Başkanım...

Av. Cemal İNCİ: Sayın Perez; konuşmanızın başında ülke avukatlarının diğer ülkelere rahatlıkla gidip savunma görevini yapmasından yana olduğunuzu söylediniz. Biz Türk avukatları olarak Avrupa Birliği'ne aday üye olmamıza karşın ağır vize sorunları yaşıyoruz. Savunma görevi evrensel olduğuna göre sizler bu konuda ne düşünüyorsunuz, bize nasıl destek olacaksınız? Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Luis GORDİLLO-PEREZ: Ne soru ama! Zor bir soru değil. Ben bir anayasa hukuku profesörüyüm ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde çalışıyor ve araştırma yapıyo-

rum. Dolayısıyla bu konuda bir fikrim var. Avrupa hukuku bunun için ne diyor? Avrupa hukuku, sadece üye devletlerin avukatlarının başka bir üye devletin ülkesine gidebileceğini ve orada hukuk mesleğini icra edebileceğini ifade ediyor. Peki, Türkiye gibi aday ülkeler için durum nedir? Doğrusu bunun için Avrupa Komisyonu "*Avrupa Birliği'ne üye olmayı bekleyin.*" diyecektir. Peki, pratikte ne yapabilirsiniz... Barolar arası anlaşmalar var.

Örneğin Almanya'da Frankfurt'ta böyle bir anlaşma var. Sizin de gidip uygulamada bulunabileceğiniz barolar, anlaşmalar var mı bilmiyorum. Başka bir ülkeye gittiğinizde Avrupa Sistemi içerisinde olsa dahi, daima ikinci sınıf avukat olmak durumundasınız. Avukat olarak hizmet verecek olsanız da bazen oradaki bir meslektaşınızın yardımına ihtiyaç duyarsınız. Bu bir egemenlik meselesidir. Devletler egemenliklerini kaybetmek istemezler. Son direktif bir avukatın tek başına hukuk hizmeti vermesini mümkün kılarsa da, mahkemeye gideceğinde onu orada destekleyecek bir meslektaşı olmalıdır. Bunun nedeni nedir? Bu, müvekkilinin çıkarını korumak içindir; zira dışarıdan gelen avukat dili doğru veya iyi bilmeyebilir ya da yerel yasaları bilmeyebilir. Ziyaretçi avukat kötü uygulama sigortası yaptırmalıdır. Bu bir diğer zorunluluktur. Sorunuza gelince... Biz ne yapabiliriz? Sizin de dediğiniz gibi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde, Avrupa Birliği içerisinde adalete erişimin evrensel bir hak olduğu belirtilmiştir. Türkiye bayağı geç olsa da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne tekrar katılmıştır. Hatırladığım kadarıyla bazı kararlar Türkiye olarak sizi çok etkilese de, siz Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne katıldınız. Dolayısıyla vatandaşlarınız doğrudan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurma hakkına sahip. Bir avukat olarak siz ne yapabilirsiniz? Bu gayet karmaşık olabilir. Ancak benim şahsi görüşüm bir aday ülkede baroya kayıtlı olan bir avukatın, adalete erişim hakkına dayanarak çok uzun bir sürecin sonunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurabilmesidir. Çünkü örneğin Almanya'da birtakım işleri olan bir Türk müvekkiliniz olabilir -ki bu çok sık görülen bir durumdur- ve bu müvekkil

TARTIŞMA

Alman avukatıyla konuşmak istemiyordur; o sizinle, bir Türk avukatla konuşmak istiyordur. Böyle bir durumda ne yapabilirsiniz? Gerçekten zor bir durum ama bence Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurabilirsiniz. Onlar size bu hakkı verirler mi? Avrupa Birliği'ne tam olarak katılmanızdan önce ne olur bilmiyorum. Ama size bunun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde belirtildiği üzere bir adalete erişim hakkı olduğu konusunda katılıyorum.

Av. Coşkun MOLLA: Sayın Rifat Çuha, mikrofon sizde, buyurun.

Av. Rifat ÇULHA: Sayın Profesörümüz söylemleri arasında avukatlık hizmetinden yararlanma bağlamında medeni hukuk yargılamasında ücretsiz bir avukatın görev alabileceğini, ama ceza yargılamasında ücretsiz avukattan yararlanamayacağı biçiminde bir söylemde bulundu. Orada ceza yargılaması sırasında ekonomik durumu iyi olmayan bir şüpheli sanık ücretsiz avukat yardımından barodan yararlanabiliyor mu, kuralları neler?

Luis GORDİLLO-PEREZ: Üzgünüm. Sanırım bunun sebebi benim İngilizcemin zayıflığı. Doğru sözcüğü bulamadım. Tabii ki parası olmayan bir kişi barodan hukuki destek sağlayabilir. Zaten baro, herkesin sonunda bir avukatının olmasını temin etmekle yükümlü devlet organıdır ama yeni avukatlarla ilgili olan durum biraz da bu kişileri korumaya yöneliktir. Neden? Çünkü yasa yeni avukatların ceza yargılamasında görev almasını yasaklar, böylece parası olmayan bir insan bile daha tecrübeli bir avukata sahip olabilecektir. Bir sınırlama olmasının sebebi budur. Ceza yargılamasında 5 yıllık bir sınır, ayrıca bazı çalışma konularında 2 yıllık bir sınırdır... Bu uygulamanın amacı parası olmayan insanları da korumaktır. Diğer taraftan, daha önce de söylediğim gibi, eğer bu yeni avukatın kendi müvekkili varsa, avukat mahkemeye gitme hakkına yasal olarak sahiptir. Bu biraz tuhaf ama durum böyle.

Katılımcı: Affedersinizşunun için müdahale ettim, Türklerin yabancı ülkelerde avukatlık yapması ve Avrupa Birliği'nde

avukatların serbest dolaşımı konusunda Avrupa Birliği'nin bir direktif var, bu konuda bizim Avukatlık Kanunu'nda da hüküm var, özellikle Yalova Barosu Başkanı'yla ilgili verilen cevaba şunu söylemek istiyorum, Türklerin bugün Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde avukatlık yapmak ve orada büro açma konusunda bir serbestliği var. Ancak Almanya örneğini verebilirim ki Türkiye Barolar Birliği'nin zannediyorum 4 yıl önceki Ankara'da yaptığı toplantıda bu konu tartışıldı, ben de bu konuda bir tebliğ sunmuştum.

Örneğin Almanya'da gidip büro açabilirsiniz, isterseniz Berlin'de, isterseniz Frankfurt'ta, bu konuda hiçbir engel yok, ama oradaki baro özellikle sizin Almanca bilmeniz ve Alman hukukuna sahip olmanızı isteyebiliyor sizden ve sadece Avrupa Birliği ülkeleri dışında kaldığımız için sadece Türkleri ilgilendiren konularda avukatlık yapabiliyorsunuz. Bunun uygulaması var, benim birkaç tanıdığımın da Berlin'de bürosu var, ama şimdi gelelim Türkiye cephesine; bizim Avukatlık Kanunu'nda da yabancıların gelip Türkiye'de büro açabilmeleri mümkün, ama ne yazık ki ve o hükmü Avukatlık Kanunu'na nasıl koyduysak bu avukatlık büroları bizim barolarımıza kayıtlı olmak zorunda değil. Nitekim İstanbul'da benim bildiğim İngiliz büroları var, bunlar büro olarak çalışıyorlar, ama baroya kayıtlı olmak zorunda değil. Ancak avukatlık da yapamıyorlar, kendi vatandaşlarına hukuki hizmet sunuyorlar, ama bu engeli aşmak için de ne yapıyorlar? Yanlarında genç avukatları çalıştırıyorlar. Yani Türkiye'de avukatlık mesleği bakımından tartışılması için sizin sorunuzla paralel olarak bunu biran önce değerlendirmemiz gerekir. Bunu dört yıl önce yine Türkiye Barolar Birliğinde söylemiştim, bugün de bu soru üzerine bunu açma ihtiyacı duydum. Bir engel yok, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesiyle de bu işin ilgisi olmadığını düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Av. Coşkun MOLLA: Biz de teşekkür ederiz. Dilerseniz diğer konuğumuzun sunumunu dinleyelim, daha sonra da sorularımızı almaya devam ederiz. Şimdi Burgaz Free Üniversitesi'nin öğretim görevlisi Sayın Slavka Dimitrova Free Üniversitesi'nin eğitim uygulamalarına yönelik açıklamalarda, sunumda bulunacaktır. Buyurun bayan Dimitrova.

Slavka Dimitrova-SİMEONOVA* (Ceza Hukuku Kıdemli Asistanı Burgas Free Üniversitesi Hukuk Fakültesi):**

SLAVKA
DİMİTROVA
SİMEONOVA'NIN
TEBLİĞİ

DOĞU VE GÜNEYDOĞU AVRUPA'DA HUKUK EĞİTİMİ VE AVUKATLIK MESLEĞİNE GİRİŞ

Bu çalışmada hem Burgas Free Üniversitesi'ndeki klinik programı hem de klinik hukuk eğitiminin temel nitelikleri hakkında özet bir bilgi verilecektir. Daha sonra, etkin klinik programlarının nitelikleri olarak gördüğüm hususlar hakkında bazı genel gözlemleri aktaracağım.

Hukuk öğretiminin amacı, hukuk öğrencilerini hukuk uygulamasının dünyasına girmeye hazırlayacak ve yetişen hukukçunun mesleki ve sosyal sorumluluğa sahip bir hukukçu olarak gelişmesine temel sağlayacak dengeli ve kapsamlı bir mesleki eğitim vermektir. Sormak istediğim ilk soru, avukatlık mesleğinin gerekleri ile hukuk eğitiminin kalitesi arasındaki ilişki hakkındadır. Hukuk eğitimi, gelecekteki uygulamacıları çalışma hayatına hukukçu olarak girmeye hazır-

* Slavka Dimitrova-Simeonova, Burgas Free Üniversitesi'nde 2001'den beri ceza hukuku kıdemli asistanıdır. NGO BFÜ-Hukuk Kliniği'nin başkanıdır. Klinik hukuk eğitimi hakkında makalelerin ve *Bulgar Klinik Eğitimi El Kitabı*'nin yazarıdır.

** Makelenin orijinal metni için bkz. *Ekler* bölümü s. 261.

SLAVKA
DİMİTROVA
SİMENOVA'NIN
TEBLİĞİ

larken, avukatlık mesleğinin gereksinimlerini ne ölçüde karşılamaktadır?

Hukuk eğitiminin şu andaki en ciddi dezavantajı, akademik programın teorik derslerle doldurulmuş olması ve pratik çalışmaların olağanüstü yetersizliğidir. Yeni başlayan hukukçuların, mesleki açıdan yetkin ve sosyal sorumluluğa sahip bir avukat olmak için gerekli hukuki görevleri yürütmeye yetersiz şekilde hazırlandıkları bir sır değildir.

Bulgaristan'daki hukuk fakültelerinde geleneksel ders programları, öğrencileri, mesleki ahlak ve sorumluluk, vakıaların araştırılması, hukuki analiz ve muhakeme ile toplum önünde konuşma yeteneği konusunda eğitmemektedir. Bu beceriler bir avukat olmak için çok önemlidir. Sadece temel hukuki konularda eğitilmiş olmak, mesleklerini icra etme niyetindeki öğrenciler için yeterli değildir. İyi bir avukat olmak isteyen kimse, hiç şüphesiz, hukuk ve hukuki kurumlar hakkında sağlam bilginin yanı sıra ek becerilere ve değerlere de sahip olmalıdır.

Öğrencilerin, geleneksel olanların dışında kalan özel beceri ve yöntemleri öğrenmeleri gerektiği açıktır. Yaparak öğrenme konsepti ve öğrencilerin öğrendiklerini uygulamaya koymaya hazırlanmalarındaki çabukluk açısından, klinik sınıfı, geleneksel sınıflarda genellikle rastlanan ders ve olay analizi yöntemlerinden bariz şekilde farklıdır.

Klinik derslerinin bu yönde özellikle faydalı oldukları düşüncesindeyim, çünkü öğrencilere pratik bilgi ve beceriler kazanmaya yönelik fırsatlar vermektedirler.

Klinik tipteki programlar, ilk olarak ABD'de, geçen yüzyılın 60'larının sonunda, mesleki ahlak ve değerlerin geliştirilmesine yönelik bir yöntem olarak ortaya çıkmıştır. Bu eğitim yöntemiyle öğrenciler, gerçek durumların içerisine sokulmakta ve öğretimde aktif olarak rol almaktadırlar. *"Kavramayla elde edilen bilgi, duymayla elde edilenden daha uzun süre akılda kalır ve daha geniş çapta öğretilmiş olur. Kavrama yoluyla öğrenmenin, pasif vaziyetten ziyade, öğrenenin aktif durumunu gerektirdiği dü-*

şünülmektedir. Öğrenenin aktif bir durumda olmasını sağlamanın yollarından birisi, ona, kararları bulmak suretiyle öğrenmesini gerektirecek görevler vermektir." "Klinik" hukuk eğitimi teriminin pek çok tanımı vardır. Bu terim en geniş anlamıyla, hukuk öğrencilerine tatbikî becerileri ya da diğer bir söyleyişle avukatlık becerilerini kazandırmaya yönelik, interaktif yöntemlerin kullanımıyla gerçekleştirilen her tür uygulamalı eğitimi ifade eder. Bu beceriler, hukuki analiz ve muhakeme, hukuki araştırma, vakıa araştırması, iletişim, danışmanlık, müzakere, dava ve alternatif uyuşmazlık çözüm prosedürleri, hukuki çalışmaların organizasyonu ve yönetimi, etik ikilemlerin farkına varılması ve çözümünü kapsamaktadır.

Öğrencilere problemlerin çözümüyle ilgili aktif rollerin verildiği klinik eğitimin, öğrenimin pasif teorik biçimlerinden çok daha etkin bir bilgi edinme metodu olmasının nedeni budur.

Klinik eğitim ABD ile Asya ve Afrika'nın bazı ülkelerinde oldukça yaygındır ve Doğu Avrupa ülkelerinde de giderek daha popüler hale gelmeye başlamıştır. Hukuk kliniklerinde farklı modeller mevcuttur. En yaygın olanları şunlardır:

Gerçek müvekkiller ile hukuk kliniği: Bu modellerde, öğrenciler, eşit sosyal pozisyonda olmayan müvekkiller ile görüşmekte ve bir üniversite hocasının ya da mesleğini icra eden bir avukatın gözetiminde çalışmaktadırlar. Öğrenciler müvekkille görüşmekte, bazı arka plan araştırmalarını yapmakta, fakat, tavsiyede bulunmadan önce patronlarına danışmaktadırlar. Öğrenci ile müvekkil, öğrenci ile avukat ve öğrenci ile öğrencinin ve onun müvekkilin bulunduğu diğer kurum arasındaki iletişim sürecinde, öğrenciler, bilgi ve beceri kazanmaktadırlar.

Sadece simülasyon kullanımı ile hukuk kliniği: Öğrencilerin, davaların çözümü ve organize edilmiş muhakeme simülasyonları, tanıkların sorguya çekilmesi vb. şekilde eğitildikleri bu tür eğitim sırasında ek yardımlar gereklidir -simülasyonların kaydedilmesi ve sonradan analizi için video

kameralar, farklı öğrencilerin rollerine ilişkin materyallerin çoğaltılması için olanaklar.

Harici klinik davaları: Bu tip derslerde, öğrenciler, fakültenin öğretim görevlisi kadrosuna dahil olmayan bir kimse- nin yanına - örneğin, öğrencilere tavsiyede bulunan ve onların müvekkiller, hakim veya savcılar ile doğrudan iletişim kurmasına izin veren bir avukatın hukuk bürosuna gönderilirler.

Son yıllarda, Bulgaristan'daki hukuk fakültelerinin müfredatında bu dersler için yer olup olmadığı sorulmaktadır.

Amerikan hukuk eğitimi, zorunlu devlet standartlarına Bulgaristan'da olduğu derecede bağlı değildir. Bulgaristan'da hukuk okulu organizasyonu ve yapısı, hukuk okullarının akreditasyonuna ilişkin, yüksek öğretim hakkındaki özel bir mevzuat¹ tarafından düzenlenmiştir ve ders programının spesifik yapısı, büyük ölçüde devlet kontrolündedir.

"Düzenlenmiş alanlar" denilen alanlar için yeknesak devlet koşullarının (7) varlığı, hukuk fakültesi müfredatının klinik davaları seçimli dersler olarak kapsamına engel teşkil etmemektedir.

O halde Bulgaristan'daki hukuk kliniklerinin önünde duran problemler nelerdir?

En önemli problem, öğrencilerin hukuk kliniklerinde eğitilmesinin daha pahalı olmasıdır. Örneğin, tek bir öğretim görevlisinin 100-200 kişilik (ve bazı üniversitelerde daha da kalabalık) bir gruba ders verdiği klasik derslerin aksine, hukuk kliniğinde bir grup 10-15 kişiden oluşmaktadır. Başarılı anların veya düşülen hataların analizini sonradan yapabilecek öğrencileri kaydetmek için, simülasyonlarda bir video kameraya ihtiyaç duyulmaktadır. Ders masrafları, süreç ve belgelerin saklanması için yapılacak masraflar ile idari harcamalar önceden hesaplanmalıdır. Klinik, normal bir çalışma

¹ "Hukukçuluk" alanında yüksek eğitim alınmasına ilişkin yeknesak devlet koşullarına dair tüzük (SG, Sayı 31 - 12.04.1996)

için yeterli maddi koşullara sahip olmalıdır. Ofis, telefon, fotokopi, kurye hizmeti, faaliyet masraflarının bir parçasıdır. Öğrencilerden sağlanan hizmetler için ödeme yapılması gerçek değildir ve bu nedenle, hukuk klinikleri kendilerini finanse edemezler. Muhtemel finansman kaynakları nelerdir? Dış finansman kaynakları (yani bağış yapanlar) (8) veya hukuk fakültesinin kendisi. Ne var ki bu son durumda, söz konusu masraflar fakülte bütçesine ek bir yük getirecektir.

Burgas Free Üniversitesi'ndeki en yeni okul programlarından biri olan hukuk kliniği, 2003 yılında ABA-CEELI ve Açık Toplum Enstitüsü tarafından başlatılan sermaye ile kurulmuştur; ancak, şu anda tamamen üniversite tarafından finanse edilmektedir.

Hukuk kliniği, öğrenimlerinin IV. ve V. senesinde bulunan öğrenciler için seçimsel eğitim dersi olarak müfredatın bir parçasını teşkil etmektedir. Bu öğrenciler öğrenimlerinin bu aşamasında, çalışma alışkanlığını zaten kazanmış olmakta; hukuki muhakeme temelleri büyük ölçüde atılmış ve geliştirilmiş bulunmaktadır. Gelecekteki mesleki faaliyetlerine ve hukukun bir ya da diğer alanında çalışmaya ilişkin tercihlerini halihazırda yapmış olmaktadır. Dersin süresi 26 öğretim haftasıdır. Böylece, bir akademik sene içerisinde öğrenciler, hukuk kliniğindeki çalışmaları karşılığında 6 saatlik kredi almaktadırlar (çoğu öğrenci için tipik ders yükü, dönem başına 30 saatlik kredidir). Öğretim, küçük öğrenci gruplarıyla yürütülmekte ve yakın bir kişisel öğrenci/hoca dinamik iletişimini gerektirmektedir. Klinikteki çalışma geçti/kaldı şeklinde notlandırılmaktadır. Söz konusu çalışma, okul dışı bir alanda staj modeli üzerine yapılandırılmıştır - ofis, Burgas Belediyesi tarafından tahsis edilen Gençlik Kültür Merkezinde bulunmaktadır. Ders iki aşamadan oluşur ve sınıf tecrübesi ile müvekkilerin gerçek davalarda öğrenciler tarafından temsilini birleştirir.

I. BİRİNCİ AŞAMA

İlk aşama, Burgas Bölge Mahkemesi'nden bir hakim tarafından yürütülen 13 haftalık dersleri ve simülasyonları kapsar. Öğrenciler, gerçek davalarla çalışmaya başlamadan önce, bazı konularda teorik eğitim görmektedirler:

Mesleki ve adli etik üzerine 30 saat,

Hukukun tatbikî yorumu üzerine 30 saat.

Dersler, sonraki klinik eğitim açısından önemlidir; çünkü özel bilgi vermektedirler ve "hukukçuluk" eğitimi-derecesi almak için öngörülen yeknesak devlet koşullarıyla uyumlu "hukuk" alanı zorunlu müfredatı kapsamına dahil değildirler.

Eğitimin bu aşaması geleneksel modelden esaslı bir farklılık göstermez. Hukuk kliniğine dahil olmayan öğrenciler dahi, söz konusu hukuk derslerinin önemli olduğu düşünceyle, sınıflara katılabilirler.

II. İKİNCİ AŞAMA

İkinci aşama, tam-zamanlı bir fakülte üyesinin gözetimi altında gerçek müvekkillerle çalışmaktır ve bunun da süresi 13 haftadır. Bu aşama boyunca, öğrenciler, hakimın derslerine katılmaya devam ederler ve buna ek olarak, onunla birlikte duruşmalara da katılırlar. Hukuki hizmetler, genellikle adalete başka türlü erişemeyecek olan kişilere sunulur ve onlar için ücrete mal olmaz (klinikler, başka bir yerde kendini temsil ettirme olanağını normalde bulamayacak müvekkillere ücret çıkartmazlar). BFÜ kliniğinde müvekkiller, çoğunlukla, aile için şiddet kurbanı kadınlar ve Burgas Hapishanesi'ndeki tutuklulardır. Ceza hukukundan aile hukukuna kadar farklı konuları ele alıyoruz. Gerçek müvekkille çalışmak, öğrencilerin hukuk uygulamasına eşlik eden yetki ve sorumluluklarının farkına varmalarına yardımcı oluyor. Gerçek müvekkile ilişkin olayın yoğunluğu ve dramatikliği, öğrenciler üzerinde çok duygusal ve heyecanlandırıcı bir etki göstererek, öğrenmek konusunda güçlü bir motivasyon ve hazırlanmak için

ders asgarisinin gerektirdiğinden çoğunlukla çok daha uzun saatler harcamaya isteklilik yaratıyor.

İşte bu nedenle ben, sonuç olarak, klinik eğitimin, sınıf çalışmasındaki geleneksel ders ve seminerlerden çok daha etkin bir öğretim metodu olduğunu düşünüyorum. Klinik programlarına kaydolan öğrenciler iyi iletişim becerilerine sahip oluyor, nasıl dinlemeleri gerektiğini biliyor ve müvekkillerle yapılan bir görüşmeyi yürütebiliyorlar.

Hukuk fakülteleri, öğrencileri için, iyi hukukçu olmak ve daha da rekabetçi bir ortamda çalışmak açısından gerekli olacak pratik bilgi ve becerileri kazanma olanağını yaratmalıdır. Ve ben inanıyorum ki, gerçek müvekkil kliniği, avukatlık sanatının öğretilmesi konusunda en güçlü ve etkin yöntem olduğunu ispatlamıştır. Klinik hukuk eğitiminin hukuk okulu ders programına dahil edilmesi, uzun vadeli amaçlara da hizmet etmektedir ki; bunlar, hukuk eğitiminin kalitesinin artırılması ve daha etkin hale getirilmesi, hukuk okulu programlarının öğrenciler için çekiciliğinin artırılması ve sonuç olarak da rekabetçiliğin yükselmesidir.

NOTLAR:

Hukuk öğrencileri için öngörülen bu pratik eğitim-öğrenim sırasında, eğitimin 2., 3. ve 5. yıllarında iki haftalık deneyim, mezuniyet sonrasında hiç etkili olmadığı açıktır. Bu stajların yürütülmesinin formalite olduğunu ve sonuç olarak bu eğitimlerin hiç yararı olmadığını belirtmeye gerek bile yok.

Prof. Roy T. Staki, Güney Carolina Üniversitesi Hukuk Fakülteleri.

Başka terimlerin, örn. halk kabul salonu, pratik dersleri vb. kullanımının uygun olup olmadığı sorusu yaygın bir tartışma teşkil etmektedir; ancak şu anda, bu formdaki pratik eğitimi ifade için halen "hukuk kliniği" terimi kullanılmaktadır.

SLAVKA
DİMİTROVA
SİMENOVA'NIN
TEBLİĞİ

Herbert A. Simon, *Düşünce Modelleri*, Cilt II, (Yale Üniversitesi Yayınları, 1989)

Buna rağmen, 1992'de, Amerikan Barolar Birliği'nin MacCrate Raporu olarak bilinen bir raporunda ABD'deki hukuk fakültelerinin geleneksel programı eleştirilmekte ve mezun hukuk öğrencilerinin, mezuniyetlerinden sonra bir müvekkili bütünüyle temsil etmeye yeterli kapasitede olmadıkları ve hukuk mesleğinin etik, dürüstlük ve maneviyat gibi temel değerleri hakkında sınırlı bilgi sahibi oldukları sonucuna varılmaktadır. Robert MacCrate, *MacCrate Raporu 1992 A.B.A. BÖL. HUKUK EĞİT. & BAROYA KABULLER*.

Gayriiktisadi Amaçlı Tüzel Kişiler Hakkında Kanun (SG Sayı

"Hukuk" alanında ve "hukukçu" mesleki kalifikasyonu hakkında yüksek eğitim alınmasına ilişkin yeknesak devlet koşullarına dair tüzük (SG, sayı 31 - 1996, değişiklik SG, sayı 96 - 2000)

Burgas Free Üniversitesi hukuk kliniği, Açık Toplum Enstitüsü ve ABA-CEELI tarafından yapılan bağışlarla başlatılmıştır.

TARTIŞMA

Av. Coşkun MOLLA: Evet, Bayan Slavka Dimitrova'ya çok teşekkür ediyoruz. Sorularınız varsa alabiliriz.

Av. Rifat ÇULHA: Sayın Dimitrova'ya teşekkür ediyorum, öğrenciliğini hatırlıyoruz, buraya geldiği zamanı biliyoruz. Yalnız bir şey dikkatimi çekti, İspanya'daki örnekle Bulgaristan'daki örnek arasında önemli bir fark izlediğimi sanıyorum. İspanyol örneğinde genç avukatlara iki yıl müddetle herhangi bir konuda, yani önemli bir konuda herhangi bir hukuki yanılığında mağduriyet olmaması için görev verilmesi tercih edilmiyor, ama Bulgaristan örneğinde daha da mesleğe başlamamış olmasına rağmen eğitim aşamasında ki eğer yanlış anlamadıysam eğitim aşamasındaki müstakbel hukukçulara

savunma görevi veriliyor. Örneğin Burgas Hapishanesi'ndeki hükümlülere, örneğin aile için şiddet görmüş kişilere, orada herhalde bir yanlış anlama olmadı. Yani bu ikisi arasında büyük bir güvence farkı var, bunun garantisini nasıl sağlıyorlar, bir öğrencinin yapacağı aksaklıktan kim sorumlu? Devlet mi sorumlu, yoksa onu eğitenler mi sorumlu, yoksa öğrenci mi sorumlu?

Slavka DİMİTROVA: Bu çok güzel bir soru. Yanlış anlamadınız. Mezun olmamış öğrenciler müvekkillerle görüşme yapıyorlar. Ancak çalışırken her zaman tam zamanlı bir akademisyenin gözetimi altında ve bir avukatla birlikte çalışırlar. Avukat, hukuk hizmeti veren ve baroya kayıtlı olan bir avukattır ve davayı mahkemeye götürünce de odur. Davayı mahkemeye hukuk öğrencisi değil, bu avukat götürür. Hukuk öğrencileri davaya ilişkin işlemleri gerçekleştiremezler, gerekli yazıları yazamazlar ya da bir avukatın yapacağı hiçbir şeyi yapamazlar. Bu sadece, hukuk öğrencilerinin bir avukatın nasıl çalıştığını görmeleri, görüşmeyi nasıl yönlendirdiğini öğrenmeleri, müvekkillerine nasıl tavsiyelerde bulunduğunu anlamaları ve mahkemede uygulanan işlemleri öğrenmeleri için verilmiş bir fırsattır. Avukatla çok yakın bir şekilde çalışırlar ama mezun olana kadar onunla aynı haklara sahip olmazlar.

Amerika'da durum daha farklıdır. Amerika'daki hukuk klinikleri ve hukuk öğrencileri mahkemenin önüne çıkıp müvekkillerini savunabilirler. Ama Bulgaristan'da ya da Doğu Avrupa'daki herhangi bir hukuk kliniğinde bu mümkün değildir. Klinik eğitimin altında yatan düşünce budur: öğrenciler mahkemeye gider. Ama Avrupa'da bu düşünce gerçekleştirme imkânı bulamamıştır.

Av. Sani YILDIRIM (Türkiye Barolar Birliği Başkan Yardımcısı): Benim Sayın konuşmacıya iki sorum olacak. Birincisi iddia makamı zannediyorum Bulgaristan'da savunmanın yanında, aynı seviyeye geldi. Ücretli avukatlık var mı? Avukatlık mesleğine giriş İspanya'daki gibi ya da bizim ülkemiz-

TARTIŞMA

deki gibi sınavsız, hiçbir koşula tabi olmadan mı yapılıyor? Bunları yanıtlamasını rica ediyorum, teşekkür ediyorum.

Av. Coşkun MOLLA: Soruyu tekrar eder misiniz?

Av. Sani YILDIRIM: Bulgaristan'da savunma makamı iddia makamıyla eşit yerlerde bulunuyor mu? Biz öyle biliyoruz, ikincisi savunma makamına, yani avukatlığa giriş İspanya'daki gibi hiçbir koşula tabi olmadan mı, bir sınav, staj, başka koşullar olmadan mı yapılabilir? Ücretli avukatlık sistemi, yani bir başka avukatın yanında çalışma sistemi var mı, avukat bağımsız mı?

Slavka DİMİTROVA: Son sorudan başlamak istiyorum. Hukuk mesleği bağımsızdır. Bulgaristan'da hukuk eğitimi beş yıllık bir çalışmayla edinilir. Bu beş yıllık çalışmanın ardından öğrencinin devletin düzenleyeceği sınavı geçmesi gerekir. Öğrenci bunu takiben altı ay pratik yapar ve bir diğer sınava girer. Bu sınavın sonunda hukukçu niteliğine kavuşabilir. Yani, ilgili birimlerin yaptığı giriş sınavlarını geçerse yargıç, savcı ya da avukat olabilir. Avukat olmak isteyen bir öğrencinin, baronun düzenlediği sınavı geçmesi gerekir. Yani bir giriş sınavı mevcut. Ayrıca yargıçlar, savcılar ve noterler için de giriş sınavları vardır. Yani en az beş sınav mevcut.

Ücretli avukatlar da var. Bunları devlet tayin eder ve ödemelerini devlet yapar. Ben bir akademisyenim. Belki baro mensupları size yarın daha yeterli bilgi verebilirler.

Prof. Dr. Yasemin İŞIKTAÇ (İstanbul Üniversitesi): Her iki konuşmacıya da teşekkür ediyorum. Bizim için son derece aydınlatıcı oldu. Biraz daha belki tutucu olmakla ilgili sayabilirsiniz, biraz yorumda bulunmak istiyorum. Hukuk klinikleri ve hukuki drama gibi yöntemler biraz daha Anglosakson yöntemleri, Kıta Avrupa'sı sistemi içerisinde gördüğünüz gibi tam da oturmuyor. Acaba mevcut sistem içerisinde bunları karşılayabilecek bir yapı var mıdır diye düşünürsek, örneğin bizde özellikle pozitif branşların uygulamaya yönelik tarafları, usul hukukları veya medeni hukuk içerisindeki çeşitli branşlar için normal teorik derslerin peşinden pratik

çalışmalar yapılır. Bu pratik çalışmalar aslında bir nevi hukuk kliniğidir, Avrupa'da da bu şekilde örnekler olduğunu biliyorum. Hoca teorik olan kısmı anlatır olaylar üstünden çözümler yapılır, tabii ki ön aşamadır, hakikaten teorik bilginin pratiğe yansıtılmasıyla ilgili buradan çok ciddi bir fayda çıktığını düşünüyorum. Klasik olan sistemin güçlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Buradaki hukuk klinikleriyle ilgili aşamaya geçmeden önce kullanılabilir bir başka yöntem de staj yöntemidir, gene Avrupa'da Kıta Avrupa'sı içerisinde stajla ilgili çalışmalar devam etmektedir. Pratikte başarılı mıdır, bunun üstünde belki biraz daha durulabilir. Örneğin avukatlık için gerçekten çok da kısa sayılmayan iki dönemli, bir kısmı mahkemede, bir kısmı fiilen avukat yanında olmak üzere, hâkimlik için ve savcılık için aynı şekilde staj zorunlulukları bulunmaktadır. Bunların daha fazla ve başarılı işletilmesini de önemseydiğimi belirtmek istiyorum. Yani sistem içerisinde bunlar var.

Hukuki drama da gene aynı şekilde hukuk klinikleri gibi önerilen bir yeni yöntem, örneğin ben hukuk felsefesi ve sosyoloji dersleri anlatıyorum. Bizim derslerimizde drama zaten baş öğretim yöntemlerinden birisidir, örneğin benim kullandığım öğelerden birisi Venedik Taciri'dir, tam edebiyat içerisinde olan bir şeydir, bunun üstünden veya daha benzer ilginç konular üstünden öğrencinin ilgisini canlandırmak için, yani çok yeni buluşlar anlamında olmadıklarına işaret etmek istiyorum. Klasik sistemin başarılı uygulaması sanıyorum bunları karşılayabilir diye bunu eklemek istedim. İlginize teşekkür ediyorum.

Av. Coşkun MOLLA: Teşekkür ederiz. O zaman mikrofonu Manisa Baro Başkanı Av. Remzi Demirkol'a verelim.

Av. Remzi DEMİRKOL: Teşekkür ederim. Ben önce İspanyol konuğumuza soru yöneltmek istiyorum. İspanya'da avukatlık kamu görevi mi, yoksa hizmet sektörü mü? Şimdi Türkiye'deki Avukatlık Kanununun birinci maddesinde avukatlığın bir kamu görevi olduğu vardır, İspanya'da bu bir özel hizmet sektörü olarak mı kabul ediliyor?

TARTIŞMA

Prof. Dr. Luis GORDİLLO-PEREZ: Güzel bir soru. İspanya'da verilen hukuk hizmetinin doğası bu. Bu, biraz karışık. Hukuk hizmeti verme özgürlüğüne sahipsiniz ama birçok gerekliliği yerine getirmeniz lazım. İspanya'da noterlik için düzenlenen sınav çok karmaşık. Bir kez noter olduğunuzdaysa, bu serbest bir meslek oluyor. Ancak ev almak isteyen herkes bir notere gitmek zorundadır. Avukatlara bakacak olursak, bu da bir serbest meslek ama avukatlar baroya kayıtlılar. Baro ise yasal yapıya sahip bir devlet organıdır. Dedğim gibi biraz karışık. Baro mensuplarının baroyla kamusal bir ilişkisi var çünkü baro, İspanya'daki avukatlara ceza uygulama yetkisine sahip bir kamu kurumu. Ancak tabii ki doğru müvekkili bulmak, avukatın görevidir. Sorunuzun cevabı, avukatlık kamu tarafından düzenlenen serbest bir meslektir. Yani karışık bir doğası vardır.

Av. Güneş GÜRSELER: Benim her iki konuğumuza da sorum var. Hukuk eğitimiyle ilgili sormak istiyorum, İspanya'da kaç tane hukuk fakültesi var, hukuk fakültelerindeki yıllık mezun sayısını söyleyebilir misiniz, öğretim üyesi sayısını tabii yaklaşık olarak söyleyebilir misiniz? Bir de hukuk fakültesi açılmasıyla ilgili bir kural, sınır var mı, aynı sorunun yanıtını Bulgaristan için de rica ediyorum. Kaç tane hukuk fakültesi var, yıllık mezun ne kadar, öğretim üyesi sayısı nedir ve hukuk fakültesi açılmasında bir planlama, bir kural var mı? Teşekkür ederim.

Slavka DİMİTROVA: Bulgaristan'da şu anda on bir hukuk fakültesi var. Sekiz ya da dokuz ay önce on bir tane vardı. Fakültelerin sadece üçü özel fakülteler. Diğerlerinin tümü devlet tarafından finanse ediliyor ve devlet üniversitelerinin bir parçasını oluşturuyor. Mezunların sayısı konusunda kesin bir bilgin yok ama her yıl Burgas Üniversitesi'nden 60 ila 80 öğrenci mezun oluyor. Biz küçük bir üniversiteyiz. Örneğin, Sofya Üniversitesi her yıl 200 ya da 300 mezun veriyor olabilir. Bu sizin için küçük bir rakam olabilir. Bulgaristan'da 1989'a kadar sadece bir hukuk fakültesi vardı ve bu da Sofya Üniversitesi'ndeydi. Dolayısıyla hukuk öğrencilerini eğitecek akademik personel Sofya Üniversitesi'ndekilerle sınırlıydı.

1991 yılında Burgas Free Üniversitesi ve Blagoevgrad Üniversitesi Bulgaristan'ın ilk özel hukuk fakültelerini açtılar. O zamandan bu yana, Sofya Üniversitesi'ndeki ve Bulgaristan Bilim Akademisi'ndeki tüm akademisyenler bu on bir hukuk fakültesindeki öğrencileri eğitmek için ülkenin her köşesine gittiler. Bir zamanlar on dört fakülte vardı. İkinci sorunuz hukuk fakültelerinin nasıl açıldığıyla ilgiliydi. Bir hukuk fakültesi açmak için yetki verecek tek kurum devlet, yani devletin hükümetidir.

Prof. Dr. Luis GORDİLLO-PEREZ: İlk soru, İspanya'da kaç hukuk fakültesi olduğuydu. Şu an sanırım yaklaşık 55-56 artı üç; yani, yaklaşık 60 tane var. 60 hukuk fakültesi... Bu bayağı fazla. Bu konuda saatlerce konuşabilirim. 40 milyon nüfusu olan İspanya'da neden bu kadar çok hukuk fakültesi var? Bir zamanlar tüm büyük şehirler kendi hukuk fakültelerinin olmasını istediler çünkü bunlar devlet tarafından kuruluyorlardı ve kamusal alanlardı. Üniversitede hoca olmaktan değil, üniversitelerden hoşlanan birçok eski politikacı vardır. 1975'te diktatör General Franco'nun ölümünün ardından demokrasi geldiğinde bu İspanya'da yaygındı. Ülkenin kalkınmasıyla üniversiteler arasında bir bağ kurmak çok yaygındı. Ama kontrolü tamamıyla kaybettiler ve neredeyse her bölgesel yönetim kendi devlet üniversitesini kurdu. Sonuçta 52 devlet üniversitemiz var, kalanı ise özel üniversiteler ve kilise üniversiteleri. Dolayısıyla İspanya'da üç tür üniversite var.

Üniversiteleri ve hukuk fakültelerini (zira hukuk fakülteleri üniversitelerden bağımsız değillerdir) kurma yetkisi hükümette, Eğitim Bakanlığı'nda ve üniversitelerdedir. Sizin sisteminizi bilmiyorum ama bizim sistemimizde hukuk fakültesi daima bir üniversitenin parçasıdır. 1990larda İspanya'da üniversite mezunlarına yoğun bir talep vardı. Birçok insan, birçok kurum hukuk fakültesi kurmanın iyi bir iş olacağını düşündü. Bunun üstüne çok güzel binalarda, çok iyi fakülteler açtılar. Ancak araştırma ve benzeri işler için çok tanınmış akademisyenler ve hocalar yoktu. Madrid ve Barselona'da birkaç özel üniversite ve üç ya da dört tane kilise üniversitesi var. Bunlar Anayasa'dan, son diktatörlük rejiminden

TARTIŞMA

önce İspanya'da bulunan üniversitelerdir. Bunlar dini cemaatlere ait üniversiteler. Ve onlar ya da biz diyeyim, özel bir yasal statüye sahibiz. Ama özel üniversite olarak çalışıyoruz. Devlet ve özel üniversiteler arasındaki fark, devlet üniversitelerinin hükümet tarafından kurulup finanse edilmesi, özel üniversitelerin ise kendi kaynaklarıyla, öğrenci aidatlarıyla kurulup finanse edilmesidir. Ancak gerçekte İspanya'da bir üniversite öğrencisi devlete yıllık yaklaşık 12 bin avroya mal olmaktadır. Bizimki gibi bir özel üniversitede ise öğrenciler yıllık 5 bin avro ödemekteler. Dolayısıyla biz özel üniversiteler, resmi ücretin altında çalışıyoruz. Devlet üniversiteleri genelde ortalık yerde bunu söylemek istemezler. Onların paraları vardır, birçok çalışanları bulunur, vs. Bizde birçok devlet üniversitesi var. 1990'larda (bu ayrıca sizin sorunuzun da cevabıdır) 45 devlet üniversitesi vardı, her yıl yaklaşık 200 ila 800 öğrenci bu okullardan aldıkları hukuk eğitimini tamamladılar. Dolayısıyla 1990'larda çok sayıda hukuk mezunu vardı. 2000'lerin başlarında hukuk öğrencilerinin piyasası çok kötü durumdaydı.

Hukuk mezunları için çalışacak bir yer yoktu. Bu yüzden birçok hukuk mezunu diğer Avrupa ülkelerine gittiler ya da aslında hukukla alakası olmayan başka işlerde çalıştılar. Hukuk diploması olan birçok banka çalışanı bulabilirsiniz. Liselerde öğretmenlik yapan birçok hukuk mezunu var. Kamu kurumlarında çalışan birçok hukuk mezunu var. İspanya'daki durum bu. Kısacası, çok da uzatmak istemiyorum ama her yıl İspanya'da kaç kişi hukuk bölümünden mezun oluyor? Size tam bir rakam veremiyorum çünkü bu değişken bir durum. Bizimki gibi orta büyüklükte bir üniversitede, Deusto Üniversitesi'nde geçen sene 150 öğrenci mezun oldu. Ama sekiz yıl önce bu rakam 800'dü. Hukuk fakültemizdeki yeni öğrencilerin sayısını da veremem size. Bir zamanlar çok öğrencimiz vardı, ama birkaç yıldır yeni öğrencilerin sayısı 230. Bu bizim üniversitemiz. Genel olarak İspanya'da, size tam rakamı veremem ama sanırım yılda 18 binden daha az mezun veriliyor. İspanya'da her şehirde bir hukuk fakültesi var. Her

şehirde bizim pli dediğimiz hukuk, dil ve bazen de mühendislik fakülteleri var.

Hukuk fakültesi kurma konusunda, kilise artık kilise fakültesi olarak hukuk fakültesi kurma yetkisine sahip değil. Kiliseye ait dört ya da beş fakülte var. Eğer kilise yeni bir hukuk fakültesi ya da üniversite açmak isterse, bunu ancak özel bir şahıs olarak yapabilir. Bir grup özel şahıs bir üniversite kurabilir ama daima Eğitim Bakanlığı'nın ve üniversitelerin onayı gerekir. Ayrıca bir de akreditasyon sistemi vardır. Akademisyenlerin yetkili bir kurumca akredite edilmesi ve her yıl çalışmaların kalitesinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Devlet üniversitelerinde son zamanlara kadar eğitimin kalitesinin akredite edilmesinin gerekli olmadığına inanılıyordu. İspanya'daki durum işte böyle.

Av. Coşkun MOLLA: Toplantıya son vermeden önce son soruyu da İzmir Baro Başkanı'ndan alalım.

Av. Nevzat ERDEMİR: Ben bu etkinlik için başka Edirne Barosu Başkanı Sayın Coşkun Molla'ya ve Türkiye Barolar Birliği'ne teşekkür ediyorum, gene çalışmaya katkı koyan diğer barolara da teşekkür ediyorum.

Şimdi bizdeki Avukatlık Kanunu barolara avukatların birbirleriyle ve müvekkilleriyle olan ilişkilerinde doğruluğu, güveni sağlamak, ondan sonra bunun dışında da insan haklarını savunma ödevi yüklemiştir. Ben merak ediyorum, yani şimdi Batı'daki, özellikle İspanya'daki baroların, Bulgaristan'daki baroların böyle insan haklarını savunma gibi bir görevleri var mıdır?

Bir de demokrasi yayılmacılığı ya da demokrasi adına yayılmacılık diyebileceğimiz başka ülkeleri işgal karşısında Batıdaki barolar neden sessiz kalıyor, yani Batıdaki hukuk fakültelerinde bu insan hakları ihlali konusunda hukukçulara buna tavır koymaları, tepki koymaları gerektiği öğretilmiyor mu, yoksa oradaki baroların insan haklarını savunma gibi bir ödevleri yok mudur, onu merak ediyorum.

TARTIŞMA

Bir de özellikle Avrupa Birliği'ne uyum bağlamında dışarıdan, Avrupa Birliği'nden özellikle Türkiye'ye gelen kimi Avrupa Birliği yetkilileri devlet dairelerinden Mustafa Kemal Atatürk'ün fotoğraflarını indirin, Kemalizm'den vazgeçin, ulusallıktan vazgeçin tarzında sözler söylüyorlar -ki bu, bu ülkede gerçekleşen çok önemli bir devrim- çünkü Türkiye Mustafa Kemal devrimiyle yönünü akla, bilime, çağdaş uygarlığa, Batı'ya döndü.

Özellikle Irak'ta insan hakları adına işlenen vahşet, kukla mahkemeler, işgalcilerin kurdukları mahkemeler marifetiyle gerçekleşen insan hakları ihlali konusunda Batılı meslektaşlarımız, özellikle Sayın Profesör Perez ve Bulgaristan'dan gelen değerli konuğumuz ne düşünüyorlar? Hukukta böyle çifte standarda seyirci kalmak hukukçulara yakışır mı, iyi bir hukukçunun bu saydığım olaylar karşısında tavrı, tepkisi ne olmalıdır? Değerli konuklardan bu soruların yanıtını istirham ediyorum.

Av. Coşkun MOLLA: Teşekkür ederiz Sayın Başkanım; buyurun Sayın Perez.

Prof. Dr. Luis Gordillo PEREZ: İlk sorunuz... Baro bir devlet kurumudur. İnsan haklarını korumak zorundadır. Avukat olmak için, Anayasa'ya uymanız gerekir; yani, birtakım haklar istersiniz ve birtakım genel kurallara uyarsınız. Ayrıca Anayasa'nın 9. Maddesi İspanyol yargı sistemi kapsamındaki herkesi, her vatandaşı ve ayrıca her kamu kurumunu Anayasa'ya ve insan haklarına saygı göstermek ile yükümlü kılar. Ancak, eğer sorunuz buysa, Baro hiçbir zaman baronun dışından birinin insan haklarının korunması için başvuruda bulunmayacaktır. İkinci sorunuza gelince, dünyada insan hakları konusunda bir çifte standart var mı? Sizce? Benim neyi kabul etmemi istiyorsunuz? Tabi ki, insan hakları konusunda bir çifte standart var. Irak, Afganistan, Vietnam ayrıca Sovyetler Birliği... Çifte standarttan bahsedebiliriz. Kendi ülkeniz hakkında, Mustafa Kemal Atatürk hakkında bir şeyden bahsettiniz. Benim ülkemde devlet, kilise ve din arasında güçlü bir ayırım var. Ancak diğer yandan cumhurbaşkanı ya da baş-

bakan başbakanlık yemini ederken bir haç görebiliyorsunuz. Bu devlet ile kilisenin ayrılığı ilkesinin bir ihlali midir? ABD mahkemelerinin hukuk sistemi dikkate alınır, evet belki öyledir. İspanya için size bir şey diyemem.

Slavka DİMİTROVA: Cevabım kısa olacak. Bulgaristan Barosu mesleki bir örgüttür. Tabii, politik eylemlere karşı tarafsızdır ve ayrıca tarafsız olmak zorundadır. Ancak baroya kayıtlı her avukat, insan haklarını korumayı amaçlayan yasa ve kurallara uymak zorunda. Çifte standartlara gelince... Her şey ortada...

Av. Coşkun MOLLA: Evet, çok teşekkür ederiz. Öğleden sonraki ilk oturumumuz da böylece sona ermiş oldu.

Türkiye Barolar Birliği
ULUSLARARASI BOYUTU
HUKUK EğİTİMİ
VE AVUKATLIK MESLEğİNE GİRİŞ
SEMPOZYUMU

Birinci Gün
9 Mayıs 2008

İkinci Oturum
"Avrupa'da Hukuk Eğitimi"

Oturum Başkanı
Prof. Dr. Hakan Pekcanitez
(Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi)

Av. Güneş GÜRSELER: Evet, değerli konuklarımız, değerli meslektaşlarım; bugünkü toplantımızın ikinci oturumuna başlıyoruz. İlk oturumda Avrupa'da hukuk eğitimi konusunda genel bir değerlendirmeyi İspanya'dan ve Bulgaristan'dan gelen meslektaşlarımız yaptılar, çok teşekkür ediyoruz, çok yararlandık ve özellikle İspanya'yla ne kadar benzeştığımızı gördük. Aynı sorunları yaşıyoruz, ama tabii İspanya'nın bizden tek farkı bu benzeşmeden çok kısa zamanda kurtulacak olmaları. Yasal düzenlemeyi yapmışlar ve sınırlamayı getirmişler.

Şimdi bu oturumu Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi ve sağ olsun her imdat dediğimizde yanımızda olan değerli hocamız Prof. Hakan Pekcanıtez yönetecek. İstanbul Üniversitesi Hukuk Felsefesi ve Sosyoloji Anabilim Dalı Başkanı değerli hocamız Sayın Prof. Dr. Yasemin Işıktaş konuşmacımız. Ayrıca Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi ve Araştırma Uygulama Merkezi Müdürü Sayın Prof. Dr. Arzu Oğuz aramızda, ayrıca Yakındoğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Muhammet Erdal, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi araştırma görevlisi Bilge Bingöl ve en genç arkadaşımız Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrenci temsilcisi Oğuzhan Güzel.

Şimdi ben bildiri sunmayacağım. Yanlış anlamayın değerli hocalarım, yalnız şunu söylemek istiyorum, Barolar Birliği internet sayfasında bulabilirsiniz, bilmiyorum bu sizlerde

GÜNEŞ
GÜRSELER'İN
KONUŞMASI

topluluğu var mı, biz son bir ay içinde Barolar Birliği olarak hukuk fakültelerimizden bir işbirliğiyle şöyle bir sonuç elde ettik:

Son 5 yılda Türkiye'deki hukuk fakültesi mezun sayısı toplam olarak 22.123, örneğin İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi geçen yıl 446 mezun vermiş, 2002, 2003'de bu mezun sayısı 1116'yı, son 5 yılın toplamı 22.123, bu yılın, yani 2006-2007 döneminin mezun sayısı Türkiye çapında 4.304. Bu rakamı niye söylüyorum, bu rakamı şunun için söylüyorum, çünkü Barolar Birliği olarak verdiğimiz ruhsat sayısı hemen hemen eşit. Bakın; bu 5 yılda mezun sayısı 22.123 ve bu 5 yılda verdiğimiz ruhsat sayısı 20.770. 01 Ocak 2008'den 30 Nisan 2008'e kadar, yani 4 ayda verdiğimiz ruhsat sayısı da 1.516. Bunları bir giriş bilgisi olarak sunuyor ve sözü Hakan hocamıza bırakıyor, değerli katılımcılara başarılar diliyor, saygılar sunuyorum.

HAKAN
PEKCANİTEZİN
KONUŞMASI

Prof. Dr. Hakan PEKCANİTEZ: Teşekkür ediyorum. Değerli meslektaşlarım; önce birlikte olduğum arkadaşlarım adına bir teşekkür borcunu yerine getirmek istiyorum. Bu sempozyumu düzenleyen bütün barolara başta Barolar Birliği olmak üzere ve emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum. Son derece titiz, son derece misafirperverliğini göstermeye çalışan, elinden geldiği kadar her türlü fedakârlığı yapmaya çalışan bir organizasyon, özellikle teşekkür ediyorum. Bu titizliklerini de, bu seçkinliklerini de şu davetiyelerdeki renklerin güzelliğini özellikle delil olarak göstererek belirtmek istiyorum. Çok isabetli bir seçim, ben kendi görüşümü söylüyorum, ben oradan da kendime bir pay çıkardım, bilemiyorum.

Yemekten sonra birazcık yorulmuştuk, ama zannediyorum açıldık, çünkü bundan sonra uzun bir süreç başlayacak. Toplam beş konuşmacı arkadaşım var, 20'er dakika konuşacaklar, bu 100 dakika yapıyor, sonunda kendime de bir 15 dakika söz hakkı vereceğim, 115 dakika yapıyor. Mutlaka katkılar olacaktır, sorular olacaktır, eğer o programdaki saat 18'i kendi açımızdan bağlayıcı görmüyorsak ben mümkün olduğu

kadar, sorular tükeninceye kadar, biz de tükenmeden uzatmaya çalışacağım ki bu konuyu zannediyorum bugün tartışıp bitirmemiz gerekiyor. Çok kısa olarak şunu ifade etmek istiyorum, aslında Türkiye’de hukuk reformu dünyada olduğu gibi uzun süredir tartışılan bir konu. Elimde 1993 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde yapılmış “*Hukuk Öğretimi Sempozyumu*” var, bundan önceki yıllara ait makaleleri bulmak mümkün. Yine Türkiye Barolar Birliği’nin 2003 yılında Ankara’da üç gün boyunca gerçekten çok güzel bir organizasyonla gerçekleştirdiği ve uluslararası bir toplantıydı, orada hukuk öğrenimini tartıştık. Bunun dışında yazılmış, çizilmiş daha pek çok bilgimiz, belgemiz var. Biz bunu hep tartışıyoruz, bir şeye dikkatinizi çekmek istiyorum, bu tartışmaların akabinde hiçbir sonuç alınamamış. Tıpkı biz bizim yargımızın gecikmesi nedenlerini yıllardır tartışmamıza rağmen sanki çözüm bulmakta, fiili olarak çözüm bulmakta güçlük çektiğimiz gibi. Bir yerde bıçak kemiğe dayandı diye düşünüldü, şöyle ki, bundan dört yıl önce Adalet Bakanlığı hâkim alabilmek için bir sınav yaptı, bu sınava 5 bin aday başvurdu, bu 5 bin kişi içinden sadece ve sadece 367 kişi başarılı oldu. Bunların içinde 200 kadarı sıfır aldı, büyük bir çoğunluk da başaramadı. Bu yazılı sınavda başarılı olanların da mülakatla bir kısmının alındığını düşünecek olursanız 5 bin kişi içinden sadece 367 kişi başarılı oluyor. Halbuki hukuk fakültelerine giriş sayısı ile çıkış sayısına bakın; artıyor ve hadi birikimleri bir kenara bırakacak olursak şöyle bir istatistiği bilmemiz lazım, hukuk fakültelerini dört yıldan daha uzun sürede bitiren öğrenci sayımız kaç? İki, kaç kişi hukuk fakültesinden ben yapamam bu fakülteyi, bana zor geliyor diye vazgeçiyor?

İngiltere’de bu rakam yüzde 50’nin üzerinde, Almanya’da da buna yakın bir rakam var, yani giriyor ve fakat ondan sonra ben yapamayacağım deyip bırakıyor. Bizdeyse örneği yok, şöyle yok, sadece mevzuat sebebiyle kaydı silinenler var, onları da afla geri çağırıyoruz. Yükseköğretim Kanunu yürürlüğe girdiği bugünden bu güne kadar 13 tane af çıktı, hem de her ne pahasına olursa olsun kaydı silinenler diyor.

HAKAN
PEKCANİTEZİN
KONUŞMASI

O yüzden hâkimin mührünü çalarak sahtekârlık yapan kişi de hapishanede bizim öğrencimiz oldu, yine 25 yıllık katil de gelip bizim öğrencimiz oldu ve hukuk fakültesini bitirdi. Şimdi bunun üzerine Adalet Bakanlığı hukuk fakülteleriyle bir toplantı yaptı. Dedi ki durum vahim, sizin mezunlarınızın başarısı bu; hemen arkasından YÖK bir organizasyon yaptı ve hukuk fakültesi dekanlarını çağırdı, burada hatırlarsınız basına yansıdı, beş yıla çıkabilecek ya da beş yıla çıkıyor hukuk eğitimi diye, ama arkası gelmedi. Sonra biz Barolar Birliğiyle bu toplantıları seri halde hukuk fakültesi dekanlarıyla beraber yapmaya başladık, ilk önce İstanbul'da organize ettik, sonra Ankara'da toplandık, arkasından bir kez daha Ankara'da toplandık. Bütün bu toplantılarda herkes kendi hukuk fakültesinin çok mükemmel olduğunu, tek rakiplerinin Harvard Hukuk Fakültesi olduğunu söyledi; biz çok iyiyiz, ama siz kötü olabilirsiniz, ona da bir şey diyemem tabii ki şeklinde. Bir örnek vermek istiyorum, İzmir'de Türkiye'nin üçüncü hukuk fakültesi kurulurken tam 7 yıl tartışıldı, 7 yıl; Devlet Planlama Teşkilatı'na gidildi, gelindi, bunun için uğraşan hocalarımız Ankara'dan Kudret Ayiter hocamız, İstanbul'dan da Kemal Oğuzman hocamız ve İzmir'deki beş profesör hocamız bunun için uğraştı. 7 yıl boyunca direndi, düşündü, taşındı, hesap yaptı ve sonunda kurdu, ama nedense İzmir kurulduktan sonra bu işin önü açıldı.

Özellikle Yüksek Öğretim Kanunu'yla beraber bildiğiniz Konya'da, Diyarbakır'da ve diğer yerlerde hukuk fakülteleri açıldı. Sonra saymaya başladık, ben 23 dediğimde siz 24 diyordunuz, yok, bugün 26 oldu deniyordu, ben en son 35 saydım, ama müjdeler olsun, birdenbire yeni YÖK yönetimi 10 hukuk fakültesi daha açtı, beşi İstanbul'da, hepsi vakıf üniversitesi, üçü devlet üniversitesi. İlginç olan bir şey söyleyeyim, Karadeniz Teknik Üniversitesi hukuk fakültesi açtı. 4 veya 5 kere müracaat etti, kabul edilmedi, sonunda başardı, Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde bir hukuk fakültesi var, ama size şunu söyleyeyim, bir yıl içinde sayımız 40'ı geçecek. Şu anda bildiğim 5 fakülte daha açılmak üzere, müracaat edil-

miş durumda, İspanyol meslektaşına şunu söyleyebilirim, biraz sizden geriyiz, ama söz veriyorum iki sene içinde sizi yakalarız. Bu pek kıskanılacak bir şey olmasa gerekir, ama yine de bizi bugün biraz rahatlattınız, o yüzden teşekkür ediyorum. Almanya'da 40 hukuk fakültesi var, Japonya'da 100, ama bakın; Japonya'da avukat sayısı, nüfusu biliyorsunuz 120 milyon, Japonya'da sadece 20 bin avukat var. Neden? Bu 100 hukuk fakültesinden mezun olanların yüzde 95'i başaramıyor. Geçen yıl bütün dünyaya yönelik bir hukuk reformu toplantısı yaptılar, bunun tartışmasını yaptılar, Almanya'da 40 hukuk fakültesi var, 41.'yi kurma konusunda hiçbir niyetleri yok, hatta mevcutların kapanması gibi tartışmalar var. Mesela Dresden'i kapatmayı düşünüyorlar.

Türkiye bu konuda çok önemli bir yeri yakalamıştı, çok önemli bir noktaya yakalamıştı, o da avukatlık sınavı. İlk önce iki yıl erteledik, sonra tamamen kaldırdık. Bakın; ben üniversitenin içinde bir insan olarak şunu gördüm, bu sınavı duyan öğrenciler gelip çok daha farklı çalışıyorlardı, çok daha farklı takip ediyorlardı, çok daha ciddi öğrenci olmaya başladılar, çünkü bu sınavdan korkuyorlardı. Bir şeyi öğrenmeyi daha fazla arzu ediyorlardı, 51 almak için değil, avukatlık sınavında başarmak için çalışmaya başlamışlardı. Ne zaman sınav kalktı, herkes rahatladı. İstanbul Barosu Başkanımızla bir toplantı yaptığımızda İstanbul'daki toplantıda biliyorsunuz şunu söyledi, sınav kalktıktan sonra seminerlere gelen, staj merkezine gelen öğrenciler uyumaya başladılar dedi. Niye uyuyorsun diyince, size ne, sınav yok, bir şey yok, ben de mecburen geliyorum, uyurum tabii ki; bu hale geldi.

Şimdi zannediyorum bu sınavın kalkmasından sonra Türkiye uzun süre bir sıkıntı yaşayacak. Eğer sınav konulsaydı işte bu biz kendimizi Harvard'la mukayese ediyoruz, tek rakibimiz Harvard diyen hukuk fakültelerinin ayakları yere basacaktı. Şu anda ses çıkmıyor, neden? Hâkimlik sınavında hukuk fakültelerinin sadece devlet hukuk fakülteleri başarılı oluyor, vakıflarda hiçbir başarı yok. Geçen yıllarda bir tanesi başarılı oldu, bir öğrencisi yazılı sınavı kazanmış, hâkimlik

HAKAN
PEKCANİTEZİN
KONUŞMASI

sınavında yüzde 20 başarı elde ettik diyor, çünkü beş kişi girmiş, birisi kazanmış, yüzde 20 başarı. Sayısını söylemiyor, o da mülakatta kazandı mı bilemiyorum. Bunu yola sokacaktı, herkes ne olduğunu daha iyi görebilecekti, şimdi gidin, herkes, il il dolaşıp kendi vakıf üniversitesinin ne kadar mükemmel olduğunu anlatıyor, ama doğru olmayan bilgilerle. Bir örnek vereyim, benim elimde her vakıf üniversitesinin öğrenci için ne kadar para harcadığını gösteren rakamlar var, bunu hiç kimse bilmiyor. Bazı hukuk fakülteleri öğrenciden aldığını öğrenciye gıdım gıdım veriyor, bazı hukuk fakültelerinde biraz daha fazla, bunları hiç bilmiyoruz, bunlar yayınlanmıyor. Belki yayınlansa da hiç kimsenin eline geçmiyor, ama akreditasyon olabilse veya biz bunları şu dönemde, öğrencilerin seçim dönemlerinde gösterebilsek bu konuda çok önemli bir şeyi belki sağlayabileceğiz.

Hukuk fakültelerinde öğretim üyesi yok, yetiştirmiyor, ama en önemlisi kütüphane yok. Gelin bakın, gidin bakın, vakıf üniversitelerinde hiçbir hukuk fakültesinde kütüphane yok, çok azında var. Neden? Bir mecburiyet yok, öğrenci kütüphaneye gitmiyor ki, ben 2000 yılında İzmir’de hukuk fakültesinde dekanlık yaparken bir anket yaptım, anket sonuçlarını şöyle söyleyeyim. İzmir iyi öğrenci alan ve çok da iyi eğitim yaptığına inandığım bir hukuk fakültesi, ama rakamlar her yer için aynı, öğrencinin yüzde 50’si hukuk fakültesine hiç gelmiyor. Gelmeden mezun olabiliyor, öğrencinin yüzde 65’i hiç, ama hiç konuşmuyor, böyle duruyor. Öğrencinin yüzde 80’inden daha fazlası kütüphaneye gidip hiçbir araştırma yapmamış. Şimdi elimizdeki malzemeye bakın; hiç konuşmuyor, hiç tartışmıyor, hiç muhakeme etmiyor, ama mezun oluyor. Son bir yılı da şöyle ya da böyle geçirdiği zaman avukat oluyor, İspanya’yla benzer bir durumumuz var, uzman da değil.

Geçenlerde Ankara’dan bir istatistik aldım, icra memurunun sayısı şu anda Türkiye’de 1800, bunun 200’ü hukuk fakültesi mezunu. Yakında herhalde bu sayı daha da artacak, bir yerde memnuniyet verici icra memurlarının hukuk fakültesi mezunu olması, ama bu sayı da yakında dolacak, ondan

sonra ne yapacağız? Evet, ben bu kısa girişten sonra yine programdaki gibi arkadaşlarıma 20'şer dakika söz vereceğim. Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Sayın Prof. Dr. Selma Çetiner katılmadığı için onun yerine Ankara Hukuk Fakültesi doktora öğrencisi Sayın Bilge Bingöl katıldılar. Kendisi çok heyecanlı, ama biz kendisine elimizden geldiği kadar, ne yapabilirsek bilemiyorum, yardımcı olalım. Evet, buyurun.

HAKAN
PEKCANİTEZİN
KONUŞMASI

Bilge BİNGÖL: Herkese teşekkür ediyorum. Benim tebliğimin başlığı Türkiye'de hukuk eğitiminin dünü ve bugünü ve bu içerik olarak da hukukçu olmak nedir ve bu doğrultuda hukuk eğitiminin amacı ne olmalıdır şeklinde bir fikir çalışması yaptım. Şimdi izninizle başlayayım.

Bilge BİNBÖL (Hacettepe Üniversitesi doktora öğrencisi):

Adalet mülkün temelidir yazar tüm mahkeme duvarlarında, öyleyse devletin temeli ve onun varlık nedeni adalettir. Ancak bu nereden gelmektedir? Devlet otoritesi sıradan bir iktidar değil, meşru görülen bir iktidardır. Burada söz konusu meşruluk yalnızca iktidarın oluşumuyla ilgili değil, bu iktidarın kullanım süreciyle de ilgilidir. Ulus egemenliğine dayalı demokratik sistemlerde artık kişiler yalnızca devletin kendilerini bağlayıcı karar almasına rıza göstermekle kalmaz, aynı zamanda yapılan düzenlemelerin, çıkartılan yasaların kendi istek ve ihtiyaçlarına ne ölçüde cevap verdiğini de sorgular. Ancak bireyler buna inanırlarsa bir meşruiyetten söz edilebilir. Haklı olduğuna inanılmayan bir iktidar toplumdaki haksızlık duygusunun da artmasıyla hukuk düzeniyle toplum arasında bir gerilim doğmasına yol açar. Bu durum insanları zamanla adil ve haklı olmadığını düşündüğü norma uymamaya kadar götürür, hatta söz konusu norma uymamak ve sisteme karşı gelmek artık iktidarın haklılığına inanmayan bireyler için adil bir durum haline almıştır. Giderek artan adaletsizlik duygusu

devlet otoritesini zedeleyecek ve hatta devletin varlığını da tehlikeye düşürebilecektir. Öyleyse hukukçu ilk olarak adaleti gözetecek kimse olmalıdır.

Hukuk daha teknik anlamdaki kanunlardan farklı olarak toplumsal bir olgudur ve toplumda yer alan bireylerin birbiriyle ve grup olarak ilişkilerinin yer aldığı sosyal bir sistemden kaynaklanmaktadır. Sosyal sistemler de birtakım yapısal unsurlardan oluşmaktadır, bunlar sosyal normlardır. Sosyal normlar insanların ve grupların davranışlarını örgütleyen, kendilerine uyulması herkesçe beklenen ve uyulmadığında da uymayan yaptırımla karşılayan kurallardır. İşte bir toplum ancak sosyal normları meydana getirdiğinde ve burada gerekli değişiklikleri yapabildiğinde devamlılığını sürdürebilir. Sosyal normlar bir başka ifadeyle toplumdaki beklentileri karşılayan kültür tarifleridir. Hukuk kurallarıysa devletin tanıdığı, kabul ettiği, yaptırıma bağladığı ve bir araya geldiğinde ahenkli ve mantıklı bir sistem oluşturan sosyal normlardır. Hukuk kuralları bir araya gelerek bir sistem, hukuk sistemi oluştururlar. Bu sistem içinde yer alan kurallar arasında bir ahenk bulunması zorunludur ve temel bir kaynağa dayanırlar. Cumhuriyette bu kaynağı milli irade oluşturmuştur, Osmanlı Devleti'nde bu kaynak tanrıydı.

Bilindiği gibi Osmanlı Devleti'nde tek bir hukuk sistemi bulunmamaktaydı, bunun nedeni elbette Osmanlı devletinin dinsel temeller üzerinde yükselmesi, çok uluslu, çok dinli ve çok dilli bir monarşi olmasından kaynaklanmaktaydı. Osmanlı Devleti'nde gerçek anlamda bir hukuk birliği yoktu. O dönemde hukukun iki ayrı kaynağı vardı, Kuran ve hadislerden çıkartılan dinsel kuralları ifade eden şeriat ve şeriatın boş bıraktığı yerlerde hükümdarın bağlayıcı kural koyma yetki-siyle oluşan ve değişken içerikli bir örf hukuku. Örf hukuku da şeriata uygun olmak zorundaydı ve bu nedenle hukuk sistemi bir bütün olarak değişen ihtiyaçlara ayak uydurmakta zorlanmaktaydı. Hukuk birliğinin bulunmadığı bir ülkede de siyasal birliğin sağlanması zordur. Eğitim kurumlarına baktığımızda Osmanlı Devleti'nin batılılaşma sürecinden önceki döneminde temel olarak iki farklı öğretim kurumu bulun-

duğunu görmekteyiz. Bunlardan ilki halka kapalı, yalnızca saray içinde çalışan ve saraya alınacak kulları yetiştiren Enderun Mektebi, ikincisiyse bütün bilimlerin kaynağının tanrı olduğundan yola çıkarak tek sistem içerisinde öğretim yapan medreselerdi. İşte hukukçularsa ilköğretimden itibaren medreselerde okurdu. Medreselerdeyse öğrencilere matematik, felsefe, mantık, kelam, İslam hukuku metodolojisi, yani usulî fıkıh, tefsir, tıp ve İslam hukuku gibi dersler okutulmaktaydı. Medreseleri bitiren öğrencilerse staj ve sınavdan sonra yeterli bulunurlarsa adalet teşkilatının en alt kademesi olan naiplik makamına alınırlardı.

Osmanlı Devleti'nde naiplikten mollalığa kadar birçok değişik kademede yargıç bulunmaktaydı, bu değişik kademelere atanma söz konusu görevi yerine getirecek kişilerin aldığı hukuk eğitiminin düzeyine göre değişmekteydi. Yaklaşık olarak 6 farklı okulda eğitim gördükten sonra ancak müderris olabilen hukukçular son olarak Süleymaniye medreselerinde müderrislik yaptıktan sonra adliye teşkilatında en üst makam olan mollalık kurumunda görev alabilmekteydiler. Yani üst rütbeli yargıçlık yapmak için Osmanlı Devleti'nde hukuk profesörlüğü yapmış olmak gerekmekteydi. Hukuk okullarında okutulan derslerse aile hukuk ve daha çok evlenme ve boşanma konuları, usul hukuku, ceza hukuku ve dönemin âlimlerinin yayınladığı fetva kitapları ve örfî hukuka dayalı bazı derslerdi. Tanzimat döneminde batılılaşma çalışmalarıyla birlikte hukuk eğitiminde değişiklik olmuştur, ancak açılan tüm hukuk okullarında Tanzimat'a rağmen hâlâ İslam hukuku okutulmaktaydı. Tanzimat sonrası Fransa'dan ceza, ceza usulü, hukuk usulü ve ticaret kanunları alınmıştı. 1908'e kadar kadı yetiştiren Tanzimat okullarında da arazi hukuku, ticaret hukuku, icra hukuku, usul hukuku, devletler hukuku, idare hukuku gibi dersler okutulmaktaydı. Ancak tüm yargıçlar ve okullarda ders veren hocalar şer'î hukuk geleneğine göre yetiştirildiğinden yine de hukuk eğitim ve öğretiminde aydınlanma felsefesinin temelinde yatan akıl ve millî irade yer almamaktaydı. Hatta Osmanlı Devleti'nin ilk Anayasası olan 1876 tarihli *Kanuni Esasî'de* bile daha ilk maddede

ahkâmı şeriyeye uygunluk hukukun temel ilkesi olmaya devam etmiştir. Bir başka ifadeyle Batı uygarlığından kanunlar alınmasına rağmen bu kanunların dayandığı temel ilke olan milli egemenlik ve akıl reddedilmişti.

Türkiye Cumhuriyeti kurulurken amaçlanan asıl hedef kul olan bireyden cumhuriyetin yurttaşını yaratmak olmuştur. Bunun için de Cumhuriyetin kurucu kadroları Atatürk önderliğinde eğitim kurumlarına öncelik vermişlerdir. Çünkü Osmanlı Devleti'nin gerek hukuk sistemi, gerekse eğitim sistemi ikili bir yapı içerisindeydi. Bu durum da dünya görüşleri birbirinden tamamen farklı olan nesillerin yetişmesine yol açıyordu. Bu nedenle Cumhuriyet'in yurttaşını yetiştirmek için çıkarılan en önemli yasalardan biri öğretim birliğini amaçlayan Tevhidi Tedrisat Kanunu'dur. Bu yasayla tüm okullar Maarif Vekâleti'ne bağlanarak birbirinden kopuk kuşakların yetişmesini önlemek ve ulus devletini eğitim yoluyla oluşturmak amaçlanmıştır. Atatürk, Cumhuriyet'le birlikte hukuk sisteminin temelini, onun dayandığı ilkeyi değiştirmiş ve bunun için de kültürde mutlak bir değişikliğe gitmiştir.

Cumhuriyette her zaman hedef olan çağdaş uygarlık, aslında kültürün gelişmiş biçimidir. Kültürse bir toplumun zaman içerisinde ürettiği maddi manevi bütün değerleri ifade eder. Uygarlık ileri ve her bakımdan ortak kültürler birliğidir, dolayısıyla ileri kültürlerin bir uygarlık yaratması durumunda o kültürlerin hukuku da gelişmiş ve genişlemiştir, o uygarlığın hukuku olmuştur ve çeşitli büyük uygarlıkların önemli hukuk sistemleri oluşmuştur. Böylece kültürün ana öğelerinden birisi olan hukuk uygarlıkların da ana ögesi olarak ortaya çıkmaktadır ve bir hukuk değişikliği gerçekleştirildiğinde ancak kültür de değiştiyse devrimde başarılı olunduğu söylenebilecektir. Diğer yandan kültürün diğer ögesi de bilimdir, işte bu nedenle cumhuriyetle birlikte bilim ve hukuk anlayışı tamamen Batılı temellere dayandırılmış ve bu yolda kültürde mutlak bir dönüşüm yaşanmıştır. Bu dönüşümde de eğitim kurumlarının rolü büyük olmuştur. Atatürk 1 Kasım 1925'te Meclis açılış konuşmasında Yüce Meclis'e sunulmakta olan Ceza Kanunu, Medeni Kanun ve Ticaret Kanunu'nun bu

BİLGE
BİNGÖL'ÜN
KONUŞMASI

toplantı yılında işlenip onaylanıp yayınlanmasını çabuklaştırmak gerektiğini belirtmiştir. Bu kanunlar çağdaş uygarlığın istediği kanunlardır sözleriyle çağdaş uygarlığın hukukunun ilerlemenin ön koşulu olduğunu belirtmiştir.

Hukuk eğitiminin amacı Cumhuriyetin ilk yıllarında çağdaş, temeli aydınlanma felsefesine dayanan bir hukukçu neslin yetiştirilmesi, bu hukukçuların toplumun yeni karakterini belirleyebilmesi ve toplumu yönlendirebilmesi şeklindeydi. Bir ülkedeki gerçek hukuk fiilen uygulanmakta olan hukuk olduğu için hukuka asıl şeklini uygulama verecektir. Bu nedenle uygulama yönünden çağdaş hukuk anlayışına ulaşmak için uygar milletlerle ortak hukukun gerektirdiği zihniyeti taşıyan bir hukukçu neslin yetiştirilmesi amaçlanarak 5 Kasım 1925 tarihinde Ankara Hukuk Mektebi açılmıştır. Bu okulun asıl amacı yeni hukuku anlayabilecek devrimci yargıç ve savcılar yetiştirmektir. Ankara Hukuk Mektebi'nin 1940 yılında Maarif Vekâleti'ne bağlanana kadar ilk olarak Adliye Vekâleti'ne bağlanmış olmasından da bu amaç kolaylıkla anlaşılabilir. Yine İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi de Cenevre Üniversitesi Pedagoji profesörü Doktor Albert Malschen'in 1932 yılında hazırlanmış olduğu rapor doğrultusunda bir reform sürecinden geçmiş ve hukuk eğitiminin amacı Batılı, demokratik, laik ve Atatürk devrimleri ışığında hukukçular yetiştirmek olmuştur.

O tarihlerde lise eğitimi görmemiş olanlara da hukuk eğitimi almaları imkânı veriliyordu ve hukuk eğitiminin süresi 3 yıldır. Daha sonra 1941 yılında bu süre kısa bulunarak 4 yıla çıkarılmıştır ve ilk kez ameli, yani uygulamalı dersler getirilmiştir. Bu derslerin getiriliş amacı öğrencilerin ders programına dâhil konuları bizzat incelemelerine olanak tanımak, bu suretle muhakeme yeteneklerini geliştirmek olmuştur. Buna ek olarak öğrenciler derslerdeki konular dâhilinde çeşitli kanunları, mahkeme içtihatlarını, doktrindeki çeşitli görüşleri tartıştıkları konferanslar da vermeye başlamışlardır. Ancak daha sonra artan öğrenci sayısı ile birlikte 1948 yılında bu uygulamalı derslerin amacı daraltılmış ve yıl içi sınav sayısı üçten bire indirilmiştir. 1964 yılına gelindiğinde kapsamı daraltılan

uygulamalı derslerin küçük gruplar halinde yapılabileceğini öngören önceki hüküm de kaldırılmıştır ve yeni yönetmelik çok sayıda öğrencinin eğitimi için uygun hale getirilmiştir. Ancak yine de öğretim üyeleri kendi çabalarıyla 25, 30 kişilik ihtiyari gruplarla çeşitli pratik dersler yapmışlardır.

Genel olarak ülkemizde hukuk eğitiminin içeriği ve amacı hep sürekli gelişen sosyal ve siyasal ihtiyaçlar doğrultusunda değişmiştir. Bu nederle artan nüfusun ve değişen dünyayla bütünleşme çabasındaki toplumumuzun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak birçok yeni hukuk fakültesi açılmış ve ülkemizin yeni koşullarına uygun hukukçular yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Günümüz hukuk fakültelerinin ders programlarına baktığımızda eskiden programlarda yer almayan çevre hukuku, bilişim hukuku, yeni sözleşme türleri, insan hakları gibi çağın getirmiş olduğu yeni kurumlara yönelik dersler görmekteyiz. Ben burada bir sunum hazırlamıştım, fakat bunu yansıtmam mümkün olmadığı için geçiyorum.

İnsanlığın ilerlemesi şu şekilde ele alınabilir, önce bir teknolojik buluş yapılır, bu buluş varolan üretim tarzını değiştirir, üretim tarzı değiştiğinde insan değişir, değişen insan yine bir buluş yapar, bu yeni buluş yine üretim tarzını değiştirir ve yine insan değişir. Böylesine bir döngü artık günümüzde eskiye göre çok daha hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir, üstelik daha da karmaşık bir yapıya bürünmüştür. Eskiden 500 yılda bir bilgi yenilenirken 2008'de haftada bir bilgi yenilenmektedir, çeşitli bilim çevrelerinde günümüzü tanımlamak için artık bilgi çağı kavramı da terk edilmiş, post enformasyon çağı, postendüstriyel çağ gibi kavramlar kullanılmaya başlanmıştır. Biyoteknolojilerle birlikte post-hümanizma sorunu tartışılmaya başlanmıştır. Yine günümüzde toplumsal ve siyasal olaylar o kadar hızlı meydana gelmektedir ki neredeyse her gün bir gün önceki olay hakkında tartışmalar tükenmeden, konu enine boyuna irdelenmeden yepyeni bir siyasal olay meydana gelmektedir. Böylesine bir toplumda hukuk eğitiminin amacı hiç kuşkusuz bugünün verilerini iyi değerlendirebilen ve gelecek için toplumu yönlendirebilecek, onu düzenleyebilecek yetkinlikte hukukçular yetiştirilmesi olacaktır. Bu da belli bir

BİLGE
BİNGÖL'ÜN
KONUŞMASI

hukukçu kişiliği oluşturmakla olabilir, çünkü hukukçu kişilik yalnızca yasalara uygun hareket edilmesini ifade eden kanun devletinden oldukça farklı olan, hukuk devletini gerçekleştirebilecek bir kişiliktir.

Hukuk devleti haksız yasalar karşısında hukukun üstünlüğünü sağlayabilecek hükümleri ve mekanizmaları olan adalet temelli bir devlettir. Bu doğrultuda hukukçuların yetiştirilmesi için anayasa hukuku, medeni hukuk, ceza hukuku, kamu hukuku gibi dersler elbette hukuk eğitiminin mesleğe yönelik kısmı için olmazsa olmazdır. Ancak bu madalyonun sadece bir yüzüdür, tüm bunların yanında asıl insanların ve toplumun gelişimine yön verecek, yetkinliği kazandıracak olan hukuk felsefesi, hukuk sosyolojisi, hukuk tarihi gibi derslerin yanında bir de diğer sosyal bilim dallarına ve özellikle uygulamaya ilişkin derslere de yer verilmelidir. Tabii burada süreden verimliliğe kadar birçok sorun da tartışılabilir. Ancak çağın hızını yakalayıp, toplumu yönlendiren konumda olabilmek için hukukçu kişiliği fakültenin ilk yıllarından itibaren toplumsal ve siyasal yaşamın içinde gerçekleştirilen bir süreçte oluşabilir.

Son olarak çok kısa bir örnek vermek istiyorum, 2002 yılında basılmış bir hukuk felsefesi kitabında güncel hukuk felsefesi tartışmaları başlıklı bir bölüm yer almakta. Bu bölümde örneğin sivil itaatsizlik, kadınların hukuku mu, erkeklerin hukuku mu, yabancıların hukuku, ceza ve hukuk, organ transplantasyon ve beyin ölümü, yan teknolojileri, embriyo, kürtaj, kişinin canından fedakârlık hakkı, düşman ceza hukuku, yani askerler katil midir gibi uygulamalar ve bunlara ilişkin sorunlar yer almakta. İşte bu gibi sorunlar tartışılırken bir toplumda bilinç oluşturulmalı, yani toplumun toplumsal, ortak bir bilinci; bu bilinç de adalet temelli olmalıdır ve bu nedenle toplumsal bilincin oluşumuna yönelik süreçte hukukçular lokomotif görevi üstlenirler. Hukukçuların eğitiminde birtakım değerleri içselleştirmeleri de bu açıdan çok önemli ve gereklidir. Bu gereklilik bir hukuk öğrencisinin yukarıda saydığım türden yepyeni konularla karşılaştığında bu gibi konuların yalnızca kanunlar çerçevesinde değerlendirmesini

yapmayıp asıl olarak etik açıdan da tartışabilmesini sağlama-
yı beraberinde getirir.

Günümüz hukukçuları ideolojiler üstü, tüm ideolojileri belirleyebilen bir insan tavrı geliştirilmesine yardımcı olmalıdır. Temel kaygı bir an önce iş sahibi olmak ve para kazanmak oluyor. Ancak asıl sorun bu kaygının ne için olduğunu unutmaya başladığımızda ortaya çıkıyor, oysa geleceği yalnızca hukuk tasarımlarıyla kurgulayabiliriz.

Hepinize dinlediğiniz için teşekkür ediyorum, heyecanımdan dolayı da özür diliyorum.

Prof. Dr. Hakan PEKCANİTEZ: Evet, biz teşekkür ediyoruz. Süreye uyduğunuz için özellikle çok teşekkür ediyorum, hemen sözü İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Felsefe ve Sosyoloji Anabilim Dalı Başkanı Prof. Doktor Yasemin Işıқтаç'a bırakıyorum, buyurun.

Prof. Dr. Yasemin IŞIKTAÇ (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Felsefe ve Sosyoloji Anabilim Dalı Başkanı): Teşekkür ederim Sayın Başkan. Genç arkadaşımı tebrik ediyorum, biraz eskiden başlayarak bugüne kadar getirdi, bir çeşit durum tespitiydi. Benim hazırladığım bir metin var, ama biraz sinirlendim, sanıyorum onu anlatmayacağım. Biraz daha provokatif bir konuşma yapmayı düşünüyorum, sizlerle kavga etmeyi düşünüyorum.

Bakın; bir, Türkiye'de iyi hukukçular vardır. İki, Türkiye'de iyi hukuk fakülteleri vardır, ben demiyorum bir tek Harvard rakibimiz, birkaç tane daha olabilir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Türkiye'de bir geleneğin temsilcisidir, hukukçuların tutuculuğu belki çoğu zaman bir negatif çağrışım yapıyor, ama hukukun bir güvence, bir zemin sağlamak açısından toplumda gördüğü fonksiyon göz önünde tutulursa bu tutuculuğa gerçekten de kıymet vermek gerekir diye düşünüyorum. Peki, hem hukuk fakülteleri şahane, o kadar iyi hukukçular var da niçin hukuk eğitimiyle ilgili sorunlar var? Gerçekçi bir şekilde bununla ilgili konuşmak istiyorum, belki ilk tartışma konularından birisi hukuk fakülteleri enflasyonu, İspanya'yla örnekleri karşılaştırırken Sayın Başkan da belirttiler. Niçin bu kadar çok hukuk fakültesi açılıyor? Gene İspanyol öğretim üyesi hocanın belirttiği gibi siyasilerin tercihi olarak gözüküyor, hukuk fakültesi açmak son derece ucuz bir şeydir, bir tabela, iki tane yardımcı doçent, birkaç tane dışarıdan hoca, açarsınız, doldurursunuz, yer meselesidir. Zaten devam etmiyorlar, işte 500 kişi kaydedersiniz, 150 kişilik

sınıflarınız olur, yapar gidersiniz. Dostlar alışverişte görsün olursa her iş bozuk olur, birincisi bu. Tabii biraz Türk tarzı iş yapmakla da alakası var, o heyecanla başlamayı gösteriyor, bizim de hasletlerimizden birisi, hevesle atıyoruz hakikaten, yeniliği bu kadar da rahat kabul eden sayılı milletlerden birisiyiz. Bir hukukçu olarak tutuculuğa vurgu yaptım, ama yeniliğe çok ciddi heves var. Ancak o heves bir başlıyor, sonu gelmiyor. Keşke Türk gibi başladığımızı İngiliz gibi bitirsek diyorum. Onlarda işte 10 yıl mı, 20 yıl mı, neyse proje koyduğu, ince ince işleyerek sonuçta diyor ki işte ben bunu sonuçlandırdım. Bu olmuyor.

Ben eğitime ilişkin sorunları hukuk fakültesinden başlatmayı da çok doğru bulmuyorum, çünkü orta eğitim kalitesinin bozulması hukuk fakültelerine otomatikman yansıyan bir şeydir. Bugün hukuk fakültesi müfredat programının günün ihtiyaçlarına göre değişiklikler yapıldı. Kitaplar basıldı, bedava kitaplar dağıtıldı, hoş o kitaplar niçin sıralara bırakılmadı, öğrenciye değil de okula kalsaydı, o masraf çok daha da azalabilirdi, hem de öğrenci emanet olan kitabı koruyarak belki daha az ağaç kesilmesine de sebep olabilirdi. Kitap temini takdire şayan, ama bu şekilde yapılırsa sanki daha iyi olurdu gibi. Hukuk fakültelerine ortaöğretimden gelen öğrencinin profilindeki değişiklik, örneğin geçen yıllarda eşit ağırlıktan hukuk fakültelerine öğrenci alınmış olmasının bunun uzun sürelerdir izleyen bir hoca olarak çok ciddi öğrenci kalitesini etkilediğini düşünüyorum. Eşit ağırlık matematiksel zekâya biraz daha vurgu yapan bir alan olarak gözüküyor ki hukuk muhakeme olarak her ne kadar sosyal bilim olarak gözükse de muhakeme yeteneği ve matematik arasındaki bağlantı dolayısıyla bu değişikliğin belki son yıllarda Türk hukuku açısından veya eğitim açısından yapılmış en olumlu değişikliklerden birisi olduğunu söyleyebilirim.

Gene gözlediğim önemli değişikliklerden birisi öğrenci profilindeki cinsiyet değişikliğidir. Benim şu anda tam rakam veremeyeceğim, ama gözlemle belirlediğim kadarıyla neredeyse yüzde 60'a yakın kız öğrenci özellikle vakıf üniversiteleri ve özel üniversitelerde bu sayı daha da fazla artmış

YASEMİN
IŞIKTAÇ'IN
KONUŞMASI

durumda. Kadılık tam bir erkek mesleği olarak tarif edilen bir şeydi, şimdi bir de adaleti kızlar elinden dağıtılırken görme şansı olacak, bunun da önemli bir değişiklik olduğunu düşünüyorum.

Hukuk fakültelerinin çok sayıda açılması evet, bir problem, ama taşrada açılması başka bir problem. İsmi üniversite, üniversite ne demek? Evrensele açılacak alan demek; tiyatro yok, sinema yok, küçük bir yer, yurdun içerisinden kalkıp üniversiteye giden, oradaki küçük bir kafeteryada beslenen, o kapalı sistemin içerisinde kendisinin üniversite eğitimi yaptığını zanneden, yani üniversite eğitimi sadece kitap, defter okumakla olabilir mi? Bence olmaz, dünya perspektifini geliştirici bir açı lazım. Bunun için ortam evet, ama ortamın dışında hukuk fakültesi öğrencisine ne öğreteceğiz? Bir kere teknik bir tarafı var, elbetteki bu öğretilmelidir, pozitif hukuk dediğimiz bir alan var, bununla usul hukuku var, kanun maddeleri var, pratik uygulamaları var, mahkeme kararları var, bunların tamamını öğreteceğiz. Peki, hangisini? Son 10 yıl içerisinde Türkiye'de yapılan hukuk değişikliğini birebir takip ettiğini söyleyen insan sayısı acaba kaç kişi? Ben çok ciddi merakı olan birisi olarak takip etmeye çalışıyorum, örneğin bir televizyon programına katılmışım, orada denildi ki efendim bu yasalardaki değişiklikler sosyolojik açıdan toplumda nasıl karşılanıyor, bir sosyolog olarak söyler misiniz? Valla dedim, bana sosyolog olarak soruyorsunuz, ama bir hukukçu olarak, mesleği icra etmek durumunda olan insanların bu hukuk değişikliğiyle olan ilişkisi ne kadar, keşke önce onu sorsanız.

Örneğin Ceza Kanunu'yla ilgili değişiklikler açısından gene sosyolojik takip açısından beni davet etmişlerdi, o toplantıda ceza hukuku profesörü hocalarım vardı, hoca yeni değişiklik yasasını önüne aldı, sadece kavga etmekle meşgul, çünkü içeriğiyle ilgili bilgisi yok, bunu iki üç tane doçente yazdırmışlar dedi, şurası olmuş, burası olmamış, eskiden söyleydi, yeni kavramlarla ilişkisi yok. Çok da haklı, çünkü 35, 40 senedir biriktirdiği bilgiyi bir tarafa koyacağız, haydi bakalım yeni yasa. Yön çok değişmemiştir, belki bu yapılan değişiklik

eski mevcut değişikliklerle eklentili, çünkü biz Avrupa'ya ilişkin profilimizi bugün kararlaştırmış değiliz. Avrupa'ya ilişkin profil Tanzimat'tan beri Türkiye'nin. Avrupa daha iyi bir şekilde ileriye gidiyor, akil devlet adamlarının düşündüğü buydu, bizde yanlış olan ne, bunu düzeltmek için ne yapabiliriz, ne yapabiliriz? Yasal profilimizi değiştirebiliriz, eğitimi değiştirebiliriz ki asıl değişiklik, belki hukuktan bile önce askeriye, tıbbiye gibi yerlerdeki eğitimi Batı tarzına yaklaştırmak konusunda bir çalışmaya dönüşmüştü, onun peşinden de yasal değişiklikler yapıldı. Tabii ki bunda bir merkez de var, bu merkez Kemalist devrimin yapmış olduğu hukuki inanılmaz büyük değişiklik. Asıl değişiklik oydu, ondan sonrası daha çok bir adaptasyon, Avrupa'daki yeni değişikliklere ayak uydurabilmek için yapılan bir şey, buna uzun süreler biz karar vermiştik, yani şu yasa değişti, hakikaten tekrar düşünülüyor, yeni yasayı şu şekilde değiştireceğiz, ama ondan sonra Avrupa Birliği süreciyle birlikte ciddi anlamda bir dayatma olarak şunu yapacaksınız, bunu yapacaksınız, ya bu hakikaten memlekete faydalı mı, kim bilir? Bunu bilen yok, teknik olanı bilen var mı? Yok. Bir karışıklık, kaotik ortam içerisinde biz bir yasal değişiklik yaptık, buna ilişkin eğitim eskiye ilişkin zafiyetleri de kaydediyorum, yani ben muhafazakâr olduğumu söyledim, ama o sistemin içerisinde de eksiklikler vardı, ama bu yeni gelmiş olan malzeme yığınağının içerisinde hangi bilgiyi çıkartıp da aktarabileceğiz?

Sonra gene hukuk içerisinde çok daha farklılaşmış alanlar ortaya çıktı, hukukun sadece teknik yanıyla değil, örneğin hukuk felsefesiyle ki hukuk felsefesi doğal hukuk ekolü dolayısıyla başlangıçtan beri hukuk devleti bağlantısı dolayısıyla hukukun içerisindeydi, bir adalet fikri o pozitif malzemeyi aşan bir şekilde hep hukukçuların kulağına üflenmekteydi. Buna psikoloji denilen yeni bir alan girdi, sosyoloji denilen yeni bir alan girdi, hukuk antropolojisi, etnolojisi, bunların hepsi de gene yeni bilgiler olarak girdiler, buna ilişkin insan yetiştirdik mi? Kim anlatacak bu dersleri? Mesela şimdi hukuk klinikleri ya da dramatik hukuk gibi aslında pratik çalışma içerisinde biraz önce de söylediğim gibi arada da bir

YASEMİN
IŞIKTAÇI'IN
KONUŞMASI

hukukçu hanımefendiden de eleştiri aldım biz bunları çok başarılı bir şekilde uyguluyoruz diye, bunların başarılı uygulanması için bir buluş yapmaya gerek yok ki, klasik sistemin içerisinde zaten bunların yerleri hazır. Örneğin pratik çalışmalar içerisinde çok rahat yapılabilir, dersi anlatırmak ve sevdirmek için siz edebiyat argümanını istediğiniz gibi kullanırsınız. İsmi hukuk draması olduğu zaman farklılaşıyor mu? Daha dar grupla yapıyorsunuz, doktora dersleri içerisinde çok rahat yapılabilir, yani bilemiyorum, o yüzden kavga edeceğimi söylemiştim.

Bunun dışında çok ciddi anlamda bir Batı özentisi, yabancı dille eğitim ki hukuk için bunun olabirliğiyle ilgili de çok ciddi kaygılarım var, Fransızca hukuk öğrenen, mesela Galatasaray'dan bahsediyorum, Galatasaray Üniversitesi'nde hakikaten Fransızca hukuk eğitimi yapıyor mu? Hazırlık var, gerçekten ben bir yabancı dil öğrenmeyi öğrenciler için önemsiyorum, çünkü daha ileride olan bir hukuki argüman varsa buna ilişkin bilgi aktarılmalıdır, bu bilgiyi biz nerede kullanacağız? Bu bilgiyi kendi ülkemizdeki sorunları çözmek için kullanacağız ve bu bilginin kendisini içselleştirmemiz gerekiyor. Tabii yabancı dil öğrenimine karşı olduğum anlamda katıyen anlaşılmasın, ama yabancı dilde hukuk eğitimi benim çok algımın içerisinde olan bir şey değil. Öğrenmelidir, malzemelere ulaşılmalıdır, hatta mümkünse ana eserlerin dili bilmeyenler açısından da çevrilip kazandırılması gerekir.

Kütüphane kavramı belki bu son teknolojik değişikliklerle kütüphane kavramının da esnetilebileceği düşüncesindeyim, zaten de esnetildi, bugün portallar içerisinde gittiğiniz zaman, yani üyelik yaparsanız, internet ortamı sadece chat yapmak için ya da sağa sola gezmek için değil, elektronik kütüphane ortamı için son derece başarılı alan bile işgal etmenize gerek yok, istediğiniz kitabı istediğiniz şekilde indirebilirsiniz. Tabii telifle ilgili sorunlar var, ama parasını ödediğiniz zaman o portalardan temin edilebiliyor; bu da çok büyük bir başarı. Yani kütüphanesi olmasa da keşke bu önemli portalları temin edebilseler, hoca gene onun üstünden istediği çalışmalarını yapabilir, ama burada şu sakıncayı da gözden kaçıрма-

mak lazım, öğrenciler bilimsel çalışma yapsın, ancak hukuk argümanlarının bir kısmı internete aktarıldıysa, sana kes yapıyor olarak dönüyor. Benim hukuk fakültesi birinci sınıf, iki ve üçüncü sınıfta öğrencilerime derslerim var, birinci sınıftaki öğrencilerime, kolej mezunu öğrencim de giderek yükseliyor, onu da söylemeyi unuttum, yabancı dil bilgisi olan da var, ben diyorum ki bu bilgilerinizi lütfen hukuk içinde kullanılabilir hale getirin, dil bilenler metin çevirsin. Şimdi birinci sınıf öğrencisi zaten karşılıklarını bilmiyor, ama onlara şunu öğretmek istiyorum, bir hukuk metnine baktığı zaman gerçekten kendisinin bildiğini zannettiği yabancı dilin o terminolojik bilgiyle olan ilişkisini görsün, eksikliklerini algılasın ve kazanım, çok büyük paralar ödeyerek elde ettiği bu eğitimi kendi meslek yaşantısına da kazandırsın diye, bu duyguyu da önemsiyorum. Ya onu, ya telif malzeme veriyorum, konularım var, hukuk devletini yazın diyorum. Öğrencinin bana yazıp getirdiği internet üstünden oradan alt alta kesip yazısını bile düzeltmiyor, yani oradaki başka format, buradaki başka format, ne demeye çalışıyorum? Bir kolaycılık elbetteki bir yaygınlık olarak ortaya çıkıyor, sıfır aldığı zaman akıllanıyor, kalemle yazın ya da oradan alacaksınız en azından birkaç tane malzeme koyun, bilgisayarda siz yazın da birkaç kelime aklınıza girsin, pratik açısından bunlar da yapılabilir.

Bir başka çok önemli sorun gerçekten hukuk fakültelerinde yeterli eğitici var mı, öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı kaç kişi, bunun makuliyeti var mı? Burası da milyarlar bir ülke değil, çok zengin değiliz, birçok eksiklerimiz var, demiyorum 20 kişiye bir profesör düşsün, ama bunun da bir makuliyeti vardır. Gerçekten profesör olan, akademisyenlikte derece yapmış insanların derse girmeleri temin edilebiliyor mu? Bu da bizim meslek açısından eleştirmemiz gereken başka yönlerden birisi, hocaların büyük bir kısmı dışarıda iş yapıyor. Siz diyebilirsiniz ki efendim siz felsefecisiniz, ne yapacaksınız, benim ölüm makbul, felsefecinin dirisinden çok fazla iş olmuyor, ama özel hukuklarda ya da pozitif branşlarda çalışan kişilerin dışarıda çalışma imkânları yüksek. Bunu çok da küçümsemiyorum, pratik tarafını gösterip belki ora-

YASEMİN
IŞIKTAÇI'IN
KONUŞMASI

dan öğrenciye yeni bir kazanım temin edilebilir, ama bu dersin ihmal edilebileceği anlamına katıyen gelmemelidir diye bunu da eklemek istiyorum.

Son beş senedir benim kürsüme tek bir tane araştırma görevlisi alınmadı ve onlar da yetişiyorlar, şu anda doktoralarını bitirmek üzereler bu çocuklar, bitirdikleri zaman acaba yardımcı doçentlik kadrosuna atanacaklar mı? Yenisi gelmiyor arka taraftan, biz İstanbul Hukuk Fakültesi olarak şahane bir fakülteyiz derken burada ismini sayamayacağım kadar çok hukuk fakültesinin sayın bakalım, hocaları nereden gelmişler. Yani biz ana olarak hakikaten çok sayıda hukuk fakültesini de doğurduk, ne oldu? Tabii ki kan kaybettik, şu anda kendi kadromuz da oldukça daralmış durumda, inanın, samimiyetle söylüyorum çok sayıda özel üniversite mevcut hocaları da acaba bir şekilde alabilir miyiz diye parlak teklifler ile üstüne doğru yükleniyor. Ben bir marka olarak, tabii ki biraz duygusal olduğumun farkındayım, İstanbul Üniversitesi benim hayatımın ta kendisidir, öyle baktığım için, 17 yaşında kapısından girdim, yaş 50'ye geldi hâlâ oradayım, iyi ki de oradayım, çok severek de çalışıyorum, kurumlara böyle bağlanmak gerekir diye düşünüyorum.

Evet, söyleyecek çok sözüm var, ama zamanla ilgili birkaç dakikam daha var, bu çalışmayı hazırlarken kendi bilim dalım olan hukuk felsefesi ve sosyoloji içerisinde iki önemli noktaya işaret etmek istemiştım, aslında sizinle bunu paylaşacaktım, bu yapısal sorunlara girmeden kenardan geçmek istiyordum, ama yapamadım. Bir hukuk felsefesi ve sosyolojisinin kültür dersi olarak mesleki etikte acaba avukatlara ne tarz bir faydası olabilir, olabilir mi? Örneğin bir meslek etiği olarak hukukçuluk profili bütün olarak mı alınmalıdır, yoksa bağımsız olarak avukatlık etiği, hâkimlik etiği gibi ayrıştırılmış, çünkü pratik tarafından bahsediyoruz, moralden değil de, etikten bahsediyoruz, böyle olsa daha iyi mi olur, bunlar hakkında konuşacaktım. Bir de hukuk metodolojisi dersi çoğu hukuk fakültesinde seçimlik, büyük bir kısmında da neredeyse yok. Bir inancımı da ifade etmek istiyorum, bir yerin fakülte olabilmesi için bilimler branşı içerisinde ayrıştırılmış

bir alan olması ve o alana ilişkin yönteme dair bir özgünlük ortaya koyması lazım. Yani o zaman akademi olurdu ya da yüksekokul olurdu. Bir yerin fakülte olabilmesi için yöntemli bir ayrıştırılmış branş olması lazım, hukuk fakültesinde metodoloji yok. Sadece bunu söylemek istiyorum, ilginize çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

YASEMİN
IŐIKTA IN
KONUŞMASI

Prof. Dr. Hakan PEKCANİTEZ: Ben de size teşekkür ediyorum. Özellikle kavga edeceğim dediniz, herkese sizin gibi zarif kavga eden bir karşı taraf versin Allah diye düşünüyorum. Asıl kavganızı benimle yaptınız, ama ben cevap vereceğim, ancak ben hemen vakit kaybetmemek için sözü Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi  ğretim  yesi Sayın Arzu Oğuz'a bırakıyorum, buyurun.

Prof. Dr. Arzu OĞUZ (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi):

Fikri ve Sınai Haklar Araştırma Uygulama Merkezi Müdürü'yüm, bu nedenle de fikri ve sınai haklarla da son zamanlarda yoğun bir şekilde ilgilenmekteyim. Oturumumuzun konusu aynı olmakla birlikte buradaki konuşmacıların her birinin çok farklı sorunlara değindiklerini görüyorum, üstelik bunu birbirimizden haberdar olmadan yaptık. Bu da gerçekten sorunların ve hemen herkesin bakış açısının ne kadar farklı olduğunu, daha doğrusu birbirini tamamlayıcı nitelikte farklı olduğunu göstermekte. Ben öncelikle hepimizi tabii ki iyi akşamlar dileyip saygıyla selamlamak istiyorum, aslında oturum başkanının açıklamalarını düzelteyim derken direkt konuya girmiş oldum. Ben daha çok hukuk eğitimindeki son gelişmeler ve karşılaştırmalı hukukun hukuk eğitimindeki rolünden bahsetmek istiyorum. Dolayısıyla da hukuk eğitiminde belki de Türkiye'nin Avrupa entegrasyonu sürecinde yapması gerekenlere bir parça değinmek istiyorum, tebliğimi de bu yönde hazırladım.

Avrupa Birliği ülkeleri ve Avrupa Birliği'ne girme yolunda olduğumuz için Türkiye'de de son derece güncel olan konulardan bir tanesi son yıllarda yine oturum başkanımızın da vurguladığı gibi hukuk eğitimi oldu ve ben buraya gelmeden önce de Adnan Güriz ve Tuğrul Arat hocalarımızla karşılaş-

tığımda Edirne'ye gittiğimi ve hangi amaçla Edirne'ye geldiğimi söylediğimde bana şimdi de bu işe sen mi bulaştın, biz yıllarca uğraştık, hiçbir sonuç elde edemedik, hadi bakalım kolay gelsin dediler, zaten sempozyum kitapları da bunu gösteriyor. Ancak ben çok fazla hiçbir sonuç elde edemediğimize inanmıyorum, fakat çok ağır ilerliyoruz, belki bunu söylemek gerekiyor. Şimdi Avrupa Birliği ülkeleri içerisinde de tartışılıyor ve hukukçuların biraz da genel olarak bütün dünyada tutucu bir yapıya sahip olmaları bu konudaki süreci biraz yavaşlatmakta. Bu sadece bizim ülkemiz için bir sorun değil, bu bana göre bütün dünyada yaşanan bir durum.

Avrupa Birliği içerisinde tartışılıyor dedim, Avrupa Birliği'ne üye ülkeler içerisinde, bunun nedeni Avrupa hukukunun ve Avrupa Birliği ülkelerinin hukuklarının uyumlaşmasında kaydedilen ilerleme. Tabii bunun da arkasında politik ve ekonomik sebepler var. Bu ilerleme sonucunda Avrupa Parlamentosu önce 1989, daha sonra 1994 tarihlerinde birtakım kararlar aldı ve bu kararlarla iç pazarın daha iyi işlenmesini sağlamak amacıyla özel hukukun geniş çapta birleştirilmesini talep etti. Daha sonra 2001 yılında Avrupa Parlamentosu Avrupa Sözleşme Hukuku hakkında bir bildiri yayınladı ve Avrupa Birliği'nin gelecekte Avrupa sözleşme Hukuku konusundaki tavrının ne olması gerektiğini sorguladı. Avrupa Parlamentosu daha da ileri giderek aldığı bir kararla üye devletlerin medeni ve ticaret hukuklarının yakınlaştırılması için bir eylem planı önerdi. Bu eylem planında birlik içerisinde sözleşme hukuku hakkında bir kurallar bütünü hazırlanması öngörüldü ve bunun üzerine de Avrupa Birliği içerisinde özel sponsorların desteğiyle somut birtakım hukuki çalışmalar başladı. Lando Komisyonu, Gandolfi Komisyonu, Fonbahr Komisyonu gibi birtakım komisyonlar kuruldu ve bunlar Avrupa sözleşme hukukunun genel prensipleri, ticari sözleşme hukukunun genel prensipleri ya da Avrupa Medeni Kanunu'nun genel tasarısı gibi birtakım çalışmalar yapmaktalar, bunlar şu anda konumuzu çok aşacak boyutta birtakım çalışmalar.

ARZU
OĞUZ'UN
KONUŞMASI

Avrupa Birliği içerisinde hukukun birleştirilmesi konusunda böylesi somut hukuki çalışmalar yapılırken tabii bu ister istemez hukuk eğitime de yansdı ve hukuk eğitiminde de birtakım değişiklikler, reformlar yapılması gündeme geldi ve Avrupa ülkeleri içerisinde öğrenci değişimini öngören programlara özel bir önem verilmeye başlandı ve öğrenim programlarında farklı ülkelerin hukuk sistemlerinin özel olarak yer almasına dikkat edilmeye başlandı. Fakat artık bununla da yetinmek söz konusu değil, denilmekte ki artık Avrupa hukukunun okutulması sadece yetmemekte, Avrupa Birliği hukukunun okutulması ya da yabancı hukuk düzenlerine yer verilmesi yetmemekte, bir Avrupa hukuk eğitiminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Yani bütün Avrupa ülkelerinde hukuk eğitiminde bir yeknesaklaşma söz konusu olmalı, hatta ulusal hukukçu yerine artık Avrupa hukukçusu yetiştirilmesi gerekmektedir denilmekte. Tabii Türkiye'de de bu konu güncel, Türkiye'de başka bazı sebeplerle, deminden beri hocalarımın vurguladığı başka özel ulusal sorunlarımız da var bizim, ama bu ulusal sorunların yanı sıra ben Avrupa hukuk entegrasyonu açısından olaya bakarak hukuk reformu yapılacaksa bunun nasıl olması gerektiğini konusunda naçizane bazı somut önerilerim olacak.

Şimdi bence her şeyden önce bu reformu yapmadan önce nasıl bir hukukçu yetiştirmek istiyoruz, yeni hukukçu tipi nasıl olmalı sorusu üzerinde durmalıyız. Çünkü bu konuda her ne kadar pek çok çalışma yapılıyorsa da eğitimdeki, yani hukuk eğitimindeki bu yeni arayışların en önemli nedeni dünya, özellikle de Avrupa içerisinde toplumsal ve ekonomik gelişmeler karşısında hukukçuluk mesleğinin değişime uğraması veya bir hukukçudan beklenenlerin, beklenen vasıfların değişime uğraması. Çünkü hukuk eğitiminde yapılan yeniliklerle yetiştirilmek istenen hukukçuya bugüne kadar sürdürülen hukuk eğitiminde öngörülme-yen bazı nitelikler kazandırılması amaçlanmaktadır. Artık bu nitelikler nelerdir ve nasıl bir hukukçu tipi yetiştirilmek istenmektedir, daha doğrusu bugünün iş piyasası nasıl bir hukukçu tipi beklemektedir, yoksa bu hukuk fakültesi dekanlarının bir araya gelip ite akil

adamların karar vermesiyle olacak bir iş değil, gerçekte piyasanın zorlamasıyla olacak bir iştir.

Şimdi hukuk mesleğinin yeni gereksinimlerini karşılayacak hukukçunun bir kere artık çok iyi hukuk bilgisinden çok, esnek bir iş anlayışına sahip olması beklenmektedir. Buradan çok pragmatist bir yaklaşıma sahip olduğum düşünülmesin, ileride geleceğim, öyle olmadığını göreceksiniz. Bu da genel hukuk eğitimi almış ve metodolojik hukuk bilgisine sahip hukukçuyla mümkün olur, Yasemin hocama bu anlamda katılıyorum. Kendilerinden beklenen yeni görevleri yerine getirebilecek hukukçuların mutlaka ve mutlaka metodolojik hukuk bilgisine sahip olan hukukçular olmaları gerekmekte. Gelecekte artık kendi hukuk düzeninde derin bir bilgiye sahip, hatta bir ezber bilgiye sahip, ancak farklı hukuki alanlarda ve hukuk düzenlerindeki değişik düzenlemelere uyum sağlamakta zorlanan çok bilgili uzmanlardan çok uygulamadaki farklı alanlara derhal uyum sağlayabilen, genel eğitim almış hukukçulara çok daha fazla gereksinim duyulacağı düşünülmemekte. Tabii buna bazı kişilik özelliklerini de eklemek gerekir, hukukçunun inisiyatif kullanabilen, görgülü, becerikli, dil bilgisine sahip bir kişi olması lazım. Tabii bu da yabancı ülkelere gidip gelmekle, yabancı dil öğrenmekle bu bilgilerin kazanılabileceği, bu yeteneklerin kazanılabileceği ortada, bu nedenle de bu konunun çok yoğun bir şekilde desteklenmesi gerekir. Çünkü hukuk artık giderek ulusal olmaktan çıkmakta, uluslararası bir nitelik kazanmakta ve hukukçularda da artık uluslararası bazı niteliklerin aranması olgusu giderek yoğunlaşmaktadır.

Bir de günümüzde hukuk eğitiminin genellikle ihtilaf çözmeye yönelik olduğunu görüyoruz. Oysa ihtilafları önlemeye yönelik hukukçuluğun giderek ağırlık kazandığını, anlam kazandığını görmekteyiz, artık hukuki danışmanlık görüşmelerin yapılması, uzlaştırma, sulh faaliyetleri hukuk mesleğinin içinde giderek daha fazla yer tutmaktadır. Tabii bu niteliklere sahip bir hukukçu yetiştirilebilmesi için de hukuk eğitiminde yapılan çalışmaların ortak noktası pek çok yerde öncelikle hukuk eğitiminin 5 yıla çıkarılması olarak düşünülmekte,

ARZU
OĞUZ'UN
KONUŞMASI

bizim ülkemizde de hocamızın da bahsettiği gibi bu tartışıldı, ama sonra nedense vazgeçildi. Çünkü ulusal hukuku konu alan derslerin yanında başka hukuk sistemlerine de yer verilmesi, metodolojik derslere yer verilmesi önemli. Çünkü artık Avrupa hukuk entegrasyonu genelleme ve karşılaştırma yapabilen hukukçulara ihtiyaç duymakta. Bu konuda da diğer Avrupa ülkelerinden önce hukuk reformu yapmış bir ülke var, Belçika, belki bunu örnek olarak göstermek gerekir. Bu ülkede ağırlığın genel hukuk teorisine ve karşılaştırmalı hukuka verilmiş olduğu görülmekte, bu ülkede hukuk eğitimi 5 yıl, ilk üç yıl disiplinlerarası ya da daha doğru bir deyimle evrensel nitelikteki dersler işlenmekte, son iki yıl ise ulusal hukuku konu alan dersler işlenmekte. Yani ilk üç yıl eğitim metodolojiye yönelik ve karşılaştırmalı olarak gerçekleştirilmekte, daha sonra da ulusal teknik nitelikteki derslerle öğrenci ulusal hukukta çalışabilir hale getirilmekte. Tabii ki bu arada öğrenciler yurtdışı değişim programlarından yoğun biçimde yararlanmakta ve bu konudaki yeteneklerini de geliştirmekte.

Yani yeni hukuk eğitiminde aslında görüldüğü gibi iki nokta ön plana çıkmakta; bunlardan birincisi temel hukuk bilimleri, ikincisiyse karşılaştırmalı hukuk. Temel hukuk bilimleri dediğimiz zaman öngörülen yeni hukuk eğitiminde öncelikle temel hukuk bilimlerinin önemi eskiden daha fazla öne çıkmakta, aslında ben bu konuda daha az konuşacaktım Yasemin hocamın daha uzun konuşacağını düşünerek, fakat kendisi kavga etmeyi tercih edince ben bu konuyu biraz uzatacağım. Tabii temel hukuk bilimlerinden hukuk kaynakları, hukukun genel ilkeleri, genel hukuk teorisi, hukuk felsefesi, hukuk sosyolojisi gibi alanları anlıyoruz. Bu alanlar yardımıyla Avrupa hukuk birliği ve hukuk eğitimi için gereken temelle dayalı karşılaştırmalı sonuçlar çıkarılabilecek, hipotezler yaratılabilecektir her şey bir tarafa. Hukuk kaynakları teorisyle normların geçerliliği, yorumu, çeşitli hukuk sistemleri arasındaki ilişkilerden çıkarılacak sonuçlar, hukuk ve toplum arasındaki diyalektik ilişki, hukuk politika, hukuk ahlak gibi

konular bu yeni perspektifin ihmal edilemez konularından sadece birkaç tanesi olarak sayılabilir.

Bana göre son yıllarda yapılan bir hata var, özellikle de ekonomik ve teknolojik gelişmelerin piyasada yarattığı beklentilerle bazı fakültelerdeki ders programları seçmeli olsun, zorunlu olsun özellikle belli ağırlık noktalarına kaydırılmakta. Mesela çevre hukuku, telekomünikasyon hukuku, bilgi alışverişini düzenleyen kurallar, internet hukuku, elektronik hukuk, veri tabanlarının korunması, son derece spesifik konular. Şimdi bunlar güzel, fakat bu bilgiler çok hızlı eskiyen bilgiler, bu ayrıca da hukuk fakültelerinin eğitim müfredatı son derece karmaşık bir noktaya sürüklenmiş bu derslerle, âdeta bir çorba halini almış vaziyette ve böyle bir eğitim ne Avrupa'daki hukuk birliğine hizmet etmekte ne de bunun gereği olan hukuk eğitimine hizmet etmekte. Bu nedenle de artık denilmekte ki temel hukuk bilimlerine daha fazla önem verilmeli, hukuk teorisi, hukuk tarihi, Roma hukuku, karşılaştırmalı hukuk, hukuk felsefesi, sosyolojisi gibi temel bilimlere daha fazla önem verilmeli. Pozitif hukukunsa medeni hukuka giriş, ceza hukuku, kamu hukuku, Avrupa hukuku gibi temel nitelikteki alanlarına ağırlık veren bir eğitim programı uygulanmalı, sürekli yeni adlar altında dersler türeterek kapsamın genişletilmesi çok doğru bir yöntem olarak gözükmemekte. Çünkü temel hukuk bilimlerine yer verildiği zaman temel hukuk bilimlerinde, özellikle hukuk metodolojisinde yetkin olarak yetiştirilmiş bir hukukçu zaten ileride telekomünikasyon hukukunu da anlar, internet hukukunu da anlar, çevre hukukunu da anlar, her bir şeyi zaten anlar, ama bugün telekomünikasyon hukukunda edindiğiniz bir bilgi acaba mezun oluncaya kadar, staj bittikten sonra kullanılacak mıdır, o konudaki kurallar, teknolojik gelişmelere bağlı olarak hızlı bir şekilde değişecek midir, bütün bunları düşünmek gerekmektedir. Hukuk eğitimi ancak bu şekilde bilimselleştirilir, aksi takdirde teknokratlar yetiştirilir, sadece uzmanlar yetiştirilir. Oysa hukuk bir bilim midir değil midir diye yüzyıllardır süren tartışma ancak bu şekilde bilimdir diyorsak eğer hukuku

ARZU
OĞUZ'UN
KONUŞMASI

bu şekilde bilimselleştirmek mümkün. Bu nedenle de bu konuya özel olarak dikkat çekmek istiyorum.

Bundan başka kendi alanım olan karşılaştırmalı hukuka biraz değinmek istiyorum, Avrupa Birliğinin gereksinimlerinin ortak bir Avrupa hukuku yaratma zorunluluğu doğurduğunu söyledim, hatta hukuk eğitiminin değişmesini de zorlayan olgunun bu olduğundan da bahsettim. Tabii gerçi hukuk birleştirilmesi, hukukun birleştirilmesi dendiği zaman aklımıza hep kanunlaştırma ya da bir legislatif yöntem kullanma gelmekte, bu anlamda da birden fazla ülkede yeknesak olarak geçerli olması gereken kurallar Avrupa Birliği tarafından yönergelerle belirlenmiş oluyor ve üye devletler bu kendi ulusal hukuklarını bu yönergelere uyarlıyorlar veya bizim gibi üye olmayan ülkeler de bu konuda kendilerini vazifeli hissedip geniş çaplı çalışmalarla bunu yapıyorlar ve bu şekilde hukuk birleştiriliyor diye düşünülüyor. Fakat hukukun birleştirilmesi bu değil, tamamıyla bu değil ve bu şekilde hukukun birleştirilmesinin mümkün olmadığı da ortaya çıktı. Çünkü Avrupa Birliği yönergelerinin sadece münferit bir konuya inhisar ettiği görülmekte, örneğin tüketicinin korunması veya internet yoluyla yapılan satışlar veya fikri mülkiyet hukukunda marka ya da fikri mülkiyet hukukunda patent gibi sadece münferit bir konuya ilişkin olarak yapılmakta. Yani hukukun geniş alanına inhisar eden yönerge çıkarılması ya da üye devletleri doğrudan bağlayan tüzüklerin çıkarılması söz konusu değil.

Bundan başka devletler arasındaki anlaşmaların, özel hukuka ilişkin anlaşmaların da yeknesak hukuk yaratmakta çok başarılı olmadıklarını görüyoruz, özellikle Alman hukukçu Kegel'in de isabetle belirttiği gibi devletler arasındaki anlaşmalar yerden mantar gibi bitmekte, dolayısıyla da yeknesak hukuk dağınık ve sistemsiz bir görünüme sahip olmakta, ulusal mahkemelerin ne zaman hangi ülkede, hangi anlaşma yürürlüğe girmiş, hangi devlet bunu parlamentosuyla iç hukuka uyarlamış, bunları anlaması, bunları yorumlaması ve uyarlaması son derece, daha doğrusu uygulaması son derece zor olmakta. Yani sonuç olarak hukukun birleştirilmesinin bu

şekilde, legislatif olarak yapılması sadece uluslararası olarak yeknesak olmayan ya da sistematik olarak görülmeyen mevcut hukuk kurallarının yeni kurallar yaratılmak suretiyle tamamlanması, ikame edilmesi yoluyla gerçekleştirilmekte ve bu da üstte yer alan bir kanun koyucu organ tarafından bütün devletler yayılmaya çalışılmakta, kamu veya özel hukuka ilişkin düzenlemeler bu şekilde yapılmakta ve bugüne kadar edinilen deneyimler hukukun bu şekilde birleştirilmesinin çok da başarılı olmadığını göstermekte. Bu konuda hukukçular arasında bir konsensüs yaşanmadan böyle bir birleştirmenin mümkün olmadığı görülmektedir.

Bu nedenle de tabii Avrupa Birliği içerisinde özellikle bir Avrupa Borçlar Kanunu ya da Avrupa Medeni Kanunu yapılması -ki Türkiye'de üye olmasa bile eminim bu kanunu bir an önce iktibas edecektir- böyle bir kanun yapıldığında, yeniliklere çok açık bir toplum olduğumuz için, dolayısıyla böyle bir medeni kanun yapılacak nasıl olsa bir gün, ama tabii bu bir çerçeve medeni kanun mu olacak, yoksa ulusal medeni kanunların yerine ikame edilecek bir medeni kanun mu olacak, tartışması var. Ancak denilmekte ki Avrupa Birliği içerisindeki ülkelerde dahi ulusal medeni kanunların bertaraf edilerek böyle bir medeni kanunun yürürlüğe sokulması oldukça zor, bu nedenle de alelacele böyle bir sonuca varılması da mümkün değil. Bu nihai amaç gerçekleştirilinceye kadar yapılması gereken çok şey var ve bu yapılması pek çok şeyi saymak konumuzun dışında, ancak hukuk eğitiminde her şeyden önce yapılması gereken çok şey var denilmekte. Çünkü hukuk eğitimi, daha doğrusu bir Avrupa medeni kanunu yapılacaksa ve bu konuda hukukçular arasında bir konsensüs sağlanacaksa öncelikle bir ortak Avrupa hukuk bilimi yaratmak gerekmektedir. Bir ortak Avrupa hukuk bilimi yaratmadan bir legislatif yöntemle hukukun birleştirilmesi mümkün değil. Bunun da tabii ki hukuk eğitimiyle desteklenmesi gerekir.

Ortak Avrupa hukuk bilimi deyince bir tarihten bir de günümüzden iki tane örnek vermek istiyorum. Tarihten vereceğim örnek aşağı yukarı ortaçağın başlarından, XIII. yüzyıldan, XIV. yüzyıldan XVII. yüzyılın sonlarına, XIX. yüzyılın

ARZU
OĞUZ'UN
KONUŞMASI

ortalarına kadar modern kodifikasyonlar yapıncaya kadar Roma hukukuna dayanan *jus commune* adlı bir hukuk bütün ortaçağda geçerliydi, bütün Avrupa devletlerinde geçerliydi. *jus commune*'nin uygulanabilmesinin en önemli koşullarından bir tanesi de –tabii ki Latince ortak hukuk demek– her şeyden önce Latince dilinin bütün Avrupa devletlerinde hukukçuların ortak dili olmasıydı ve Roma hukukuna dayanmaktaydı. Roma hukuku da Justinyanüs kodifikasyonunun âdeta bir kanun gibi bir yazılı akıl şeklinde kullanılması ve kararlara gerekçe yapılmasıyla gerçekleştirilen bir hukuk sitemiydi, bütün Avrupa devletlerinde. Daha sonra da Almanların pandekt hukukuyla geliştirildi ve bugün *jus commune* özellikle İtalya'da Bolonya şehrinde kurulmuş olan hukuk mekteplerinden bütün Avrupa'ya yayılmıştı ve bu fakültelerde ortak hukuk olarak Roma hukuk eğitilmekteydi, öğretilmekteydi ve Roma hukuku bu şekilde bütün Avrupa'da ortak bir hukuk olarak uygulanmakta ve bütün hukuk fakültelerinde, hukuk mekteplerinde de ortak bir hukuk olarak okutulmaktaydı.

Bu hukuk eğitiminin metodu üzerinde biraz durmak istiyorum, çünkü günümüzdekine çok benziyor. Bu fakültelerin eğitimlerinde XI. ve XII. yüzyıllarda Bolonya'da kullanılan sözlü metot pedagojik açıdan model ve örnek alınmıştı. Bu metotta bir öğretim üyesi Justinyanus'un derlemesini hepimiz hatırlıyorsunuzdur umarım, *Corpus Jirus Civilis*'ten bir parça dikte ettirmekte ve buna bir yorum getirmekteydi. Bu parça hukukun nedenini oluşturmaktaydı, öğrencilerin göreviyse yorum yapılarak verilen metni ve bundan çıkarılacak hukuk kuralını yazmak ve bunu ezbere öğrenmekti. XVI. ve XVII. yüzyıllardaki öğrenime ilişkin yazılardan hukuki tanımların ve hukuki kuralların ezberlenmesinin de eğitimin özünü oluşturduğu anlaşılmakta. Bu ezberleme yöntemi ve Roma hukuku kaynaklarının bugün akıl almayacak bir şekilde iyi biliniyor olması o dönemin eğitim modelinin bir karakteristiğini oluşturmaktaydı. Yine bu yöntem bütün Almanya, Hollanda üniversitelerinde de özellikle okutuldu. Kıta Avrupa'sında XVII. yüzyılın sonunda ulusal kodifikasyonların yapılmasıyla bu ortak hukuk bilimi sona erdi ve hukuk kaynaklarıyla

birlikte hukuk eğitimdeki metotlar da birbirinden yavaş yavaş ayrılmaya, farklı hale gelmeye başladı. Özellikle Fransa ve Avusturya başta olmak üzere hukuk eğitimi yeni medeni kanunlara göre organize edilmeye başlandı, sonuçta hukuk eğitimi sadece içeriksel açıdan değil, dil ve metot açısından da her Kıta Avrupa'sı ülkesinde farklı bir boyut kazandı, bu da ortak Avrupa biliminin sonu oldu.

Bundan başka Amerika hukuk sisteminden ya da hukuk eğitiminden bir parça bahsetmek istiyorum. Amerika Birleşik Devletleri'nde aşağı yukarı hepimiz biliyoruzdur, eyaletler göre, özellikle her eyalet özel hukuk sistemini kendisi düzenlemek durumunda, düzenleme hakkına sahip, özellikle özel hukuk alanında. Fakat Amerika Birleşik Devletleri'nde buna rağmen bir hukuk birliği olduğundan şüphe edilmemekte, bu kanunlaştırma, legislatif yöntemle yapılmış bir birlik değil, kuralların ve ilkelerin ortak temele dayanması yoluyla yapılmış bir birliktir. Bundan başka hukuk eğitiminde aynı şekilde Amerika Birleşik Devletleri'nde tıpkı ortaçağ Avrupa'sında olduğu gibi ortak bir hukuk bilimi ve ortak bir hukuk eğitimiyle müfredatını düzenlediğini görmekteyiz. Amerika Birleşik Devletleri'nde her hukuk okulunun bir eyalette ya da diğerinde temsilciliği var ve özel okullara ait olmadıkları sürece devlet kaynaklarından desteklenmekte ve ülkenin çeşitli bölgelerinden gelen öğrenciler her okulda ortak Amerikan hukukunu öğrenmekteler.

Bir iki dakika içerisinde de karşılaştırmalı hukukun hukuk eğitimindeki rolünden biraz bahsetmek istiyordum, ama sonuç olarak şöyle söylemek istiyorum, bugün Avrupa'nın gereksinim duyduğu hukukçu tipi kendi hukukunun dogmalarını çok iyi bilen, ancak farklı hukuk düzenlerinde hareket edemeyen hukukçu tipi değil, genelleme ve karşılaştırma yapabilen hukukçu tipidir. Bu hukukçu tipi ancak hukuk eğitiminde temel hukuk bilimlerine ve karşılaştırmalı hukuka ağırlık verilmesiyle kazanılabilir. Hukukçu ancak bu alanlar yardımıyla Avrupa hukuk birliği için gereken karşılaştırmalı sonuçları çıkarabilir, hipotezler yaratabilir, böyle bir eğitimden geçmiş bir hukukçu hukuk düzenini tarihsel gelişim

ARZU
OĞUZ'UN
KONUŞMASI

stüreci içerisinde oluşmuş bir kültür ve politika ürünü olarak kavrayabilir, hukuk ve topluluk arasındaki diyalektik ilişkiyi değerlendirebilir ve genel hukuk metodolojisine göre yetmişmiş bir hukukçu doğal olarak yabancı hukuk materyalini de daha hızlı ve doğru bir şekilde kavrayabilir.

Niçin Avrupa Birliği içerisinde tartışılan bu konulardan bahsediyorsun diyebilirsiniz, çünkü eğer bizde de birtakım değişiklikler yapılacaksa bu değişikliklerin niçin yapıldığını öncelikle sorgulamak gerekiyor ve deminden beri de şu söylendi, toplanıyoruz, toplanıyoruz, konuşuyoruz, konuşuyoruz, fakat bir sonuca varılmıyor. Belki de bunun sebebi hep şikâyet ediyoruz, hep dertleşiyoruz, hep bir şeyleri beğenmiyoruz, eleştiriyoruz, ama somut birtakım öneriler ya da somut birtakım adımlar atmıyoruz. Yani somut ve radikal bazı adımlar atmak gerekiyor, bazı konularda biraz daha cesur olmak gerekiyor. Bir de bir değişiklik yapmak istiyorsak niye yapmak istiyoruz, bunun sebebinin sorgulanması ve bununla neye ulaşmak istiyoruz, bunun sorgulanması gerekiyor. Bu nedenle ben kendi konum açısından, tabii herkesin bakış açısı farklı olabilir, özellikle yüzümüzü Avrupa'ya çevirdiğimize göre orada öyle düşünülüyor ve bundan dolayı reformlar yapılıyor. Biz de bu şekilde bir yol alabiliriz diye bir öneri getirmek istedim.

Hepinize sabrınız için teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ: Ben de teşekkür ediyorum, mutlaka size sonunda yine bir süre vereceğim, o atladığımız bölümü de derseniz o sırada telafi etme fırsatı olur. Muhammet beye söz vermeden önce özellikle zamanı iyi kullanabilmek için sadece soru sormak isteyenler lütfen yazılı olarak sorularını hazırlasınlar, ama katkıda bulunmak isteyenler varsa onlara ayrıca söz vereceğim, böylelikle soruları toplarsak zaman kazanmış olacağız. Hemen Muhammet beye sözü veriyorum, bir düzeltme yapacak, onun için ben o düzeltmeyi kendisinin yapmasını diliyorum, buyurun. Muhammet bey Yakınadoğu Üniversitesi'nde araştırma görevlisi, ama

programda yardımcı doçent olarak yer almış, ne onun böyle bir talebi oldu ne de başka bir şekilde böyle bir talep iletildi, ama öyle uygun görülmüş. Zannediyorum kim yazdıysa uzağı gören bir şekilde bunu temenni şeklinde yazmış, dilerim en kısa zamanda bu gerçekleşir. Muhammet aynı zamanda benim öğrencim, son derece yetkin, çalışkan birisi, bu arayışı da çok kısa süre içinde kapatacağını biliyorum ve öyle olmasını diliyorum.

Arş. Gör. Muhammet ERDAL (Yakındoğu Üniversitesi): Ben bunu bir yanlışlık olarak değil iltifat olarak kabul ediyorum ve iltifata lâyık olmaya çalışacağımı buradan tekrar belirtiyorum. Bugün burada gerçekleştirilen toplantının konusu, başlığı uluslararası boyutuyla hukuk eğitimi ve avukatlık mesleğine giriş olarak belirtilmişti. Öncelikle güncelliğini hayatın keşmekeşliğinden arı, popülerliğinden, medyatikliğinden almayan bir konunun burada irdeleniyor, tartışılıyor olmasından dolayı mutlu olduğumu, ancak hala tartışılıyor olmasından dolayı da üzüntü duyduğumu belirtmek isterim. Çünkü hocalarımız bu konu üzerine daha önce kapsamlı çalışmalar yaptıklarını, ancak bir sonuç elde edemediklerini söylüyorlar. Ancak bugün diğer çalışmalardan bir farklılığı var, aramızda Oğuzhan var, aralarında biz varız, galiba bundan sonraki çalışmalar bir sonuç verecek, çünkü öğrenciler de var.

Konuşmamda konunun önemi, kapsamı, ele alınış biçimi, daha önceki konuşmalarda duyduğumuz gibi yargının üçlü sacayağı olan avukatlık mesleği, bunun güncel sorunları veya bu güncel sorunların çözüm yolları gibi konularla, başlıklarla başlamayacağım. Ben konu olarak biraz daha geniş kapsamlı bir çalışma yapmaya çalıştım, burada aslında çalışmam genel olarak eğitim sistemini ilgilendiren bir konu, ama bir üniversite çıktısı olarak avukatlık mesleğini ilgilendirmesi paranteziyle bir çalışma yapmam gerektiği için de sadece üniversite boyutuyla çalışmamı sınırladım. Son konuşmacı veya sondan

bir önceki konuşmacı olarak kendimden önce bu alanların yetkinlerinin konuşması bir anlamda avantaj, bir anlamda dezavantaj benim için. Çünkü herkes bu konuyla ilgili bir alt konuyu ele aldı, tartıştı, konuştu, aslında çok fazla da bir şey kalmadı gibi görünüyor, ama bir anlamda da belki de bunları toparlamak fırsatı.

Burada hocalarımızın da az önce bahsettikleri gibi yabancı dille eğitim konusunu ele aldım ben, son zamanlarda duyduğumuza göre, etrafımızdaki tartışmalardan haberdar olduğumuza göre üniversitelerde bir yabancı dille eğitim yapma sorunu gündeme gelmiştir. Öncelikle konuya yaklaşırken biz neyi tartışıyoruz, neyin üzerine tartışıyoruz, bunu tespit etmek lazım. Bu bakımdan öncelikle üniversite nedir, galiba bunu tespit etmek gerekiyor. Eğer konuya tarihi perspektifle yaklaşacak olursak kurumun tanımına bu konuda ilk kanuni düzenleme olan 24 Kasım 1934 günlü *Resmi Gazete*'de yayımlanan *İstanbul Üniversitesi Talimatnamesi* adlı tüzükle başlayabiliriz. Toplam 63 maddeden oluşan tüzüğün 1. maddesine göre üniversitenin amacı bilgi alanında araştırmalar yapmak, ulusal kültürü ve yüksek bilgiyi genişletmeye ve yaymaya çalışmak, ülkeye hizmet ve işleri için ergin ve olgun öğrenciler yetiştirilmesini sağlamak olarak belirtilmiştir. Üniversiteler hakkında ikinci kanuni düzenleme ise 18.06.1946 tarihli *Resmi Gazete*'de yayımlanan 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'dur. 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 3. maddesine göre üniversitenin amacı bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlayan her türlü yayımları yapmak ve bilim verilerini sözle ve yazıyla halka yaymak olarak belirlenmiştir. Bu yasanın diğer bir özelliği ise üniversiteye ilk defa özerkliği getiren yasa olma özelliğidir.

Aralarda değişiklikler var, ama temel olarak sistemsel bir değişiklikten bahsettiğimizde ancak bu başlıklar altında toparlayabiliyoruz. Üniversiteler konusunda ülkemizde yapılan üçüncü kanuni düzenleme ise 1973 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu'dur. Bu yasa üniversiteler hakkında yapılan üçüncü düzenleme olma özelliği yanında anılan döneme kadar üniversiteler hakkın-

MUHAMMET
ERDAL'IN
KONUŞMASI

da yapılan en kapsamlı düzenleme olma özelliğinde sahiptir. Anılan yasada üniversiteler özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek bilim, araştırma, öğretim ve yayın birlikleri olarak tanımlanmıştır. Fakat bu yasanın ömrü çok fazla uzun süreli olmamış, 6.11.1981 günlü *Resmi Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2574 sayılı Yükseköğretim Kanunu yürürlüğe girmiştir. Yükseköğretim Kanunu'na göre üniversitenin amacı milli eğitim sistemi içinde ortaöğretime dayalı, en az 4 yarıyılı kapsayan her kademedeki eğitim, öğretimin tümü olarak belirtilmiştir. Daha sonra amacını bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek düzeyde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan yükseköğretim kurumları olarak tarif edilmiştir üniversite.

Yasal mevzuatımıza göre üniversitenin tarifinin yapıldığı ikinci düzenlemeye Anayasa'nın 130. maddesidir. Anayasa'nın 130. maddesine göre üniversiteler çağdaş bilim, eğitim, öğretim esaslarına dayanan bir düzen içerisinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacıyla ortaöğretime dayalı çeşitli düzenlemelerde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak üzere ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli bilimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip kuruluşlar olarak tanımlanmıştır. Bu tanımları neden yapıyorum? Bu tanımları bu amaçlara ulaşabilmede yükseköğretimde yabancı dille eğitim yapmakla çok daha iyi ulaşılabilir mi sorusuna yanıt aramak için öncelikle metinleri bunun için okuyorum.

Bu minvalde üniversiteyi mevcut hukuki düzenlemelerden hareketle milli eğitim sistemi içinde ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyılı kapsayan, bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim, öğretim icra eden, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan, çağdaş eğitim, öğretim esaslarına dayalı bir düzen içerisinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacıyla fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluşlar olarak örgütlenen birimlerden oluşan bir kurum olarak tanımlayabiliriz.

Peki, anayasal bir kurum olarak üniversiteler neden kurulmuştur?

Bunların amacı nedir?

Yukarıda Anayasa ve Yükseköğretim Kanunu'ndan hareketle yaptığımız tanıma göre birisi genel, diğeri daha özel olmak üzere üniversitenin iki tür amacı gerçekleştirmek üzere kurulduğunu söyleyebiliriz. Bunlardan birincisi Anayasa'nın 130. maddesinden hareketle çeşitli düzeylerde eğitim ve öğretim yapmak, bilimsel araştırma yapmak, yayın ve danışmanlık hizmetleri sunmak ve bu suretle ülkeye ve insanlığa hizmet etmek, milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmektir. Üniversitenin amacına ulaşabileceğimiz ikinci tarif Yükseköğretim Kanunu'na göreyse, üniversitenin amacını üç başlık altında toplayabiliriz. Bunlardan bir tanesi üniversitenin eğitime yönelik amacı, bir tanesi topluma yönelik amacı, diğeriye kendisine yönelik amacıdır. Üniversitenin eğitime yönelik amacı öğrencilerini Atatürk İlke ve İnkılapları doğrultusunda, milli, ahlaki, kültürel değerlerini öğretme ve topluma yararlı bireyler olarak yetiştirme, bunun yanında ilgi ve yetenekleri doğrultusunda toplumsal ihtiyaçlara göre onlara mesleki bilgiler vermek olarak tarif edilebilir.

Üniversitenin topluma yönelik amacına geldiğimizdeyse Yükseköğretim Kanunu'ndan hareketle Türk Devleti'nin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak program uygulayarak çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı haline gelmesini sağlamaktır.

Üniversitenin üçüncü amacına geldiğimizdeyse bilime, dolayısıyla kendine yöneliktir. Buna göre üniversitelerin üçüncü amacı yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişime ve kalkınmaya destek olmak, yurtiçi ve yurtdışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmaktır.

MUHAMMET
ERDAL'IN
KONUŞMASI

Üniversitenin amacı ve amacın gerçekleştirilebilirliğinde yabancı dille eğitimin rolü: Öncelikle genel bir düzenleme olduğu için Anayasa'dan hareketle Anayasa'ya göre üniversitenin ne olduğunu ve amacının ne olduğunu az önce saydık. Bu amaçlara yabancı dille eğitim yapmak suretiyle ulaşılabilir mi? Anayasa 130. maddesinde ne diyor? Üniversitenin birinci amacı bilimsel araştırma yapmaktır, peki, yabancı dille gerçekten bilimsel araştırma yapmak mümkün mü? Daha sonra bilimsel yayın ve danışmanlıklarda bulunmak, daha sonra da Atatürk ilkelerine bağlı bir birey yetiştirmek. Bugün için üniversitelerde görmekteyiz ki öğrenci anne karnında olduğu dönem dâhil 18, 20 yıl içinde olduğu, yaşamak için kullandığı, sevincini ve kederini paylaştığı dili doğru bir biçimde kullanamamaktadır. Hukuk eğitimi dilbilgisinin mühendisliğe, tıp, makine mühendisliği gibi teknik bilimlere nazaran daha önemli olduğu bir eğitim sürecidir. Kaldı ki teknik bilim yapan kimi üniversitelerdeki araştırmalar da anadilde eğitimin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymuştur.

Burada isimlerini vermek istemiyorum, ama yabancı dille eğitim yapan ve Türkçe eğitim yapan iki üniversite arasında yapılan bir anket çalışmasında birinci sınıfta bir anket çalışması, dördüncü sınıfta bir anket çalışması ve üniversiteyi bitirdikten 10 yıl sonra yapılan bir periyodu size anlatmak istiyorum. Birinci sınıfa ilk kayıtları yapıldığında öğrencilerden bir metin yazmaları istenmiş, Türkçe dilbilgilerinin ne derece olduğu tespit edilmeye çalışılmış, bu çalışmaya göre yabancı dille eğitim yapan üniversiteye giren öğrencilerle Türkçe eğitim yapan üniversiteye giren öğrenciler arasında hemen hemen aynı seviyede oldukları sonucuna varılmış. Dördüncü sınıfa geldiklerinde yapılan çalışmada, anket çalışmasında, bu aynı öğrenciler üzerinde yapılmış, bir yönüyle bu tabii ki bir deney, yabancı dille eğitim yapan okul öğrencilerinin Türkçe bilgilerinde yüzde 50'ye varan oranlarda Türkçe kaybı olduğu sonucuna ulaşılmış ve Türkçe eğitim yapan üniversitenin öğrencilerindeyse bir o kadar Türkçelerinde artış olduğu, yani aralarında aşağı yukarı 4 kat fark olduğu belirlenmiş, ana dilleri gelişmiş. 10 yıl sonra yapılan çalışmaya göreyse aynı öğ-

renciler ele alındığında Türkçe, yani anadilleriyle eğitim yapan öğrencilerin 10 yılın sonunda o 10 yıllık süre içerisinde bilim âlemine çok daha fazla katkıda buldukları, ama yabancı dille eğitim yapan üniversiteden mezun olan öğrencilerin 10 yıl sonra günden güne mesleki bilgileriyle aralarındaki bağın koptuğunu ve o 10 yıl içerisinde çok fazla bir şey ortaya koymadıkları sonucu çıkmış.

Anayasa diyor ki, üniversiteler bilim üretmek amacıyla kurulmuş kurumlardır. Bu çalışma sonucunda diyebilir miyiz ki biz yabancı dilli eğitimle gerçekten bilim yapılabilir, gerçekten bilime yabancı dille eğitim yapmak suretiyle ulaşılabilir? Bizden bir önceki oturumda burada Sayın Perez çok güzel bir sunum yaptı, ancak bu sunum içerisinde benim bir şey dikkatimi çekti, sorulan bir soruya dedi ki, ben buna mevcut İngilizce'yle ancak bu kadar cevap verebilirim. Mesleki anlamda bilgisi konusunda hiçbir tereddüdüm yok, yani o konuda hiçbir tereddüdüm yok, ancak görüyoruz ki İngilizce'si çok iyi olmasına rağmen kimi durumlarda insanlar sıkıntıya girebiliyor. Yani bu yaşanmış, canlı bir örnek olduğu için burada söyledim, örnek vermek istedim.

Yine Hakan hocamın bir çalışmasına burada atıf yapmak istiyorum; Haktan hocamız öğrencileri için, yani araştırmaya teşvik eden, ondan sonra dersin monolog halinde devam etmesini istemeyen, öğrencilerinin biraz daha aktif bir şekilde eğitim almalarını isteyen bir hocadır, ben medeni usul hukukunu ve icra iflas hukukunu Hakan beyden aldım ve uzun zamandır hukuk eğitimi üzerine düşünen bir hocamdır. İzmir'de bir uygulama başlattılar, aktif eğitim veya probleme dayanan öğretim, PBÖ diye; bu öğretime geçişlerinin gerekçesinde hocamız bazı sorunları tespit etmişti. Bu sorunlar öğrencilerin derslere sadece dinleyici olarak katıldıkları, derse katılımcı olarak bilimi, bilgiyi tartışan, yorumlayan, farklı bakış açılarıyla ele alacak şekilde hazırlanıp gelmediklerini, sadece sunulan bilgiyi birebir ezberlemek üzere derse geldiklerini, öğrencilerin biraz daha pasif olduklarını tespit etmişti ve buna bir çözüm yolu olarak da probleme dayalı eğitimi geliştirmişlerdi. Ancak sorunu iyi tespit etmek lazım, yani bu

MUHAMMET
ERDAL'IN
KONUŞMASI

konumuz bakımından iyi tespit etmek lazım, bu Türkçe eğitim olmasına rağmen mevcut olan bir sorun, biz mevcut sistemi bir de yabancı dille yapılan eğitim sürecinde değerlendirelim. Gerçekten yabancı dille eğitim verilmiş olsaydı bu öğrencilerdeki ezbercilik oranı, araştırmadaki körelme çok daha fazla artmayacak mıydı? Yani bu genel bir hastalık, Türkçe eğitim verilmesine rağmen, anadilde eğitim verilmesine rağmen mevcut olan bir rahatsızlık. Yabancı dilde eğitim verilseydi ben bunun sonuçlarını burada düşünmek bile istemiyorum.

Öğrencilerin araştırma becerisinin geliştirilmesi araştırma sonucunda elde edeceği nihai verinin niteliğine göre belirecektir. Öğrenci kanununun en dinamik anında sosyal çevreden feragatle yürüttüğü faaliyetinin nihai verisinden haz duyabilirse ancak bu takdirde araştırmacı yönü gelişebilecek, yoksa araştırma öğrenci için zorunluluğa dayanan bir dikte haline gelecektir. Bunun için öğrenciyi araştırmaya teşvik edeceksek yabancı dille iki kat daha yavaş sorunu çözeceğiz veya çok daha kolay ve kısa yoldan ulaşması mümkünken eğer bunu yapamıyorsa yabancı dille eğitimle bu ne kadar mümkün olacaktır? Diğer taraftan yabancı dille eğitim yapılmasını savunanlardan kimi çevrelerce yabancı dille dünyadaki yayınlanan çalışmalara çok daha çabuk ulaşılabilceği, o kaynakların çok daha çabuk tüketilebileceği, bu nedenle de dünyadan izole bir biçimde yaşamaktansa eğitim sistemini yabancı dil üzerinden yapıp dünyadaki kaynaklara bu şekilde öğrencilerin çok daha çabuk ulaşabileceği bir sistem olabileceğini söylemektedirler. Ancak geçenlerde *Radikal Gazetesi*'nde bir haberi okudum, bu haber şöyle diyordu, başlığı şöyle, "üniversitede 46 bin dil bilmeyen akademisyen" ve içeriği şöyle, "normalde dil bildikleri, yani en azından bir dili bildikleri varsayılan akademisyenler içerisinde 46 bininin aslında varsayılan dili bilmedikleri, bilimsel çalışmalarında bu kaynaklardan yararlanabilecek düzeyde olmadıkları"...

Peki, yıllarca bir bilim dalında emek vermiş, çeşitli burslarla, kendi imkânlarıyla bu dil için 20 senesini, 30 senesini feda etmiş bir akademisyen dahi yabancı dilde bir kaynağı tüketmekte sıkıntı çekiyorsa, bu alana yeni girmiş, daha alan konusunda hiçbir bilgisi olmayan bir öğrenciden yabancı

dildeki kaynakları doğru bir şekilde okuması, öğrenmesi ve bunu özümseyebilmesi mümkün mü, bu, bu kadar kolay bir şey mi? Herhalde kolay olmasa gerekir. Sürem sona ermiş, onun için burada kesmek zorundayım. Sabırla dinlediğiniz için teşekkür ederim. Hasan Ali Yücel'in 1926, 1929 yıllarında Milli Eğitim Sempozyumu'nda bir konuşması var, orada diyor ki, *"biz öğretmenler Türk evlatlarını temiz ellerimizle yoğururuz, umarım bizler de Türkçe kalarak öyle yaparız"*.

MUHAMMET
ERDAL'IN
KONUŞMASI

Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ: Evet, biz de öyle olmasını diliyoruz. Ben hemen size teşekkür ettikten sonra sözü genç arkadaşıma bırakıyorum. Oğuzhan eğer 15 dakikada konuşursa kendisine ayrıca bir badem ezmesi ikramımız da olacak, süreyi geçirirse ona bir cezamız yok, buyurun.

Oğuzhan GÜZEL (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrenci Temsilcisi): Konuşmam 15 dakika içinde biter tahmin ediyorum, belki daha erken de bitebilir. Ancak tabii ki her şeyden önce Türkiye'deki gençlerin haklarının tamamının kullanabilmeleri gerektiğini düşünüyorum.

Değerli Türkiye Barolar Birliği yönetim kurulu üyeleri, Türkiye'nin çeşitli illerinden gelmiş baro başkanlarım ve değerli büyüklerim; ben her şeyden önce daha önce bu konuda yapılan hukuk sempozyumlarıyla, hukuk eğitimiyle ilgili sempozyumlarla bu sempozyum arasında çok büyük bir fark olduğunu düşünüyorum. Çünkü ilk defa bir hukuk fakültesi öğrencisine konuşma hakkı tanındı, bu da bence büyük bir reformdur, bir yeniliktir. Çünkü her şeyden önce ben bir sorunu en iyi algılayabilecek olan kişilerin o sorunun içerisinde olan kişiler olduğunu düşünüyorum.

Biz bu eğitimi alıyoruz ve bu eğitimi alırken çektiğimiz sorunlar var, bunu gerek ders aralarında, gerek dışarıda konuşuyoruz, şöyle olsa daha iyi olmaz mıydı, şu ders şu şekilde öğretilse daha iyi olmaz mı, aslında şu dersler de müfredatımıza alınsa daha iyi olmaz mı diye arkadaşlarımla konuştuğumuz çok oluyor. Buraya gelmeden önce de arkadaşlarıma sürekli böyle bir konferansa gideceğim arkadaşlar; siz ne düşünüyorsunuz, neyi dile getireyim de dedim Ankara üniversitesi Hukuk Fakültesi içerisinde. Ben her şeyden önce Ankara Hukuk Fakültesi öğrenci temsilcisiyim, öğrenci tem-

silciliği fakültenin yönetim kurulunun yaptığı bir şey değil, gayet demokratik seçimlerle oluyor ve Türkiye'de hukuk fakültelerinde özellikle öğrenci temsilciliği oldukça yaygınlaşmış bir durumda. Bunun en güzel göstergelerinden biri de önümüzdeki hafta bugün yapacağımız, Sayın Türkiye Barolar Birliği Başkanı Özdemir Özok'un da katılacağı "*Hukuk Fakülteleri Öğrenci Kongresi*" olacak, burada da öğrenciler gözüyle, öğrencilerin bakış açısıyla bunu değerlendireceğiz. Burada da hukuk fakültesi öğrencilerinin sözcüsü olmam, böyle hukuk alanında bu kadar etkin olan büyüklerimin önünde konuşmak bana ayrı bir heyecan katıyor ve bununla gurur duyuyorum.

Her şeyden önce şu şekilde konuşmama girmeye çalışacağım, lise çağındaki bir öğrencinin niye hukuk fakültesini okumayı düşündüğünü, fakülteye geldiğinde beklentilerinin ne kadar karşılandığını, fakülte bittiğinde hukuk anlamında ne kadar yetkinleştiğini, ne kadar etkin bir hale geldiğini anlatmaya çalışacağım öncelikle. Hukuk fakülteleri lise çağındaki birçok öğrencinin hayallerini süsleyen ve toplumda önemli bir prestiji olan kurumlardır. Şüphesiz gençlerdeki bu izlenim de hukukun modern devlet yaşamının ve aynı zamanda devletimiz içinde tuttuğu önemli konumun etkisi yadsınamaz. Bunun yanında özellikle son yıllarda kamuoyunda en fazla tartışılan konuların hukukla doğrudan bağlantısının olması hukuk fakültelerine olan bu ilgiyi daha da arttırmıştır. Bunu şu şekilde açıklayabiliriz, özellikle geçen sene gündemde olan meşhur 367 meselesi, bu sene gündemde olan 301. madde, AK Parti kapatılacak mı kapatılmayacak mı, bunlar her şeyden önce toplum önünde, toplumun göz önünde, özellikle taşra kesiminde hukukun etkisini çok büyük bir şekilde arttırmıştır. En basitinden hukuk fakülteleri öğrencileri taşraya, memleketine gittiğinde mutlaka sorulmuştur, sen hukuk fakültesi okuyorsun, sen ne düşünüyorsun bu konu hakkında, senin düşüncen ne diye, aslında özellikle bu sene olanlardan sonra ben hukuk fakültelerinin puanlarında çok önemli bir yükselme olacağını düşünüyorum. Özellikle bu seneki tartışmalardan sonra, çünkü hukuk fakültelerinin toplumun gözünde

OĞUZHAN
GÜZELİN
KONUŞMASI

inanılmaz bir önemi var ve bundan dolayı da anne babalar çocuklarının hukuk fakültelerine gitmesini istiyor.

Ancak bana göre asıl önemli olan Türkiye'deki hukuk fakültelerini kazanıp yerleşen öğrencilerin fakültelerine gelip kaliteli bir eğitim alıp hukukçu kimliğinin gerektirdiği donanımına sahip olabilmeleridir. Fakültelerdeki belli sıkıntıların eğitim kalitesine yansıdığı, bunun da en olumsuz etkiyi biz öğrencilerde bıraktığı açıktır. Aslında bu olumsuzluk Türkiye'nin geleceğine yansıtacaktır, çünkü hukuk fakülteleri Atatürk'ün 1925 yılında Ankara Hukuk Fakültesi'ni açarken belirttiği gibi "*Cumhuriyetin müeyyidesi*" niteliğindedirler. Ayrıca fakültelerinden mezuniyetleri sonrasında yöneldikleri, girdikleri veya buldukları mesleklere ve statülere baktığımızda hukukçuları toplumsal yaşamın ve devlet hayatının hemen her alanında olduğunu görürüz. Bu alan da siyasi partilerin çeşitli kademeleri, devlet başkanı, başbakan, milletvekili, emniyet mensubu, vali, müsteşar, yönetici gibi siyasal ve sosyal sorumluluklar içermekte ve bunun sonucu olarak da doğru, yerinde, zamanında kararlar vermeyi gerektirmektedir. Bu yüzden toplumda bu kadar hassas bir rolü olan hukukçuların fakültelerinde gördükleri eğitim kalitesi devletimizi yakından ilgilendirmekte, ülkemizin çağdaşlaşması bakımından büyük önem arz etmektedir.

Ülkemizde hukuk eğitimi devlet ve vakıf üniversiteleri tarafından verilmektedir. Özellikle burada şu konuya değinmek istiyorum, ben ilk sene hukuk fakültesi kazanamadım -inanılmaz bir Ankara Hukuk merakım vardı küçüklüğümünden beri- öğretmen lisesi mezunuyum, Antalyalıyım, Antalya Aksu Anadolu Öğretmen Lisesi. Öğretmenliğe çok rahat yerleşebilecek olmama rağmen ben bir sene daha bekleyip hukuk kazanmayı bekledim ve ilk sene sadece 8 tane tercih yaptım, 8 tercihimin 8'i de devlet üniversitelerinin hukuk fakülteleridir. Ben açıkça bir hukuk fakültesi öğrencisi olarak, 353 puan gibi yüksek bir puan alıp Ankara Hukuk Fakültesi'ne yerleşmiş bir hukuk fakültesi öğrencisi olarak bu eğitimi bu kadar özverili bir çalışmamla, bir yılımı har-

cayarak yapıyorum, ancak öteki tarafta vakıf üniversitelerinden gelenler alınmasınlar, ancak devlet hukuk fakültelerinde okuyan herkes bir şekilde düşünüyor, bizim öğrencilerimiz bence bu şekilde düşünüyor, ben bu kadar özverili bir çalışma sonucunda burayı kazanıyorum, ancak vakıf üniversitelerini bitiren kişiler, vakıf üniversitelerine yerleşen kişiler oldukça yüksek, 12 bin YTL'den başlayan, 20 bin YTL'ye kadar giden parayı vererek buraya yerleşiyorlar. Açıkçası ben bunu kaldıramıyorum, yani bunu herkesin önünde de söyleyeyim ve size şunu söyleyeyim, vakıf üniversitelerine girenler baktığımızda aradaki seviyeye farkı görülebiliyor. Ancak 20 tane, 15 tane burslu öğrenci alıyorlar.

Özellikle öğretim üyesi sıkıntısı nedeniyle az olan hukuk fakültelerinin sayısı son yıllarda gittikçe artmaktadır. Ancak mevcut hukuk fakültelerinde ciddi sıkıntılar yaşanmakta iken, bu sıkıntıların giderilmesi için çalışmaktansa, yeni hukuk fakülteleri açma girişiminde olmak Türkiye'deki hukuk eğitiminin kalitesini düşürmekten başka bir işe yaramayacaktır. Hukuk alanında en köklü fakülteler olarak görülen Ankara ve İstanbul Hukuk Fakülteleri'nin bile alanında en iyi hocalarının bazılarının fakültelerini bırakıp vakıf üniversitelerine geçtikleri düşünülürse konunun ehemmiyeti daha iyi anlaşılır. Bu arada Yasemin hocama da az önceki İstanbul Hukuk sevgisinden dolayı ayrıca teşekkür ediyorum.

Bu durumda bu kadar nitelikli öğretim üyelerinden ders alma fırsatını kaçıran devlet üniversitelerinde okuyan biz öğrenciler mağdur olmaktadır. Buna rağmen en iyi hukuk kadroları hâlâ bu fakültelerdedir, buna özellikle seviniyorum. Bu yüzden gereken önlemler alınmalı, bir an önce devlet üniversiteleri tarafından verilen hukuk eğitiminin kalitesi daha iyi düzeye çıkarılmalıdır. Çünkü üniversite sınavı sonucunda tercihte bulunan öğrenciler genelde ekonomik statü çekincesi nedeniyle vakıf üniversitelerine soğuk bakmaktadır. Doğal olarak üniversitede öğrenciler sadece oturup derse girmeyecek, sonuçta bu arkadaşlarıyla sosyal bir ortama girecek, tabii maddi olanakları açısından aralarında uçurum olan

OĞUZHAN
GÜZEL'İN
KONUŞMASI

öğrenciler arasında iletişim kurmak oldukça güç olacak. Bu da burslu gelen öğrenciyi etkileyecektir, etkiliyor da. Ayrıca Anayasa'ya göre devletin gözetim ve denetimi altında eğitim ve öğretimin yapılmasını düşünüyorsak devlet üniversitele-
rinin buldukları konumu iyileştirmeleri hukuki bir zorun-
luluktur. Türkiye'yi hukuk alanında kalkındırmak istiyorsak buna hukuk eğitimindeki reformlarla başlamamız gerektiği-
ni düşünüyorum. Bu doğrultuda lisans düzeyindeki hukuk eğitimi incelenmeli ve hukuk fakültelerinin mevcut sıkıntıları üzerinde durulmalıdır.

Hukuk fakültelerinin 4 yıllık müfredatı değerlendirildiğinde bu program 4 yıllık bir öğrenim süresine göre çok yoğun olmakla birlikte hukuk formasyonu açısından yetersizdir. Bunu özellikle şu şekilde söylemek istiyorum, tabii burada hukuk okumanın bana en fazla kattığı özellik objektif olarak bakmak, eğer bu işe sübjektif bir nitelikte bakmış olsaydım, kendime göre bakmış olsaydım fakültemi bir an önce bitirebilmek için burada ne sunmam gerekiyor onu tartışırdım. Ancak ben bunu değil, ben bu fakülteden çıktığımda hukukçu niteliğini tam anlamıyla, sözde değil özde bir nitelikte kazanmak amacıyla bu sunumu yapıyorum ve bunun sağlanması için, buradan birilerine duyurmak için bunları söylüyorum.

Ülkemizde hukuk fakültesinden mezun olmak ancak resmiyette bir hukukçu sıfatı kazandırmaktadır, bu eksiklikleri bireysel çabalarımızla gidermeye çalışmamıza rağmen birçok hukuk fakültesi mezunu yeterli donanımı elde edemeden mesleki hayata atılmakta, avukatlık, hâkimlik ya da savcılık yaparken ne kadar yetersiz olduğunun farkına varmaktadır. Aslında bu durum en fazla toplumu mağdur etmektedir, Türkiye'de hukukçuların mesleki anlamda hatalarının fazla olması da hukuk formasyonu yönünden eksikliklerinin bir kanıtıdır. Sosyal nitelikli ve normatif bir bilim dalı olan hukuku iyi anlayabilmek, kavramak, kavratmak ve anlatabilmek, iyi öğrenmek ve iyi öğretebilmek için gerek öğrencilerin gerekse öğreticilerin hukuk bilimiyle yakından ilişkili sosyal bilimlerin diğer alanlarında da gerekli ve yeterli bilgileri sahip

olmaları gerekir. Bu nedenle hukuk sosyal bilimler alanında diğer bilimlere de içine alan bir alandır ve hukuk fakültelerinden mezun olanlara iktisadi ve idari bilimler fakültelerinde görülen derslerin ağır bastığı mesleklere yönelik girme hakkı tanınmıştır. İdeal bir hukukçunun hukuk alanında etkinliğinin yanı sıra iktisat, maliye ve siyaset bilimi gibi alanlarda da bilgi sahibi olması gerekmektedir. Ancak mevcut hukuk fakülteleri müfredatı bu konuda çok yetersiz kalmaktadır. Bu doğrultuda yapılması gereken hukuk fakültelerinin öğretim süresinin en azından bir yıl uzatılıp yeni bir müfredat oluşturulmasıdır.

Mevcut müfredatta uzmanlaşmaya dayalı seçmeli dersler yer almaktadır, ancak ana dersleri tam anlamıyla kavramadan bu derslerin 4 yıl gibi kısa bir öğrenim süresi içine sıkıştırılması öğrenciye sadece bir yük teşkil etmektedir. Öğrencilerin bu tip dersleri ilgi alanlarına göre değil, hangisini daha rahat geçebilirim mantığıyla seçtikleri gerçeği karşısında bu derslerin lisans düzeyinde verilmemesi isabetli olacaktır. En basitinden kendi fakültemden örnek vermek istiyorum, mesela bir seçmeli ders grubunda spor hukukuyla toprak hukuku var. Öğrenci bakıyor, spor hukukunu çok daha rahat geçerim, 10 sayfa notu var, toprak hukuku çok geniş bir konu, zorlanırım, o zaman diyor ki toprak hukuku bana daha faydalı olabilir, ancak ben zaten yıllık derslerde, ana derslerde çok fazla zorlanıyorum, benim kendime vakit açmam lazım, ondan dolayı spor hukukunu seçiyor.

Ben size soruyorum, bu gibi bir durumda seçmeli dersleri vermenin mantığı nedir? Bu derslerin yerine, tabii bu 5 yıllık süreyle olması gerekeni anlatıyorum, hukuk bilimiyle yakından ilgili alanlar olan iktisat, işletme ve siyaset bilimi programlarının ana dersleri müfredatta daha fazla yer almalıdır. Çünkü hukuk öğrencilerinin en büyük şikâyetlerinden biri fakültelerinde bu alanlarda doyurucu bir bilgi alamamalarıdır. Bunun yanında hukuk fakültesi öğrencilerinin kaymakamlık, müfettişlik, idari hâkim ve savcılık sınavlarında bu alanlarla ilgili birçok soruyla karşılaşmasına rağmen yetersiz

ÖĞÜZHAN
GÜZEL'İN
KONUŞMASI

kılması bu derslerin hukuk fakültelerinde daha fazla özen gösterilerek verilmesi gerektiğinin güçlü bir kanıtıdır. Bunu şu şekilde açıklamak istiyorum, özellikle niye iktisadi idari bilimlerin müfredatına bu kadar önem veriyorsun diye sorarsanız, ben her şeyden önce bir hukukçunun ekonomi alanında etkin olması gerektiğini düşünüyorum. Ötüne ekonomiyle ilgili bir haber geldiğinde buna bir çözüm üretebilmesi gerektiğini düşünüyorum, ancak ben de dâhil birçok hukuk fakültesi öğrencisi arkadaşım gazetelerin ekonomi sayfalarından inanın hiçbir şey anlamıyor ve hukuk eğitiminde bu dersler nasıl veriliyor? Birinci sınıfta makro ve mikro iktisat veriliyor bir yıl içerisinde, onun dışında başka hiçbir şekilde ekonomi dersi almıyorsunuz ve daha sonra 4 yılın bitiminde siz bu kişilerden yeri gelecek ekonomiyle ilgili bir sıkıntıda bir çözüm üretmesini isteyeceksiniz. Bu alanda bu kadar yetersiz olan bir kişinin bu konuda nasıl bir çözüm üreteceğini düşünebiliriz?

Hukuk eğitimi yönünden öğrencilerin en büyük sıkıntılarından biri de şüphesiz fakültelerde probleme dayalı öğretimin yetersizliğidir. Hukuk eğitimi ezbere dayalı değil, daha çok muhakeme yeteneğini ön planda tutan bir eğitimse bu eğitimin teori içinde boğularak değil, somut, yaşanmış olaylara dayalı bir öğretim yoluyla verilmesi gerekir. Bu doğrultuda ana derslerin dışında pratiğe dayalı derslerin müfredata eklenmesi isabetli olacaktır. 9 Eylül Hukuk Fakültesi'nin bu uygulamasıyla dikkat çektiği bilinmektedir. Ayrıca fakültelerde ve yurt çapındaki kurgusal duruşma yarışmaları, hukuk fakülteleriyle Barolar Birliği, Adalet Bakanlığı ve Noterler Birliği gibi kurumların işbirliğiyle fakülte öğrencilerine staj imkânları tanınmaları bu amaca hizmet edecektir. Bu tip kurgusal yarışmalar ve staj imkânlarının örnekleri olmakla beraber yetersiz kalmaktadır ve daha fazla öğrencinin bu tür imkânlardan yararlanması gerekmektedir.

§ Hukuk öncelikle anadille öğrenilmesi gereken bir bilim dalıdır, bu konuda çoğumuzun hemfikir olduğunu düşünüyorum. Her şeyden önce anadille öğrenmekte güçlük çektiği-

miz bir eğitimi yabancı bir dille öğrenmeye kalkmak herhalde çok büyük bir yanlış olur, onun da ötesinde herhalde şu an hukuk alanında bu kadar çok iyi olmadığımızı düşünüyoruz, ben öyle bir durumda herhalde hiçbir şey öğrenmeyiz diye düşünüyorum. Ancak bunun yanında devlet ve bireylerle ilgili uluslararası ilişkilerin yoğun olması hukuk mezunlarının uluslararası geçerliliği olan bir yabancı dili iyi öğrenmelerini gerektirmektedir. Bu dil öğrenimi mesleki anlamda da sağlanmalıdır, ancak bunu şu şekilde düşünelim, her şeyden önce Türkçe bir eğitimle hukuk alanında iyice yetkileştirildikten sonra mesleki anlamda bir eğitim, mesela İngilizce, mesleki İngilizce'yle en azından İngilizce'deki hukuk terimlerini öğrenmesi, İngilizce bir metin bir öğrencinin önüne geldiğinde onu anlayabilmesiyle ilgili bir eğitimin verilmesi gerektiğini düşünüyorum ve şunu düşünüyorum.

Bir toplumda hukuk alanında bir eğitimin yabancı bir dille verilmesi bence o toplumun sömürüldüğünü gösterir. Bu konuda bu dil öğrenimi mesleki anlamda da sağlanmalıdır, bu konuda vakıf üniversiteleri öğrencilerini özellikle İngilizce anlamında, yabancı dil öğrenimi anlamında tatmin etmektedir. Ancak devlet üniversitelerinde okuyan hukuk öğrencileriye özel kurslara giderek bu eksikliklerini kapatmaya çalışmaktadır.

Devlet üniversitelerinin hukuk fakültelerinin çoğunda isteğe bağlı İngilizce hazırlık sınıfları açılmaktadır. Ancak fakülteyi kazanan bütün öğrenciler sınırlı kontenjan nedeniyle bu imkândan yararlanamamaktadır. Yararlanan öğrenciler de bu eğitimi üniversitenin bütün bölümlerinden öğrencilerin olduğu karma sınıflarda görmektedirler. Ayrıca öğrenciye hazırlık sınıfından sonra aldığı bu eğitimi destekleyen hiçbir ders verilmemekte, öğrenci son sınıfa geldiğinde birçok şeyi unutmaktadır. Yabancı dil öğretimi bunun için hazırlık sınıfı oluşturularak değil, öğrenimini yıllara yaymak biçiminde yapılmalıdır. Bu doğrultuda hukuk eğitimi 5 yıla yayılmalı, birinci sınıfta da yabancı dil ağırlıklı olup Roma hukuku, hukuk başlangıcı gibi hukuka giriş dersleri verilerek hem müfredattaki sıkışıklık, hem de yabancı dil sorunu çözülmelidir.

OĞUZHAN
GÜZEL'İN
KONUŞMASI

Bunun yanında ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıflarda da İngilizce dersleri hukuk İngilizcesiyle birlikte seviye artırılarak verilmelidir. Bilkent Hukuk Fakültesi'nin müfredatı anlattığım sisteme çok yakın olup 5 yıldır ve zorunludur. Ankara Hukuk Fakültesi'nde isteğe bağlı sınırlı kontenjanlı İngilizce hazırlık okuma imkânı tanınmış ve bu yıldan itibaren müfredata seçmeli dersler statüsünde mesleki İngilizce dersleri verilmeye başlanmıştır. Bu olumlu bir gelişme olmasına rağmen birçok devlet üniversitesinde olduğu gibi öğrenciler yine yabancı dil bakımından yetersiz kalmaktadır.

Dil sorunu fakültelerde açılacak cazip ücretli dil kurslarıyla da kısa vade için çözülebilir. Bunu şu şekilde anlatmak istiyorum, özellikle bir fakülteye, mesela Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne yazılıyorsunuz. O sırada kayıt sırasında İngilizce hazırlık okumak isteyenlere soruyor okumak istiyor musunuz diye. Mesela belirli bir kontenjanı var, Ankara Hukuk Fakültesi'nin 400 kontenjanı var, bunun sadece maksimum 40 tane öğrenci İngilizce hazırlık okuyabiliyor ve ben şunu düşünüyorum, bu kadar yüksek puanlarla bu fakülteleere yerleşen öğrencilerin dil eğitimi de dâhil mesleki eğitimle birlikte en iyi şekilde almaları hakkıdır ve almaları gerekir ve üniversitelerin de bu konuda biran önce gereken önlemleri alması gerektiğine inanıyorum.

Amerika'da hukuk öğrenimi yapabilmek için daha önce lisans düzeyinde bir yükseköğrenim kurumundan mezun olma şartı, İngiltere'de avukat ve hâkim olmanın zor koşullara bağlandığı, Kıta Avrupa'sı ülkelerinden Fransa ve Almanya'da yükseköğrenim süresi aşamalarında genel kültüre ve sosyal bilimlerin öğretimine özel bir önem verildiği düşünüldüğünde Türkiye'deki hukuk öğretimindeki eksikliğin öğrenim süresinin bir yıl uzatılmasıyla bile giderilebileceği şüphelidir. Hukuk eğitimi açısından yazılı sınavların yanında sözlü sınavların olması, üreticiliği olmayan test sınavlarının bırakılması, meslek içi eğitim imkânlarının tanınması, bir ara gündemde olup hiç yapılmadan yasa metninden çıkarılan avukatlık sınavının geri gelmesi, vakıf üniversitelerine hukuk fakülteleri açılmasından vazgeçilmesi de şüphesiz kaliteyi

arttıracak yenilikler olacaktır. Her şeyden önce ben avukatlık sınavını devlet üniversitelerinde okuyan hiçbir hukuk fakültesi öğrencisi açısından bir kaygı niteliğinde olduğunu düşünmüyorum. Bu kesinlikle özel üniversitelerdeki öğrencileri kaygılandırıyordu ve bu düzenlemenin geri alınması en fazla da onları sevindirmiştir.

Bir hukuk fakültesi öğrencisi olarak Anayasasında hukuk devleti olarak geçen bir ülkede gerçekten bu nitelikte bir devlete kavuşmamızda hukukçuların önemli bir rol üstlendiğini düşünüyor ve bu kişilerin en iyi şekilde yetişmesi için hukuk eğitimi açısından dile getirdiğim sorunlara mesleki anlamda mutabakat sağlanarak çözümler üretileceğini ümit ediyorum.

Sabırla dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Prof. Dr. Hakan PEKCANİTEZ: Evet, biz de Oğuzhan beye teşekkür ediyoruz. Badem ezmesini yiyemedin, ama bir hukukçunun önce kendi hakkını koruması gerektiğini, yoksa başkalarının hakkını koruyamayacağını çok güzel bir örnek vererek bize gösterdin. Ben izin verirseniz hem kendi adıma, gerçi ben de en az konuşanıydım hem de arkadaşlarım adına teşekkür ediyorum, ama gerçekten son derece güncel bir konu ve bunların tartışılması belki hemen bir sonuç vermiyor, ama bunların mutlaka sonuç verecek tartışmalar olduğuna inanıyorum ve çok önemli sonuçlar alacağımıza da inanıyorum.

HAKAN
PEKCANİTEZ'İN
KONUŞMASI

Ben sadece bir şeyi açıklayacağım, ondan sonra da tekrardan arkadaşlarıma ve sizlere söz vereceğim. Müsaade ederseniz bir tespitimi yapmak istiyorum. Tüm hukuk fakültelerinde açın bakın programlara, aynıdır, bugün Türkiye'de 35 tane hukuk fakültesi var, hepsi aynı. Benim söylemek istediğim bu reformu her hukuk fakültesi kendi içinde yapmalı. Biz kendimizi yeterli görüyorsak, muhafazakârsak hiç değişmeyebiliriz, ona da saygı duyarım, ama değişmek isteyenlerin de bu konuda önu açık olmamalı. Bakın; Oğuzhan'ın söylediği çok güzel bir şey var, ekonomi konusunda ben daha yetkin, etkin,

HAKAN
PEKCANİFEZ'İN
KONUŞMASI

bilgili olmak istiyorum diyor. Mesele Almanya'da bazı hukuk fakülteleri diyor ki, ben Münih'le baş edemem, Heidelberg'le rekabet edemem, ne yapayım? Ben ekonomi konusunda uzman hukukçu yetiştireyim, kendisine öyle bir ağırlık veriyor, öbürü uluslararası hukuka ağırlık veriyor. O yüzden bu arayışın hukuk fakültelerinde mutlaka yaşanması gerektiği kanısındayım. Bu toplantıların sonunda hiç kimse bütün hukuk fakültelerine şöyle yapacaksınız diye bir şeyi empoze etmez, edemez. Hukuk fakülteleri onu hissetmeli, ama bunu hissedebilmesi için o hukuk fakültesinde Oğuzhan'lara söz vermemiz lazım, onların bir şeyler söylemesi lazım. Maalesef hiçbir hukuk fakültesinde Oğuzhan veya Oğuzhanlar gelip bu konuyu eleştiremiyor. Hangi hukuk fakültesinde öğretim üyesine not veriyorlar? Bazı öğretim üyeleri son derece sıkıcı bir ders veriyor, ben bazı hukuk fakültesindeki derslere girmezdim, ben 1978 İstanbul Hukuk Fakültesi mezunuyum, İstanbul Hukuk Fakültesi'ni ben de çok seviyorum. Hatta bizim bir de ukalalığımız vardı, biz Ankara'yı bir hukuk mektebi zannederdik, tabii bir de kendimizi beynelmilel zannederdik. Ne zaman ki Ankara'ya Baki hocanın yanında doktora yapmaya gittim, o zaman Ankara Hukuk Fakültesi'nin hiç de öyle olmadığını gördüm. Ancak müsaade ederseniz İzmir kurulduğunda da bize hadi canım sende dediler, şimdi biz birdenbire eski hukuk fakültelerinin arasında yer aldık.

Bence tabii ki mirasınızla, geçmişinizle övünebilirsiniz, bu çok önemli, ama geldiğimiz noktaya da bir bakalım, benim öğrenciliğimde açık bakın *Hukuk Fakültesi Dergisi*'ne, 130 kişi vardı *İstanbul Hukuk Fakültesi*'nin yazı yazar öğretim üyesi sayısında. Bunlar sadece doçent ve profesördü, yardımcı doçent, vesaire yoktu, pratiğe bile girmezdi. Şimdi? Şimdi doktora yaptıktan sonra herkesin derse girme imkânı var; bu bir zorunluluk, olması gerekendi, ama çok ciddi bir kan kaybımız var bütün hukuk fakültelerinde. Ben Yükseköğretim Kurulu'nda Temel Alan Komisyonu'ndayım, bazı anabilim dallarında profesör yok. Mesela sizin anabilim dalınızda 7 kişi yok, bulamıyoruz, Roma hukukunda yok, Roma hukukuna biraz sempatisi olan hocaları ister istemez koyuyoruz. 100 kü-

sur hukuk profesörü var, şu anda 35 hukuk fakültesi var, bu profesörlerin 20'den fazlası İstanbul Hukukta, 30'dan fazlası zannediyorum Ankara Hukukta, 20 kadarı Galatasaray'da, 15 kadar 9 Eylülde, çıkarın geriye ne kalıyor? Bir şey kalmadı tabii, manzara bu, bundan hoşnut olmamak lazım, bu güzel bir şey değil.

Ben bir de Galatasaray'la ilgili bir açıklama yapmak istiyorum, ben Galatasaray'a geçtikten sonra herkes çok ayıp ettin, niye vakıf üniversitesine geçtin diye beni eleştirdi. Hatta Arzu hanım şimdi hocam siz de onlardansınız dedi, Galatasaray devlet üniversitesidir, vakıfla hiçbir alakası yoktur ve öğretim üyesi X fakültesinde ne alıyorsa biz de aynı maaşı alıyoruz, bizim başka hiçbir farkımız yok. Bir tek farkımız, Boğazın güzel bir manzarası var, o da para değil, ama müsaade edin şunu söyleyeyim. Yabancı dille eğitim konusunda da şunu ifade edeyim, Galatasaray özel bir kanunla kurulmuş üniversitedir, zamanın Başbakanı Fransa'yla olan kötü ilişkilerimizi düzeltebilmek için bir düşünce yaratın demiş, o zaman Dışişleri Bakanlığındaki bir büyükelçi de, aynı zamanda Galatasaray Lisesi mezunu, demiş ki, ortak üniversite kuralım. Çok beğenmiş, Mitterand'a gidildiğinde bu teklif söylenmiş, çok heyecanlı, bu işi sabaha kadar halledin demiş. Bürokratlar oturmuşlar, sabaha kadar kanunu hazırlamışlar ve iki ülke bu üniversiteyi büyük bir memnuniyetle kurmuşlar.

Bugün Galatasaray Üniversitesi 6 yıldır, -5 yıl dendi- 6 yıldır Galatasaray'da 2 yıl hazırlık okuruz, yabancı dil, ama zannetmeyin ki sadece Fransızca vardır, bakın ben size derslerini söyleyeyim. Mantık okur, felsefe okur, hukuk tarihi okur, hukuk başlangıcı okur, borçlar hukukuna giriş okur ve siyaset bilimi okur. Bunların hepsini Fransızca okur. Sadece Fransızca öğrenmek değil, bu dersleri de okur, 2 yıl okur. Birincisi sınıfa geldiği zaman bambaşka bir öğrenci görürsünüz karşınızda, anlattığınızı anlayan, tartışan, söz alan bir öğrenci. Ben kendimi 4 yıllık Galatasaraylı hissediyorum, 25 yıl 9 Eylülde çalıştım, Ankara'da doktora yaptım, İstanbul Hukuk Fakültesi'nden de mezun oldum. Bütün hukuk fakülteleri değerli, onu söyleyeyim, ama Galatasaray yabancı dille eğitimi

HAKAN
PEKCANİTEZ'İN
KONUŞMASI

şöyle yapıyor, özel bir kanunla kurulduğu için Fransa her yıl belli bir sayıda hukuk fakültesine profesör gönderiyor ve bu profesörler her yıl bazı hukuk derslerini Fransızca veriyorlar. Şöyle söyleyeyim, anayasa hukukunun bir kısmını veriyor, Erdoğan Teziç, Necmi Yüzbaşıoğlu anayasa hukukunu anlatırken o sene gelen bir hoca da belli bir konuyu Fransızca veriyor. Avrupa Birliği hukukunu yine iki hocamız, birisi Türkçe birisi de Fransızca veriyor. Devletler umumi hukukunun bir kısmı yine Fransızca veriliyor, ceza hukukunun uluslararası ceza bölümü Fransızca veriliyor, ama kesinlikle Galatasaray'da Türk medeni hukuku Türkçe anlatılıyor, Türk borçlar hukuk Türkçe anlatılıyor ve bu konuda inanım en hassas olunan nokta da bütün hukuk derslerinin Türkçe verilmesi konusunda.

Bugüne kadar hiç kimse bir Türk Anayasası'nı, Türk borçlar hukukunu, Türk Medeni Kanunu'nu Fransızca anlatma konusunda hiçbir düşünceye sahip olmadı. Haksız fiiller dünyanın her yerinde aynı, Fransızca da okutabilirsiniz, ama bakın; kazanım şu oluyor, Galatasaray mezunu iki dil bilerek mezun oluyor. Benim yanımdaki stajyerim 5 dil biliyordu. Şimdi bu Oğuzhan'a hak veriyorum, ciddi bir rekabet konusunda haksızlık yaratıyor.

Ankara'ya pırl pırl 370 puanla girmiş bir kişi yabancı dil bilmeden mezun oluyor. Mezun olduğu zaman da ilk sorulan şey kaç dil biliyorsun. Senin yasanda böyle bir şey yok ki, olsun, yabancı dil bilmesi benim için avantaj, ben öylesini arıyorum. İkincisi vakıf üniversitelerinin hemen hemen hepsinde, çok azı dışında, istisna olarak bir tek Yakındoğu Üniversitesi'ni biliyorum, ama vakıf üniversitelerinin hepsinde birinci sınıfta yabancı dil eğitimi vardır. Hepsi İngilizce eğitim verir, bu nedendir bilir misiniz? Vakıf üniversitelerinin her sınıftan kazandığı paraya bakın; birinci sınıftan vakıf üniversitesi yüzde 80'ini cebine indirir, yüzde 20'si harcama olarak döner. İkinci sınıfta yüzde 70 kadar kendisine kalır, üçüncü sınıfta yüzde 60 kadarı kalır, dördüncü sınıfta da yüzde 50 kadarı kendisinde kalır. Bu rakamlar tabii vakıflara göre

değişiyor, yüzde 80 çok iyi bir para tırtıklama metodu, bundan hiç kimse vazgeçmiyor.

Peki, birinci sınıfta İngilizce ders var mı? Yok, ikinci sınıfta yok, üçüncü sınıfta yok, dördüncü sınıfta yok, e o zaman niye İngilizce hazırlık? Tek sebebi var, şimdi bakın temel eğitimin bir başka önemli noktası var. Bugün hukuk fakültelelerinde 35 puanla sınıf geçiliyor biliyor musunuz? Kredi sistemi yüzünden, borçlar hukukunda 35 alsın, deniyor, borçlu geçiyor. Kalkıp bir seçmeli dersten AA alırsanız ya da AB alırsanız mezun oluyorsunuz. Şimdi gelin de mezuniyetin sonuna bir sınav koymayın, bir akreditasyon yaratmayın, işte bunları yaratmadığımız takdirde bu devam edecektir. Bir de vakıf üniversitelerinde hocalar da tonton oluyorlar, o sertlikleri gidiyor, bambaşka bir hale geliyor. Bir hocamızın tesadüf şu karşılaştırması yapıldı, bir vakıf üniversitesindeki başarısıyla kendi fakültesindeki başarısı tamamen tezat bir şekil almış durumda. Düşük puanla gelen öğrenciye bir şey veremiyorsunuz, ne yaparsanız yapın, geçenlerde bir arkadaşım anlattı, dersin ortasında demiş ki, isyan etmiş çocuk, hocam bu kafa almıyor, almıyor demiş, anlatıyorsun, ama almıyor. İnanın 10 puan fark ediyor, yani 370 değil de 360'la giren öğrenciye ders verirken hissediyorsunuz. Galatasaray'a 1,5 milyon öğrencinin içinde ilk 120'ye giren girebiliyor. 130. öğrenci giremiyor, orada ders anlatırken size bakışları, dinleyişleri, sorularıyla bir başka vakıf üniversitesine gittiğiniz zaman bakışları aynı olmuyor. Yazı yazmasını bile bilmekte zorluk çekiliyor, onun için mutlaka sınav olmak zorunda, ama bu sınavı getirmedığımız zaman ciddi sıkıntılar yaşayacağız.

Üniversitelerin sıkıntıları vardır, bakın; benim öğrenciliğimde hocalarımızın hepsi İstanbul Hukuk Fakültesi'nde odalarındaydı, şimdi hiç kimse yok, neden? Siz bu maaşla bu kadar insanı çalıştıramazsınız. Araştırma görevlilerinin hepsi bilirkişilik yapıyor, bilirkişilik yapmayan hocasının yazıhanesinde çalışıyor, onu da bulamayan bir avukatın yazıhanesinde çalışıyor. Öyle tam gün üniversitede vakit geçiren araştırma görevlisi parmakla gösterilebilir, herkes dışarıda para kazanmanın peşinde. İtalya bunu yaşadı. İtalya'ya ba-

HAKAN
PEKCANİTEZ'İN
KONUŞMASI

kın. 1940'lerde hukuk fakültesi olarak ceza hukuk alanında, birkaç alanda söz sahibi bir ükeydi. Bugün her şeyini yitirdi, neden? Çünkü İtalya'da bütün profesörler avukat olarak çalıştı, şimdi Yunanistan bunu yaşıyor, biz bunu yaşıyoruz, Akdeniz'e mi özgüdür, başka bir özelliği mi var, ama bugün verilen ücretler yeterli değil.

Biraz önce Arzu hanımla onu konuştuk, ekonomi düzeliyor, enflasyon düzeliyor, her şey iyiye gidiyor deniliyor, üniversiteyle ilgili hiçbir olumlu gelişme yok. Araştırma görevlisi bulamıyorsunuz, işte hocam söyledi, dedi ki ben araştırma görevlisi bulamıyorum, bin lirayla kimse gelip çalışmıyor veya siz buluyorsunuz da kadronuz yok, ama bütün bunlar ciddi sıkıntılarımız.

Evet, ben yazılı iki tane soru geldiği için önce Arzu hocaya söz hakkı vereceğim, o sorularını cevapladıktan sonra sizlerin sorularını almak için salona döneceğim. Başka yazılı soru varsa eğer onları da bir an önce alalım.

TARTIŞMA

Prof. Dr. Arzu OĞUZ: Sorulara cevap vermeden önce seçmeli ders konusunda iki cümle bir şey söylemek istiyorum, Oğuzhan bana hatırlattı. Evet, seçmeli ders konusu gerçekten bir problem, kendi fakültem açısından da bunu söyleyebilirim. Bir süre önce biz bir reform yaptığımız inancıyla bir dizi seçmeli ders koyduk, fakat bir süre sonra bu seçmeli dersler geçmeli ders olarak adlandırılmaya başladı. Öğrenci seçtiği andan itibaren geçmeyi de talep ediyor doğal olarak, bir de tabii seçmeli dersler bana göre öğrenciyi belli alanda uzmanlaştırmaya yönlendirmeli. Mesela sırf uluslararası hukuka ya da Oğuzhan gibi sırf ekonomi alanında diyelim ki daha yetkin olmayı isteyenler sırf ekonomi alanındaki seçmeli dersleri seçebilmeliler ya da uluslararası hukuk alanında uzman olmak isteyenler, ileride bu alanda daha çok çalışmaya heves edenler sırf bu alana ilişkin dersleri seçebilmeliler, ama bakıyorum, bizim müfredatımızda mesela benim dersim karşılaştırmalı hukuk, Avrupa Birliği hukuku, uluslararası ticaret hukuku, aynı gün aynı saatte, dolayısıyla çocuk birinden birini

seçmek zorunda. Halbuki bunun üçünü seçmeli ki bir tamamlayabilsin, bir kendini ileride bu alanda uzman olmaya doğru yönlendirebilsin, buna doğru bir adımatabilsin.

Bir de seçmeli ders kavramının değiştirilmesini öneriyorum ben gittiğim her yerde bu konuda bana bir fikir sorulduğu zaman, ağırlıklı alan dedi Almanlar buna, Almanların bu sistemini çok benimsedim. Ağırlıklı alan sözcüğü öğrencide psikolojik olarak daha iyi bir etki yaratacaktır, seçmeli ders deyince seçmeli ders geçmeli ders oluyor, fakat ağırlıklı alan deyince, demek ki benim ağırlıklı alanım bu, ben buna daha fazla ağırlık vermeliyim, hatta belki de zorunlu derslerden daha fazla çalışmalıyım şeklinde bir psikoloji yaratacağını, hocaların da, okul yönetiminin de müfredatın düzenleniş biçiminin de bunu sağlaması gerektiğini düşünüyorum.

Bunları dedikten sonra iki tane soru var, sorulardan bir tanesi Ordu Barosundan Sayın Av. Necati Kırış'tan gelmiş. Karşılaştırmalı hukuk görüşünüzü önemişiyorum, bu çerçevede -kendisi biraz uzunca yazmış, ama okuyacağım- AB hukuku sadece kendi dogmalarına dayanmamalı, başka hukuklarla da ilişki içinde olmalı şeklinde bir değerlendirme yaptınız. Ancak şimdiye kadar izlediğimiz uygulamalara bakacak olursak AB hukuku başka hukuklara kapalı ve kendi anlayışlarına dayalı dogmalarından vazgeçecek ve evrensel hukuk ilkelerine de ters düşmeyen yerel hukuklardan da yararlanmayı düşünecek mi, böyle bir ihtimal düşünebiliyor musunuz? Eğer böyle bir ihtimal yoksa AB hukuku diğer ülkelere insanların ortak yararına dayanan evrensel hukuk değil, bir yaşam biçimi dayatıyor denebilir mi? Bu konuyu hukukun oluşturulmasında hukuk etiğine verilen önemle ilişkili buluyorum demiş Sayın Av. Necati Kırış.

Şimdi birincisi karşılaştırmalı hukuk ve Avrupa Birliği hukuku birbirinden tamamıyla farklı iki tane alan. Karşılaştırmalı hukuk doğrudan doğruya uygulamaya yönelik kural ve kavramları getiren bir alan değil, karşılaştırmalı hukuk daha çok Avrupa Birliği veya diğer ulusal bazı alanlara uluslararası bir nitelik kazandıran, belki kuralların oluşmasına ya

TARTIŞMA

da uygulanmasına katkıda bulunan bir metot olarak kısaca belki tanımlanabilir. Avrupa Birliği hukukuysa üye devletlerde doğrudan ya da dolaylı çeşitli vesilelerle uygulanan pozitif hukuku içermekte, özellikle Avrupa Birliğinin maddi hukuku açısından baktığımızda. Birinci cümlede de ben AB hukuku sadece kendi dogmalarına dayanmamalı demedim, burada bir yanlış anlama olmuş, ben ulusal hukuklar sadece kendi dogmalarına dayanmamalı, uluslararası hukuktan ya da başka hukuk sistemlerinden de yararlanmalı dedim ki bu da karşılaştırmalı hukuk metodunun pozitif yönünü gösteren bir durumdur. Karşılaştırmalı hukuk metodunda sadece ulusal hukukun dogmaları içinde kalınmaması, uluslararası hukuktan ya da değişik hukuk sistemlerinden yararlanma söz konusudur.

Tabii bu soru daha doğrusu biraz politik bir soru, Avrupa Birliği hukukçularına daha çok sormak gerekiyor, ancak ben kendi açımdan, özel hukuk açısından olaya baktığımda daha önce de söylediğim gibi hukukun birleştirilmesi özellikle karşılaştırmalı hukukun en güncel ödevlerinden, işlevlerinden biri haline gelmiştir demiştim, ama karşılaştırmalı hukuk Avrupa Birliği'nden önce de vardı, Avrupa Birliği hukukunun oluşumundan önce de vardı, yani Avrupa Birliği hukuku ve karşılaştırmalı hukuk birbirinden farklı. Avrupa Birliği hukuku bir pozitif hukuk iken karşılaştırmalı hukuk temel hukuk bilimlerinden bir tanesidir, işte Roma hukuku, hukuk sosyolojisi, hukuk felsefesi gibi aynı kategoride değerlendirilir. Şimdi karşılaştırmalı hukukun, Avrupa Birliği hukukuna biraz buluşmasının sebebi dediğim gibi son yıllarda özellikle hukukun birleştirilmesi konusunda bir metot olarak yoğun bir şekilde kullanılması; bu da zaten sorunun cevabını oluşturuyor aslında. Çünkü hukukun birleştirilmesi bağlamında Avrupa Birliği'nde özel birtakım inisiyatifler kullanılıyor, birtakım model kanunlar ya da genel prensipler hazırlanıyor derken bütün bu komisyonların çalışmalarından tabii uzun uzadıya bahsedemedim konferansımızın kapsamından dolayı.

Bu komisyonlar bu çalışmalarını yaparlarken karşılaştırmalı hukuk metodlarından yararlanıyorlar, örneğin 40, 50 mad-

delik bir prensip ilkeler bütünü kabul edilirken 20 yıllık, 30 yıllık çalışmaların ürünüdür bunlar ve bu 20 yıl, 30 yıl boyunca kurulan komisyonlar karşılaştırmalı hukuk ilkelerinden yararlanırlar, bu demektir ki aşağı yukarı önemli hukuk sistemleri veya önemsiz hukuk sistemleri, küçük ya da büyük hukuk sistemlerinin hemen hepsi masaya yatırılır, ayrıntılı bir şekilde incelenir ve bunlar arasında bir bağlantı kurulmak suretiyle özellikle de İngiliz ve Kıta Avrupası hukuk sistemleri arasındaki, Roma hukuku geleneğini sürdüren Kıta Avrupası hukuk sistemleri arasındaki derin farklılıkların giderilmesi amaçlanarak yoğun karşılaştırmalı hukuk çalışmaları yapılarak bu prensiplere, bu ilkelere ya da model kanunlara ulaşılmakta ve bu nedenle de bu ilkelerin bütün Avrupa Birliği ülkeleri, hatta bazı ilkeler çok daha iddialı, bütün dünya üzerinde kullanılabilirliği, uygulanabilirliği olması gerektiği düşünülmekte ve bu ilkeye göre ya da bu düşünceye göre bunlar hazırlanmaktadır benim bildiğim kadarıyla. Çünkü bu komisyonların bir kısmıyla çok yakın bağlantım var zaten kendi alanımdan ötürü, komisyon üyeleriyle bazı kişisel dostluklarım var, o nedenle nasıl çalıştıklarını, hangi yöntemlerden yararlandıklarını biliyorum, ama sanıyorum Sayın Necati Kırış'ın hissettiğim kadarıyla sorduğu daha çok politik alandaki birtakım dayatmalar olarak nitelendirdiği konular, ama Avrupa Birliği hukukçusu olmadığım için bu konuya cevap vermek benim şu andaki konumumu veya tebliğimin konusunu biraz aşmakta, o nedenle de özellikle özel hukuk açısından hukukun birleştirilmesi çalışmalarına baktığımızda bu çalışmaların tamamıyla evrensel nitelikte ve kalitede olduğunu söyleyebilirim ve bunu savunabilirim.

İkinci soru Sayın Av. Haşim Mısır'dan gelmekte, piyasanın istemlerine öre şekillenecek hukuk bilgisi değil, esnek davranan hukukçu kavramıyla ne demek istediniz demişler, açarsanız sevinirim. Piyasa iş bitirici hukukçu istemez mi, bu da meslek etiğini bitirmez mi?

Şimdi benim burada piyasadan kastettiğim bir kere çek, senet ya da icra, iflas işleri değil. Yani bir ulusal hukuk değil daha doğrusu, burada daha çok milletlerarası unsurlu ya da

TARTIŞMA

uluslararası unsurlu birtakım olaylardaki piyasanın beklentisinden bahsetmek istedim. Şimdi günümüzde şöyle bir olgu var karşı karşıya kaldığımız, öğrencilerimiz daha çok beni destekleyecektir, bir öğrenci mezun olduğunda ve piyasaya çıkıp iş aradığında artık bırakın büyük ölçekli işletmeleri ya da büyük hukuk bürolarını orta ölçekli işletmelerin bile yabancı dil bilgisine sahip, yabancı dilbilgisi bile yeterli değil, belki bir yabancı dil, iki yabancı dilbilgisine sahip ve yabancı hukuk düzenlerindeki bilgiye sahip, başka yabancı hukuk düzenlerini de tanıyabilen ya da tanımaya bile başka yabancı hukuk düzenlerindeki araştırmaları yapabilecek ve önündeki uluslararası unsurlu davaya yabancı hukuk düzenlerindeki kuralları uygulayarak önündeki somut olayı çözebilecek yeteneğe ve yeterliliğe sahip hukukçular aradıklarını görmekteyiz. Benim bahsettiğim piyasa böyle bir piyasa ve böyle bir piyasanın beklentilerine uygun olarak yetiştirilecek hukukçu da sadece kendi ulusal hukukunu ezber, çok iyi bilen hukukçu değil, aynı zamanda yabancı hukuk düzenlerinde araştırma yapabilecek ve önünde demin de söylediğim gibi uluslararası unsurlu bir olayı yabancı hukuk kurallarını da uygulayarak çözebilecek hukukçu demek, bu tür hukukçu yetiştirmemiz gerekiyor diyorum.

Şimdi tabii her hukuk fakültesi de bunu yapmak zorunda değil, Hakan hocamın da demin bahsettiği gibi her hukuk fakültesi ayrı bir misyon üstlenebilir, her hukuk fakültesi bir alanda daha iyi olma iddiasıyla ortaya çıkabilir. Hukuk fakültelerinden bir tanesi de ben bu nitelikte hukukçu yetiştirmek istiyorum iddiasıyla ortaya çıkabilir, ama şunu da belirtmem gerekiyor, vakıf üniversitelerinin çoğu bu nitelikte hukukçu yetiştirdiklerini zaten iddia ediyorlar ve müşterilerini de bu şekilde çekiyorlar. Sırf web sayfalarını incellerseniz bunu göreceksiniz, ama ayrıca ne derece müfredatları gerçekten bu nitelikte hukukçu yetiştirmeye uygun, bunu da yine sizlerin takdirlerine bırakıyorum.

Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ: Teşekkür ediyorum, buyurun. Sizin sorunuzdan sonra salona soru için söz vereceğim.

Prof. Dr. Yasemin IŞIKTAÇ: Teşekkürler Sayın Başkan. İki ayrı soru gelmiş; Kırklareli Barosu'ndan Av. İrfan Çoker avukatlık sınavının yararlı olduğunu savunmak hukuk fakültelerini rencide etmiyor mu gibi bir soru sormuş. Aslında hâkimlik ve savcılık için de hem bir staj prosedürü hem de bir sınav uygulaması var. Bir profesyonel meslek alanı olarak elbette avukatlık için de yapılabilir, bunu bir kalite kontrol olarak değerlendirmek gerekir. Bu sınavları kazanan öğrencilerin daha fazlasını çıkartıyor olmak belki ya da çıkartamamış olmak belki rencide edebilir veya etmeyebilir. Mesela şimdi fakültelerin başarısı açısından hâkimlik sınavlarını kazanmak bir kriter olarak gösteriliyor veya işte vergi levhalarında hangi avukatlar en üst sırada yer alıyor, hangi fakülteden mezun, belki o yine itibar açısından olumlu olabilir. Ben olumlu bir rekabet yaratabileceğini de düşünüyorum hukuk fakülteleri açısından, yararlı bulduğumu da söylemeliyim, ama sınavın niteliği ve kimler tarafından, ne şekilde yapılacağı ve bunun eğitimde nasıl değerlendirmeye tabi tutulacağı, yani bir avukatlık profili varsa bunun nasıl desteklenmesi gerektiğine ilişkin bilgiyle birlikte ele alınması gerektiğini düşünüyorum. Olumlu bakıyorum, yani benim açımdan rencide olma durumu söz konusu değil.

Bir ikinci soru Ordu Barosu'ndan Av. Necati Kırış'tan gelmiş, hukuk etiğinin önemiyle ilgili vurgu yapacağımı söylemiştim, ama tabii ki kısa kaldığı için öncelikle ilgisine teşekkür ediyorum. Hukuk etiğiyle ilgili değerlendirmeler hep tıp etiği ve tıbbi deontoloji karşılaştırmasıyla birlikte yapılır. Tıp fakülteleri içerisinde tıbbi deontoloji, yani tıbbi etik zorunlu ders olarak programa dâhildir, çok da anlaşılabilir bir şey, materyalimiz insan olduğu zaman onun haklarına yapabileceğimiz müdahale nerede tıbbi müdahale nerede kusur başlıyor, buna ilişkin doktorun bilgilendirilmesi çok anlamlı. Bence benzer bir ilişki hukuk için de kurulabilir, ama şu anda resmi olarak hiçbir hukuk fakültesi programında bu tür, yani bağımsızlaştırılmış bir isim yok, ben tebliğimin içerisinde de naçizane kendi kürsümle hukuk etiği arasındaki ilişki bağlamında konuyu ele aldım. Hukuk felsefesi ve sosyolojisi

TARTIŞMA

çalışıyorum, bu dersin içerisinde özellikle adalet sorunları ve hukukun ne şekilde icra edileceğine ilişkin bilgi aktarılırken meslek etiği de değerlendirilir.

Burada birkaç tartışma var, bir tanesi acaba hukuk etiğini bu tür bir genelleştirici meslek etiği olarak mı anlatmamız gerekiyor, işte dürüst, ahlaklı, haklarını koruyan, sırlarını saklayan, duruşmalarını kaçırmayan, belgelerini düzgün takip eden bir avukat ya da hâkimse tarafsızlığını koruyabilen, objektif, nitelikli, genişletici ve olaya uygun karar veren bir şey olarak mı anlatılacak bütünsel anlamda tüm hukukçular olarak, yoksa ayırıştırarak mı? Ciddi anlamda tartışılan bi alandır bu, yani yargıç etiğiyle avukat etiğini ayıracak mıyız, aslında tamamını hukuk fakülteleri yetiştirdiğine göre genel bir meslek etiği profili içerisinde değerlendirilebilir, ama avukattan etik açısından beklenen nelerdir, bunlar üstünde haki katen bağımsız da durulabilir, ayırıştırmadan, genel hukukçuluk altında öğretilip, çünkü her birisini de hukuk fakülteleri yetiştiriyor bu insanların, ayırıştırma daha sonra uzmanlaşmayla ilgili bir şey, hâkim de, avukat da orada. Kıta Avrupası sistemine bağlı bir hukuk fakültesi modeli olarak kendi içinde bulunduğum hukuk fakültesinde daha çok yargıç ağırlıklı bir hukuk eğitimi yapıldığını görüyoruz. Hukukun yorumla geliştirilmesine ilişkin eğilimler avukatlığın ortaya çıkmasında etkili oluyor diye düşünüyorum.

Sayın Başkan; müsaade ederseniz bu konunun dışında çok ufak iki nokta eklemek istiyorum. Eklemek istediğim şeylerden birisi UYAP Projesi'ni özellikle yabancı konuklarımız için dillendirmek isterim. Yani hep kötü şeylerden bahsettik, ama bilgisayar üstünden hukuki takibatın yapılanmasına ilişkin oldukça büyük bir değişiklik yapıldı. Hukuk adına yapılmış önemli bir şey, burada da özellikle yaşı ileri, bilgisayarla barışık olmayan hukukçular için başka bir teknik sorun çıktı, ama hukuk eğitimine bunun dahil edilmesiyle belki işlemlerin çabuklaştırılması, adaletin gecikmesinin önüne geçilmesi, tabii denetimi de yapılabilir mu, arada kaçak oluyor mu, bilgisayarla ilişkili şeylerde bu tür problemler de çıkabilir.

Bunu bir olumlu gelişme ve değişime olan onayımız şeklinde sunmak isterim.

Bir başkası da hukukun tüm sorunları çözeceği gibi bir halüsinasyonun içinde olmamız, bir yasaları değiştirelim, bakın memleket nasıl düzeliyor. Bu bizim düşünce tarzımıza uygun bir şey, oysa hukuk sevgili genç arkadaşımın da söylediği gibi politik, hukuki, siyasi, konjonktürel çok sayıda veriyi kendi içerisinde barındırır. Her ne kadar uluslararası bağlantılar hukukun birleştirilmesiyle ilgili ipuçları taşısa da daima yereldir, o ülkenin kendi olanaklarıyla da çok yakından ilgilidir. Bu profil dikkate alınmadan, sırf yapısal olarak hukukun değiştirilmesi, yasanın değiştirmeleri eğer olsaydı şu anda biz müreffeh, şahane bir ülke olmuştuk. Çünkü en çok uğraştığımız şey hukuk, hukukun değiştirilmesi, hukuk eğitimiyle ilgili çalışmalar, bunu da eklemek istedim. Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ: Evet, ben teşekkür ediyorum. Özellikle son söylediğinize tamamen katılıyorum, herhalde hepimiz katılıyoruz. Şimdi bizim bitirmemiz lazım, otobüsler bekliyormuş, ama eğer uygun görürseniz salona hiç söz veremedim, onun için bir 10 dakika daha devam edelim, buyurun efendim.

Av. Rifat ÇULHA: (Edirne Barosu): Ben 1968 İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunuyum. Sevgili Işıқтаç, Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Sıdık Sami Onar, Hüseyin Hayri Kubalı, hocam; öğrencileri olmaktan onur duyuyorum. Yalnız siz eğer yanlış anlamadıysam sözlerinizde dediniz ki yeni düzenlemelerde 50, 60 yıllık bilgilerini bir kenara atmak durumunda kalan, işte filanca yasanın hazırlığında doçentler görev aldı biçiminde bir söz söylediniz değil mi, yanlış anlamadım.

Evet, yeni Ceza Kanunu bu konuda bir şey söylemek gereğini hissediyorum. Erdener Yurtcan'ın, Sayın Köksal Bayraktar'ın arkadaşları olmak adına, onların eleştirileridir bunlar, 50, 60 yıllık bir ceza sistemini birdenbire oradan kes yapıştır metoduyla alıp yasa, hem de genel bir yasa koyma-

TARTIŞMA

ya kalkışırsanız sadece akademisyenlerin değil, 39 yıldır bu mesleği yapan, 40 yıldır bu mesleği yapan yargıçlarımız, değerli avukatlarımızın da tüm hukuk bilgileri altüst olur. Bu tür yasalar dünyanın her yerinde daha önceden hazırlanır, taslak tüm kamuoyuna duyurulur. Duyurulur, çeşitli eleştiriler alınır, ondan sonra uygulamaya konulur, bize rahmetli Sulhi Dönmezer hocamız böyle anlatıyordu, öyle de anlattı. Onun taslağını değiştirdik, deyim yerindeyse birdenbire son model bir yasa ortaya koyduk Dolapdere işi, ama gelin görün ki yürürlüğe girdiği bu tarihten şuraya kadar geçen dönemde 60 maddesi değişti. O zaman eleştirenler sanıyorum ki sevgili Işıқтаç hocam herhalde haklı gibime geliyor.

Ben bu noktaya değinmek istiyorum, bir de sevgili Oğuzhan Güzel'i bir defa canı yürekten kutluyorum. Soyadı gibi güzel bir öğrenci, harika bir öğrenci, dedi ki, bu sene hukuk fakültelerine girişler artacak, doğaldır, çünkü insanlarımız hukuk devleti ilkesinden sapan durumlar gözledi. Hukuk devleti ilkesini ortadan kaldırmaya yönelik davranışlar gördü, geleceğin hukukçuları belki hukuk devletine, dolayısıyla hukuk eğitimine, dolayısıyla avukatlara, gerekirse yargıçlarımıza ve savcılarımıza pırıl pırıl yollar açar diye düşündükleri için çocuklarını da oraya götüreceklendir. Hepinize teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ: Evet, ben de teşekkür ediyorum. Tabii, başka soru var mı? Evet, buyurun, son soruyu alalım.

Av. Ertan DİLER: Ertan Diler, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1973 mezunuyum. Edirne Barosundan arkadaşımın hocalarında ben de okudum, benim sormak istediğim şu, Türkiye'deki hukuk fakültelerinden mezun olanların hepsinin avukat olmak mecburiyeti var mı? Yani avukat, hâkim veya savcı, başka mesleklere nasıl yönlendirebiliriz, üniversiteler bunları da düşünebilmeli mi ya da nasıl düşünmeli?

Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ: Peki, teşekkür ediyorum, bu son soruydu. Önce size söz vereyim, sonra birer cüm-

le eğer sizler de bir şey söylemek istiyorsanız, ondan sonra kapatalım.

Prof. Dr. Yasemin IŞIKTAÇ: Söylediklerinizin hepsine katılıyorum, ben de onu vurgulamak istedim, yani o şaşkınlığı vurgulamak istedim. Bir yasa değişikliği yapılıyor, o işe 30, 40 sene emek vermiş insanlar meselenin tamamen dışında kalmışlar, yani onun tecrübesinden hiçbir şekilde yararlanılmadığı için önüne gelene de yabancılaşma çekiyor ve sonuçlarını değerlendirme imkânından yoksunluk. Söylediklerinizin hepsine tabii ki katılıyorum.

Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ: Ben bir tek şey söylemek istiyorum, bir hocamın sözü, diyor ki, ben de inanıyorum, o yüzden söylüyorum. *"Bir hukukçunun gelebileceği en üstün meritebe avukatlıktır."* Buna hepimiz inanıyoruz, bu inançla bugünkü eleştirileri yaptık, bazılarımız belki çok olumlu şeyler söylemedi, ama hepimizin bir arzusu var, Türkiye'de çok daha iyi hukukçuların yetiştiği, çok daha iyi hukukçuların avukat olabildiği ve o mesleğin en üst seviyesine gelebildiği ve hukukun egemen olduğu, hukukun üstün olduğu bir ülkeyi devam ettirmek, sürdürülebilmek bizim bugünkü amacımız buydu. Hepinize arkadaşlarım adına da teşekkür ediyorum.

Türkiye Barolar Birliği
ULUSLARARASI BOYUTUyla
HUKUK EğİTİMİ
VE AVUKATLIK MESLEğİNE GİRİŞ
SEMPOZYUMU

İkinci Gün
10 Mayıs 2008

Birinci Oturum
"Avrupa'da Avukatlık Mesleğine Giriş
ve Meslek İçi Eğitim"

Oturum Başkanı
Av. Alpay Sungurtekin
(Türkiye Barolar Birliği Başkan Yardımcısı)

Av. Alpay SUNGURTEKİN: Avukatlık mesleğine giriş konulu toplantının bugünkü ilk oturumunu açıyorum. Dün Avrupa'da ve Türkiye'de hukuk eğitimini konuştuk ve tartıştık. Bugünkü ilk oturumun konusu: *"Avrupa'da Avukatlık Mesleğine Giriş ve Meslek İçi Eğitim"*. Önce size konuşmacılarımızı takdim ediyorum, Sayın Tracey Calvert, İngiltere Galler Barosu temsilcisi, şu anda aramızda değil, biraz sonra katılacaklar. Sayın Kyriakos Nanos Selanik Barosu Yönetim Kurulu üyesi, Bulgaristan Temsilcisi Sayın Yuri Boşnakov Bulgaristan Barolar Birliği üyesi, Makedonya temsilcileri, her ne kadar programda konuşma yapacak gibi görünüyorsa da onlar sadece katkı sunacaklarını beyan ettiler, biz onların katkılarını bekliyoruz. Sunumların tamamlanmasından sonra salondan soruları alacağım. Sunumunu yapmak üzere ilk sözü Sayın Kyriakos Nanos'a veriyorum. Sayın Nanos süreniz 15 dakikadır.

Kyriakos NANOS (Selanik Barosu Yönetim Kurulu Üyesi): Sayın Türkiye Barolar Birliği Başkanı, Sayın Edirne Barosu Başkanı, Sayın meslektaşlarım, bayanlar ve baylar, nazik sempozyum davetiniz ve sıcak karşılamanız için Yunanistan, Selanik Barosu adına hepinize teşekkür ederim. Baromuzun yönetim kurulu üyesi olarak, bu kısa sunumumda sizlere Yunanistan'daki avukatlık mesleğine giriş ve sürekli mesleki eğitim konuları ile ilgili bilgi vermeye çalışacağım.

I. GİRİŞ*

Avukatlık, Yunanistan'da her zaman saygın bir meslek olarak kabul edilmiştir. Yunanistan Avukatlık Kanunu Yunan avukatını "*ücretsiz çalışan devlet memuru*" olarak tanımlar. Bu tanımlamayla Yunanlı yasama mercileri avukatlık mesleğinin sosyal yönünü vurgulamayı amaçlarlar. Avukatlar yalnızca serbest çalışan kişiler değil aynı zamanda adalet uygulayıcısı kimliklerine adli yetki ekleyen devlet memurlarıdır.

II. YUNANİSTAN'DAKİ HUKUK EĞİTİMİ

Avukatlık eğitimi konusunun sempozyumun ilk gününde ayrıntılarıyla konuşulmuş olmasına karşın, Yunanistan'daki avukatlık eğitiminden kısaca bahsetmenin faydalı olacağı ka-

* Makalenin orijinal metni için bkz. *Ekler* bölümü s. xxxx.

nusındayım. Öğrenciler, ancak "panalenic" sınavlarını başarıyla geçtikten sonra hukuk fakültesine girebilirler. Yunanistan'da üç tane hukuk fakültesi vardır ve bunlar da Atina, Selanik ve Gümölcine'dedir. Bu okullardaki eğitim süresi dört yıldır ve içeriği milli hukuk, Avrupa hukuku ve uluslararası hukuktur. Öğrenciler dört yıllarını tamamladıktan ve bütün derslerinde başarılı olduktan sonra avukatlık mesleğine başlayabilmek için gereken lisans diplomalarını alırlar. Buna ek olarak, şunu belirtmeliyim ki, lisans diploması hukuk alanında herhangi bir uzmanlık dalı olmaksızın tüm mezunlar için aynıdır.

III. STAJYERLİK KURUMU

Hukuk mezunu, avukatlık mesleğini icra etmeye karar verirse, bir baroya stajyer avukat olarak kayıt olmalıdır. Avukat adayları, genellikle yaşadıkları şehrin barosunu veya mezun oldukları üniversitenin bulunduğu bölgedeki baroyu tercih ederler. Mesleki ehliyetlerini alabilmeleri için stajyerlik eğitimini tamamlamaları zorunludur. Stajyerlik eğitiminin süresi on sekiz aydır. Ve stajyer avukat bir avukatlık bürosunda maaşlı olarak çalışmak zorundadır. Yunanistan'daki birçok baro, yakın geçmişte, stajyer avukatların bir asgari ücret almaları gerektiğine karar vermiştir. Özellikle, Selanik Barosu asgari ücreti 300 Avro olarak belirlemiştir. Stajyerlik dönemi için bir avukatlık bürosu seçebilmek hukuk mezunlarının ilk kaygısıdır. Yunanistan'daki stajyer avukatlar için hukuk bürosu seçebilmek çok kolay bir iştir. Fakat işin zor olan kısmı, stajyerlik eğitimi süreleri boyunca stajyerlere tıpkı faal avukatlar gibi avukatlık hizmetleri sunabilecekleri fırsatlar verecek bir büro bulabilmektir. Ne yazık ki, birçok stajyer avukat, stajyerlik dönemini hukuki işlerle fakat aktif olarak avukatlık görevi yapmadan geçirmektedirler ki bu durum stajyerlik eğitiminin hukuk bilgisi ve faydalı tecrübeler edinme amacını açık olarak ihlal etmektedir.

Bu dönemin tamamlanmasının ardından, stajyer avukatlar kendilerine ait çeşitli hukuki davalarla ilgilenebilirler. Bazen de mesleki bağımsızlıklarını kazanma ve mesleki alanda

KYRIAKOS
NANOS'UN
TEBLİĞİ

tanınma fırsatını ertelerler. Stajyerlik uygulaması teoriden pratiğe, üniversite amfilerinden mahkeme salonlarına bir geçiştir. Bu uygulama genç avukatın tecrübe kazanacağı ve daha derin boyutta eğitim alabileceği önemli bir süreçtir.

Stajyerden sorumlu olan faal avukat stajyere çok çeşitli davaların duruşmalarına katılabilme, hukuki belgeler yazabilme ve tabii ki üniversitede öğretilmeyen hukuki konularda eğitim alabilme fırsatını tanımalıdır.

On sekiz aylık stajyerlik eğitimi tamamlandığında, stajyer avukat, yılda iki kez yerel istinaf mahkemeleri tarafından uygulanan sınavları geçmek zorundadır. Sınavlar, temel hukuk alanında uygulanan yazılı ve sözlü sınavlardan oluşmaktadır; sınavlar hâkim ve avukatlardan oluşan beş kişilik bir komisyon tarafından yürütülür. Sınavları başarıyla geçen stajyer avukatlar, avukatlık mesleğine ilk adımı atmış olurlar.

IV. MESLEĞE GİRİŞ

Sonuçların açıklanmasının ardından genç avukatlar ilk derece mahkemesi avukatı olarak bir baroya kayıt yaptırırlar. Ayrıca, sigorta sistemimize üye olup vergi idaresine kayıt yaptırarak ilk mesleki faaliyetlerine başlamış olurlar.

Mesleki faaliyetlerine başlamış olan genç avukatların mesleklerini ne şekilde icra edeceklerine karar vermeleri gerekir. Başka bir deyişle, bağımsız olarak mı, diğer meslektaşlarıyla birlikte mi yoksa bir hukuk firmasında mı çalışacaklarını belirlemeleri gerekir.

Şimdi, yukarıda belirtilen sınıfa dâhil olan Yunan avukatlarının çalışma şartlarını kısaca anlatmaya çalışacağım.

Serbest Avukatlık

Avukatlık stajının gerekliliği ve davaların sayıca artması serbest avukatlık mesleğini oldukça zorlaştırmıştır. Bu bir yana, mesleklerine tek başlarına, yalnızca bir sekreterle başla-

yan birçok avukat vardır. Birçok avukatın ise ailelerinin hukuk bürolarında çalışmaya başlaması çok yaygın görülen bir durumdur. Bu durumda, avukatlar kendilerine ait müvekkiller edinene kadar ailelerinin müvekkilleriyle çalışırlar. Ailesi avukat olmayan ve kendi başına çalışmayı seçmiş olan avukatlar da vardır, tabii. Aslında sayıca çok olmayan bu tür avukatlar kendi kişisel çevrelerini ve bilimsel bilgilerinin etkinliğini değerlendirdikten sonra zor olan yolu seçen kişilerdir. En zor olan tarafı ise, mesleğinin pratiğini yaparak ve sürekli eğitim alarak varacakları seviyeye oranla pratik deneyimden ve kanun bilgisinden yoksun olmalarıdır.

Bunun yanı sıra finansal faktörü yani büronun alımı veya kirası, gerekli malzemeler ve düzenleme için gereken finansman ihtiyacını da göz ardı etmemek gerekir. 2007 yılından bu yana genç bilim adamları ve avukatlar için bir finansal yardım programı bulunmaktadır. İşlerini 2006 yılında kuran genç avukatlar bu programa katılarak bürolarına gereken malzemeleri satın alabilmeleri ve mesleki hayatlarının ilk yıllarında kullanabilmeleri için 12,000 Avro yardım almışlardır. Sağlanan bu yardım çok önemli olmakla birlikte Yunan Hükümetinin genç avukatları güçlü ve yeterli düzeyde destekleyebilmesi için daha yapılacak çok şeyin yapılması gerekmektedir.

Genç avukatların aynı zamanda ücretleri konusunu da ele alarak çözmeleri gerekmektedir. Ücretlerin belirlenmesi ve alınması nispi iş tecrübesi gerektiren bir konudur. Yunan Hükümeti bir yandan asgari ücreti sağlayabilmek öte yandan da avukatlar için makul bir ücret temin edebilmek amacıyla avukatlık ücretlerinin önceden ödenmesi sistemini tesis etmiştir. Avukatların asgari ücretleri yapılan hukuki işlere bağlı olarak bakanlık kararı ile belirlenmektedir. Belirlenen bu ücretler avukatlara davanın karara bağlanmasından önce müvekkiller tarafından ödenmektedir.

Avukatlık Ortaklığı

Yunanistan'daki çoğu avukat ortaklığa girmeyi tercih eder. Çoğu avukatlık bürosu genellikle bu şekilde çalışmaktadır. Bu noktada, yaşları denk olan avukatlar arasındaki ortaklık ile yaşlı ve genç avukatlar arasındaki ortaklık arasındaki farkı bilmemiz gerekir.

Yaşları, eğitimleri denk olan ve benzer müvekkillere sahip olan avukatlar arasındaki ortaklıklar kolayca kurulabilir. Avukatlar bürolarının giderlerini paylaşırlar ve bazı davalarda işbirliğinde bulunuyorlarsa davalar için kararlaştırdıkları ücretleri de paylaşırlar. Hukuki ortaklığın diğer bir türü olan genç ve daha yaşlı avukatlar arasındaki ortaklığı da açıklamakta fayda vardır. Bu tip bürolarda, genelde büroyu kuran ortak yaşça daha büyük olandır ve bu özelliği ile diğer ortaklardan farklıdır. Aynı zamanda bu tip ortaklar arasında deneyim yılı açısından da fark olduğundan aldıkları ücret konusunda da birbirlerinden ayrılırlar.

Ücretler konusundan bahsettiğimize göre, bu tür hukuki işlerin finansal verilerini açıklamak yerinde olacaktır. Ofislerindeki davaların çoğunluğunda çalışan ortaklar meslektaşlarına aylık olarak maktu bir ücret mi yoksa dava başına mı ödeme yapacaklarına karar verirler.

i) Aylık yapılan ödemeler genç avukatlara bir maaşları olması ve aylık alacakları ücretten haberdar olmaları avantajını sağlar. Genç avukatların sigorta ücretlerini ödemek için gerekli miktarda ücret almaları da yaygındır. Bu sistemin sakıncası ise sınırlı ücretlerdir. Yunan hukuk bürolarının genç meslektaşlarına ilk beş yıllarında çok yüksek ücretler ödemediği bir gerçektir.

ii) Dava başına alınan ücret sisteminde ise avukatlık bürosu ortakları her bir hukuki işe karşılık gelen toplam ücretlerin belli bir yüzdesini belirlerler. Ortaklar, müvekkillerden ücretleri tahsil eder ve daha sonra belli bir yüzdesini avukata öderler. Paranın geri kalanı ise büronun harcamalarını karşılamak üzere sermaye olarak kalır. Bu tür hukuk büroları genç

avukatlara hukuki ve finansal önemi nedeniyle aksi taktirde alamayacakları davalarda çalışabilme fırsatı sağlarlar. Böylece, eğer bir gün serbest çalışmak isterlerse birçok faydalı bilgi ve deneyim edinmiş olurlar.

Hukuk Firmalarına Katılım

Avukatlık stajının üçüncü bir şekli de bir hukuk firmasına katılmaktır. Hukuk firmaları kurumu, Yunanistan'da 1989'dan beri gelişmeye başlamıştır. Hukuk firmalarının *ad personam* bir niteliği vardır. Bunun anlamı şudur; bu tür firmalarda çalışan avukatlar yalnızca yatırım için sermaye değil aynı zamanda kişisel emeklerini de ortaya koyarlar. Aslında genç avukatların hukuk firmalarına girmeleri biraz zordur çünkü önemli bir sayıda müvekkil sağlamak zorundadırlar. Bu nedenle ortaklık sadece genç bir firmaya giren genç avukatlar için tipik bir yöntemdir. Buldukları katkının ufak bir miktarını alırlar ancak ücretlerini daha önce bahsettiğim gibi aylık veya dava başına olmak üzere iki farklı şekilde alabilirler.

V. GENÇ AVUKATLARIN BELİRLİ SEKTÖRLERDE UZMANLAŞMASI

Finansal işlemlerindeki sürekli gelişim hukuki işlemlerin çeşitliliğinde hızlı bir artışa neden olmuştur. Bu durum daha geniş ve derin bir bilimsel eğitime olan ihtiyacı gösterir. Birçok avukatın kariyerlerinin ilk yıllarında belirli bir hukuk alanına veya belirli davalara yönelmelerinin sebebi de budur.

Birçok avukat karayolu taşımacılığı, iş kanunu, banka anlaşmaları ve yabancı işçi konularına yönelik davalar üzerinde çalışırlar. Böylece genç avukat ilgili olduğu alanda edinebileceği en özgün bilgileri edinebilir. Bu uzmanlaşma Yunanistan'da çoğunlukla çok personelli hukuk bürolarında ya işbirliği ya da bir hukuk bürosu biçiminde görülür.

VI. YUNANİSTAN'DAKİ AVUKAT SAYISININ ARTMASI

Yunanistan'da avukatlık mesleğinin en büyük problemi gitgide artan avukat sayısıdır. Bu avukat enflasyonu, özellikle genç avukatların arasındaki sıkı rekabete bağlı olarak, avukatlık ücretleri üzerinde olumsuz bir sonuca neden olmaktadır. Avrupa Konseyi'nin yakın geçmişteki bir raporunun istatistiklerine göre Yunanistan, nüfus yoğunluğuna oranla Kıbrıs'tan sonra en fazla avukat sayısına sahip ikinci ülkedir. İstatistikler de bu problemin önemini vurgulamaktadır. Yunanistan'daki toplam avukat sayısı yaklaşık olarak 39,000'dir ve bu da her 100,000 vatandaşa aşağı yukarı 310 avukat demektir. Düşük emekli maaşları nedeniyle emekli avukatların sayısının önemli biçimde düşük olduğu Atina'da her yıl 1,200 yeni avukat kaydolmaktadır. Çalıştığım şehir olan Selanik'in nüfusu yaklaşık bir milyon kişidir ve bunun 6,200 kişisi avukattır. Bu oran 10 milyon nüfuslu Paris'ten bile fazladır. Bahsettiğim rakamları dikkatlice inceleyerek, problemin büyüklüğünü anlayabilirsiniz.

VII. YUNAN AVUKATLARIN MESLEK İÇİNDEKİ EĞİTİMİ

İnsanların sürekli olarak yasal müdahaleler içinde olması yeni işlemler ortaya çıkarmaktadır. Genç avukatlara sürekli olarak bilgi verilmeli ve bilimsel açıdan eğitim sağlanmalıdır. Çok büyük önem teşkil eden bu eğitim Yunanistan'da çeşitli bilimsel kuruluşlarca yürütülmektedir. İlk olarak Baro, farklı konferanslar, toplantılar ve seminerler düzenlemektedir. Selanik Barosu temsilcisi olarak söylemeliyim ki, baromuz çok fazla sayıda genç meslektaşımızın katıldığı birçok seminer düzenlemektedir. Üç hafta kadar önce orta Avrupa'daki uluslararası trafik kazaları üzerine büyük sükse yapan bir hukuk konferansı düzenledik. Ayrıca, genç üyelerimize bilgisayar, finansal konular ve hukuk terminolojisiyle ilgili çok sayıda seminer olanağı sunmaktayız. Barolardan ayrı olarak, Yunan Üniversitesi, Yunan Bilimsel Hukuk Birliği, meslek odaları,

araştırma merkezleri, hukuk kitapları yayınlayan yayınevleri ve diğer kurumlar genç avukatlara hukuk alanındaki gelişmeler üzerine düzenli eğitim, katılım ve bilgi olanakları sunmaktadır.

VIII. SONUÇ

Özetlemek gerekirse, Yunanistan'daki genç avukatlar avukatlık mesleğine tutku, hayaller ve çalışma isteğiyle girmektedir. Amaç, bilgilerini ve gençlik güçlerini uygulamak için verimli bir zemin bulabilmektir. Bu verimli zeminin genç avukatların haklarını koruyarak işlenmesinde Yunan hükümetinin rolü son derece önemlidir. Yeni ve genç avukatlara örnek teşkil edip ve yol gösterebilecek tecrübeli avukatların katkıları çok önemlidir. Böylece genç avukatlar adaleti yeterli derecede temsil edebilecek ve Yunan yasama merciinin kendilerine verdiği devlet memuru sıfatını da en iyi biçimde kullanabilecektir.

İlginiz için teşekkür ederim.

Av. Alpay SUNGURTEKİN: Efendim biz de konuşmacımıza teşekkür ediyoruz. Ben ikinci olarak sözü Bulgaristan Barolar Birliği üyesi Sayın Yuri Boşnakov'a veriyorum, süreniz 15 dakika efendim. Efendim konuşmacımız konuşmasını Bulgarca yapacak, tercümesini de Sayın Başkanımız yapacaklar, bilginize sunuyorum.

Yuri BOŞNAKOV (Bulgaristan Temsilcisi): Değerli meslektaşlarım; bu toplantıyı organize eden Türkiye Barolar Birliği'ne teşekkür ediyorum. Çok güzel bir toplantı, yabancı konukların çok olması, İspanya'dan, İngiltere'den katılımcı olması, keza Yunanistan'dan. Bu forumların meslektaşlar arasında bilgi alışverişi için çok önemli olduğunu biliyorum. Benim konuşmam hazırlıklı olmadığım için bilgilerimi size bu şekilde aktarmak zorunda kaldım. Simültane olarak, yani bilgilerimizi size direkt olarak aktarmaya çalışacağım. Kolay olacağını düşünüyorum, çünkü sizler de biz de avukatız ve ortak bir dilimiz vardır, bundan rahatlıkla anlaşırız. Bu aktaracağım bilgilerle de size faydalı olacağımı düşünüyorum.

Avukatlık için çok şeyler söylenebilir, başta Bulgaristan'daki Avukatlık Kanunu uygulamasıyla ilgili temel konuları size aktaracağım. Daha sonra soru cevap şeklinde devam edersek daha faydalı olacağını düşünüyorum. Ben konuşmamda çünkü Burgas Free Üniversitesi'nden sunum yapan arkadaşımın kaldığı yerden, yani avukatlık kazanım yerinden başlayacağım. Mezun olan bir hukukçu daha sonra kendi yolunu çizmek zorundadır. Bildiğiniz gibi hukuk fakültesi bir insan savcı, hâkim, noter veya avukat olabilir veya hukuk müşaviri olarak devam ettirebilir iş hayatını. 2004 yılında Bulgaristan'da yeni bir Avukatlık Kanunu yürürlüğe girdi. O tarihe kadar bir tek hukuk fakültesi mezunu olmak baroya kaydolmak için yeterliydi, sınav gibi birtakım zorunluluklar yoktu. Bu uygu-

lama maalesef avukatlık mesleğinin kalitesinin, hizmet olarak verilen kalitenin de düşmesine neden olmuştu. Bu nedenle barolar zorunlu olarak yeni kaydolan avukatların kalitesini, niteliklerini belirlemek için birtakım arayışlara girmişlerdir. Bu çalışmalarını sınav olarak nitelendiriyorduk, ama forum şeklinde, bilgi alışverişi şeklinde yeni kaydolan, yeni gelen meslektaşlarımızın bilgilerini değerlendirmeye alıyorduk.

2004 yılında kabul edilen Avukatlık Kanunu'yla Bulgaristan'da avukatlık adına bir reform gerçekleşti. Öncelikle avukatlığa başvurmak için giriş sınavı kabul edildi. Bu sınavlar Barolar Birliği tarafından yapılmaktadır.

Bu sınavlar senede iki defa yapılmaktadır, her iki sınav da, daha doğrusu sınav yazılı ve sözlü yapılmaktadır. Yazılıda 6'lı sisteme göre 4 alan birisi sözlü sınava alınmamaktadır. Sınavdan sonra 2 senelik stajı, yani hukuki staj uygulaması olmayan bir avukat genç avukat statüsünde olarak görev yapmaktadır.

Genç avukatlar için mesleğin uygulamasında birtakım sınırlamalar getirilmiştir. Bu şu anlama geliyor, 2. dereceli mahkemelere çıkamamaktadırlar, duruşmaya çıkamamaktadırlar, temsil yapamamaktadırlar. İkinci derecede mahkemeye çıkmak için ya deneyimli başka bir avukatla birlikte çıkabilir ya da birinci dereceli mahkemede aldığı görevi ikinci derecede mahkemede sürdürmek zorunda olduğu zaman katılabiliyor. 5 senelik sınav 5 senelik hukuk çalışması olmayanlar için öngörülmüştür. Sadece hukuk hocaları, akademisyenler bundan muafdir. Demek ki avukatlık mesleği bağımsız bir kamu kurumu niteliğinde hizmet veren bir kuruluştur.

Avukatlıkla ilgili tüm düzenlemeler Barolar Birliği tarafından kabul edilmekte ve yürürlüğe konmaktadır. Barolar Birliğinin almış olduğu ilk karar ücret tarifesiyle ilgili bir karardır, bir numaralı kararımız. Burada kastedilen asgari ücret yönetmeliği, buradaki amaç bir avukatın alacağı en az ücretin belirlenmesi şeklindedir. Bizim için en önemli karar da mesleki kurullarla ilgili almış olduğumuz karardır, yönetmeliktir.

YURİ
BOŞNAKOV'UN
KONUŞMASI

Üçüncüsüye avukatların baro kayıt listelerinin oluşturulmasıdır. Dördüncüsü sınav yapma yönetmeliğiydi. Sınav, Barolar Birliği başkanının görevlendirdiği komisyon tarafından yapılmaktadır, burada mutlaka bir hukuk hocası da yer almaktadır. Meslek içi eğitimle ilgili yönetmelik de kabul edilmiştir. Bu yönetmelik gereğince meslek içi eğitim merkezi oluşturulmuştur, bu merkezin iki tane amacı vardır, birisi stajyerlere yönelik çalışmadır, diğeri de avukatlara yönelik çalışmadır. Bu çalışmalar da Sofya'da ve illerde de yapılabilir. Yönetmelik gereğince avukatlık yapan herhangi bir meslektaşımıza senede 4 tane seminere katılma zorunluluğu getirilmiştir.

Bulgaristan'da mevcut avukat sayımız 11.500 kişidir. Burgas Barosu'nda 600 küsur avukat vardır, iki sene önce ben onun başkanlığını yapmışım. Son yıllarda avukat sayısında artışta bir azalma söz konusudur. Türkiye'deki meslektaşlarımızla yapmış olduğum değerlendirmelerde disiplin uygulamaları konusunda Bulgaristan'la Türkiye arasında farklılık olduğunu anladım. Bulgaristan'da her baro kendi disiplin kurulu içerisinde disiplin suçlarını ele almaktadır, kısaca ben Bulgaristan'daki baro organlarını size anlatayım. Her baronun bir yönetim kurulu vardır, disiplin mahkemesi vardır ve denetim kurulu vardır. Disiplin suçlarıyla ilgili ilk aşamada baromuzun disiplin mahkemesinde bakılmaktadır, Barolar Birliği'nde de benzer bir yapı vardır, orada da üst disiplin mahkemesi vardır. İkinci aşamada yüksek mahkeme, yüksek disiplin mahkemesine geçilmektedir. Bazı olaylarda, bazı suçlarla ilgili olarak üst mahkeme kararlarına Bulgaristan üst mahkemesi, Yargıtay bakabilmektedir. Yasamızın yeni olması ve iyi olması yanında hâlâ eksikleri de vardır, olduğunu düşünüyoruz. Yalnız büyük gururla söyleyebilirim ki avukatlık mesleği Anayasamızda da tarif edilmiş ve yer almıştır. Şimdilik bu genel bilgiler dışında daha sonra sorularınıza da cevap vermeye hazırım.

Av. Alpay SUNGURTEKİN: Efendim sunumlar için değerli konuşmacımıza teşekkür ediyoruz. Ben üçüncü olarak sözü İngiltere ve Galler Barosu Temsilcisi Sayın Tracey Calvert'e veriyorum. Buyurun efendim, süreniz 15 dakika.

YURI
BOŞNAKOV'UN
KONUŞMASI

Tracey CALVERT (İngiltere ve Galler Barosu Eğitim ve Talim Görevlisi):*

İNGİLTERE VE GALLER'DE AVUKATLIK MESLEĞİNE GİRİŞ VE MESLEK İÇİ EĞİTİM

Teşekkür ederim. Herkese günaydın. İlk olarak, ev sahibimize ve bu konferansta emeği geçen herkese teşekkür etmek istiyorum. Bu konferansa davet edilmek bir onurdu ve misafirperverliğiniz için hepinize teşekkür ederim. Gerçekten mükemmel bir şekilde ağırlıyoruz.

Avukatlık Düzenleme Kurumu olarak bilinen kurumda görev yapmaktayım. Bu kurum İngiltere ve Galler Hukuk Birliği'nin parçası olup burada avukatlara ilişkin düzenlemelerle ilgilenmekteyiz. Aslen Avukatlık Düzenleme Kurumu'nda kıdemli etik danışmanı olarak görev yapmaktayım fakat bu aralar eğitim ve İngiltere ve Galler'de avukatlık mesleğine giriş konularında gerçekleştireceğimiz bazı çok önemli reformlar konusunda yardım edebilmek için eğitim bölümüne geçmiş bulunuyorum.

O konuda konuşmaya başlamadan önce sizlere İngiltere ve Galler'deki avukatlar hakkında biraz bilgi vermem gereki-

* Makelenin orijinal metni için bkz. *Ekler* bölümü s. xxx.

yor çünkü bu avukatlar gerçekten de yoğun bir biçimde regüle ediliyorlar. Avukatların faaliyetleri aslında 1820 yılından beri regüle edilmekte olup İngiltere ve Galler Hukuk Birliği hukuk ruhsatını 1831 yılında almıştır. Ve Hukuk Birliği yaklaşık 180 yıldır avukatların faaliyetlerini düzenleyerek kamuya karşı avukatların çıkarlarını temsil etmektedir. Avukatlık Hizmetleri Kanunu olarak bilinen mevzuat çıkana kadar bu işi başarıyla yürütüyorduk. Bu kanun işlevlerimizi ayırma ihtiyacı duymamıza sebep olmuştur. Ve 2006 yılında, Hukuk Birliği üç bağımsız kola ayrılmıştır. Hukuk Birliği halen Londra'da faaliyet göstermektedir ve avukatların çıkarlarını temsil etmektedir. Bu tıpkı bir sendika gibidir. Ve Türkiye Barolar Birliği'yle çok yakın bir biçimde çalışan ve diğer ülkelerdeki meslektaşlarımızla birçok ortak düzenlemeler gerçekleştiren çok güçlü uluslararası bir birimi bulunmaktadır.

Artık avukatlarla ilgili olarak aldığımız şikâyetlerle ilgilenen Hukuki Şikâyetler Servisi'miz bulunmaktadır. Tüm müvekkiller aldıkları hizmetlerden memnun kalmıyor ve böyle durumlarda Hukuki Şikâyetler Servisi'ne şikâyette bulunuyorlar. Ve son olarak, Avukatlık Düzenleme Kurumu'ndan bahsedebiliriz. Slâytlarda da yazdığı üzere, 2007 yılının Ocak ayında kurulmuştur ve Hukuk Birliği'nin bağımsız denetleme koludur. Ve amacının kilit unsuru da kamu çıkarlarına uygun düzenlemeler yapmaktır. Yani, sonuç olarak biz ne yapıyoruz? Kamuya avukatlık mesleğiyle ilgili tam güven verebilmek amacıyla avukatlar için bazı standartlar koyuyor ve bu standartları koruyoruz. Avukat olma konusunda standartlar belirliyor ve hukuk eğitimi veren kurumların performansını izliyoruz. Sözü geçen eğitim kurumları, gerek akademik ve mesleki eğitim ve gerekse şahısların avukat olmalarının ardından verilen eğitimleri sağlayan kurumları kapsamaktadır. Özellikle müvekkil çıkarlarının da korunmasını sağlamak için mesleki davranış kurallarını düzenliyor ve avukatlara işlerini etkileyebilecek etik konular, kanunlar ve yönetmeliklerle ilgili rehberlikte bulunuyor ve bazı kurallar belirliyoruz. Avukat sicilini yönetiyor; kamuyu bilgilendiriyor ve avukatların sürekli mesleki gelişimleri için programlar belirliyoruz. Ge-

TRACEY
CALVERT'İN
TEBLİĞİ

rektiğinde, avukat olarak kabul edilmeden önce ve edildikten sonra avukatların davranışlarını izliyoruz. Ve bazı durumlarda, avukatların firmalarını kapatarak mağdur olmuş müvekkillere ve diğer kişilere tazminat ödüyoruz.

Şu an ülkedeki yaklaşık 100.000 bireyi denetlemekteyiz. Ne yapmadığımızı da bilmeniz önem taşıyor. İngiltere ve Galler'deki duruşmaya giren avukatları denetlemiyoruz. Bu gruptaki avukatların kendilerine ait bir denetim organı bulunmakta ve ayrıca İskoçya ve Kuzey İrlanda'daki avukatları da denetlemiyoruz. Onlar da kendi hukuk birlikleri tarafından temsil ediliyorlar. Fakat bu denetim organlarıyla da çok yakın çalışma ilişkilerimiz bulunmaktadır.

Evet, sizin bilmek istediğiniz şey: avukat olmanın yolları. İngiltere ve Galler'de avukatlık mesleğine girmenin iki yolu vardır. İlk yol -ve en popüler olanı- yerel yoldur. Bu, çoğu İngiliz ve Gallerli gencin avukat olabilmek için başvurduğu geleneksel yoldur. Fakat bu yolu yabancı öğrenciler de dâhil olmak üzere isteyen herkes takip edebilir. Avukatlık Düzenleme Kurumu'nun bu konuda çok katı kuralları olması ve yerel vasıflandırmaya giden eğitimin her yönünü düzenleyen 1990 eğitim yönetmeliğimizin bulunması nedeniyle bir kursumuz vardır. Bu, üniversite kariyerinden başlayarak uygulamalı ve mesleki kurslara, oradan da hukuk firmalarına giren stajyer avukatların listelendiği stajyerlik sözleşmelerine kadar uzanıyor. Bu yol avukatlık mesleğine kabullerin yaklaşık % 80'ini oluşturuyor. Kalifiye avukat transferi yolu ise kabullerin %20'sini oluşturur. Her beş avukattan biri bu yolu izlemektedir. Ve bu yol İskoç ve Kuzey İrlandalı avukatlar ve İngiliz ve Gallerli dava vekilleri de dâhil olmak üzere bazı diğer yargı alanlarından olan tüm ehliyetli avukatlarca kullanılabilir. Bütün bunlar kabullerin % 20'ini oluşturur. Ve tabii ki tüm ülkelerin avukatları kendi unvanlarıyla İngiltere'de çalışabilme olanağına sahiptirler. Avrupa dışından olan ve ortaklık kurmak isteyen avukatların Avukatlık Düzenleme Kurumu'na kayıtlı yabancı avukat olarak kayıt yaptırılmaları gerekmektedir. Şu an ülkemizde Hindistan, Avustralya ve Kanada'dan olmak üzere iki bin kayıtlı yabancı avukat vardır. Daimi ola-

rak İngiltere'de ikamet eden ve ortaklık kurmak isteyen ve kalıcı olarak İngiltere'de çalışmak isteyen Avrupalı avukatlar da, sizin de bildiğiniz gibi, Avrupalı avukatlar olarak kaydolmalıdır. Ve şu an kayıtlarımızda yaklaşık 350 Avrupalı avukatımız vardır. Kayıtlı yabancı avukatlar ve Avrupalı avukatlar Avukatlık Düzenleme Kurumu tarafından düzenlemeye tabidiler.

Yerel yol, daha önce de belirttiğim gibi, çoğu İngiliz ve Galler öğrencisinin avukat olmak için başvurduğu yoldur. Ve bu yol izlendiğinde avukat olmak en az altı yıl sürer. İlk olarak Vasıflandırıcı Hukuk Derecesi alma zorunluluğu vardır. İsmi-nin VHD olmasının sebebi bu derecenin hem danışman avukatlar hem de duruşmaya giren avukatlar tarafından alınacağı için derecenin bileşenlerinin Avukat Düzenleme Kurumu ve baro tarafından katı kurullarla belirleniyor olmasıdır. Ve içerikte bulunan 7 temel konuda sınava tabii olunması ve bu 7 konuda başarı sağlanması şarttır. Bu konular suç, haksız fiil, arazi hukuku, borçlar hukuku, miras hukuku, AB Hukuku ve Anayasa Hukuku'dur. Farklı dereceleri olan diğer öğrencilerin dönüştürme kursu almaları gerekmektedir. Ve bu kurs da onlar için açılmakta, tam zamanlı olarak bir yıl, yarı zamanlı olarak iki yıl sürmektedir. Ve akademik aşamayı tamamlayan öğrencilere Avukatlık Düzenleme Kurumu tarafından gerekli temel bilgileri aldıklarını ve eğitimlerinin bir sonraki aşamasına devam edebileceklerini gösteren Akademik Seviye Sertifikası verilir. Yine aynı aşamada Avukatlık Düzenleme Kurumu'na öğrenci kayıtları yapılır. Avukatlık Düzenleme Kurumu'nun öğrenci üyeleri arasına katılırlar ve biz bu aşamadan itibaren onların geçmişlerinin ve bilgilerinin kaydını tutmaya başlarız. Sadece bu iki şeyle - Akademik Seviye Sertifikası ve Öğrenci Kaydı- öğrenciler eğitimlerinin bir sonraki aşaması olan mesleki eğitime geçebilirler. Bir sonraki aşama, kolejler veya hizmet sağlayıcılar tarafından verilen ve hukukun pratik yönlerine yönelik olan Hukuk Staj Kursu'dur. İş hukuku ve uygulaması, emlak kanunu ve uygulaması, dava takibi, doğru davranış, avukat hesapları, uygulamalı hukuki araştırma, yazma ve taslak çıkartma ve mülakat becerileri ko-

nuları zorunlu bazı bileşenleridir. Bunların tümü, akademik becerileri olan kişilerin bu becerilerini pratik becerilerle geliştirmesini sağlamaya yönelik becerilerdir. Buna ek olarak, bazı seçmeli dersler de alınmalıdır ve bu dersler öğrencilerin kendi tercihlerine bırakılmaktadır ve bunlar, öğrencilerin uzmanlaşmak istedikleri konularla ilgili mesleki dersler olacaktır.

Hukuk staj kursu veren kurumları tasdik etmekteyiz. Bunları, bize başvuruda bulunarak öğrencilere eğitim vermek istediklerini belirttikleri an tasdik etmekte ve normalde üç yıl süren yetkilendirme süresi boyunca izlemekteyiz. Genellikle bu koleje ve kurumları rutin olarak yılda bir kez ziyaret etmekte ve eğer bir endişemiz olursa, öğrenciler derslerle ilgili herhangi bir sorundan bahsederse veya çok büyük bir başarısızlık oranıyla karşılaşırsak bu ziyaretlerimizi sıklaştırabiliriz.

Değerlendirmeler konusunda da bazı standartlar belirlemekteyiz. Bu standartlar 2004 tarihli Değerlendirme Yönetmeliği olarak adlandırılır ve öğrencinin bir sınava kaç kez girebileceği, avukatlık staj kursunu tamamlamalarının ne kadar sürebileceği gibi konuları açıkça belirtir. Sınav günüyle ilgili bir sorun varsa ve sınavı ertelemek isterlerse ne olur? Bu kurs için çok sıkı bir program izlemeye çalışıyoruz çünkü başarmaya çalıştığımız şey gerçekten avukat olduğunda amacına uygun bir avukat. Bunu yapıyoruz ki ilerde zaman sınırlandırmaları, baskı altında çalışma ve buna benzer şeylerde sorun yaşamassınlar.

Avukatlık staj kursunu başarıyla tamamlarlarsa, öğrenciler eğitimlerinin son aşamasına, yani bir avukatlık firması veya bir şirket veya staj yaptıkları işyeriyle bir eğitim sözleşmesinin imzalanması aşamasına geçebilirler. Bu aşamayı da büyük bir titizlikle denetlemekteyiz. Stajyer almak isteyen birinin mutlaka bizim tarafımızdan yetkilendirildiğinden emin olmaktayız; bu izin süreci çok büyük bir risk alma ve sonraki iki yıl boyunca titizlikle izlenmeyi gerektirir. Stajyerlik sözleşmesi iki yıllıktır. Stajyerlik firma içinde nezaret altında çalışmak ve hukuki beceriler konusunda eğitilmek anlamına gelir. Öğrencilerin staj boyunca hukukun en az üç alanında eğitim

görmesi ve bunlarında gerek ihtilafı gerekse ihtilafsız işlerle ilgili olması gerektiğini belirtmekteyiz.

Bütün bu aşamaları tamamladıktan ve staj yetkilisi sözleşmelerini sona erdirdikten sonra, öğrenciler avukat rolüne kabul edilmek için talepte bulunabilirler. Ne var ki, avukatlık mesleğine kabul edilmek için yalnızca akademik başarılar yeterli değildir. Avukat olabilmek bir hak değil ayrıcalıktır, görüşünü savunuruz. Ve bu nedenle, mesleğe kabul edilmeden önce iki farklı aşamada kişinin karakterini ve mesleğe uygunluğunu kontrol ederiz. Öğrenci olarak kayıt yaptırmak istediklerinde herhangi bir sabıka kayıtları olup olmadığını beyan etmelerini istemekte ve aynı şeyi kabul işleminden hemen önce tekrar yapmalarını talep etmekteyiz. 2007 yılından bu yana, yalnızca gönüllü olarak ifşaatla bulunmalarını istemekle kalmayıp ayrıca yetkili merciler nezdinde de kontrol edebilmek için, polisle birlikte sabıka kaydı bürosu kontrolleri gerçekleştirmekteyiz. Sabıka kaydı veya tedbirlerin yanı sıra kişinin mali durumu konusunda da bilgi sahibi olmak istemekteyiz. Kişi eğer iflas etmişse; bu kişinin kendi mali durumunu yönetemesi, benzer biçimde kendi işini ve müvekkillerinin parasını da yönetemeyebileceğinin göstergesidir. Aynı zamanda, akademik suçlarının da tarafımıza ifşa edilmesini istemekteyiz. Üniversite veya Avukatlık stajı kursu sırasında meydana gelen intihal ve kopya çekme gibi suçların tarafımıza beyan edilmesi gerekmektedir. Avukatlık Kanunu'nun bize verdiği yetkiler kapsamında, kişinin avukat olarak kabul edilmek için gerek karakter gerekse uygunluk özelliklerini taşımadığı gerekçesiyle kişinin kaydını reddedebilmekteyiz.

İngiliz ve Gallerli olmayan öğrenciler, İskoç avukatlar, İrlandalı avukatlar ve diğer milliyetlere mensup birçok avukat tarafından kullanılan yol olan aktarım (transfer) yoluna gelecek olursak... Kişinin İngiltere ve Galler'de avukatlık yapabilecek yeterli bilgiye sahip olduğunu bize kanıtlaması için bu yol da yine sınavlardan geçilmesini gerektirmektedir. Hukuk eğitimi dersleri ve Avukatlık Stajı Kursunda girilen sınavlarla aynı düzeyde sayılan dört sınava girmelerini istemekteyiz.

TRACEY
CALVERT'İN
TEBLİĞİ

Sınavlar, mesleki davranış kuralları, dava takibi, emlak kanunu ve örf ve adet hukuku konularını kapsamaktadır. Aynı zamanda tecrübe şartımız da var. Adayın örf ve adet kanunu veya İngiltere ve Galler hukuku konusunda iki yıl tecrübeye sahip olmasını şart koşmaktayız. İngiltere ve Galler hukuku konusunda aradığımız tecrübenin İngiltere veya Galler'de edinilmiş olması şartımız yoktur. Yalnızca İngiltere ve Galler hukuku konusunda olması yeterlidir. Birçok Avusturyalı, Kanadalı ve hatta Amerikalı avukat kendi ülkelerinde çalışmakta ancak çok uluslu şirketlerde avukatlık yaparak bu tecrübeyi edinebilmekte ve aranan tecrübe şartını karşılayabilmektedir.

Yine, avukat olmak isteyen kişinin karakterini ve işe uygunluğunu kontrol ederiz. Şartların elvermesi durumunda, Sabıka Kaydı Bürosu kontrolleri yapmakta, bunun mümkün olmadığı hallerde kişinin ifşaatta bulunmasını ve kendi ülkelerinden karakter ve işe uygunluklarına ilişkin belge temin etmelerini talep etmekteyiz. Ve yine, amaca uygun olmayan kişilerin avukatlık mesleğine girişini reddedebiliriz.

Bu tartışmanın bir de Avrupa bağlamı var... Profesyonel avukatlık şansı, muhtemelen hepinizin bildiği üzere, Avrupa Birliği avukatları için farklıdır. Ve Avukatların Avrupa Birliği genelinde serbest dolaşımını ve avukatların farklı üye devletlerde yerleşmelerini sağlamaya yönelik kilit öneme sahip bir mevzuat mevcuttur. Özellikle, kuruluş direktifi bir üye devlette kendilerine ehliyet verilen avukatlara bir diğer AB, Avrupa Ekonomik Alanı üyesi devlette ve İsviçre'de daimi olarak kendi unvanlarıyla avukatlık yapma hakkı vermektedir. Bu hak, daimi olarak avukatlık yapmak isteyen avukatın ilgili baro veya hukuk birliğine kaydolmasını gerektirir ve disiplin, sigorta ve mesleki davranış kuralları konusunda yerli avukatlarla aynı kurallara tabidir. Avrupa Birliği vatandaşı birçok avukatı denetlememizin nedeni de budur. Avrupalı avukat, kaydolduktan üç yıl sonra ev sahibi devlette mesleğe kabul edilmek için başvurabilir. Kabul edilmeleri için olağan sınavları geçmeleri şartı yoktur ancak bu süre içinde ev sahibi

ülkede mesleki faaliyetlere etkin ve düzenli bir biçimde katıldıklarına dair delil sağlamaları gerekir.

Konuşmamın başında, bir süreliğine Avukatlık Düzenleme Kurumu'nun Hukuk Eğitimi Bölümü'ne getirildiğimi belirtmiştim. Buradaki amaç devam etmekte olan, kilit öneme sahip bazı reformlara yardımcı olmam. Avukatlık Düzenleme Kurumu'nda standartlarımızın uygunluğunu sürdürmesi ve standartların yüksek kalmasını sağlamak için birçok çalışma yapılmaktadır. Tüm bu eğitimlerin sonucunun ne olması gerektiğini tespit etmek istiyoruz. Ve projemize "avukat nedir?" adını verdik çünkü bu projenin sonunda insanların söz konusu dokümanı okumasını ve kendilerinin bir avukattan olmasını beklediğimiz kişiler olduğundan emin olmak için bunu kendi tecrübeleriyle kıyaslamalarını istiyoruz. Bu yüzden, vasıflandırma yollarına bakmaksızın, sonuçlara karşı yetkinlik ve değerlendirmeye yöneliyoruz. Ayrıca - eminim bu çocuğunuzun ilgisini çekecektir- kalifiye avukat aktarımı yönetmeliğini yönetmeliğin kapsamını birçok diğer ülkeden birçok avukatı kapsayacak biçimde genişletmek amacıyla yeniden gözden geçiriyoruz. Bu çalışmanın 2010-2011 yıllarından önce tamamlanmasını ve avukat vekillerinin ülkeler arasında daha geniş dolaşımı için kapsamı genişletmesini umuyoruz.

Bir kişi avukatlık ehliyeti aldığı zaman, bu kişiyi o anda unutmuyoruz. Kaydettikleri ilerlemeyi izlemeye ve düzenlemeye devam ediyoruz. Ve sürekli mesleki gelişim programı olarak bilinen bir programımız var. Bu program, mesleğe kabul edilmiş avukatların her yıl 16 saatlik sürekli gelişim eğitimi almalarını öngörüyor. Bu avukatların 16 saatlik eğitim aldıklarını tasdik edebilmek için tarafımıza kayıt ibraz etmelerini şart koşmaktayız. Söz konusu eğitimin kuralları mesleğe kabul öncesi şartlar kadar sıkı değildir. Avukatların uzmanlık alanlarıyla ilgili eğitim görmek isteyeceklerinin bilincindeyiz. Zorunlu Avukatlık Yönetim Kursu'nun tamamlanmasını beklediğimiz ilk üç yılı saymazsak, avukatların ne tür çalışmalar yaptıkları konusunda oldukça esnek davranmaktayız. Zorunlu Avukatlık Yönetim Kursu iş zekâsı için bir gereksinimdir. Çoğu avukat başarılı bir işadamı değildir ve bu nedenle Pra-

TRACEY
CALVERT'İN
TEBLİĞİ

tik Yönetim eğitiminin alınmasını istemekteyiz. Avukatlardan aynı zamanda davranış kurallarını da riayet etmelerini bekleriz ve bu kurallar burada tüm gün sözünü ettiğimiz bağımsızlık ve bütünlükle ilgili çoğu noktayı içerir.

Ve son olarak birkaç ilginç rakamdan bahsetmek istiyorum. Şu anda kayıtlı 2033 yabancı avukatımız bulunmaktadır fakat ne yazık ki bunların içinde hiç Türk avukat yoktur. Şu anda kayıtlı 350 Avrupalı avukatımız bulunuyor, bunların 3 tanesi Bulgar, 43 tanesi İspanyol ve 5 tanesi de Yunanlı avukatlardır. Slâytlara ilgi çekici bulabileceğiniz birkaç web sitesi ekledim ve sizlere QLTT İncelemesi ve yapmakta olduğumuz diğer şeylerle ilgili detaylı bilgi vermekten mutluluk duyarım. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

TARTIŞMA

Av. Alpay SUNGURTEKİN: Sunumlar için biz de kendilerine teşekkür ediyoruz. Şimdi konuşmacılarımıza salondan sorusu olanlar; buyurun Güneş bey.

Av. Güneş GÜRSELER: Çok ufuk açıcı şeyler söylediler. İsterseniz baştan alayım, Türkiye Barolar Birliği adına tüm üç konuşmacımıza da çok teşekkür ediyoruz. Karşılaştırmalı hukuk açısından mesleki uygulamayı görebilecek çok önemli şeyler söylediler. Ben Yunanistan'dan gelen değerli meslektaşımıza bakanlıkla olan, Adalet Bakanlığı'yla olan ilişkiler konusunda bir soru sormak istiyorum. Kendisi de söyledi, örneğin Adalet Bakanlığı avukatlık asgari ücret tarifesini hazırlıyor şeklinde, bizim de Selanik Barosu'yla yazışmalarımızda Adalet Bakanlığı Selanik Barosu ibaresini kullandıklarını görüyoruz. Bu ilişkiyi, Adalet Bakanlığı'yla baro ilişkisini bir özetleyebilirler mi? Bir de yeni başlayan avukatlara 12 bin Euro büro kurma konusunda bir yardımdan söz etti, o yardımın bir karşılığı var mı? Geri dönüşü ve kaynağı, karşılığı anlamında, geri isteniyor mu? Bir de yeni başlayan avukatlara bir ücret ödüyoruz, asgari ücret ödüyoruz dedi, bu konuyu biraz açmasını rica ediyorum, teşekkür ederim.

Kyriakos NANOS: Asgari ücretler Adalet Bakanlığı tarafından belirlenmektedir ve adalet mahkemesinde görülebilecek her türlü hukuki dava göz önünde bulundurulur. Bu stajyer avukatlar için değildir. Bu avukatlar içindir ve her türlü hukuki davayı kapsar. Bu sorulan sorunun ilk kısmıydı. Sorunun ikinci kısmı ise finansal yardımla ilgilidir. Bu yardımlar Ekonomi ve Maliye Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır ve genç avukatlar bu parayı geri ödemezler. Tek yardım bu olmamakla beraber, bu yardım genç avukatlara bürolarını kurarken yardımcı olan bir finansal yardımdır. Stajyer avukatlar için belirlenen asgari ücret 300 Avro'dur, örneğin, Selanik Baro'su avukatlarına bu ücreti öder. Bu miktar Baro tarafından belirlenir fakat stajyer avukatları istihdam eden avukatlar tarafından ödenir.

Av. Alpay SUNGURTEKİN: Sorunun bir bölümü daha vardı, herhalde o yanıtız kaldı. Adalet bakanıyla baroların ilişkisi, yani bir vesayet var mı? Adalet Bakanlığı Selanik Barosu denildiğine göre bir bağımlılık var mı? Konuşmacımız o konuda bir açıklık getirirse seviniriz.

Kyriakos NANOS: Adalet Bakanlığı ile işbirliğinde bulunduğumuzu söylemem gerekir. Adalet Bakanlığı'na bağlı değiliz fakat Yunanistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı'yla aramızda yazışmalar ve işbirliği olduğunu söylemem gerekir.

Av. Süleyman AKTAŞ (Zonguldak Barosu): Bütün katılımcılara, herkese Zonguldak Barosu adına saygılarımı sunuyorum. Sorum şu, hem Yunanistan'dan hem de Bulgaristan'dan ve İngiltere Galler'den katılan konuşmacıya şu soruyu sormak istiyorum. Bu ülkelerde kamu avukatlığı dediğimiz veya onların deyimiyle devlet avukatlığı sistemi var mı ve bu avukatların da barolara kayıt zorunluluğu var mı? Bunu merak ediyorum, bunu sormak istiyorum veya tüm avukatlar baroya, barolara kayıt olmak zorunda mıdır?

Tracey CALVERT: Bu soruyu İngiltere ve Galler için cevaplayabilirim. Avukatların Hukuk Birliği'ne kaydolmaları şartı vardır. Hükümet avukatı veya kamu avukatı diye bir

TARTIŞMA

kavram yoktur, fakat Avukatlık Hizmetleri Komisyonu ile anlaşmalı olarak adli yardım hizmeti sunan birçok avukatımız vardır. Bu hizmet aksi takdirde avukatlık masraflarını karşılayamayacak kişilerin adalete erişimini sağlamak içindir. Avukatların böyle bir hizmeti verme yükümlülükleri yoktur. Bu yalnızca üstlendikleri bir kariyer seçimidir. İkinci sorunu da

Yuri BOŞNAKOV: Bulgaristan'da özel ve devlet avukatı ayrımı yoktur. Tüm avukatlar barolara kayıtlıdır. Çalışan her avukat baroya kayıt olmak zorundadır. Sonraki sorunuza affından cevap da vermek istiyorum, bu zorunlu müdafilikle ilgili, talep edilen yere göre her avukat bu görevi yapabilir. Burada bir yasa, bir kanun vardır ve buradaki görevlendirilmeleri talep halinde barolar yapabilir. Mahkeme veya savcılıklar kendiliğinden bu görevlendirmeyi yapamazlar, mutlaka baro bu görevlendirme yapması lazımdır. Bulgaristan'da bu avukatların bir zafere dir, çünkü bunun için çok uzun ve ciddi bir mücadele vardır. Teşekkür ederim.

Kyriakos NANOS: Devlet avukatı ve kamu avukatı arasında bir ayrım yoktur. Serbest olarak bağımsız çalışan avukatlarımız vardır ve devlet için çalışan avukatlarımız vardır. Aynı zamanda avukat masraflarını karşılayamayacak olanlar için bir adli yardım programımız vardır. Baro bu tür kişilerin mahkemede kanuni temsili olması için kendilerine bir avukat tayin eder. Ve bütün avukatların avukatlık yaptıkları şehri barosuna kaydolmaları zorunludur. Bu mecburidir.

Salondan: Şimdi Yunanistan temsilcisi arkadaşlarımız avukatlık ücreti yönünden bir ön ödemeden bahsetti. Bütün avukatlık ücretlerinde ön ödeme nasıl yapıyor, orantı nedir ve neden yapılıyor, onu bir açarsa iyi olur diye düşünüyorum?

Kyriakos NANOS: Evet, bu ön ödeme her türlü ücret için zorunludur ve ödemenin oranı da ön ödeme oranının % 35 olduğu sözleşmeler hariç % 10'dur.

Av. Tanju KORKUT (Karabük Barosu Başkanı): Her ne kadar sempozyumumuzun konusu avukatlık mesleğine giriş olsa da ben bu kadar güzide konuşmacıları bulduğum

için sormak istiyorum. Özellikle avukatların her üç ülkedeki emeklilik kısmıyla ilgilenmek istiyorum. Özellikle emeklilik yaşı tüm ülkelerde nasıldır, emekli olduktan sonra avukatlar çalışmaya devam edebiliyorlar mı ve aynı zamanda tabii ki takribi olarak avukatların emekli olduktan sonraki aldıkları ücretler ortalama olarak üç aşağı beş yukarı ne olabilir? Ben bunları öğrenmek istiyorum, teşekkür ederim.

Tracey CALVERT: İngiltere ve Galler'de emeklilik yaşı 60'tır. Emeklilik planları bireylerin kendi seçimidir. Bu nedenle, size verebileceğim herhangi bir rakam yok.

Yuri BOŞNAKOV: Bulgaristan'da emeklilik yaşı erkeklerde 67, kadınlarda 65; yalnız burada bir puanlama sistemi de vardır, o da önemlidir. Emeklilik maaşının miktarı çalıştığı süre içerisinde yatırmış olduğu primlere bağlıdır. Emekli olduktan sonra avukatlar çalışabilir, böyle bir sınırlama yoktur. Daha önce emekli olan ve sonra emekli olacaklar arasında da bir ayırım gözetilmemiştir, herkes ödemiş olduğu prime göre ve hizmet süresine göre emekli maaşı almaktadır.

Kyriakos NANOS: Yunanistan'da emeklilik yaşı, erkekler için 65, kadınlar için ise 55'tir. Ve emekli maaşı şu an 1,500 Avro'dur fakat 1993 yılından önce sigortalanmış olan avukatlar için bir ayırım vardır. 1993'ten önce sigortalanmış olan avukatlar 1,500 Avro almaktadırlar. Fakat 1993'ten sonra sigortalanmış olan genç avukatlar yalnızca yaklaşık 500 Avro alacaklardır. Yunanistan'da hükümet ve Baro arasında sürmekte olan büyük bir tartışma vardır çünkü tüm genç profesyoneller ve özellikle genç avukatlar çok düşük bir emekli maaşı alacaktır. Ve bu konuyla ilgili olarak, genç profesyonellerin emekli maaşlarının yükseltilmesi ve daha yaşlı avukatların alacağı emekli maaşına benzer olması için birçok grev yapılmıştır. Fakat çoğu avukat 65 yaşında emekli olmamakta 70-75 yaşına kadar çalışmaya devam etmektedir.

Av. Alpay SUNGURTEKİN: Teşekkür ederim. Süremiz dolmak üzere, son sözü Nevzat Başkanımıza veriyorum.

TARTIŞMA

Av. Nevzat ERDEMİR (İzmir Barosu Başkanı): Her şeyden önce değerli konuklara şahsım ve başkanı olduğum Barom adına içtenlikle teşekkür ediyorum, sunumları nedeniyle de büyük bir keyif duyduğumun altını çizerek vurguluyorum. Şimdi ben İngiltere'de yargıç olabilmek için muayyen bir süre, 10 ya da 15 yıl asgari avukatlık yapılmasının yargıçlığa geçişin temel ve başlangıç koşulu olduğunu biliyorum. Özellikle Yunanistan'da ve Bulgaristan'da avukatların yargıç ve savcı olabilmeleri için herhangi bir yasal engel var mı? Bir de yargıç ve savcı emeklileriyle avukat emeklilerinin emeklilik evresinde ellerine geçen ücret yönünden bir farklılık var mı? Bu soru özellikle Yunanistan'dan gelen konuklarımızla Bulgaristan'dan gelen konuklarımıza ilk sorduğum soruydu. Bir de İngiltere Galler bölgesinden gelen değerli meslektaşına yönelik bir sorum olacak. Biz biliyoruz ki İngiltere'de yargıçlar hiçbir güvenceye sahip olmadıkları dönemde krala karşı çıkmışlar, özellikle demokrasi Anglosakson sisteminde bu tür karakter sahibi, mücadeleci yargıçların savaşmaları sonucunda gerçekleşmişti. Merak ediyorum, oradaki meslektaşlarımızın, hukuk kurumlarının dün de sormuştum, başka ülkeleri demokrasi ihraç etme adına işgal etme, o anlamda insan haklarını ihlal eden İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak'ta ve benzeri ülkelerde sergiledikleri insan hakları ihlalleri konusunda yaptıkları bir çalışma var mı, bir tepkileri var mı? Ben onu merak ediyorum ve biliyorum ki avukatlar bütün ülkelerin yerlisi, bütün çağların çağdaşıdır, o anlamda doğrusu demokrasi ve insan hakları konusunda çağdaş uygarlığı yaşayan ülkelere örnek olan bu ülkelerin hukukçuları insan hakları konusunda ne yapıyorlar, bizi bu konuda aydınlatırlarsa çok sevinirim. Teşekkür ederim.

Kyriakos NANOS: Hâkim adaylarının avukatlık yapmış olmaları gerekmemektedir. Yalnızca, Hâkimlik Okulu sınavlarına girmeden önce 27 yaşını doldurmuş olma zorunlulukları vardır. Hâkimlerin ve avukatların emekli maaşlarına gelince, rakamları tam olarak bilmiyoruz fakat bir hâkimin emekli maaşının bir avukatınkinden daha yüksek olduğu kesindir. Ve ileride de daha yüksek olacaktır.

Tracey CALVERT: Benden İngiltere ve Galler'deki hâkimlerle ilgili bilgi vermemi istediniz. İngiltere ve Galler'deki hâkimler bağımsızlıklarından büyük gurur duyarlar ve hükümetten ve devletten ayrı bir ses olarak konuşurlar. Fakat insan hakları çalışmaları yapıp yapmadıkları, bu konunun onların mı yoksa akademisyenlerin mi sorumluluğunda olduğu konusunda bir fikrim yok. Sizin için bu konuyu araştırabilir ve size bildirebilirim fakat şu an için size bilgi veremeyeceğim.

Yuri BOŞNAKOV: Bulgaristan'da hâkimlik, avukatlık yapmak için herhangi bir yaş tespit edilmemiştir. Hâkim, savcı gibi görevler için Adalet Bakanlığı'nın yapmış olduğu sınavla başlanıyor. Bir hukukçu hâkim, savcı olmak istiyorsa avukat olma zorunluluğu getirilmemiştir, herhangi bir süre avukat olarak çalışma zorunluluğu yoktur. Eğer ters bakarsak 5 yıldan az çalışması olan bir hâkim veya savcı mutlaka barolar birliğinin yapmış olduğu sınava katılmak zorundadır.

Kyriakos NANOS: Ayrıca, eklemek isterim ki Yunanistan'da tek olan ve Selanik'te bulunan özel bir hâkim okulu vardır. Ve bu okuldaki eğitim bir buçuk yıl sürmektedir. Hâkimlerin bu okul için sınavlara girmeleri zorunludur. Daha sonra hâkim olabilirler.

Av. Alpay SUNGURTEKİN: Teşekkür ederim. Değerli konuklar; sunumları ve bilgilerini bizlerle paylaştıkları için değerli konuşmacılarımıza, katılımlarınız için sizlere teşekkür ediyor, hepinize saygılar sunuyorum.

LABİRENT

Tracey CALVERT: Benim İngilizce ve Galler'deki hakimlerle ilgili vermemi istediniz. İngilizce ve Galler'deki hakimler bakımlessnessikliklerinden büyük sorun du-
vatar ve hâkimlerin ve devletten ayrı bir ses olarak konu-
şabilir. Fakat insan hakları çalışmaları yapıp yapmadıkları bu
konunun onları mı yoksa skandalı mı sizin mi soruldu-
ğunda olduğu konusunda bir fikrim yok. Sizin için bu konu-
yu araştırabilir ve size bildirebilirim. Fakat şu an için size bilgi
veremeyeceğim.

Yuri BOŞNAKOV: Bulgaristan'da hakimlik avukatlık
yapmak için herhangi bir yaş sınırı edilmemiştir. Hâkimin
savcı gibi görevler için Adalat Bakanlığının yapması olduğu
sınavla başlanır. Bir hakukçu hakim savcı olmak istiyorsa
avukat olma zorunluluğu getirilmemiştir, herhangi bir süre
avukat olarak çalışma zorunluluğu yoktur. Eğer ters bakarsak
5 yıldan az çalışması olan bir hakim veya savcı mutlaka baro-
lar büfinesinin yapması olduğu sınavla katılmak zorundadır.

Kyriakos VAKOS: Ayrıca eklemek istedin ki Yunan-
istan'da tek olan ve hâkimlikte bulunan özel bir hakim oku-
lu vardır. Ve bu okuldaki eğitim bir buçuk yıl sürmektedir.
Hâkimlerin bu okul için sınavlara girmeleri zorunludur. Daha
sonra hakim olabilmek.

Av. Alpay SUNGURTEKİN: Teşekkür ederim. Doğru
konular; sunular ve bilgilerin biziyle paylaşılması için
değerli konuşmalarınız, katılmalarınız için sizlere teşekkür
kür ediyor, bepinize saygılar sunarım.

Türkiye Barolar Birliği
ULUSLARARASI BOYUTUYLA
HUKUK EğİTİMİ
VE AVUKATLIK MESLEğİNE GİRİŞ
SEMPOZYUMU

İkinci Gün
10 Mayıs 2008

İkinci Oturum
“Avrupa’da Avukatlık Mesleğine Giriş ve
Meslek İçi Eğitim”

Oturum Başkanı
Av. Sani Yıldırım
(TBB Başkan Yardımcısı)

Av. Güneş GÜRSELER: Değerli konuklarımız; toplantımızın ikinci gününde ikinci oturumun sabah bölümüne başlıyoruz. Bu oturum ve öğleden sonraki oturumlar genel bir tartışma katkı oturumu olacak. Bu oturumu TBB Başkan Yardımcısı Sayın Sani Yıldırım yönetecek, ben onu kürsüye davet ediyorum. Bu ve öğleden sonraki oturumlardan hedeflediğimiz, istediğimiz gerek yabancı konuklarımızın kendi ülkelerindeki uygulamalar hakkında söyledikleri, gerekse değerli ilim adamlarımızın Türkiye'deki hukuk eğitimiyle ilgili söyledikleri üzerinden baro başkanlarımızın, meslektaşlarımızın ve tüm katılımcıların genel bir tartışma ortamı yaratması ve buradan Türkiye'de hukuk eğitiminin geleceği ve avukatlık mesleğine giriş ve meslek için eğitim konularında bir aydınlatma sağlaması, temel isteğimiz budur. O nedenle özellikle yabancı konuklarımızdan gerekli gördükleri her aşamada tartışmaya katılarak kendi önerilerini ve düşüncelerini aktarmalarını diliyoruz ve ben Sayın Başkanımıza sözü bırakıyorum.

GÜNEŞ
GÜRSELER'İN
KONUŞMASI

Av. Sani YILDIRIM (TBB Başkan Yardımcısı): Değerli konuklar, sayın meslektaşlarım; hepinize saygılar sunarak oturumu açıyorum. Arkadaşlar; etkinliğimizin en tartışmalı kısmına girmiş bulunuyoruz, iki gündür hukuk fakültesindeki gerek Türkiye'de ve gerekse yabancı ülkelerdeki hukuk eğitimi ve avukatlık mesleğine giriş, başka bir anlatımla ka-

SANI
YILDIRIM'IN
KONUŞMASI

SANI
YILDIRIM'IN
KONUŞMASI

bulü tartıştık. Şimdi Türkiye'deki eğitimi de tartıştıktan sonra mesleğe girişle ilgili önerileri almak istiyoruz. Ben kısaca Türkiye Barolar Birliği'nin bu hususta gündem gereği değerlendirme noktasında iki cümleyle görüşlerimizi özetlemek istiyorum. Sonra baro temsilcilerimize, baro başkanlarımıza söz vereceğim ve sayın akademisyen hocalarımız bu arada Genel Sekreterimizin beyan ettiği gibi söz almak isterlerse onlara söz vereceğim.

Değerli arkadaşlar; 2001 Avukatlık Kanunu hazırlanırken Türkiye Barolar Birliği ve barolar, avukatlığa girişi iki aşamalı bir sınav olarak düzenlemek istemişlerdi. Bir, staja başlama şeklindeki birinci sınav, ikincisi stajdan sonraki, staj sonrası sınav, yani avukatlığa kabul sınavı. Ancak dönemin o zaman-ki Adalet Bakanı'nın öğretim üyesi olması nedeniyle ben fakülte kültürlerindeki eğitimi sonunda bir sınav yapılmasını çünkü bir arkadaşımızın da sözlü bir ifadesiyle sorgulama olarak algı- larım dedi ve ısrarla bizim bu önerimizin karşısında direndi ve maalesef staja başlamaya ilgili sınav kısmını o zamanki tasarından çıkarttı. Sonra bildiğiniz gibi tasarıya giren mesle-ğe kabul sınavımız da maalesef bugünkü siyasal iktidar tara- fından değişiklikle kaldırıldı. Şimdi Barolar Birliği yine aynı noktada, yani hem staja başlarken, hem de stajdan sonra iki aşamalı bir sınav öneriyor. Bizim özet olarak düşüncemiz bu, ayrıca stajın da ortak bir programla yapılmasını, yani tüm staj eğitim merkezlerindeki stajın tek bir programla, ortak prog- ramla yapılmasını öneriyoruz.

Şimdi ben bu (kısaca girişten sonra baro temsilcilerine söz vereceğim, bana müracaat Sayın İstanbul Staj Eğitim Merkezi Başkanı, en büyük baromuz olması nedeniyle, o sözü tabii sa- yısal anlamda söylüyorum, özür dilerim, bu sürçü, lisans hep yapılıyor, kongrelerde de yapılıyor, yani ben sayısal anlamda kabul ediyorum tabii. Buyurun Berra hanım, söz sizin.

Arkadaşlar; arkadaşlarımızın en başta dediği gibi, Türkiye'de ve gerekse yabancı ülkelerdeki hukuk eğitimi ve avukatlık mesleğine giriş, başka bir anlamla ka-

ama değerli meslektaşlarımızın arasında bir zaman bir ailem
konuşmam bir konuşma söyleyebileceğim. Elinizden
patronum saygılı üyeleri bakımından kalabalık olur, daha sa-
yusal olarak az üyeli barolar olur, ama patronumun, bile lü-
kiye barolar arasında büyükük ve küçükük sayı söz konusu
değildir, büyükük meselede, büyükük meselede, aynı or-
maktadır. O itibarla farklı bir düşünceyle bir tarafta
dunkatım, çünkü gerçekten de ayrılmadıkları, çok ayrılmam-
bu barosu hak ediyor. Eliniz meslektaşlarımızın, aynı
nğında mücadele veriyoruz, hepimiz aynı çabayı yapıyoruz,
ve birbirimize desteğe ve ilköğretim şartları içerisinde çok

BERRA
BESLER'İN
KONUŞMASI

Av. Berra BESLER (İstanbul Staj Eğitim Merkezi Başkanı):

Türkiye Barolar Birliği'nin değerli başkan vekilleri, Yönetim,
Disiplin ve Denetleme Kurulları, üyeleri, üniversitelerimizin
değerli temsilcileri, saygıdeğer hocalarımız, dost ülkelerden
gelen, sayın meslektaşlarımız, değerli konuklarımız, ülkeni-
zin dört bir yanından meslek deyince koşup gelen, halkın hak
arama özgürlüğünün sesi değerli baro başkanlarımız ve hukuk
emekçileri, hukuk devletinin bekçileri çok değerli meslektaş-
larımız, sizlerle bu güzel Edirne'de benim için çok özel bir yeri
olan güzel Edirne'de buluşmaktan gerçekten çok büyük mut-
luluk ve onur duyuyorum. Üyesi olduğum İstanbul Barosu
adına sizleri saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

BERRA
BESLER'İN
KONUŞMASI

Değerli meslektaşlarımız, iki gündür avukatlık mesleğine
giriş ve hukuk eğitimini konuştuk, ama kısa bir gelecekte
İstanbul'da mesleğimizin, yani avukatlık mesleğinin gelece-
ği ve onun bir parçası olan stajı konuşacağız. Burada sizlere
daha evvel yapmış olduğumuz çağrılar, yazılı ve sözlü çağ-
rılarını tekrar ederek, buradaki toplantıya nasıl coşkuyla katıl-
dıysak İstanbul'da da mesleğimizin geleceğini hep birlikte
konuşmayı ve tartışmaya davetimi yeniliyorum.

Değerli meslektaşlarımızın, bir oturum tarzında düzenlene-
ceğini ümit ettiğim bu toplantıda kürsüden konuşmak gereği
doğdu, öyle planlamışlar, ben buradan sizlere yapmak iste-
diğim konuşmayı özetleyerek, sizleri de fazla sıkmadan bazı
hatırlatmalara ve bilgilendirmeler yaparak başlayacağım,

BERRA
BESLER'İN
KONUŞMASI

ama değerli meslektaşlarımızın arasında her zaman bir sitem konusu olan bir konuya şöyle kısacık değineceğim. Efendim baronun sayısal üyeleri bakımından kalabalığı olur, daha sayısal olarak az üyeli barolar olur, ama barolarımız, hele Türkiye baroları arasında büyüklük ve küçüklük asla söz konusu değildir, büyüklük icraattadır, büyüklük mesleğe sahip çıkmaktadır. O itibarla lütfen artık bu alınganlıkları bir tarafa bırakalım, çünkü gerçekten bu alınganlıkların cevabını İstanbul Barosu hak etmiyor. Hepimiz meslektaşız, hepimiz aynı uğurda mücadele veriyoruz, hepimiz aynı cüppeyi giyiyoruz ve birbirimize desteğimiz ve ülkemizin şartları içerisinde çok daha fazla da destek olmak mecburiyetindeyiz.

Değerli meslektaşlarım; demokrasi, laiklik, hukuk, hukukun üstünlüğü bizler için çok iyi biliyorum, hepimiz için çok önemli olan ve yaşamımızın kaynağını teşkil eden kavramlardır. Şimdi bunlar bir araya geldiği takdirde şöyle toplumda hemen bir heyecanlanma, bir dalgalanma oluyor, hepimiz bunu hissediyoruz değil mi? Şimdi bu hareketlenme ve canlanma o toplumda bazılarına gerçekten büyük bir heyecan ve mutluluk veriyor, ama bazılarına da başka türlü duygular ilham ediyor. Bazıları da bu sözcüklerden, bu kavramlardan endişe ediyorlar, korkuyorlar, bunları da hepimiz tespit ediyoruz. Şimdi acaba demokrasi, laiklik, hukuk ve hukukun üstünlüğü kavramlarının toplumda yarattığı çelişkiyle algılanmanın sebebi nedir? Değerli arkadaşlarım; katılacağınızı ümit ettiğim bir tespit var, hepimizin bildiği gibi bunun tek sebebi var, o da çağdaşlaşmak. Bu kavramların, bu sözcüklerin içine sindirildiği ve yaşama geçirildiği toplumlar çağdaş olmaya kararlı ve çağdaş toplumlardır, biz de buna kararlı çağdaş toplumlarız.

Değerli arkadaşlar; toplumsal örgütlenmelerin ulaştığı en yüksek düzey de hepimizin bildiği gibi demokratik hukuk devletidir, ama demokratik hukuk devletinin ulaşmayı hedeflediği bir doruk nokta vardır ki o da çağdaşlaşmadır. Demek ki hukuk devleti ve çağdaşlaşma birbirinin içinde, birbirinin özündedir.

Değerli arkadaşlarım; Anayasa'da Türkiye Cumhuriyeti'nin temel nitelikleri arasında sayılan hukuk devletinin en önemli özelliği hepimizin bildiği gibi yargı bağımsızlığıdır. Yargı bağımsızlığı hukuk devletinin olmazsa olmazıdır, ama yargı bağımsızlığıyla işlerlik kazanan, yaşamına devam eden laik hukuk devletinin yerleşip uygulanmasını sağlayan en sağlam zemin de özgür savunmadır. İşte değerli arkadaşlarım; bu bilinçle biz avukatlar mesleğimizi her bağlamda, ama bu az önce bahsettiğim önemin içinde olarak her zaman, her mekânda, yani her yerde biz hukukun üstünlüğünü, hukuk devletini, laikliği, demokrasiyi, yargı bağımsızlığını ve özgür savunmayı savunmakta, dünyadaki uygulamaları ve ülkemizdeki uygulamaları izlemekten, tartışmaktan, kendimizi ve toplumu aydınlatmaktan hiç vazgeçemeyiz. Bunu herkesin böyle bilmesi lazım, bu toplum bu cümlelerde yekvücuttur ve herkes buna içtenlikle bağlıdır.

Değerli arkadaşlarım; hukuk devletinin ve onun en önemli özelliği olan yargı bağımsızlığının çağdaş toplumlara katkılarının en başında hepimizin bildiği gibi adil yargılamanın sağlanması gelir. İşte kişilerin doğru ve adil yargılanma hakkı Anayasa ve karınlarla güvence altına alınan uluslararası bazı hukuk metinlerine de dâhil edilen temel haklardandır. Değerli arkadaşlar; konuşmamı kısaltarak geçeceğim, doğru ve güvenli yargılama hakkının korunması, geliştirilmesi ve güçlendirilmesi bağımsız mahkemelerin, hâkimlerin, savcılarının varlığına bağlı olduğu kadar yaptığı işini sorumluluğunda, bilgili, yürekli, cesur ve her şeyden önce bağımsız avukatların varlığına da ihtiyaç gösterir ve Anayasa'da Cumhuriyetin temel organları arasında sayılan sav, savunma ve karardan oluşan yargı erki içerisinde yürüttüğü yargılama faaliyetiyle yargısal denetimi sağlayarak hukuk devletine ve demokrasiye işlerlik kazandıran bir unsur daha vardır, o da kurucu unsuru olduğu Avukatlık Kanunu'nun 1. maddesinde yer alan ve onun temsilcisi olan avukatlardır.

Şimdi bu konuşmaları belki yabancı konuklar niye bunlardan bahsediliyor diye yadırgayabilirler, ama Türkiye'deki avukatın rolü, Türkiye'deki avukatın önemi cumhuriyetin

BERRA
BESLERİN
KONUŞMASI

temel niteliklerine kadar uzanan bir konumdadır. Bu itibarla biz mesleğimizin bu önemini kavrayarak, elbette hukukçularımızın tam uygulanabilmesi için hukukun üstün kılınabilmesi için mesleğimize ve mesleğimizin geleceğine, çok önem veririz. Mesleğimizin geleceğinin teminatı olan stajyerlerimize, bu bağlamda çok fazla önem veririz ve vermeliyiz. O hâlde onların yetiştirilmesine çok farklı bakış açılarıyla bakarız. Değerli arkadaşlarımız, ülkemizde avukatlık mesleğine geçişin yolu stajdır, ama staja başlamanın da bir ön koşulu vardır, bu ön koşul da hukuk fakültelerinden mezun olmaktır. Avukatlık mesleğine, staja hukuk fakültelerinden gelen stajyer adaylarımızın hukuk bilgilerinin temelleri hukuk fakültelerinde atılmaktadır. Değerli arkadaşlar, çünkü konuşmalarda çok değerli hocalarımız hukuk fakültelerindeki eğitimi eleştiriyorlar. Dolayısıyla ben daha fazla detaya girmiyorum, hepimiz biliyoruz, lisans, ön lisans ve doktora olarak üçe ayrılan hukuk fakültesindeki bizlerin aldığı eğitim ve öğretim artık sadece öğretim odaklanmıştır. Halbuki iyi bir hukukçunun yetişmesi, nitelikli bir hukukçunun yetişmesi sadece öğretimle değil, eğitimle birlikte verilen öğretimle mümkündür, hukukçu böyle yetişir. Bunu bizim kendi tespitlerimizde olduğu gibi öğretimde böyle göstermektedir, ama son yıllarda Türkiye'de hukuk fakültelerinde hukukçu yetiştirilememektedir. Hocalarımız bundan alınmasınlar, çünkü kendileri de bu bağlamda eleştirilerini getiriyorlar. O zaman hukuk fakültesi mezunları ne oluyor? Bazı üniversel bilgilerin sınavını veren ve hatta seçmeli dersleri az olan, ama zorunlu derslerden yine de sorulan 10 sorunun 4 tanesini atabilirsiniz, geri kalanlarını da bildiğiniz kadar yazabilirsiniz diyerek bir yazılı sınav, o da test usulüyle yapılan sınavlarla çoğu mezunlar verilmektedir.

Değerli arkadaşlar, insanlarla birebir ilişkisi olan tip ve hukuk biliminde veya öğretiminde ben test usulüyle sınavı asla kabul edemiyorum. Sözlü sınavların kaldırılmış olmasını büyük bir eksiklik olarak görüyorum. Biliyorum ki iyi bir hukukçu yetiştirmenin temellerinin atıldığı hukuk fakültelerinde artık eğitimle birlikte öğretim verilsin, tıpkı bizim öğrencilik

dönemlerimizde olduğu gibi. Bizler bu eğitimi aldık da çok iyi mi hukukçu olduk? Hayır, böyle bir iddiada bulunamam, ama o eğitim verildikten sonra alan kişinin ondan sonra iyi hukukçu olup olamaması, nitelikli hukukçu olup olamaması sadece kendi becerisine, kendi tercihine, kendi eğitimini tamamlamasına bağlıdır. Ancak biz bugün hukuk fakültelerinden nitelikli, iyi hukukçu yetiştiremiyoruz. Şimdi böyle olunca ne oluyor? Tabii ki hukuk fakültelerinden mezun olduğunuz zaman hâkim, savcı, avukat, noter olunuyor, onun o zaman bir mesleki eğitime ihtiyacı oluyor. Bu mesleki eğitimi savcılar ve hâkim adayları için adalet akademilerinde yapıyorlar, ama gel gelelim ki biz avukat adaylarımızın, stajyer avukatlarımızın eğitimlerini, stajlarını acaba gereği gibi yapıyor muyuz?

Yabancı konuklarımız için söylüyorum, değerli meslektaşlarımız, sizler çok iyi biliyorsunuz, ama bir tekrara lütfen sabırla tahammül etmenizi, yabancı konuklar sâdınasızden rica edeceğim. Bizde, sistemimizde avukatlık stajı Avukatlık Kanunu'nda ve Türkiye Barolar Birliği'nin Staj Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir, oradaki hükümler içerisinde yapılır. Stajyer adayının kendisinin önerceği iki avukatın imzasına taşıyan başvurusuyla barolara müracaat ettiği zaman o baronun gerekli tahkikatı yapması sonucu baro yönetimi kurulunun stajyer adayının staja başladığına dair verdiği yönetimi kurulu kararıyla stajı başlar ve bitimine dair verdiği kararla da staj biter. Şimdi bu stajın 12 aylık, 1 yıllık olan süresinin çok iyi bildiğiniz gibi ilk 6 ayı adliyelerde, ağır ceza mahkemelelerinin bulunduğu adliyelerde, ikinci 6 ayı avukat nezdinde ve staj eğitim merkezlerinin bulunduğu eğitim merkezlerinin verdiği eğitimle yapılır, tamamlanır, biter. Değerli arkadaşlar, ben şimdi soruyorum, çeşitli barolardan geldiniz, sizler avukat stajyerlerinin adliye dönemindeki geçirdiği stajdan memnun musunuz, yeterince yapıldığına inanıyor musunuz? Gelelim ikinci bölüme; avukat bürolarında yapılan, geçen ikinci 6 aylık dönemde yeterince stajyerin yetiştirildiğine inanıyor musunuz? İstisnalar hariç, ama genelde ne adliye döneminde

BERRA
BESLER'İN
KONUŞMASI

ne de avukat bürolarında staj gereği gibi yapılamıyor ve stajyerlerimiz de maalesef iyi yetiştirilemiyor.

Şimdi bu durumda ne oluyor? Eğitim merkezlerinin bulunduğu yerlerde stajyerlerin eğitimi tamamen staj eğitim merkezlerine düşüyor, ama dönüp bakıyoruz ki çeşitli barolarımızda bundan önce yaptığımız toplantılarda da gördüğümüz gibi eğitim merkezi yok. Her baroda eğitim merkezi olmayınca eşit şartlarda mesleğe başlaması gereken stajyer adaylarımız maalesef bu eşit eğitimden yararlanamıyor ve eşit şartlarda başlayamıyorlar. Ne yapmak lazım? Elbette bir şeyler yapıp bu işi kotaracağız, değerli arkadaşlar; ben staj eğitim merkezlerinin yaygınlaştırılmasından yanayım. Dünyada yaptığım tespitler içerisinde Arjantin ve İspanya'dan sonra sınavı yapmayan tek ülkeydik, ama dün İspanya'dan gelen Değerli Profesör bize İspanya'da da değişik bir sistemin başladığını ve sınava tabi olunacağını bildirdi, o halde kaldık biz Arjantin'le baş başa. Değerli arkadaşlar; bilgi denetiminin sonunda o denetime tabi olan kişinin hiçbir kaybı yoktur. Ben 39 yıllık meslek yaşamıma geldim, sizler de öylesiniz, bizler dâhil bu denetime tabi olmalıyız. Bu mesleğin çitasını yükseltir, bu insanın kendine olan güveninin testidir, dolayısıyla sınavın olmadığı bir yerde nasıl eğitim alındığının bilinmesi de mümkün değil. Veriyorsunuz, aldı mı almadı mı? Bunun bir çözüme kavuşturulması lazım.

Şimdi elbette bunlar bir yasal düzenlemeyi beraberinde getirecektir, ama benim şu anda edindiğim kanaate göre, yanlış da olabilir, hem barolarımızın hem de Türkiye Barolar Birliği, Avukatlık Kanunu'nun herhangi bir maddesinin parlamentoya taşınması konusunda ciddi tereddütleri var. Katılmamak mümkün değil, ama elimizde bazı veriler var değerli arkadaşlar; biz staj eğitim merkezlerini ne şekilde kurduk, Avukatlık Kanunu'nun 23. maddesinde baroların stajyere vereceği eğitim maddesine dayanarak kurduk. Burada eğitim maddesine dayanılarak kurulmuş bir staj eğitim merkezi varsa neden bunları yaygınlaştırmayalım? Staj eğitim merkezleri eğitim veriyorsa, bu eğitimin tabi sonucu olarak başarı denetiminin yapılmasını niçin stajyer eğitim merkezlerinin yetkisi-

ne vermeyelim? İşte bu bir sınavdır değerli arkadaşlar; tutup da yasa değişikliğini beklemeye ihtiyacımız yoktur, buradan hareketle staj eğitim merkezlerinin fonksiyonlarını, işlevlerini genişleterek, yetkilerini genişleterek pekâlâ biz adı başarı denetimi olsun, sınav olsun, şu olsun, bu olsun bir yönetmelikte yapılacak, 23. maddeye dayalı yönetmelikte yapılacak bir değişiklikle sınav uygulamasını yapabiliriz, biz bunu İstanbul Barosu'nda yapıyoruz, ama ne şekilde yapıyoruz? Başınızı ağrıtmayayım, kısacık eğitim merkezimizin programı hakkında da sizleri bilgilendirmek isterim ki doğru bir programdır, eğitim merkezleri olmayan baroların da belirli merkezlerde bu eğitimi almalarının sağlanması mümkün olacaktır, biz, her birimiz bu taktiği vermeye hazırız.

Av. Sani YILDIRIM: Şimdi Berra hanım İstanbul Staj Eğitim Merkezi'nin çalışma biçimini anlattırsak o çok uzar, önerilerinizi lütfen.

Av. Berra BESLER: Evet, o 3 gün üç gece sürer, önerilerimi veriyorum. Staj eğitim merkezlerinin geliştirilmesi bir, avukatlık hukuku, hukuk uygulamaları ve seçimlik dersler olmak üzere ana konularda uygulamaya yönelik yaptığımız programın detaylarını bütün baromuza vermek üzere hazır olduğumuzu ve bu programın, uygulamaya yönelik programın gerçekten stajyerlerin büyük ihtiyacı olduğunu burada açıklıyorum. Bunu zannediyorum Aydın Barosu yapıyor, İzmir de yapıyor, Ankara da yapıyor, ama olmayan yerlerde bir eğitim birliğini sağlamak amacıyla tekrar ediyorum.

İkincisi değerli arkadaşlar; seminerlerin yapılması ve stajyerlerin bilfiil yapılacak çalışmalara aktarılması, onların hukuki konularda düşünce yeteneklerinin geliştirilmesi için biz seminer yapıyoruz, sizlere de öneriyoruz. Paket programlar halinde forumlar yapıyoruz, güncel konuları tartışıyoruz, stajyer arkadaşlara tartıştırıyoruz. Bunların ötesinde yönetmelik gereğince herhangi bir hukuki konuda bireysel çalışma raporlarını hazırlattırıp değerlendirmelerini yaptıktan sonra, bakın; bu bizim kuşağın üniversitelerde girdiği yazılı sınavın geçer geçmezi gibi yeterlidir yetersizdir sonucuyla avukat ar-

TARTIŞMA

ortaya konuşuyoruz, hiçbir şey üretilmiyor, ama somut bir şey olsun. Yılda 16 saat fazla bir şey değil, ama bunu yapmak lazım ve arkasında da durmak lazım. Yani ben 30 yıllık avukatım, bundan sonra öğrensem de ne olacak dememek lazım, yani Barolar Birliğinin yasa olmadan da böyle bir şey yapabilmesini mümkün kılmak lazım. Bunun önemli bir şey olduğunu düşünüyorum. Dünyadan haberimiz yok, ben de İstanbul Hukuk Fakültesi mezunuyum, herkes İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirmekten çok memnun. 1968 yılında girdim, 1974 yılında mezun oldum, ama gidip geldikçe bizim birlikte olmamızdan ayrı bir sinerji oluşuyor. Yani burada biz hep beraber olunca bir şeyler öğreniyoruz, yani birbirimizi tanıyoruz, dünyadan haberimiz oluyor, yani birinci mesele bu, bu bilgi meselesine mutlaka tam demin İngiliz Meslektaşımızın söylediği gibi nitelikli avukat eğer olacaksa, buna özen göstermemizin önemi üzerinde duruyorum.

İkincisi varsa yoksa bu sınav meselesi, stratejik bir şey, şimdi 70 bin avukat var, sınav iptal oldu. Peki, 2001'de vardı, ertelendi, 2006'nın sonunda tamamen kaldırıldı, bunun kaldırılmasının çok sakıncalı olduğu söylendi. En büyük Baromuz, böyle adlandırılıyor, 2.000 küsür stajyeri var, 25 bin avukat var, oradan başlayalım, madem bu kadar önemliydi ne yaptınız? Biz Manisa Barosu olarak 650'ye yakın avukatımız var veya İzmir'in 5.500 avukatı var, yani laf üretiyoruz da, yanlış yapıldı diyoruz, peki, ne yaptık? Pakistan'da avukatlar silaha karşı, tanka, tüfeğe karşı mücadele verdiler bir şeye ulaşmak için, yani biz kimimiz öldük kimimiz nutuk söyledik gibi ne yaptık? Hakikaten şöyle düşünüyorum, Hakan hocam buradaydı, kendisini görmüştüm, o mesela bu komisyonlarda Adalet Bakanlığı'na çok yakın, acaba hocalar, üniversiteler, hukuk fakülteleri bu konuda ne yaptı? Vakıf üniversitelerinin bu konuda öğrencileri daha çok toplama bakımından, para kazanma bakımından belki bunu es geçmiş olabilirler, desteklemiş demiyim de, ama bunun önemini biz 70 bin avukat şu anda bununla ilgili Barolar Birliği başta olmak üzere, İstanbul büyük Baromuz, Ankara, İzmir başta olmak üzere bir

soralım bakalım, ya bu sınav kaldırılıyor ey arkadaşlar, buna karşı bir mücadele verdik mi? Şimdi Güneş Bey diyecek ki biz komisyona gittik, şöyle şöyle oldu, kapıdan çevirdiler, siz bununla uğraşmayın, Başbakan zaten emir verdi, değil mi, yani siz bunu bırakın. Peki, Başbakan emir verdi, yani hakikaten bu kadar basit mi? Şimdi ben Hakan hocama da sormak istiyorum, onlar bu komisyonlarda Adalet Bakanlığı'nda bu siyasilere hiç mi görüşmüyorlar? O zaman Başbakan sınavı kaldırın dedi, kaldırdık, hakikaten bu kadar basit mi? Eğer basitse demek ki biz de hiç sesimizi çıkarmıyorsak bu işte bir sakatlık var, demek ki biz de bu işe sahip çıkmıyoruz. Sırf Başbakan emir verdi, bu kaldırıldı demek çok basit bir şey, İstanbul'da 25 bin avukat eğer bu işe gerçekten karşıysa, hadi biz Anadolu'da bizim sesimizi duymazlar, orada, medyanın olduğu yerde acaba ne yaptılar?

Berra hanım burada yarım saate yakın konuştu, kendisiyle ben çeşitli defalar telefonda konuştum, saygıyla karşılıyorum, ama bir kere şimdi burada birçok arkadaşımız var, çeşitli yerlerden gelmişler. Yani Başkan da biraz müdahale etti, siz de darıldınız, ama yani burada gelen insanlar da biraz kendileri bir şeyler söylemek isteyecekler, şimdi insanlar öğleden sonra dağılacaklar ve hiçbir şey olmayacak.

Av. Sani YILDIRIM: Sayın Başkanım, lütfen siz de doğru değerlendirin.

AV. Remzi DEMİRKOL: Şimdi o zaman bu bilgi niteliği meselesini, nitelikli avukat konusunu ve sınav konusunu tekrar müeyyidesiyle birlikte düşünelim diyorum, hepinize saygılar sunuyorum. Sağ olun.

Av. Sani YILDIRIM: Teşekkür ederim, sağ olun. Hakan hocama söz vereceğim, buyurun hocam.

Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ: Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım. Özellikle son konuşmada bana atıf yapıldığı için müsaade ederseniz hemen o konuyla ilgili bir açıklama yapayım. Ben bu sınavın kaldırılacağını biliyordum, Cengiz bey buradadır tahmin ediyorum, Adalet Bakanı'yla bir ye-

TARTIŞMA

mekte hukuk muhakemeleri kanunu tasarısı sebebiyle birlikteyken dedim ki bu avukatlık sınavını kaldıracaksınız, ben eminim, çünkü Türkiye’de bu sınavı kaldırmak için pek çok kişi milletvekili amcasına, dayısına, teyzesine, halasına ricada bulunacak. Onlar da seçim öncesinde kırmayacaklar, kaldıracaklar, ama bununla Türkiye’ye büyük bir kötülük yapacaksınız dedim. O zaman Adalet Bakanı Cemil Çiçek’ti, bizim gündemimizde böyle bir şey yok dedi, ama ben bunu görüyorum ve bunun kaldırılacağına eminim dedim. Hayır, şu anda böyle bir şey söz konusu değil dedi. Daha sonra bu sınavın kaldırılacağını duyunca o zaman ben Cumhurbaşkanı da dâhil pek çok kişiye faks gönderdim ve neden kalkmaması gerektiği yönünde, ama ben bir kişiyim.

Sayın Manisa Barosu Başkanı’na hak veriyorum, bu sınavın konulmasını ben ilk defa 1990 yılında yine Ankara’da yapılan bir toplantıda söyledim, ama şunu da söyleyeyim, Barolar Birliği dahi o dönemde, 1990 yılında yapılan o toplantıda sınav konulması konusunda hemfikir değildi ve bakan; 90 yılından sonra çeşitli toplantılarda bu konuda, sınav konulması gerektiği konusunda görüşümü açıkladıktan sonra da başta benim öğrencilerim olmak üzere pek çok kişi eleştirdi. Ancak şimdi görüyorum ki bu konuda hemfikiriz. Hemfikirsek ortak olan bu düşünceyi aslında gelecekte tekrardan daha farklı bir şekilde düzenlemek ve bir daha kaldırılmamak üzere konulmak şeklinde bir kanun çalışması içinde olmak mümkün, ama bu düşünce ne kadar değerlendirilir bilemiyorum. Ancak şunu da ifade edeyim, demokrasimizde gerçekten Başbakan’ın emri yetiyor.

Bu konuda şunu da ifade edeyim, yine bu konuda tasarıyı hazırlayanların pek çoğunun da yakınlarının böyle bir sınavın kalkmasından son derece memnuniyet duyduğunu, Kazakistan’daki Ahmet Yesevi Üniversitesi’nde pek çok hukuk fakültesi mezununun o sırada Türkiye’ye gelmiş olduğunu ve onların da bu sınava girmek hiç istemediklerini de özellikle söyleyeyim, büyük bir destek bularak da bu sınav kaldırıldı.

Şimdi şunu ifade edeyim, Türkiye’de lisans eğitiminin eleştirilebilir pek çok yönü var, ama şu haksızlığı yapmayalım, Türkiye’de lisanstan iyi öğrenciler yetişiyor. Bunu özellikle vurgulamak istiyorum, çünkü eleştirilerim hepsinin kötü olduğu anlamında değil, kötü olanların sayısının giderek artmakta olduğu, ama ben de İstanbul Hukuk Fakültesi’nden mezun oldum, dereceyle mezun oldum o dönemde, ama şunu söyleyeyim, benim eleştirdiğim sistem şu, bir hoca çıkıyor, sabahtan akşama kadar anlatıyor ve öğrenci sadece dinliyor. 18 yaşını bitirmiş insanlar için bu gerçek bir hukuk öğretimi değil. Ben eğitimin de olmaması gerektiğine inanıyorum, hukukta 18 yaşını bitirmiş insanları artık eğitim verilmez, sadece öğretim verilebilir, bu öğretimin de aktif olması gerekir. Biz bunu İzmir’de denedik, dün söylemek istediğim de oydu, her fakülte kendi sistemini tartışabilir ve bu konuda yeni modellerin ortaya çıkmasını söyleyebilir. 1940’lı yıllarda Almanların getirdiği hukuk dersleri dışına çıkamadık, tartışamadık, benim dün söylemek istediğim buydu. Çok beğenebiliriz, ama tartışmadığımız zaman, dünyadaki gelişmeleri izlemediğimiz zaman yeni şeyleri bulma konusunda da zamanı iyi kullanmamış oluruz diye düşünüyorum.

Ben İzmir’de staj eğitim merkezinin kurulmasından sonra çalıştım, İstanbul’da Berra Hanımla çok kısa bir birlikteliğimiz oldu, İstanbul’u bu nedenle bilemiyorum, ama şunu ifade edebilirim, staj eğitim merkezlerinde sadece eksik lisans bilgilerinin verilmesi gibi bir çabanın içinde olduğunu biliyorum. Nasıl ki üniversitede biz Türkçe dersini vermekle lisede alınması gereken eksiklikleri üniversitede tamamlamaya çalışıyorsak ben staj eğitim merkezlerinde de onu görüyorum. Kesin hükmü anlatalım, usulü müktesep hakkı da bilmiyorlar, sosyal sigortalar konusunda çok eksikler, medeni hukuktan da velayeti hiç bilmiyorlar, eğer biz bunlarla uğraşırsak bence staj eğitim merkezlerinin hiçbir faydası olmaz. Ben şunu öneriyorum, staj eğitim merkezlerinde en iyi bir avukat modeline göre bir sistem yaratılmalı ve iyi öğrenciyle muhatap olarak bu sistemi gerçekleştirmeliyiz. Bunun için de önerim İtalya’da

TARTIŞMA

yapılan bir akademi kurulması, Berra hanımın da benzer bir fikri olduğunu ve onunla da bu fikrimi paylaştığımı söyleyeyim, iyi öğrencileri sınavla akademiye alalım. İtalya şunu yapıyor, iki yıl isterseniz bir klasik avukatlık stajı yaşıyorsunuz, ama başarılıysanız sınırlı sayıdaki akademiye girebiliyorsunuz, akademide çok daha farklı bir eğitim alabiliyorsunuz.

Bu staj eğitim merkezlerini sınırlı sayılı olarak akademiler şekline dönüştürmek mümkün olabilir, programlarıysa İstanbul programından memnun, ama yine de bir tartışmak lazım, belki İzmir'in bulduğu bir programı var, Ankara'nın da var, bunları belki Barolar Birliği bir program yaratabilmek için tartışabilir, değerlendirebilir. Bir örnek olarak belki mutlaka kabul edilmesi gereken bir örnek olmaz, ama diğer baroların da ele alabileceği, düşünebileceği, kendi gücüne göre yaratabileceği bir program yaratabilir ve bana göre eğitimlerin bir kısmı tıpkı hâkimlikte olduğu gibi akademide geçirilmek zorunda olmalı ve bu akademilerin zannediyorum Barolar Birliği tarafından desteklenmesinde de büyük bir yarar olacaktır. Sınavdan kesinlikle vazgeçmememiz lazım, bu mesleği daha saygın, daha onurlu ve ileride daha az sorun yaşanacak bir meslek olarak görmek istiyorsak daha seçkin, daha iyi yetişmiş avukatlara, hukukçulara ihtiyaç duyduğumuz için bu sınavı desteklememiz gerekir diye düşünüyorum.

Bir de son olarak ifade etmek istediğim Avrupa'da bu giderek yaygınlaşıyor, biz hepimiz piyasada pratisyen hekim olarak çalışıyoruz, ne iş olsa yaparım şeklinde bir uzmanlaşmadan avukatlık mesleğinin sürdürülmesi var Türkiye'de, tartışmamız gereken noktalardan bir tanesi de avukatların artık uzmanlaşması. Bakın; tıp bunu seneler önce yaptı, eskiden dahiliye diye bir bölüm vardı, şimdi dahiliye tıp fakültelerinde onlarca alt anabilim dalına bölündü. Biz bunu kendi kendimize belki zaman içinde belirleyebiliyoruz, ama belirli uzmanlık demek her yıl biraz önce Sayın Manisa Barosu Başkanımızın da söylediği gibi belli bir saat eğitim almakla muhafaza edilebilecek bir unvan. Ben eğer icra iflas hukuku uzmanıysam, benim her yıl bu konuda belli dönemlerde top-

lantılara katılmak, belli eğitimi almak ve ondan sonra da bir takım gerekli olan şeyleri yerine getirmek mecburiyetim var, uzmanlığı düşünmek durumundayız.

İkincisi de bugün mezun olan yarın Yargıtay'daki mürafaaya çıkmamalı; bakın geçen yıl Yargıtay'a gittiğimde bir üye arkadaşım şunu söyledi, mürafaa bittikten sonra bir avukat meslektaşım elini kaldırmış ve demiş ki, dinlemediniz, neyi dinlemedik, tanık getirdim demiş o kadar, dinlemediniz, dinlemeden nasıl reddedersiniz. Tabii ki bir yeni mezunu birdenbire Yargıtay'daki mürafaanın önüne koyarsanız şimdi düşünün, müsaadenizle ben tecrübenin de bu meslekte çok önemli olduğunu düşünüyorum, 5 tane 25 yılını doldurmuş hâkim karşlarına mürafaaya bir avukat gelmiş. Bir başkanı şöyle söylerken duydum, dedi ki, dosyanın dışında bir şey söyleyecek misin? Hayır. Zaten söyleyen dinlemem, burada dosya dışında bir şey söyleyemezsin. Peki, ne söyleyeceksin o zaman? Ben tecrübeli kişilerin Yargıtay'da özellikle istinaf kurulduktan sonra çok daha önemli bir görev üstleneceğini düşünüyorum. Bakın; Almanya modelinde, Fransa modelinde sadece belli sayıda kişiler Yargıtay'da duruşmaya girebilirler. Biraz önceki dinlediğimiz oturumda da yeni mezun olmuş bir kişi, yeni avukat ancak tecrübeli bir avukatla beraber istinafta duruşmaya gidebiliyor. Bir de avukatlık mesleği bakımından bunun tartışılması gerektiğini düşünüyorum. Çok teşekkür ediyorum.

Av. Sani YILDIRIM: Değerli hocam; katkılarınızdan dolayı biz de size teşekkür ediyoruz. Şimdi arkadaşlar; öğlen yemeği ve gösteri için ara vereceğim, Haşim bey; izin verirseniz öğleden sonra devam edelim. Ben sıraya koydum, Ali bey; ilk söz sizin, merak etmeyin. Şimdi değerli arkadaşlar; bizim bir başka önerimiz var, bu öğleden sonraki oturumda stajla ilgili, sınavla ilgili ya da hukuk fakültelerindeki avukatlık hukuku okutmayan fakültelerin sınava kabulünün barolar tarafından yapıp yapılamayacağı, Staj Eğitim Yönetmeliği'nde sınavın tıpkı mali müşavirler yönetmeliğinde olduğu gibi olup olmayacağı noktalarında daha somut, daha faydalı görüşlerimizi

TARTIŞMA serdederek bizim için çok daha faydalı olacak. Hepinize teşekkür ediyorum.

Av. Güneş GÜRSELER: Yemekten sonra dünkü açılışı yaptığımız salonda Trakya Üniversitesi Dans Ekibi'nin Trakya Ateşi gösterisi var. 14.30'da tekrar toplanmak üzere afiyet olsun.

Türkiye Barolar Birliği
ULUSLARARASI BOYUTUyla
HUKUK EğİTİMİ
VE AVUKATLIK MESLEğİNE GİRİŞ
SEMPOZYUMU

İkinci Gün
10 Mayıs 2008

Üçüncü Oturum
(Öğleden Sonra)
“Avrupa’da Avukatlık Mesleğine Giriş ve
Meslek İçi Eğitim”

Oturum Başkanı
Av. Sani Yıldırım
(TBB Başkan Yardımcısı)

Av. Güneş GÜRSELER: Değerli arkadaşlarım, sayın katılımcılar... Sabahki düzenimizle kalan sırayla devam ediyoruz, Edirne Barosu Eski Başkanı, Barolar Birliği Delegesi Sayın Rifat Çulha'yla devam ediyoruz. Buyurun.

Av. Rifat ÇULHA (Edirne Barosu Eski Başkanı): Değerli konuklar; değerli Manisa Barosu Başkanı oturum arasında pencereden bakıp ileriye doğru bir söylemde bulunmanın bundan yıllarca önceden bugüne dek yapılan konuşmaların etkisini anlatmak istediğimi söylemişti.

Albert Einstein'ın bir sözü var, bir fizikçinin, diyor ki, içinde bulunduğunuz durum anlayışınızın bir sonucudur. Anlayışınızı değiştirmedikçe içinde bulunduğunuz durumu değiştirme olanağından da yoksunsunuz. Bunu bir fizikçi söylüyor, felsefi açıdan değerlendirildiği zaman, bizim olayımıza indirgediğimiz zaman iş anlaşılıyor.

Dünden bugüne bir gerçekle karşılaştık, bir defa hukuk evrenselleşiyor, bu kaçınılmaz bir yazgı. Artık ulusal hukukun üstünde uluslararası hukukun baskın olduğu, uluslararası hukukun artık sözgelimi Anayasa'nın 90. maddesindeki gibi iç hukuk kuralı haline geldiğini de gözlüyoruz. Bu bir egemenlik devrimidir, vesaire, bu değil, bu mademki Hıfzı Veldet Velidedeoğlu hocamızın dediği gibi, yaşam hukukun ta kendisidir dediğine göre yaşam karşılıklı iletişimleri, karşılıklı sorunları ve çözümleri araştıran ve bir düzleme çekmeye çalışan bir dal olduğuna göre bu yadsınmaz ve kaçınılmaz bir gerçek.

RIFAT
ÇULHA'NIN
KONUŞMASI

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı 1989'da Viyana toplantısında özellikle çağın gelişimi üzerinde dururken insan hakları bağlamında kararlar aldı ve yargı kısmına gelince de yargının üçayağının da insan hakları bağlamında çözümler üretmesi gerektiğine ilişkin bağlayıcı karar aldı. Ülkemizde mevcut yasalar ve sistemi irdelediğimiz zaman, hatta değerli konuklarımızın anlatımlarıyla da karşılaştırmalı hukuk bağlamında da irdelediğimiz zaman bir gerçek ortaya çıkıyor. Hukukçu sadece hukuk eğitimine başladığı andan itibaren hukukçu olma yetisine sahip bir insan değil. Hukukçu, eğitiminin, öğreniminin ilk başlangıcından itibaren bu yetiyi, bu temel bilgiyi almak zorunda olan kişidir. Bu bağlamda yapılması gerekenler var. Bir defa herkesin hukuk öğrenimi görmesi olanaksız, ama her yurttışta hak, hukuk, adalet bilincinin oluşması lazım. Bu bilinci ta ilk baştaki eğitimden itibaren vermek zorunlu, neden zorunlu? Çünkü bu eğitimle büyümüş, yetişmiş insanlar parlamenter bir rejimde siyasal iktidar haline geldiği zaman şunu bilecek, hak ve hukuk vazgeçilmez bir ögedir, hukuk devleti vazgeçilmez bir ögedir.

Bütün konuşmalarda, bütün düzenlemelerde görüyoruz ki temel dayanak yasalar; yasaları uygulayacak, yasaları ortaya koyacak kişiler yargıçlar, savcılar ve biz bu yaşam denilen gerçek oyunun asıl aktörleri, oyuncularını avukatlar. Avukatların eğitiminin önemi burada ortaya çıkıyor. Hukukçunun ta başlangıçta genetiğinden gelen bir eğitimle gözlerini kapatıncaya kadar eğitim sürecinin içinde olması zorunludur. Bu üniversite aşamasındaki eğitimi, üniversite aşamasındaki eğitiminin iyi yanları, kötü yanları değerli bilim insanlarıncı tartışıldı, buna eklenecek bir şey yok, ama bundan sonraki aşama, yani mesleğe giriş ve meslek sırasındaki gelişimi nasıl olmalı?

Havana Kuralları buna ilişkin bağlayıcı, pozitif kurallar getirmiş, barolar özgür, barolar bağımsız, barolar üst kuruluşlarıyla birlikte bunu sağlamaya, eski söylem biçimiyle muktedir, yetili, bunu yapabilir, ama nereye kadar? Örneğin gördük ki karşılaştırmalı hukukta sınav denilen bir olgu var, sınav bir hukuk fakültesinden mezun olanın yeteneğini ölçme

sınavı değil, yeni bir mesleğe başlayacak olan insanın o mesleğe yönelik bunu becerip beceremeyeceğine ilişkin bir sınav olmalı. Bu sınavı yaparken de sınavı bir test usulüyle yapmak kadar yanlışlık da olamaz.

2001'deki değişiklik sırasında yönetmeliklerin hazırlanmasında ben de hazır bulunmuştum. Deyim yerindeyse büyük bir iştahla, açıklıkla böyle bir sınavın yapılabileceğine inanmıştık, ama siyasi iktidar bir gecede, bir anda, bir parmakla bunu ortadan kaldırıyor. Bizim hangi baskın düşünceyle olursa olsun, önemli olan ülkede karşılaşacağımız ve karşılaştığımız en büyük sorun siyasi iktidarlar. Siyasi iktidarlar eğer gerçek bir hukuk devleti olmak isteselerdi kendilerini denetleyebilecek olanların sayısının artmasını, bu tür bilince erişmiş yurttaşların olmasını istiyorlarsa buna olanak sağlayacak her türlü kolaylığı göstermekle yükümlüdürler. Bu onların vazgeçilmez yükümlülükleridir. Düzenlemeler yasalarla oluyor, yönetmeliklerle oluyor, elimizdeki yasa bizi bağlıyor, ama yönetmelikler açık uçlu yönetmelikler. Kaldı ki benim ülkenin bugünkü yürütme sisteminde o ünlü piramidi tamamen tersine çeviren alttaki kural geçerliliğini üsttekinden alır tam tersine çeviren yasaya aykırı yönetmelik çıkartmakta birinci. Danıştay özellikle barolarımızın büyük çabalarıyla yönetmelik iptallerinden asıl işlevini bugün de kuruluş yıldönümü, yitiriyor, ama yönetmeliklerde yine ufak düzeltmelerle baroları belirli bir örgütlenme sistemiyle özellikle meslek içi eğitimi konusunda bir pozisyona sokmak mümkündür.

Sonuç, sınav kaçınılmaz. Sınav hangi evrede yapılmalı? Sınav hukuk fakültelerindeki lisans eğitimi bitirdikten sonra, kaldı ki bugün Avrupa'da artık sadece lisans değil, mastır, lisansüstü eğitimin daha da gerekli olduğu yolunda yadsınmaz bir eğilim var. 4 senelik okullar 5 seneye çıkartılıyor, ama Kara Avrupa'sında her ne kadar Anglosakson hukukundan ufak tefek aktarmalar, yansımalar da olsa, yani oradan böyle ufak tefek kapışlar da olsa muhafazakâr bir hukuk sistemi, yani klasik bir sistem, hukuk fakültelerinden hukukçu yetişir, pratisyen yetişmez. Bu genel ilke, o zaman iş uygulamacılara düşüyor. Barolarımız, Türkiye bağlamında söylüyorum, ba-

RIFAT
ÇULHA'NIN
KONUŞMASI

rolarımız yönetmeliklerin açık uçlarından yararlanarak staj eğitimlerini öncelikle tekdüze biçimde yapmak zorundalar. Bu kaçınılmaz bir şey, sayısal bakımdan büyük bir yoğunluğa sahip İstanbul Barosu, Ankara Barosu, İzmir Barosu, Manisa Barosu, Muğla Barosu gibi birçok deneyimli barolar var. Bunlar bu konuda hakikaten stajyerlerini ellerinden geldiğince ve akademik desteklerle yetiştirmeye çalışıyorlar. Ancak bir başka yerdeki barom ne yapıyor?

Berra Besler arkadaşım dedi ki, filanca yerden gelip İstanbul Barosu'nda staj yapıyor. Nasıl yapmasın Berra hanım, bizim stajyerlerimizi bile biz sizin oraya bazen günlük eğitim için gönderiyoruz, olanaklar kısıtlı. O zaman üst kuruluş Barolar Birliği'ne önemli bir yükümlülük geliyor, bunu baroların bağımsızlığını elden bıraktırtmadan, kontrol mekanizmasını kurarak, Hakan hocanın da dediği gibi bunu bir akademi haline getirerek, bölgesel merkezler kurarak bu staj ve stajda teklifi sağlamak yoluna gidilebilir. Bunu engelleyecek hiçbir pozitif hukuk kuralı elimizdeki mevzuatta yok yanlış bilmiyorsam.

Sınav şart, sınav şart, ama bu sınavı kim yapacak? Bu sınavı bir sürü yabancı ülke örneği var, örneğin Federal Almanya, örneğin İngiltere, vesaire, bir sürü yer var. Bu örneklerden yararlanarak hukukçuların, yüksek yargıçların, akademisyenlerin bulunduğu bir kurul yazılı ve sözlü olmak üzere bu sınavı yapacak. Ben 14 Temmuz 1968'de mezun olduğum zaman İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde en son sözlü sınava giren yurttaşım. Sevindiymdim sözlü sınav kalktı diye... Ama yıllar sonra anladım ki ne kadar büyük bir yanlış istekte bulunmuşum. Türkçe konuşmasını, kendi dilini konuşmasını, dün genç bir akademisyen, Muhammet bey çok güzel söyledi, önce kendi dilini bilecek. Kendi dilini bilmeden başkasına derdini nasıl anlatacak, nasıl onun derdini anlayacak, ama bugün Türkçe yoksunu, kendi dilini konuşmaktan yoksun yargıcımız da var, savcımız da var ve bizim aramızda maalesef meslektaşlarımız da var. Onun için yapılacak eğitimin içeriğinde de bunlara mutlaka değinilmesi gerekiyor.

İş bununla bitiyor mu? Hayır, o zaman meslek için eğitim de mutlaka ve mutlaka belirli devinimlerle yapılmalı ve katılımı zorunlu bir hale getirilmelidir. Siyasi iktidar buna evet der, avukatlara eziyet, sınavsa sınav, meslek içinde, nasıl olsa hak kazanmışlar, bunlar kendi aralarında bir de sınav yapsınlar der, bugünkü siyasi iktidar bunu diyebilir, bir başka siyasi iktidar da diyebilir. Meslek içi eğitimde de sınav olmalı. Barolar toplantı yapıyor, baroların mevcutlarına bir bakıyorsunuz, toplantı salonunda kendi baromuzdan 10 kişi var, geri kalanlar nerede? Herkes bu işi çok iyi biliyor, bu tür toplantılara bile ne gerek var diyebilen hukukçu var. Önce bu kafanın ortadan kaldırılması gerekiyor ki meslekte ilerleyelim.

Sabrınız için teşekkür ediyorum.

Av. Sani YILDIRIM: Konuşma sırası Barolar Birliği Yönetim Kurulu Üyemiz Ali Şen'de. Buyurun Ali bey.

ALİ
ŞEN'İN
KONUŞMASI

reisi olmalı. Bu ülkede bu adalet mekanizmasının, adaletin işlerliği, adaletin kalitesinin yükseltilmesi bu radikal tedbirleri almaktan geçer, bunu alamıyorsak o zaman ağlar, sızlarız, kendi kendimize buralarda konuşuruz, boşuna konuşuruz.

Şimdi ikinci bir konu; dedik ki biz bir şey olunca Barolar Birliği ya da baro yapsın diyoruz. Biz avukatlar olarak bu haklı taleplerimiz, avukat olarak taleplerimiz yerine getirilmediği zaman bir hareket koymalıyız. Arkadaş ben DGM direnişlerini bilen bir insanım, işçileri DGM'lerde yargılayacaklardı, işçiler bir direniş koydular, o zaman işçilerin DGM'de yargılanması maddesini kaldırdılar. Şimdi avukatlarla ilgili biz 3 Aralıkta geçen seneki toplantıda şimdi herkes eleştiriyor, konuşuyor, ama hiç kimse kendine düşeni yapıp yapmadığını söylemiyor, başkanlar dahil. Şimdi orada biz bu işin geleceğini yönetimde de tartıştık, dedik ki, arkadaşlar bu CMUK'ta biz vesayetten kurtulmaya çalışıyoruz, bu bizi Maliye Bakanlığı'nın vesayeti altına sokar, bunu görelim dedik. Bunun çözümü ne dedik, ben orada konuştum. Dedim ki; arkadaşlar bu yargıyı tı kayacağız, bu ülkede hukuku yönetmek durumunda olan politikacılar gelecekler niye tı kandı bu kardeşim, bunu açarız, bunun yolu şu şu şeyleri yerine getirirsiniz, biz de bunu açarız. Bizi vesayet altına sokamazsınız, bizi mali vesayet altına sokamazsınız, bunu diyemedik. İşte Başbakanla görüşelim, bakanla görüşelim, arkadaşlar bakan onu oraya tasarı olarak getirmiş, onu oraya getiren tasarıyı geri almaz. Bu politik etiğe uygun düşmez, onun o partinin bakanları, milletvekilleri sorarlar, sen oyun mu oynuyorsun kardeşim, madem bu tasarıyı geri alacaktın, niye buraya getirdin derler. Artık konuşulacak bir şey yoktu, tı kayacaktık ve geleceklerdi bize, biz protokol imzalayacaktık, onu da yasa teklifi verecekti, bakanlık çıkartacaktı.

Av. Sani YILDIRIM: Ali bey; çok hızlı konuşuyorsunuz, tercüme yapılamıyor. Daha yavaş konuşursanız, biraz daha toparlarsanız memnun oluruz.

Av. Ali ŞEN: Peki, yani arkadaşlar; önce kendimizi eleştirelim, biz bize düşeni ne kadar yaptık, onu düşünelim. Şimdi

ikinci konuya geliyorum, arkadaşlar; bizim böyle konularda bir tavır göstermemiz lazım, bir direnç göstermemiz lazım. Nedir bu direnç? Birincisi baro başkanlarımızdan müteşekkil bir eylem platformu kuralım ve önce iktidara diyelim ki, bu ülkede avukatlığın, yani yargının üçayağından biri olan savunma mesleğinin sorunları şunlardır, şunlar, şunlar yapılmalıdır, imtihan şu şekilde çıkmalıdır diye önce öneri getireceğiz. Ondan sonra hep beraber Meclisin önüne gideceğiz, basın toplantısıyla beraber bu ülkeyi yöneten, adalet politikasını yöneten insanlar bu ülkeyi sevmiyorlar, bu ülkenin sorunları bunlar, bunlar adaletle ilgili, bunların yapılması için önerdik, bunu yapmıyor, ey halkım, sen de bunu bil diyeceğiz. Böyle eylem platformu oluşturursak o zaman bu adamlar üzerinde etkili oluruz, yoksa biz burada kendi kendimize ağlar sızlarız, sonra gideriz.

Teşekkür ederim arkadaşlar.

Av. Sani YILDIRIM: Biz teşekkür ediyoruz, sağ olun. Efendim Hatay Barosu, sizden önce Antalya Barosu var. Antalya Barosu var, İzmir Barosu var ve Hatay Barosu var. Sayın Antalya Baro Başkanı buyurun.

ALİ
ŞENİN
KONUŞMASI

Av. Mehmet Zeki DURMAZ (Antalya Baro Başkanı): Sayın Divan, Sayın Birlik yöneticilerimiz, sevgili başkanlarım, sayın meslektaşlarım ve buraya katılan yabancı konuklara özel olarak saygılarımızı, katkıları için de teşekkürlerimi iletmek istiyorum. Ancak teşekkürü bu çalışma nedeniyle asıl hak eden Trakya Baroları ve başta da Edirne Barosu; dünden beri bizi en iyi şekilde ağırlayan, çünkü bunun güçlükleri ortada, avukatları memnun etmek ciddi biçimde zor, ama görüyorum ki herkes son derece mutlu, ben teşekkür etmek istiyorum.

Sevgili meslektaşlarım; yaklaşık 5 yıl önce Antalya'da da buna benzer bir sempozyum düzenlendi, hemen hemen ismi de aynıydı, uluslararası boyutuyla hukuk eğitimi ve sorunları anlamıyla. O günden bugüne geldiğimiz noktada benim bugün izlediğim kadarıyla sabah bölümünde yabancı konuklar kendi ülkelerindeki avukatlığa giriş, baroların yapılanması ve bunların yansımalarıyla avukatların temel sorunlarını çok kısa ve özlü biçimde bizlerle paylaştılar. Görüyoruz ki İngiltere'nin dışında diğer baroların da sorunları bizimle hemen hemen ortak, çünkü ortak olması son derece hepimizin bildiği gibi doğal, İngiltere'nin gelişmişliği ortada, diğer ülkelerin de gelişmemişliği ortada, yani kendimiz o anlamda daha da geride olsak, bir Yunanistan'dan, hatta Bulgaristan'dan zaman zaman sorunlarımızın hukuk olarak aynı olduğunu görüyoruz.

Bir kere genelde yıllardan beri takıldığımız bir konu var bizim, hukuk fakültelerinin sayısı; dün arkadaşımın biriyle konuşurken dedim ki, yani kendimize dönüp bir özeleştiri yapsak daha doğru olmaz mı? Hukuk fakültelerinin 30 ya da 40 olması çok mu önemli, hatta hukuk fakültesi 40, 50 değil, 150, 200 olsa daha mı iyi olabilir diye düşündüm. Çünkü bizim jenerasyon daha iyi bilir, ilkokulda bir yurttaşlık bilgisi dersi vardı, bunlar temel hukuk eğitimi düzeyindeki derslerdi. Şimdi siz yasalarınıza kanunu bilmemek mazeret değildir hükmünü koyacaksınız, ondan sonra da hukuk fakültelerinin sayısının az olduğundan söz edeceksiniz. Hatta belki çok aykırı gelebilir meslektaşlarıma, çünkü uzun süreden beri ben de onların düşündüğü gibi düşünüyordum, ama geriye çekilip baktığımızda acaba diye düşündüm, bütün yükseköğrenimin önüne bir ön lisans gibi bir ya da iki yıllık, onu tam bilemiyorum, hukuk öğrenimi konsa, doktoru da, mühendisi de temel bir hukuk öğretiminden geçmiş olsa ülkedeki bu hukuksuzluk, hukuka inançsızlık ve yıllardan beri bir türlü hukuku içselleştirememek bir anlamda çözülmez mi?

Bu bağlamda barolara, Barolar Birliği'ne siyasal iktidarlara ve yerel yönetimlerle ortak bir çalışma zemini ve programı oluşturulup sunulamaz mı diye düşünüyorum. Gerçi büyük ölçüde akademik konuşmalar yapıldı, ama benim görebildiğim kadarıyla akademik konuşmalardan ziyade o teori tabii ki zorunlu, ama artık geldiğimiz noktada Türkiye'nin pratik çözümlere, pratik ve hızlı çözümlere ihtiyacı olduğunu görüyorum. Biz hep kendimizi sorgularken sabah bölümünde Sayın Manisa Barosu Başkanı böyle bir iğne dürtünce sanki çuvaldız yemişiz gibi algıladığımız oldu, oysaki zaman zaman iğneyi kendimize gerçekten batırmamız gerekiyor.

Sınav olayıyla ilgili ben biliyorum ki bazı barolarımız genç meslektaşlarımıza sınavın gereği ve önemini anlatmak ve o konuda bunları ikna edip yönlendirmek yerine kısa süreçte, özellikle seçim dönemlerinde onları Ankara'ya taşıma gereği duydular ve bundan biz, bizim barolarımız şöyle bir etkileşime girdiler, falan baro stajyerlerini Ankara'ya gönderiyor, otobüsler tutuyor, siz niye baronun aracını vermiyordunuz?

ZEKİ
DURMAZ'IN
KONUŞMASI

sunuz ve gündeme geldiğinde, işte yönetim kurulu üyesi arkadaşlarımız da burada, onlara biz sınavın zorunlu olduğunu, bunun yapılması gerektiğini, bugün burada konuşulan bir bölümün onlarla paylaşma gereği duydum ve büyük ölçüde de ikna olarak o toplantılardan ayrıldılar. O nedenle siyasi iktidarlara bu konuda bir yük yükleyerek, bir günde parmak kaldırarak yasayı değiştirdiler deme yerine Sayın Manisa Başkanının söylediği gibi biz ne yaptık, yasa çıktıktan sonra ne yaptık, yasalama sürecinde ne yaptık ve yasanın kaldırılması sürecinde ne yaptık, bunları da ciddi biçimde sorgulamamız gerekir diye düşünüyorum.

Gene burada meslektaşlarımızın bir bölümü söylediler, Avukatlık Kanunu'nda ya da yapılacak bir yeni yasal düzenlemeyle sınav getirilir ya da getirilmez, ama elimizde bir yönetmelik var ve yönetmeliği isteyen barolar bugüne kadar kullanabiliyordu. Geçen dönem biz staj eğitim merkezlerinin staj akademisine dönüştürülmesi gerektiğini yazılı programa koymuş olmamıza karşın bugün gelebildiğimiz nokta onun tümüyle oluşturulması değil, onun sadece altyapısını oluşturan 30 düzeyinde eğitmenin yetiştirilmesini ancak sağlayabildik. Şimdi yaklaşık 120'yle 160 arasında stajyeri olan bir baronun iyi eğitilmiş 30 eğitmeniye kavuşmuş olması o altyapıyı da beraberinde getiriyor ve gene yönetime geldiğimiz günleri hatırlıyorum ben, 2002'li yılları, 1992'de CMUK, sonraki yeni ismiyle CMK çıkmış olmasına karşın baromuzda o güne kadar CMK'yla ilgili bir temel eğitim verilmemişti. Biz ilk eğitimi Ankara Barosu'nun katkılarıyla meslektaşlarımıza ulaştırıp sertifika vermeye başladık, sanıyorum Birliğe, diğer barolara da ulaşan ciddi şikayetler de aldık. Çünkü o sertifika eğitiminden geçmeyen meslektaşlarımızın CMK listesine de alınmayacağını yönetim kurulu kararıyla belirledik. Demek ki yönetimler kendilerine verilen yetkileri kullanmak isterlerse ciddi bir yapılanmanın da temellerini atmış oluyorlar. Orada tüm karşı duruşlara rağmen hem CMK'da sertifika sistemi oturdu, hem belirli bir kalite gelmiş oldu, hem de yargıya az da olsa daha eğitilmiş, daha katkıda bulunacak meslektaşlarımızı göreve getirmiş olduk.

Şimdi eğer bu noktadan başlayarak yönetmeliklerle önümüzdeki günlerde bir başkanlar toplantısı yaparak Türkiye çapında ciddi bir uygulamayı biz yönetim kurulu kararlarıyla gündeme taşıyabilirsek, yani şunu söylemek istiyorum, 2009 yılından itibaren, o tarih belirlenir, 2009 yılından itibaren her baro kendi barosuna kabulde, yani staja kabulde ve baro levhasına yazılmada koşulları belirlerse herhalde sınav sistemine de çok gerek kalmayacaktır diye düşünüyorum. Ancak bunu yapmak için kesinlikle popülizmden uzak, kalıcı ve verilen kararların arkasında durulması gerektiğini de sanıyorum tümünüz takdir edersiniz.

Sabahki bölümde gene stajyer yetiştirilmesinde sanıyorum Sayın hocamız akademisyen olarak öğretimin asıl olduğunu, üniversiteye gelmiş bir öğrenciye eğitimin verilemeyeceğini, gerek olmadığını söylediler. Yanlış anlamış olduğumu çok sanmıyorum, evet, öğretilir dedi. Oysaki gene burada modern bir ülke, işte Avrupa'da hukuku yakalamış İngiltere örneğinde bir stajyer avukatın yaşamın her kesiminde eğitildiğini belirttiler. Yani bugün bizim avukatlar olarak temel sorunumuz özellikle yargıçların yaşamın tümüyle dışında yetiştiklerini görüyoruz. Ben biliyorum ki bir durumda salonlarına kredi kartının nasıl çekildiğine ilişkin bir ceza avukatı, İstanbul'dan gelen bir meslektaşımız, duruşma salonuna o slip makinesini getirip yargıca anlatmak durumunda kalmıştı. Yani onlar ne denli yaşamın dışında ve kapalı bir biçimde yetişiyorlarsa, yaşamla bu kadar ilintili ve yaşamın her kesimini düzenleyen ve onda katkısı olması gereken avukatların en üst düzeyde ve sosyal, kültürel düzeyde de toplumun her kesiminde mutlaka eğitilmiş olmasının gerektiğini ve buna ciddi ihtiyacımız bulunduğunu sizlerle paylaşmak istiyorum. Zaman zaman görüyorsunuz bir salonda bir oyun seyrederken hangi aşamada alkışlanacağını bilememenin o çat pat gelen seslerden çok iyi yakalandığını görürsünüz. Tabii ki bunları belki çok uç örnekler olarak söylemiş oluyorum, ama genelde yaşamın içinde olmaları için barolara düşen temel görevlerden biri de meslektaşlarımızın aynı zamanda sosyal ve kültürel anlamda da eğitilmesi gerektiği gerçeğidir.

ZEKİ
DURMAZ'IN
KONUŞMASI

Şimdi temel sorunlardan biri bugünlerde İstanbul Barosundan da başlamış, tüm barolarda sanıyorum var, maliyeden gelen yazılar. Şimdi gene iğneyi biraz dokunduracağım, birçok meslek grubunda olduğu gibi kendi gelirlerini meslektaşlarıyla, meslek odalarıyla paylaşmış olmalarına karşı mimarlarda olduğu gibi bizde böyle bir yaklaşımın içine girildiği zaman sanıyorum çok meslektaşımız, büyük ölçüde meslektaşımız bunlara karşı duracaklardır. Gene sanıyorum Yunanistan'da yapılan bir uygulamada barolar eliyle ücretin ödenmesi söz konusu, ama Türkiye'de böyle ücretin baroya yatıp oradan meslektaşlarımıza dağıtımına sanıyorum ciddi bir biçimde meslektaşlarımız karşı duracaktır. Oysaki yatan ücretin çok cüzi bir bölümü de olsa, yüzde 1'i gibi bir rakamın barolara kalması ve genç stajyer meslektaşlara 300 Euro ödeme gibi ya da Sayın Genel Sekreterimizle Antalya'da da yaşadığımız genç meslektaşlarımızın ofis açarken karşılıksız bir para istemeleri doğrudur, yanlıştır, ama eğer böyle bir katkı verilmesi uygun görülecekse o yüzde 1'lerle hem bizim meslektaşlarımız, stajyer arkadaşlarımız yaşadıkları staj döneminde ücretlerini birlikte çalıştığı avukata da yük olmadan böyle bir ortak bütçeden alma olanağını onlara sağlayacaktır, hem de bağımsızlıklarını daha staj döneminde de sağlamış olacaklar.

Bizim yapmamız gereken şu diye düşünüyorum, sözden öteye, çünkü yaklaşık 4 yıl önce gene biz bir avukatlık yasa tasarısı taslağı hazırladık, sunduk bir kitapçık olarak İstanbul'da 30 baro başkanı vardı, ama oradan bir adım ileriye gittiğimiz ben görmüyorum. Hızla, eğer yapılacaksa barolar kendi yaşam alanlarını bağımsız olarak kendileri belirleyip ortak paylaşımına da açmalıdırlar. Bunlar sorunların çözümünü getirecektir, ama biliniz ki başka barolar yapmasa da Antalya Barosu'nun önümüzdeki yıl akademiye kavuşmuş bir baro olacak, çünkü altyapısı tamamlandı, yüzde 1'i de genel kuruldan geçirerek getirmeyi düşünüyoruz, o da herhalde örnek olacaktır diye düşünüyorum, ama bir baronun yapması hiçbir şeyi çözmeyecektir, bunu hep birlikte yapmak ve paylaşmamız gerekir diye düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

Av. Sani YILDIRIM: Efendim teŖekkür ediyoruz, Antalya Barosu BaŖkanı arkadaşımız Ŗimdiye kadarki konuŖmacılar içerisinde çok somut önerilerde bulundu. Bir de avukatlık yasa tasarısıyla ilgili deėiŖiklik alıŖmalarıyla ilgili Antalya Barosu hakikaten her zaman Barolar Birliği'ne yazılı metinler gndermiŖtir, bu 18 baro içindedir, bu nedenle kendilerine yeniden teŖekkür ediyorum. İzmir Baro BaŖkanımız Nevzat bey, buyurun.

Av. Nevzat ERDEMİR (İzmir Baro Başkanı): Sayın Başkan, Birlik yönetim kurulunun değerli üyeleri; sözlerime başlarken ben her şeyden önce bu güzel etkinliğe ev sahipliği yapan Edirne Barosu'nun değerli Başkanı'nı, onun değerli yönetim kurulu üyelerini, gene etkinliğe katkı sunan Çanakkale Barosu'nun Sayın Başkanı'nı, onun değerli yönetim kurulu üyelerini, Kırklareli Barosu'nun değerli Başkanı'nı, gene onun yönetim kurulu üyelerini, gene Tekirdağ Barosu Başkanı'nı ve onun değerli yönetim kurulu üyelerini ve bu arada bu barolarla birlikte bu güzel sunumu gerçekleştiren, gerçekleştirilmesine her türlü katkıyı sunan ortak meslek örgütümüz Türkiye Barolar Birliği'nin Sayın Başkanı'yla, değerli yönetim kurulu üyelerini içtenlikle kutluyorum. Gerçekten oturumda özellikle yabancı ülkelerden gelen konuklarımızın konuşmalarını ve etkinliğe katkı sunan meslektaşlarımın konuşmalarını büyük bir dikkatle izledim.

Değerli arkadaşlarım; gerçekten şu anda sadece avukatların değil Türkiye Cumhuriyeti'ni karşı karşıya bulunduğu en önemli sorun eğitim sorunu. Öyle olduğu içindir ki Cumhuriyeti kuranlar bir ülkede iki türlü eğitim olmaz, iki türlü eğitim duygu ve dayanışma birliğini bozar demişler ve Tevhidi Tedrisat -öğrenim birliği- Kanunu'nu kabul etmişlerdir. Şimdi şu anda yakındığımız şu sıkıntıların temelinde demokratik, laik, sosyal hukuk devletinin teokratik kurallara doğru evrilmesinde, rejim sancılarının yaşanmasında, insan hakları problemlerin yaşanmasında kimi kişiler, kimi kurumlar hak-

kında yargısız ve yargılamasız infazın yaşanmasında işte o Cumhuriyet devrimcilerinin önem verdikleri eğitim ilkesinin Cumhuriyetin temel dayanaklarını yok edilmesinin sancılarını, sıkıntılarını yaşıyoruz. Türkiye ciddi bir rejim tehdidi, ciddi bir rejim bunalımı, rejimi demokratik, laik eksenden teokratik ve totaliter eksene doğru kaydırma çalışmalarını da gene üzülererek ifade ediyorum, dış odakların desteğiyle yaşıyor ve yaşıyoruz.

Türk ulusu bunu hak eden bir ulus değil, çalışmadan, öğrenmeden, rahat yaşamayı alışkanlık haline getiren uluslar önce haysiyetlerini, sonra da bağımsızlıklarını yitirirler. Değerli arkadaşlarım; sorun büyük, sorun ciddi, düşünün; bir ülkenin Adalet Bakanı yargı reformuna ilişkin taslak hazırlatıyor ya da hazırlanan paket eline sunuluyor, o ülkenin hukukçularının, o ülke insanının haberi olmadan o taslak sömürge müfettişlerinin denetimine sunuluyor değerli arkadaşlarım. Bu kadar onur kırıcı davranış içinde bulunanları ben sizin huzurunuzda şiddetle kınıyorum, nefretle kınıyorum. Bağımsızlık olmadan hukukun üstünlüğü olmaz, özgürlük olmaz. Şimdi yönünü akla dönmek, bilime dönmek başka bir şey, ama birilerinin sizin önünüze koyduğu yol haritasına eğitim de dahil arkadaşlar, uygun eylem ve işlem tesis etmek çok farklı bir şey.

Değerli arkadaşlarım; sabahleyin akademisyen arkadaşlar da konuştular, eğitim dediler, öğretim dediler, staj dediler. Sevgili arkadaşlarım; bütün barolar çırpınıyor, sınav bir gecede, bir çırpıda barolara ve Türkiye Barolar Birliği'ne rağmen, avukatların karşı çıkmasına rağmen Başbakan söz verdi diyor Sayın Meclis Başkanı, Adalet Bakanı da bu böyle olacak dedi, fazla ileri gitmeyin, bu çıkacak. Şimdi bir ülkede yasal düzenleme bir tek kişinin emriyle oluyorsa orada sistemi sorgulamak gerekir, bunun adına demokrasi demek, demokratlık demek kesinlikle mümkün değil, orada diktatörlük var. Diktatörlük olmasa bu ülkeyi ülke yapan değerleri savunan insanlar gece yarıları evlerinden alınmaz ya da alınsa bile makul süre içinde o insanlara yönelik itham nedir, suçlama

ilkesi bölgesel nitelikli staj akademilerinin ya da staj eğitim birimlerinin kurulmasını gerektiriyor. Bu konuda Türkiye Barolar Birliği'nin meslek kuralı belirlememesi için hiçbir neden yok. Bir de değerli arkadaşlarım; daha önce staj evresinden emeklilik evresine kadar tüm avukatları kapsayacak yeni bir sosyal güvenlik, avukatlara özgü sosyal güvenlik birimi oluşturulmasına ilişkin biz yasa önerisi hazırladık. Sayın Birlik yönetiminin talebi üzerine Barolar Birliği'ne gönderdik, şu ana kadar da 45 baro bu çalışmaya destek verdi, ben huzurlarınızda staj evresindeki stajyerlere ödenen kredinin Bursa dönüştürülmesi, büro kurma aşamasında büro açacak meslektaşlara ki avukatlık mesleği bağımsızlık mesleğidir, bana göre şirketleşme avukatlık müessesesinin niteliğine aykırı, en azından benim görüşüm bu, astlık üstlük ilişkisi olmaz, avukatla yanında çalışan ne kadar kıdemsiz olursa olsun avukat arasında astlık üstlük olmaz. Bunun için bence eğer avukatlık mesleği avukatlık mesleği olarak kalacaksa mesleğin geleneksel niteliklerinin de korunması gerekir.

Sayın Başkan; müsaade ederseniz bir şeyi daha söyleyeyim, ben küreselleşmenin kaçınılmaz bir olgu olduğunu da düşünmüyorum. Çok sevdiğim Rıfat Çulha meslektaşımın Anayasa'nın 90. maddesiyle yaptığı değerlendirmeye de katılmadığımı ifade ediyorum. Değerli arkadaşlarım; bağımsızlık önemli bir şeydir, ama Türkiye ekonomik bağımsızlığını yitirdiği için yama niteliğinde Anayasanın 90. maddesine egemenliği başka ülkelere ortak etmiştir. Ben o yamanın da değiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Elbette çağdaş uygarlıktan yanayız, ama ben hiçbir bağımsızlığın yabancıların telkinleriyle, tavsiyeleriyle başarıya ulaşacağını düşünmüyorum. Biz gözümüzün nuru gibi ülkemizin bağımsızlığını da, yargımızın bağımsızlığını da, savunmanın bağımsızlığını da korumak, o yolda düzenleme yapmak için savaşımlar vermek durumundayız. Küreselleşme emperyalizmin yeni adıdır, bütün mesele ulusal devletleri çökertmek, yargı da dâhil, avukatlık hizmeti de dâhil ulus ötesi şirketlerin kullanımına açmaktır, teknik uyum adı altında Avrupa Birliği dayatmalarına evet denildiği takdirde TBB Genel Kurulu'nda da söy-

lemiştim, Türk avukatları yabancı hukuk şirketlerinin çanta taşıyıcıları konumuna itilmiş olur. Ben huzurlarınızda Barolar Birliği'ni de, bütün buraya katılan değerli meslektaşlarımı da bu konuda avukatlık meslek tekeline korumaya, 2001'deki getirilen ayrıcalıkları aynen 2007 Genel Kurulu'nda verilen talimat doğrultusunda savaşım vermeye başta barolar olmak üzere, Türkiye Barolar Birliği mensuplarını, değerli yöneticilerini davet ediyorum. Hepinize sevgi sunuyorum, hepinize saygı sunuyorum, toleransları nedeniyle de Sayın Birlik yönetimine teşekkürlerimi iletiyorum.

MEVZAT
ERDEMİR'İN
KONUŞMASI

Av. Sani YILDIRIM: Teşekkür ediyoruz. Sayın Başkan Hatay Barosu Başkanı'nı dinleyelim, daha sonra bir ara vereceğiz. Buyurun.

Av. Sinan AKGÖL (Hatay Barosu Başkanı): Değerli Di-
van, değerli meslektaşlarım, değerli misafirler; öncelikle ben
de Barolar Birliği'nin organizasyonunda Trakya barolarının
düzenlemiş olduğu gerçekten organize edilmesi zor, her anı,
her dakikası planlanmış bu kusursuz organizasyondan dolayı
kutlamak istiyorum. Tabii göreve geldiğimizde bütün mes-
lektaşlarımızın Hatay'ı görme arzusunu ifade etmeleri üzeri-
ne Hatay'da da bir seminer yapmak suretiyle sizleri bir araya
getirmek düşüncemizi iletmıştim. Normalde bu ayın 23, 24,
25'i için planlamıştık, ancak bir baro başkanımızın mutlu bir
günü nedeniyle Barolar Birliği Başkanımızın katılamayacağı-
nı ifade etmesi üzerine bunu ertelemek durumunda kaldık.
Burada baro başkanı meslektaşlarımla yaptığımız konuşma-
lar neticesinde Haziran ayının 20, 21, 22'si gibi Hatay'da bir
seminer düzenlemek istiyoruz. Bizim seminerimiz hukuk
ağırlıktan ziyade biraz bir seyahat gibi planlanacak, onu da
bilgilerinize arz etmek istiyorum. Tüm baro başkanlarını ve
meslektaşlarımızı da Hatay'da ağırlamaktan büyük bir mem-
nuniyet duyacağımı ifade etmek istiyorum.

Ben 2006 Ekim'inde yapılan seçimlerle göreve gelmiş
yeni bir başkandım. İlk toplantımızı hatırlarsanız Ankara'da
yapmıştık, bu toplantının gündemi de avukatlık sınavının
kaldırılması nedeniyle bir görüş alışverişi, birtakım ilke ka-
rarları alınması, ikinci konumuz da CMK idi. Bu yaptığımız
toplantıda avukatlık sınavının muhtemelen kaldırılabilceği

fikri hepimizde kabul görmüştü ve neticesinde neler yapılabileceği konuşulmuştu.

Biz burada yapılan toplantı sonunda Barolar Birliği yönetimine kendi görüşlerimizi de ifade etmek suretiyle bir yönetmelik hazırlığı yapmalarını, yönetmelik hazırlığının biran önce alınmak suretiyle bundan sonra avukatlık sınavı olmasa bile hukuk fakültelerini bitiren meslektaşlarımızın mesleğe kabullerinde onların hukukçu niteliklerini en azından denetleme, onlara iyi bir eğitim, iyi bir staj eğitimi vermek suretiyle kabullerinin bu şekilde yapılması görüşülmüştü ve bu konuda hatırladığım kadarıyla Barolar Birliği yönetimine de yetki verilmişti.

Bu doğrultuda birtakım hazırlıklar da yapıldı, bundan 4, 5 ay evvel staj kurullarımız Ankara'da toplandı, yeni staj yönetmeliğiyle ilgili Hatay Barosu olarak görüşlerimiz Staj Kurulundaki arkadaşlarımız marifetiyle gerek yazılı olarak, gerek bu toplantıda sözlü olarak ifade edildi. Ancak aradan geçen 1,5 yıllık süreçte bu konuda maalesef olumlu bir adım atılmadı. Bizler yöneticiyiz, yöneticiler fikirlerini hayata geçirir, öneride bulunmaz. Biz önerilerimizi sunduk, bu önerilerin sizler tarafından biran önce hayata geçirilmesi lazım.

Hatay Barosu göreve başladığımızdan hemen sonra gerek Antakya gerek İskenderun'da iki adet staj ve meslek içi eğitim merkezi açılmıştır. Staj Kurulu'nda 12'ye yakın meslektaşımız 1,5 yıllık sürede kendilerini geliştirmek suretiyle öğretim görevlisi niteliğine yakın özellikler kazanmıştır. Sık sık seminerler düzenlenmektedir, bu seminerlere ve baronun bütün etkinliklerine stajyerlerimizin katılması mecburiyeti getirilmiştir. Bizim staj konusundaki somut önerilerimiz şunlar, biz gerek staj eğitime kabulde, staja başlatmada, gerekse stajın sonunda bir Barolar Birliği'nin hazırlayacağı taslakla bütün baroların bir sınav yapması ve bu sınav neticesinde gerekse staja kabullerinin gerekse mesleğe kabullerinin yapılması görüşünde olduğumuzu yineliyoruz.

Bunun dışında Hatay Barosu'nda bir staj programı yapılmış, biz meslektaşlarımızı bize müracaat ettikleri andan itiba-

SİNAN
AKGÖL'ÜN
KONUŞMASI

ren, başvurularını ilan tahtasına astığımız andan itibaren her hafta cuma günleri 6 saat olarak programlanan, sabah başlayıp akşam biten seminerlerimize ve eğitim çalışmalarımıza katılma mecburiyeti getirdik. 1 yıl içerisinde üçten fazla mazeretsiz olarak katılmayan arkadaşlara staj bitim belgeleri vermiyoruz. Hâlâ bizde staj bitim belgesi alamayan birçok stajyerimiz var. Gene stajyerlerimize bitirme tezleri hazırlatıyoruz, bu bitirme tezlerinden sonra da staj kurumumuz marifetiyle sözlü mülakat yapıyoruz. Bu sözlü mülakatlarımız neticesinde sınavı başaranlara, sözlü mülakatı geçenlere ve bitirme tezleri yeterli olanlar staj bitirme belgelerini veriyoruz. Bizim uygulamamız bu şekliyle devam ediyor, uygulamada pratik çalışmalarımız var, uygulamada sanal mahkemelerimiz var, uygulamada birçok seminerlerimiz var, Antep Baro Başkanı burada yok, zaman zaman Staj Kurulu'ndaki arkadaşlar karşılıklı olarak birbirlerinin staj eğitim faaliyetlerine katılmak suretiyle belli konularda eğitim vermektedir.

Gene staj eğitiminde özellikle vurgulamak istediğim bir husus var. Biz adliye nezdinde yapılan staj eğitiminde de avukat arkadaşlarımızın gerek adliyedeki eğitimlerini, gerekse her hafta yaptığımız cuma toplantılarına katılımını hem denetliyoruz, hem mecburi kılıyoruz. Çünkü bizim Adalet Komisyonu başkanlarıyla yaptığımız iki tane farklı komisyonumuz var, gerek Antakya, gerek İskenderun'da; bunların cuma günleri yapılan staj eğitim çalışmalarımıza katılmaları hususunda gereken iznin verilmesi hususunda da aramızda anlaşılmıştır. Dolayısıyla adliye nezdindeki stajlarında da biz kesinlikle cuma günleri Baro staj eğitim merkezlerindeki çalışmalarına katılımını sağlıyoruz.

Hukuk fakültelerinde verilen eğitim daha önce de gene konuşuldu, biz bu konudaki fikirlerimizi yenilemek istiyoruz. Hukuk fakültelerinde, tabii tamamını tenzih ediyorum, eğitimin bir standardı olmadığı, her hukuk fakültesinde farklı standartta meslektaşımızın aramıza katıldığı bir vaka. Yılda 9.000 hukuk fakültesi mezunu, gerçek rakam 9.000, bunun 7.500 tanesi avukatlık mesleğine müracaat eden arkadaşlarımız, 1.500 tanesiyse hâkim, savcı, icra müdürlükleri, vesa-

ire mesleklere yöneliyorlar. Bunlar Adalet Bakanlığı'nun verileridir. Dolayısıyla 7.500 tane stajyerin baroların kapısına dayandığı bir dönemde pratikte uygulama zorlukları olan akademilerden bahsetmek mümkün değil. İstinaf mahkemeleri kuramıyor devlet, dolayısıyla 7.500 tane stajyeri akademi adı altında hazırlama imkânının reel hayata geçebileceği konusunda ciddi şüphelerimiz var, bunu da kurulunuza arz ediyoruz. Biz bunun yerine eğitim programı Barolar Birliği tarafından hazırlanmış belli bir staj sisteminin tüm barolar tarafından uygulanmasından yanayız. Burada kurumsallaşma adına sınavların gerek mesleğe kabulde, gerek staja kabulde sınavların Barolar Birliği marifetiyle yapılmasının en azından yerel bazda bizler rahatlatacağı düşüncesindeyiz.

CMK konusu aslında hiç gündemimizde yoktu, ben Sayın Nevzat Başkan'ın fikirlerine aynen katılıyorum. Türkiye'de bu bizim eylemimizi ilk uygulayan barolardan biri biziz, Hatay. Daha karar gelir gelmez biz kesintisiz olarak görevlendirmeyi durdurduk, bizler de soruşturma geçirdik, bir bakanın himmetiyle kovuşturma açılmasına yer olmadığına karar verildi. Bu da tabii bizim için üzüntü verici bir hadisedir. Ancak CMK konusunda da ben de Sayın Başkan gibi keşke Barolar Birliği-miz yaptığı bu görüşmelerin neticesini acil bir başkanlar toplantısıyla bilgilendirmek suretiyle ve ortak bir karar alınmak suretiyle sonlandırsaydı. Şimdi elimizdeki CMK maalesef ve maalesef gelinebilecek en kötü nokta, üç başlı bir sistem. Gerek CMK görevlendirmelerinin takibinde, gerek ödemelerde inanılmaz zorluklar yaşıyoruz, benim önerim biran önce bu CMK'dan baroları kurtarmak. Bu konuda Barolar Birliği'nin de birtakım çözüm önerilerini bulmasını diliyorum. Hepinize beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Av. Sani YILDIRIM: Biz teşekkür ediyoruz. Değerli arkadaşlar; ara vereceğim, aradan sonra 4 konuşmacı var, toparlamak açısından daha sonraki toplantıyı Sayın TBB Genel Sekreteri devam ettirecek. Barolar Birliği'nin çalışmalarıyla ilgili ayrıntılı bilgi verecek, o noktada da katkılarımızı rica edeceğiz.

Bir kahve arası veriyoruz.

Av Sani YILDIRIM: Değerlendirme yapmasını kabul ettim, sağ olsun kabul etti, uygun gördüğü zaman da kendisinden değerlendirmelerini almak istiyoruz. Ayrıca yabancı konuklarımızdan tekrar her durumda görüşlerini belirtebileceklerini tekrarlıyorum, rica ediyorum. Ayrıca Yunanistan'dan gelen değerli meslektaşlarımıza bir sorumuz var. Bir ölçüde konuşuldu, ama tam altı çizilmedi, doğru mu biliyoruz, onu öğrenmek istiyorum. Şimdi Türkiye'de avukatlık ücreti, iş sahibinden, davasına baktığımız kişiden ücreti belirlenen tarife göre biz kendimiz alıyoruz. Ancak öyle duyuyoruz ki Yunanistan'da müvekkil, yani tercüme kolaylığı açısından söylüyorum, müşteri avukata parayı vermiyor, ücretini vermiyor, baroya veriyor, baro oradan bunu avukata aktarıyor. Aktarırken vergisini ve diğer kesintilerini yapıyor. Böyle bir kanı var Türkiye'de, bu doğru mu ya da nasıl yapıyorsunuz?

Salondan: Avukatlık hizmetine vatandaşlar mutlaka bir avukatın yardımına başvurmak zorundalar resmi dairelerde veya mahkemelerde, öyle bir zorunluluk var mı? Yani vatandaşların işlerini, iş takibini mutlaka bir avukat, resmi dairelerde mutlaka bir avukat vasıtasıyla yapılıp yapılmadığı ya da yapılma zorunluluğu olup olmadığını sormak istiyorum.

Av. Güneş GÜRSELER: CMK konusunda bir şey söylemek istiyorum, tabii farklı bir konu ve yabancı konuklarımız doğrudan anlamayabilirler, ama şunu hatırlatmak istiyorum ben eylemin sona erdirilmesiyle ilgili, dosya yanımda, 10 Ağustos 2006'da biliyorsunuz biz Sayın Başbakan'a bu CMK eylemi yapıldığı sırada, bütün Türkiye'de CMK görevlendirmeleri durdurulduğunda randevu verme durumunda kaldı Sayın Başbakan, Dolmabahçe'deki ofisinde kabul etti. Yanında bugünkü ve o günkü Adalet Bakanlığı vardı, Maliye Bakanı vardı, şu dosyayı sunduk. Hem CMK'yla ilgili hem de yasa değişikliği gerektirmeyen, sadece idari tasarrufla çözülebilecek sorunlarımıza ilişkin görüşlerimizi, önerilerimizi sunduk. O toplantıya katılan baro başkanları burada, Sayın Başbakan

ve bakanlar o kadar iyi niyet göstererek a olur mu, vah vah, nasıl olmamış dediler, daha Dolmabahçe Sarayı'nın bahçe duvarını aşmadan baro başkanlarımız ya çok iyi karşılandık, bu eylemi bitirelim dediler. Başka eylem var mıydı? Bütün eylem bu, ondan sonra bu kaldırıldı, daha kapının dışına çıkmadan eylemin kaldırılması kararı verildi, Başkanımız kapıda basın açıklaması yaptı, eylem kaldırıldı. Ondan sonra sizin söylediğiniz yönetmelikle ilgili tartışmalar oldu, yönetmelikte eylem yoktu, daha önce görevlendirmeler durdurulmuştu, anlaşma yapıldı diye eylem kaldırıldı, ondan sonra yönetmelik tartışmasına gelindi. Yönetmelik tartışmasında da sayın başkanlarım hatırlayın, bir kısım baro başkanımız demiyor muydu, bu parayı Adalet Bakanlığı dağıtsın ve sonunda Adalet Bakanlığı sahiplendi, dağıtıyor. Şimdi başkanımız diyor ki, barolar CMK'dan kurtarılmalı, baroların CMK'dan kurtarılması gibi bir şey olamaz, çünkü hizmeti avukat yapıyor, ama maalesef biz en başından beri yanlış bir sistemi uygulamayı tercih ettiğimiz için, yani bu işi adli yardım esasına oturtmadığımız için zengine de, fakire de, isteyene de avukat noktasına geldiği için bu saplantıya, bu çıkmaza saplandık. Ancak yıllardır söylediğimiz şeydu, zorunlu müdafilik sonsuz derecede geniş olmalıdır, avukatsız insanlar yargılanmamalıdır, ücreti devlet tarafından ödenecek avukatlık sadece hazırlık soruşturmasında olmalıdır herkes için, kovuşturma aşamasında adli yardım geçerli olmalıdır, ama bunu önce kendi aramızda kabul ettiremediğimiz için CMK avukatlığı genç avukatlara bir gelir kapısı olarak görüldüğü için bu işin altında kaldık.

Av. Sinan AKGÖL: Şimdi ben konuşmamda CMK'dan kurtarılmalıdır derken suçlamayla savunmanın başlamaması gerektiğini söylemedim. İkincisi bana göre de kesinlikle Dolmabahçe Sarayı'nda yapılan bir görüşme yok, o bizim yönetime gelmeden evvel ilk alınan eylem kararından sonra yapılan bir uygulama. Dolayısıyla 45 baro başkanıyla katıldığımız toplantı, 2004-2006 dönemiydi, bizim eylem kararımız Aralık'tan sonra yapılan toplantıdan sonraydı. Bir ikincisi ben CMK'dan kurtarılmalı derken şimdi CMK ödemelerinde ilk kontrolü biz yapıyoruz, arkasından cumhuriyet savcılığına

SINAN
AKGÖL'ÜN
KONUŞMASI

SINAN
AKGÖL'ÜN
KONUŞMASI

gidiyor, bir tane memur atanmış, canı ne zaman isterse dosyaları inceliyor, ondan sonra bu dosyaları alıyor maliye ve muhasebe müdürlüğüne gönderiyor. Dosyaları takip etme imkânı yok, kiminin dosyası önce ödeniyor, kiminin sonra ödeniyor ve bütün bu yapılan hadiseler baroya mal ediliyor.

Şimdi bir de vergi borcunu tahsil etme gibi bir yükümlülükle karşı karşıya geldik bu CMK'da, bütün maliye muhasebe müdürlüklerine yazı yazılmış, vergi borcu olmadığına dair belge getirmediği müddetçe CMK ödemeleri ve CMK işlemleri yapılmıyor. Bizim burada kastettiğimiz husus bu üç başlı sistemden baroların biran önce kurtarılmasıdır. Yoksa biz CMK görevlendirmesini tabii ki yapalım, tabii ki bu görevlendirmeler sınırsız olmalı, suçlamayla birlikte savunma başlamalı, bu konularda bir fikir ayrılığımız yok. Bizim kastettiğimiz sadece uygulamada, pratikte yaşadığımız bu zorlukların biran önce önlenmesi için gereken adımların atılması. Hâkim, savcılar da bu işten inanılmaz derecede rahatsız ve maliye muhasebe müdürlüğünün elinde avukat arkadaşlarımız resmen oyuncak olmuş vaziyetler. Uygulamadan bilginiz olsun diye söylüyorum, makbuzlar kesiliyor, ödemelerin ne zaman yapılacağı belli değil, arkadaşta ödemesi yapılmadan KDV ödeme günü geliyor, yani bu sorunlar barolara ve baroları yöneten bizlere mal ediliyor. Benim kastettiğim bu yanlışlıkların biran önce düzeltilmesi için ilgili bakanlık ve kurumlarıyla gereken istişarenin yapılmasıdır. Teşekkür ederim.

Av. Sani YILDIRIM: Sayın Başkan; biz teşekkür ediyoruz. Yani bu CMK'yı bir cümleyle bitireceğim, bu tartışmayı bir cümleyle bitirmek istiyorum. Yani bu uygulamanın hepsinin ayrıntılı olarak farkındayız, biliyoruz, CMK noktasında geriye gittik bütün avukatlar olarak, bu çok ayrı bir tartışma konusu. Şimdi ben yeniden bizim gündemimize dönmek istiyorum, buyurun Güneş bey.

Av. Güneş GÜRSELER: Ben Haşim Mısır'a söz vereceğim.

Av. Haşım MISIR: Değerli Divan, değerli meslektaşlarım; ben aslında CMK'dan hiç bahsetmeyecektim, ama kendimi şu anda onda zorunlu hissettim, açık söyleyeyim, çok kısa bahsedeceğim.

Şimdi değerli arkadaşlarım; CMK Türkiye'de avukatlık haysiyetini ve onurunu bitiren bir kurum olmuştur. Duruşmalarda baktığınız zaman şunu görüyorsunuz, 100 dosyadan 90'ında avukatlar kalkıyor mahkemede, "*takdir mahkemenindir, aleyhe olanları kabul etmem*". Cumhuriyet Savcısı iddianame veriyor, "*takdir mahkemenindir*" diyor. Benim size önerim şu, bunun vahameti avukatlık kurumunu, avukatlık mesleğini, avukatlık haysiyetini bitirmiştir. Acıdır, ama gerçektir. Bugün Türkiye'de savunma yapan avukatların şahsında müvekkiller cezalandırılır hale gelmiştir. Çünkü biz girdiğimiz dosyalarda bunu yaşıyoruz. 10 tane avukat arkadaşımız "*takdir mahkemenin*" diyor, biz savunma yaptığımız zaman "*bu nedenle geldi*" diyorlar. Ondan sonra bu sefer hâkimler savunma yapan avukatlarla boğuşur hale geldiler. Vahametinin ne boyutlarda olduğunu görüyorsunuz. Ben size açık söylüyorum, burada başkanlarım olduğu için bir öneri getirmek istiyorum, somut bir öneri. Bu tür bir yargılama adil yargılanma hakkına aykırıdır, böyle avukatlık olmaz. Lütfen sevgili başkanlar; bu avukatlar içerisinden hiç olmazsa bir iki kişi hakkında bir disiplin kovuşturması için, biz de Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu olarak bir örnek karar çıkartalım, savunma yapmamanın bir disiplin suçu olduğunu en azından avukatlar öğrensin, belki bir müeyyide olur.

İkinci konuya değinmek istiyorum, şimdi eğitim eğitim diyorsunuz, Manisa Başkanı da söyledi, Sevgili Rıfat Başkan da söyledi, meslek içi eğitim gerçekten gerekli. Bakın; hiçbir yasal düzenleme, kodifikasyon olmayan İngiltere'de 16 saat mecburiyet var, Fransa'da geçen toplantımızda gördük, 10 günlük bir meslek içi eğitim zorunluluğu var.

2001'den beri Türkiye'de değişmeyen yasa kalmadı, bizde meslek içi eğitim yok. Olsa da dünyanın masrafını yapıyor barolar, 10 kişi, 15 kişi geliyor. Staj eğitiminden bahsediyor-

HAŞİM
MISIR'IN
KONUŞMASI

sunuz, ben size açıkçasını söyleyeyim, bugün staj eğitimine baroların gösterdiği emeği stajyerler ne anlıyorlar, ne yapıyorlar. Antep Barosu'nda bugün 100'e yakın stajyer var, staj eğitim toplantılarına gittiğiniz zaman 10 kişi var, 15 kişi var.

Şimdi değerli arkadaşlar; mevzuatımız var, o anlamda ben Sevgili Başkan'dan söz istedim, Avukatlık Kanunu'nun 34. maddesi Türkiye Barolar Birliği meslek kurallarını yasal bir temele indirmiştir, neden? Çünkü 34. maddede yapılan değişiklikle Türkiye Barolar Birliği de, meslek kuralları da kanuni hükümler haline gelmiştir. Meslek kurallarımızın 11. maddesinde bir hüküm var, diyor ki, avukat Türkiye Barolar Birliği'nce kabul olunan mesleki dayanışma ve düzen gereklerine uygun davranmak zorundadır, yasal dayanağımız var. Çıkartırsınız bir yönetmelik, baro başkanları da seçim hesaplarını, şunu bunu bırakır, disiplin hükümlerine de 23. madde gereğince stajyerler, 23. maddedeki son yapılan değişiklikle biliyorsunuz stajyerler de disiplin kovuşturmasına tabidir, 6. kısma dair bir hüküm olduğundan dolayı da en az kınama cezasıyla cezalandırılır. Yaparsınız soruşturmalarınızı, gönderirsiniz dosyalarınızı, biz de gerekli şekilde bunları onarız veya düzeltiriz, hiç olmazsa disiplin hükümleriyle bir atılım yapma, mesleği bir ciddiyete kavuşturma şansına sahip olursunuz. Benim önerim sevgili başkanlarıma, gerek CMUK konusunda gerekse meslek içi eğitimde de kullanılabilir bu madde, özellikle staj eğitimde zaten hiçbir engel yoktur, çünkü 23. madde gayet açıktır, geniş yorumladığınız zaman bunu yaparsınız.

Küçük barolar için de bir önerim olacak, çünkü yaşamızı gerçekten bilmeyen insanlar olduğu için, küçük barolarda da büyük bir sıkıntı var. Meslek içi eğitim çalışmalarında yeterli kadroyu kuramamak, deneyimli meslektaş arkadaşlarımızdan yararlanamamak gibi bir sorunumuz var. Değerli arkadaşlarım; burada meslek kurallarımızın 14. maddesi çok açık, avukat meslek kuruluşlarınca verilen görevleri haklı sebepler dışında kabul etmek zorundadır. Bilgisine, deneyimine, yeteneğine güvendiğimiz arkadaşlara bu 14. maddedeki mevzuatı da bildirmek suretiyle meslek içi eğitim çalışmalarında bir

görev olarak bunlardan yararlanmak durumundayız. Benim söyleyeceklerim bu kadar, hepinize saygılar sunuyorum.

Av. Sani YILDIRIM: Ben de Haşim beye teşekkür ediyorum. Haşim bey öğleden önce söz istemişti, daha bir kalabalık toplantı anlamında, ama gerçekten çok doyurucu ve somut önerilerle geldi. Ayrıca Haşim beyin son bir kitabı çıktı disiplinle ilgili, herhalde barolara geldi, gerçekten o noktada da çok teşekkür ederim, Haşim beyin bu kitabı bir boşluğu doldurdu. Çok emek verdi, Barolar Birliği adına teşekkürlerimizi sunuyoruz, sağ olun.

Av. Güneş GÜRSELER: Şimdi sıra Ferda beyde. Buyurun Sayın Ferda Kardelen.

HAŞİM
MISIR'IN
KONUŞMASI

Av. Ferda KARDELEN (İzmir Barosu: Değerli Divan, değerli başkanlar, değerli meslektaşlarım; hepinizi saygıyla selamlıyorum. Çok yorulduğunuzu biliyorum, ama sıra ancak bize geldi. Ben 30 yıllık avukatım, 4 yıldır da baro yönetimlerinde görev yapıyorum, 4 yıldır yine Staj Eğitim Merkezi yöneticisiyim, o nedenle bazı konularda görüşlerimi aktarma ihtiyacını hissettim. Ayrıca bu toplantıdan çok memnunum, yer olarak değil, yer olarak memnun olduğumu söyleyeyim, çünkü Rumeli'nin 100 sene önce yaşanan dramını bize tekrar hatırlattığı için yerden memnunum, ama aslı memnun olduğum konu burada bizim başkanlarımız yıllar sonra artık iş-neyi kendisine batırmaktan söz etmeye başladı, biz ne yaptık diye söz etmeye başladılar. Çünkü 4 yıldır ben hiçbir toplantıda bunları duymamıştım, bu beni çok sevindirdi, gerek Birlik yönetiminden arkadaşlarımız, gerek başkanlarımız biz ne yaptık noktasında durdu. Evet, temel nokta burası arkadaşlar; biz ne yaptık?

Sunumuma bir soru ve cevapla başlayayım, deveye senin boynun neden eğri diye sormuşlar, o da nerem doğru ki demiş. Ben şimdi size deveyi anlatmaya çalışacağım. İki günlük toplantıda hukuk fakültelerindeki eğitimin yeterli olmadığından söz ettik, gerçekten yeterli değil. Siyasi iktidar, ticari amaçlarla, başka amaçlarla habire vakıf üniversitesi, hukuk fakültesi kurdurma konusunda kararlı. Birtakım mihraklar onu etkiliyor, fakülteler kuruluyor, öğrenciler yeterli, yetersiz barolara dayanıyor. Peki, arkadaşlar; hukuk fakültesi dışın-

da ortaöğretim öğrencileri yeterli mi? İlköğretim öğrencileri yeterli mi? Üniversiteye giden öğrenci ilköğretimden başlar, üniversiteye pat diye geçmez. Bugün Türkiye'de ilköğretimde de, ortaöğretimde de medrese eğitimi uygulanmaktadır arkadaşlar. Türkiye'de sistem değişmektedir, Tevhidi Tedrisat Kanunu başkanımız çok güzel anlattı, ortadan kaldırılmaktadır. Bugün Türkiye'de imam hatip mezunu başbakan, imam hatip mezunu cumhurbaşkanı vardır. İmam hatiplere kızmayalım, tamam, ama imam hatipler yeryüzü hukukunu kabul etmeyen kesimlerdir. Yeryüzü hukukunu kabul etmeyen dinsel hukuku, dinsel egemenliği kabul eden bir yönetimle bir hukuk devleti mücadelesi yapabilecek miyiz, yapabilir miyiz? İşte bir gecede sınavı kaldırdılar, hiç kimsenin haberi yok, komisyon başkanının haberi yok, Adalet Bakanı'nın haberi yok, hukukçu değil, hukuk bilinci yok ki, hukuk anlayışı yok, hukuk egemenliği ya da halkın egemenliği fikri olmayan insanlar var.

Peki, arkadaşlar bunlar iktidara nasıl geldiler, biz neredeydik? Hukukçular neredeydi? Hukukun üstünlüğünü savunuyoruz, avukatların haklarının geliştirilmesini, genişletilmesini savunuyoruz, ama Türkiye "*ılımlı İslam Cumhuriyeti*"ne doğru gidiyor. Hadi savunun ılımlı "*İslam Cumhuriyeti*"nde, böyle bir Cumhuriyet kurulduğu zaman avukatların haklarının geliştirilmesini savunun, savunabilecek miyiz? Tesadüfen üç, beş ay kadar önce Afyon Barosu'ndaki bir toplantıda önümüze arabuluculuk yasası önümüze geldi. Arabuluculuk yasasını biliyor musunuz, avukatlığı yok eden bir yasa, ikili hukuk sistemine, beşli hukuk sistemine geçip avukatlığı ya da avukatların elinden hukuk davalarını, hukuk sistemini alan mekanizma, dinsel hukuk bunu getirecek. İlimli İslam sistemi bunu getirecek, avukatların gelecekte Türkiye'de yeri olmayacak, çünkü onlar hukuka inanan, hukuk devletine inanan insanlar değil.

O zaman birinci görev nedir? Avukatlar toplumsal mücadelede yerini almak zorunda. Klasik hukuk öğretilerinde avukatlar için toplumun mühendisleridir derler, biz topluma nasıl mühendislik yaptık, yapabildik mi? Bugün hangimiz

FERDA
KARDELEN'İN
KONUŞMASI

ikili eğitim sistemine karşı çıkıyoruz, nerede mücadele ediyoruz? O bakımdan iğneyi değil, çuvaldızı batırmak zorundayız, iğne filan vız gelir, iğne zamanı çoktan geçti, o kadar çok şey kaybettik ki, bizim şu andaki eğitim sistemimizde müspet bilimler yok. Müspet bilimin olmadığı bir eğitiminin yarattığı kafalarla siz hukuk devletini kuramazsınız. Böyle avukatlarla hukuk devleti de kurulmaz, lütfen ayrıcalık peşinde koşmayalım, seçkin bir kesim yaratmaya çalışmayalım, biz toplum içinde yaşayan insanlarız, toplumun ayrıcalığı ne kadarsa bizim ayrıcalığımız o kadar olur. Yeşil pasaport peşinde koşarken Türkiye Cumhuriyeti'ni ılımlı İslam devletine dönüştürmeye karşı çıkmak durumundayız. Tabii ki haklarımız düzeltilmeli, ama toplumla beraber, o yüzden öncelikle bu görevi de yerine getirmek durumundayız.

Staj eğitiminden bahsedildi, 4 yıldır yöneticiliğini yapıyorum. Staj eğitimi tam bir facia, Türkiye'de staj eğitimi yok, yani mevzi başarılar olabilir, işte Hatay'daki arkadaşım çok güzel bir sistem kurmuş olabilir, 200 tane ya da 100 tane stajyere eğitim verebilir, ama kaç baroda staj eğitim merkezi var? Ben iki sene kadar önce Barolar Birliği'ne gittiğimde 7 taneydi, belki şimdi 10 tanedir, 15 tane olsun. İzmir'de bizim mükemmel bir staj eğitim merkezimiz var, ama eğitim yapıyor muyuz? Yapmıyoruz. Ders veriyor muyuz, veriyoruz. Ama avukatlık eğitimi yapmıyoruz, yapamazsınız, stajyer geliyor soruyor, benim konumum ne, arkadaş ben neyim diyor. Sosyal güvencesi var mı, ücreti var mı, bu stajyer avukat çalışmak zorunda, para almak, kazanmak zorunda, çalıştığı zaman da yoruluyor ya da kendini başka işe veriyor, staj eğitimine gelmiyor. Staj derslerimiz 4.30'la 6 arası, stajyer geldiği zaman ancak onu istirahat dönemi olarak görüyor, orada uyuyor.

Peki, staj eğitmenlerimiz yeterli mi? Eğitim işi formasyon gerektiren bir iştir arkadaşlar; her avukat staj eğitimi yapamaz da yaptırılmaz da, eğitimin özelliği vardır. Eğitimde formasyon ihtiyacını gidereceksin, neyi hedeflediğini getireceksin. Peki, her baro kendi eğitimini yapıyor, Diyarbakır Barosu'nun eğitimi var, İzmir Barosu'nun eğitimi var, hadi ortak bir hukuk kültürünü geliştirin de göreyim. Nasıl geliştire-

receksiniz? Bunları düşünmek lazım, iki sene önce biz Birliğe gittiğimizde staj akademisi kurulmalı, merkezi bir staj eğitimi olmalı, bu bölgesel olabilir, merkezi olabilir, ortak eğitim yapılmalı, formasyonu olmalı, stajyerler disiplin altında eğitim görmeli dedik. Çünkü İzmir'de yaptığında geliyor, imzasını atıyor gidiyor ya da orada oturuyor, uyukluyor, uyuklamasını kontrol edebilir misin? Barolar Birliği reddetti, biz staj akademisi kuramayız dedi, ama aynı Barolar Birliği bir sene kadar sonra 10.500 tane Avrupa hayranı hukukçu yetiştirme sevdasına kapıldı, bugün muhtelif barolarda Avrupa hayranı yetiştirecek kadrolar var. Şimdi düşünün; meslek içi çalışmada senin stajyeri kaliteli yapmak durumunda mısın, yoksa Avrupa'ya hukukçu yetiştirmek durumunda mısın? Ancak tercih bu işte, yöneticilik bu, yöneticilik tercihtir, Barolar Birliği tercihi böyle yaptı. Birlik farklı noktalardan ele aldı, böyle bir çalışma yürütüyor. Niye Birlik var, yani Barolar Birliği niye var? Eşgüdümü sağlamak için değil mi? Peki, staj konusunda bir eşgüdüm Barolar Birliği şimdiye kadar sağlayabildi mi? Hayır, şimdi gelinen noktada herhalde birtakım yeni oluşumlar, yeni düşünceler var, staj eğitimi konusunda herhalde bazı projeleri var, onları inşallah bizimle paylaşsınlar.

Başka bir noktaya değineyim arkadaşlar; tarihe bakalım, haklar nasıl alınmış? Arkadaşlar; haklar mücadeleyle alınıyor, hiç kimse tepeden kimseye hak vermiyor. Belki belli çıkarlar gereği veriliyor, bugün Avrupa Birliğinin bize zaman zaman bazı çağa uygun hakları getirdiği gibi, ama diyetini alıyor. Haklar mücadeleyle alınmış, Spartaküs köleydi, zincirleriyle beraber mücadele etti, öldürüldü, ama özgürlük mücadelesi başladı, özgürlük ateşi yakıldı. 1 Mayıs işçi bayramı olarak kutladık, 8 saatlik işgünü için ölümler verildi... 8 saatlik işgünü çalışması bütün dünyada kabul edildi.

Türkiye Cumhuriyeti devrimle kuruldu, teokratik yönetimden laik cumhuriyet yönetimine geçildi ve bugün savunduğumuz hukuk devleti sistemi Cumhuriyet devrimiyle kuruldu. Bugünkü geldiğimiz noktaya Cumhuriyet devrimini karşılaştıran, biz ne yaptık? Devrimi kaybettik, devrim

FERDA
KARDELEN'İN
KONUŞMASI

hukuku, Cumhuriyet hukuku giderek ikinci plana atıldı, bugün Türkiye'de farklı hukuk sistemleri tartışılmaya başladı. O zaman biz hak alabilir miyiz arkadaşlar; örnek vereyim, işte bir CMK konusunda Barolar Birliği önderlik etmek istedi, biz İzmir'de iki ay sürekli durdurduk, Barolar Birliği devreye girmeden önce İzmir'de, ama Barolar Birliği tebessümle baktı. Diğer barolar, İstanbul Barosu çok büyük Baro, Ankara Barosu büyük Baro, bize tebessümle baktılar. Daha sonra bir eylem kararı alındı, Başbakanın sözü ya da bilmem ne gereği eylemden vazgeçildi. İzmir'e geldi Birlik Başkanımız, İzmir'deki meslektaşlar CMK konusunda protesto ettiler kendisini, çıktı, biz mücadele ediyoruz, sizinle beraberiz, arkanızdayız dedi, akşama yönetmeliğe olur verdiğini öğrendik. Böyle şey olur mu arkadaşlar? Toplu mücadele gerektiriyor, önderler, yöneticiler mücadele edecek insanlardır, önderlerdir, ismi üzerinde. Mücadele bilinçli mücadeledir, geleceğe yönelik mücadeledir, statükoyu korumak için.

Av. Sani YILDIRIM: Sayın Konuşmacı; gündeme bağlı kalabilir miyiz?

Av. Ferda KARDELEN: Gündeme bağlı zaten.

Av. Sani YILDIRIM: Öyle mi? Teşekkür ederim.

Av. Ferda KARDELEN: Hak mücadeleyle alınır, mücadeleyi yapma görevi birinci olarak yöneticilerindir. Tüm baro yöneticileridir, tüm baro başkanlarıdır, Barolar Birliğinin yöneticileridir, Barolar Birliği Başkanı'nındır. Teslimiyet politikası Türkiye'de hiçbir zaman sonuç vermedi, bundan sonra da sonuç vermeyecektir, yapılacak mücadele avukatlık haklarında, sosyal haklarımızda, ülkemiz yurttaşının haklarında mücadeleyle kazanacağız. Bu hepimizin hem yurdumuz hem de mesleğimiz gereği mücadele etmemiz gereken bir konudur, boynumuzun da borcudur. Teşekkür ediyorum.

Av. Sani YILDIRIM: Biz teşekkür ederiz. Cevap anlamında olmamak kaydıyla bir açıklama yapmak durumunda kaldım. Değerli arkadaşlar; Türkiye Barolar Birliği Avrupa'ya

hukukçu için bir eğitim semineri yapmadı, Avrupa'yla bir ilgisi yok. Türk vatandaşları ve Türkiye avukatları için eğitim çalışması yapmıştır, bunu da düzeltirim, bu noktada yanlış anlaşılma olduğu için bu açıklamayı yapmak durumundayım. Buyurun.

FERDA
KARDELEN'İN
KONUŞMASI

Av. Güneş GÜRSELER: O çalışmanın eğitimcileri de zaten aramızda, onlar gereken cevabı verirler. Tabii burada ilginç bir şey var, öğlen haberlerinde izleyebildiyse Barolar Birliği Başkanımızın Danıştay konuşmasından sonra gazeteciler Adalet Bakanı'na bu Türkiye'de yargı reformu projesi Oli Rehn'e, Avrupa Birliği'ne verildi, Barolar Birliği'ne verilmedi, verecek misiniz diye soruyor. O da diyor ki, yaptığı konuşmayı duydunuz, onların çizgisi belli, onlarla ilişki kurmamıza gerek yok. Şimdi bir arkadaşımız bize diyor ki teslim oldunuz, Adalet Bakanı diyor ki, çok uzaktasınız, ortasını bulmaya gayret ediyoruz, tabii İzmir Barosu'nun da Avrupa Birliği'yle yürüttüğü önceki projeler de biliniyor. Buyurun Rıfat bey.

Av. Rıfat ÇULHA: Sevgili meslektaşımız Türkiye Barolar Birliği Avrupa hayranı avukat yetiştirmek için bir eğitim sistemi kurdu dedi. Ulusçuluk, ulusalcılık sadece sizin tekelinizde değil sevgili meslektaşım; onu öyle bilesiniz ve sözlerinizi toplulukta öyle kullanasınız. Bunu böyle kullanmadığımız zaman işte bu tür eğitimlere gereksinim var. Teşekkür ederim.

Av. Güneş GÜRSELER: Şimdi Balıkesir Temsilcisi arkadaşımız Sayın Avukat Aydın Seğmen.

Av. Aydın SEĞMEN(Balıkesir Barosu): Sayın Başkanım, değerli konuklar, hanımefendiler, beyefendiler; ben de son-
dan başlamak durumunda kaldım. Türkiye Barolar Birliği'yle Avrupa Konseyi'nin ortak hazırladığı bu projenin 100 eğitimcisi-
nden bir tanesiyim, Avrupa hayranı filan da değilim. Avrupa Konseyi'ne Türkiye 1950 yılında üye olmuştur, Avrupa Birliği'yle hiçbir ilişkisi yoktur, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Avrupa Birliği'nin değil Avrupa Konseyi'nin bir organıdır, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi de yine Avru-

AYDIN
SEĞMEN'İN
KONUŞMASI

AYDIN
SEĞMEN'İN
KONUŞMASI

pa Konseyi'nin imzaladığı bir sözleşmedir. Bizleri ya da bu eğitime katılanları Avrupa hayranı olmakla, Avrupa hayranı avukat olmakla kimse suçlayamaz, sesim titriyor, kusura bakmayın.

Balıkesir Barosu Staj Eğitim Merkezi Yürütme Kurulu Başkanı'yım, çok kısa somut önerilerimi sunmak istiyorum. Her stajyer avukatın herhangi bir staj eğitim merkezinde Barolar Birliğinin elbette barolarla beraber hazırlayacağı bir staj eğitim programı almasını öneriyoruz, bunun bir zorunluluk olmasını öneriyoruz. Bunun bu aşamada acilen en azından bir sertifikasyon programı olmasını öneriyoruz. Üye sayısı belli bir sayının üzerinde olan bütün barolarda staj eğitim merkezi kurulmasının zorunlu hale getirilmesini öneriyoruz, bu sayı 500 olabilir. Bu baroların aynı zamanda staj eğitim merkezi olmayan barolar için de bölge staj eğitim merkezi olarak görev yapmasını, bu anlamda da Barolar Birliği tarafından desteklenmesini, gerekirse finanse edilmesini öneriyoruz.

Uygulanacak programın üç sacayağına oturmasını öneriyoruz; birisi genel hukuk bilgisi, ne yazık ki genel hukuk bilgisi. Çünkü hukuk fakültelerinden gelen öğrenci arkadaşlarımızın genel hukuk bilgisinde temel eksiklikler var. En azından her lokasyon kendi bölgesinde sık karşılaşılan davalar ve uygulamalarla ilgili genel hukuk bilgisi vermeli diye düşünüyoruz. Bu eğitimlerin ikinci ayağı avukatlık hukuku olmalı diye düşünüyoruz ve üçüncü ayağı da bireysel gelişim olmalı diye düşünüyoruz. En azından bir tez çalışması yapması gerektiğini her stajyerin ve bu tezin yazılı olmasının dışında, kes, yapıştır, kopyala hariç sözlü de bir jüri önünde verilmesini öneriyoruz. Biz bunların hepsini Balıkesir Barosu'nda yapıyoruz, 700 üyemiz var, bu anlamda küçük veya orta ölçekli sayı olarak barolara da her türlü yardımda bulunmaya, her türlü deneyimimizi paylaşmaya hazırız. Sanıyorum bizim avantajımız, üye sayısı dolayısıyla stajyer sayısı daha az olan barolarda bizim bir avantajımız stajyer sayısı az olduğu için birebir kontrol etme şansımız oluyor. Bu da bir tür avantaj, birebir takip edebiliyoruz, ben yanımda da getirdim, bakın en

son 2008 yılında verilmiş muvazaası olan bir tez. Kesinlikle kes, yapıştır, kopyala değil, öyle olanları iade ediyoruz, hatta bunların arasından basıma değer bulduklarımızı Baro yayını olarak basıyoruz, meslektaşlarımıza dağıtıyoruz, stajyerlerin ismiyle daha mesleğe başlamadan bir yayını olmuş oluyor arkadaşlarımızın, bu tür faaliyetlerin de bu arkadaşları motive ettiğini gözlemliyoruz.

Orta vadede elbet biz de sınav taraftarıyız, yalnız bu sınavın barolar eliyle yapılmasını düşünmüyoruz. Adalet Bakanlığı, hatta kusura bakmazlarsa Türkiye Barolar Birliğinin bile bu işteki payının sınırlı olması gerektiğini düşünmüyoruz. Orta vadede benim bir hayalim var, onu sizle paylaşayım. Orta vadede avukatlık stajının bir yüksek lisans programı haline getirilmesini arzu ediyorum. Kesintisiz 12 aylık bir dönemden bahsediyoruz arkadaşlar; bu aşağı yukarı 3 akademik yarıyla denk gelir. Bir yüksek lisans programı zaten 4 akademik yarıyıldır, biz zaten bunu hak ediyoruz. Barolar Birliğiyle üniversitelerin beraberce hazırlayacakları ve yürütecekleri bir yüksek lisans programı olması taraftarıyız. İki yıl olması taraftarıyız avukatlık stajının, bu anlamda zaman zaman mesleğe getirilen uzmanlaşma olmaması şeklindeki eleştirileri de ya da eksikliği de bir ölçüde bu tamamlayacaktır. Çünkü iki yıla çıkarsa ve bir yüksek lisans programı haline gelirse bu programın belli bir bölümünde belli bir uzmanlaşma da söz konusu olabilir.

Ben aramızda yok, Hakan Pekcanitez hocanın öğrencilerinden bir tanesiyim, tabii o zaman yardımcı doçentti, çok da böyle düşünmüyordu. Ancak şöyle bir ifade kullandı, avukatlar pratisyen hekim gibi, bunu asla ve kata kabul etmiyorum. Avukatlık başlı başına bir uzmanlıktır, hukukçuluk pratisyen hekimlikse avukatlık genel cerrahlıktır. 3 akademik yarıyılı bile şu anda kapsayan bir süreden söz ediyoruz, önemli olan bunun içinin gerektiği gibi iyi doldurulmasıdır. Vakıf üniversitelerine gelince arkadaşlar; bu kadar üniversite açılmasının ve bu kadar bölüm açılmasının bir sebebi de popülizm, bunu hepimiz biliyoruz ve kamuoyundan da böyle bir talep var. Her ilçe bir yüksekokul, her il bir üniversite istiyor, bu nok-

AYDIN
SEĞMEN'İN
KONUŞMASI

tada bu popülizm devam ettiği sürece ve siyasetçileri de ne yazık ki kamuoyu bu anlamda kösteklediği sürece geri dönülmez bir yoldayız. Ancak bu okullardan mezun olan arkadaşlarımız da bizim insanlarımız, çünkü sunumda üniversitedeki profesörden üniversitedeki öğrenciye kadar devlet üniversitesindeki bu arkadaşlara karşı bir tepki, bir küçümseme, bir âdeta dışlama gördüm. Bir üniversite öğrencisi arkadaşımız, Oğuzhan dedi ki, ben filan puan almışım, filanca puan alan öğrenciyle yan yana oturmayı kabul edemem. Staj eğitim merkezine gelince ben seni yan yana oturtturacağım, baroda da yan yana oturacaksın, inşallah yanlış anlamışımdır. Şimdi önümüze bakmamız lazım, biz avukatız, biz tikanıklıkları açan, her türlü imkânsızlıklar içerisinde bu sistemi işletmeye çalışan insanlarız. Evet, ayırım yapmadan, kaldı ki ben devlet üniversitesi mezunu stajyerlerin de aman aman bir hukuk bilgisiyle donanıp gelmediğini de çok da iyi biliyorum, buna İstanbul'u da dâhil Ankara'sı da dâhil. Hepsini birden kucaklamamız gerekir diye düşünüyorum, sistemle uğraşmalıyız bu çocuklarla değil diye düşünüyorum. Sabrınız için hepinize çok teşekkür ediyorum. Saygılar sunuyorum.

Av. Güneş GÜRSELER: Şimdi Yunanistan'la ilgili biliyorsunuz bu vekâlet ücretinin baro kanalıyla ödenmesi yolunda bir bilgimiz var, o konuda bir açıklama yapar mısınız diye rica etmiştik. Selanik Barosu Yönetiminden Mister Georgas Sarabuludis yanıtlayacak, buyurun.

Georgos SARABURUDIS: Sayın Başkan, sayın meslektaşlarım, Yunan avukatına yapılan ödemenin avukatın müvekkili ile yaptığı serbest bir anlaşma dayalı olduğu konusuna açıklık getirmek istiyorum. Kural budur. Tabii ki, asgari ücretleri belirleyen bir Avukatlık Kanunu mevcut. Avukatlara bu kanunda belirtilenden daha az ödeme yapılmasına izin verilmiyor. Tabii ki bu ücretler serbest bir pazarlıkta belirlenen ücretlerden çok daha düşük. Özel sözleşmeler ve emlak davaları veya bir kişinin sosyal yardımlar yüzünden mülkünü kaybettiği davalarla ilgili bir istisna söz konusu. Bu durumlarda, sözleşmenin yüzde biri doğrudan yerel baroya gidiyor. Ve bu yüzde birlik bölümün ne kadarının tekrar avu-

kata verileceği ve yüzde kaçlık bölümünün baroya kaldığı barodan baroya değişir. Avukata verilen paradan geriye kalan bölüm tüm avukatlar arasında bölüştürülür. Selanik'te, Baro bu yüzde birin %55'ini avukata iade eder ve geri kalan bölümü tüm avukatlara bölüştürülmek üzere baroya kalır. Ancak baroların büyük bölümünün yaklaşık %90'lık bir bölümü avukatlar arasında paylaşmak için alıkoymadığını söyleyebilirim. Bu yıl, bu ücretlerle ilgili olarak Avrupa Topluluğu Direktifi'yle yüz yüze geleceğimizi sizlere belirtmek isterim. Ödemelerimize ilişkin şartların daha kötü olacağından korkuyoruz, aslında korkmuyoruz, bundan eminiz. Ve son olarak da, Yunan hukuk fakülteleri ve baroları arasında, ne yazık ki, hiç işbirliği olmadığını belirtmek isterim. Çok defa temas kurmaya çalıştık ancak şu ana kadar bir sonuç alamadık. Çok teşekkür ederim.

Av. Güneş GÜRSELER: Şöyle genişleterek soralım bence, yüzde 1'i söyledi, o yüzde 1, asgari ücret tarifesindeki ücretin yüzde 1'i mi, yoksa sözleşmenin yüzde 1'i mi? Baro ücret sözleşmesini görüyor mu, yüzde 1'i ona göre mi belirliyor?

Georgos SARABURUDIS: Buna (%1 uygulamasına) ilişkin bir kanun var. Adli yardım yeni bir tüzük. Bu % 1'in geçmişi ise 1980'e ulaşmaktadır. Bu asgari pazarlıktır. İsterse-
niz yüzde birden fazla alabilirsiniz. Ödemenizin en az %1'ini baroya vermek zorundasınız. Çoğunlukla, sözlü anlaşmalar gerçekleşiyor. Yazılı anlaşmalar çok nadirdir. Bazı durumlarda, örneğin iş davalarında, avukatlar sözleşmelerini baroya ibraz etmek zorundadırlar. Diğer sözleşmelerin, vergi dairesinizin gelirinizi kontrol edebilmesi için vergi dairesine ibraz edilmesi gerekir.

Av. Güneş GÜRSELER: Değerli arkadaşlarım; yani anlaşıldı ki Yunanistan'la ilgili olarak bizim bilgilerimiz, duyularımız doğru değilmiş. Yani ücret sözleşmesinin barodan geçirilmesi diye bir şey söz konusu değil, sadece asgari ücretin yüzde 1'i, fakat çok ayrıntıya girmek gerekmiyor, ama demek ki baro benim hangi davayı aldığımı bir şekilde biliyor ki on-

dan yüzde 1 alıyor, bir de işin o yönü var, ama o kadar ayrıntıya girmek gerekmiyor.

Şimdi iki genç avukat derneği yöneticisi arkadaşımız söz istedi, önce İzmir istemişti, ona söz vereyim, ardından İstanbul Genç Avukatlar Birliği Başkanı'na söz vereceğim. Remzi bey bir şey sormak istiyor, vergi meselesiyle ilgili olabilir, ayrıca ben de sonra bu tarifelerle ilgili, avukatlık asgari ücret tarifesinin iki maddesiyle ilgili bir değişiklik yapıldı. Sanıyorum önümüzdeki hafta *Resmi Gazete*'de yayımlanacak, onu da anlatacağım, İzmir'den Zeki bey buyurun.

ZEKİ
İŞLEKEL'İN
KONUŞMASI

Av. Zeki İŞLEKEL (İzmir Barosu): Sayın Divan, değerli başkanlar, sayın meslektaşlarım; ben bir baro uygulaması olarak değil de daha çok TMMOB içerisindeki görevim nedeniyle ve oradaki uzun süreden beri yürüttüğüm görevim nedeniyle Oda içerisinde ciddi düzenlemeler yapmak durumunda kalmaktan dolayı buradaki belirli deneyimleri anlatmak istiyorum veya Danıştay'a intikal etmiş ve orada çözümlenmiş konulara ilişkin anlatmak istiyorum. Mesela orada şöyle bir sorun yaşıyor, elektrik, elektronik mühendisi diye bir unvan var ve mühendislik unvanı üniversiten veriliyor, bu unvanı alan mühendislerin bir kısmına EMO elektrik mühendisi SMM'i, yani elektrik mühendisi olarak çalışma izni vermedi. Bu konuya ilişkin bir yönetmelik hazırlandı, hazırlanan yönetmelik *Resmi Gazete*'de yayımlandı, bu konuda bir dava açıldı. Yani bu unvan sonuç olarak üniversite tarafından veriliyor, YÖK tarafından veriliyor, buna ilişkin düzenleme yapılamaz savunması getirildi, ancak yönetmeliğe göre denildi ki biz içerikteki derslere göre bakacağız, içerikteki derslere göre elektronik mi elektrik mi olduğuna karar vereceğiz ve ona göre yetkilendireceğiz denildi.

Danıştay 8. Daire'de yönetmeliğe karşı dava açıldı, Danıştay 8. Daire davayı kabul etti, ancak İdari Dava Daireleri Kurulu bu kararı bozdu. Bozma gerekçesi de meslek odasının, TMMOB'un bu konuda mesleği ayrıntılı olarak düzenleme yetkisine sahip olduğu, dolayısıyla meslek içi eğitime ilişkin olarak yapmış olduğu düzenlemelerin yasal programdan

geçirmek suretiyle uygulayabileceğine karar verdi ve şu anda da bu program aynen uygulanıyor ve bizim için de bir emsal teşkil etmesi açısından vurgulamak istedim. Çünkü biraz önce siz "hukuk fakültelerinin derslerini inceleyebilir miyiz?" demiştiniz. Evet, çünkü mühendislikte bizden çok daha farklı, Yükseköğrenim Kumu da bu yönde görüş verdi. Bizden çok daha farklı diyorum, neden farklı? Mühendisler unvanlarını üniversiteden alıyorlar, buna rağmen Yükseköğrenim Kurulu vermiş olduğu yazıda ben sadece ve sadece unvan veriyorum, yetkilendirmeyi meslek odası yapar şeklinde görüş verdi. Dolayısıyla baktığımızda o zaman meslek odası olarak doğrudan yetkilendirmeyi yapmak yanında unvanı veren olarak da baro doğrudan bu konuda yetkilidir diye düşünüyorum. En azından şu anda elimizdeki bu karar, İdari Dava Daireleri Kurulu kararının bir emsal olduğu düşüncesindeyim. Yükseköğrenim Kurulu'nun yazısı da bu, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun da şu anda görüşü budur.

Keza bir şey daha, bu yüzde 1'ler konusunda aslında mühendisler bu konuyu uzun süredir uyguluyorlar, çok uzun süredir uygulanıyor. Şöyle bir şey var, bugün için mühendislik, yani ben elektrik mühendisleri açısından konuşayım, yaptıkları üç tane faaliyet vardır, faaliyetlerden bir tanesi proje çizerler, bir işletme sorumluluğu alırlar, bir de teknik uygulama sorumluluğu yaparlar. Yaptıkları tüm bu faaliyetler için oda tarafından ayrı eğitimden geçirilirler ve bu eğitim sonucunda sertifika verilir. Bu sertifikalar resmi kuruluşlar tarafından aranır, yani belediye tarafından, TEDAŞ tarafından, ama kolay aranmadı, aranmaması gerektiği yolunda oldukça dava açıldı. Davalar Danıştay'da lehimize sonuçlandı. Dolayısıyla meslek içi eğitimlerin sonucunda bu kişileri, meslek mensuplarını belirli sınıflara ayırmak ve meslekteki uzmanlaşmayı sağlamak konusunda yine bir yol almış olduk.

Son olarak dediğim gibi bu yapılan belgeler dışında mühendis olarak faaliyet sürdürebilmesi için SMM belgesi alması gerekiyor, aslında bildiğiniz gibi mühendislikte staj yoktur, stajı üniversite sırasında yaparlar. Üniversite sırasında yaparlar, ancak daha sonra bir üst eğitimden daha geçiriliyorlar de-

ZEKİ
İŞLEXELİN
KONUŞMASI

diğim gibi ve kendilerini SMM belgesi veriliyor. SMM belgesi alan kişiler dediğim gibi bütün projelerini oda vizesinden geçirmek zorundalar, oda vizesinden geçirilmediğinde bu konuda da çok uğraşmıştı odada, ciddi uğraşıldı, en son olarak Kanunlar Dairesi'nde yine bu konudaki yönetmeliği hazırlayarak yürürlüğe soktuk, daha sonra da bir meslek mensubu hakkında bu konuda vizeyi uygulamadığı için bir disiplin cezası uygulandı, ilk cezamız kınamaydı, ikinci ceza yine kınama oldu, üçüncü ceza meslekten geçici men olarak verildi. Bu konu da yine idari yargıya gitti, idari yargı da Ankara İdare Mahkemesi'ydi, disiplin kurulu kararını bozdu, ancak Danıştay 8. Dairesi bu sefer idare mahkemesinin kararını bozdu, bu odanın bir düzenlemesi oldu, odanın düzenlemesi aleyhine bu şekilde bir karar verilemeyeceği, odanın kararının doğru olduğu yönünde oldu.

Yani açıkçası TMMOB'la Barolar Birliği, Anayasa'nın 135. maddesinde belirtilen meslek kuruluşlarıdır, Anayasa Mahkemesi'nin de 1997 tarihli bir kararı var. Bu kararda da kamu hizmeti vermek üzere kurulmuş olan kuruluşlar olarak belirtiliyoruz. Dolayısıyla bu odaların bizdeki olan TMMOB'un olsun, Eczacılar Odası'nın olsun bu konuda ciddi çalışmaları olduğunu düşünüyorum ve bu konudaki çalışmaları aslında yasal metinler haline getirdiğimizde kendi sistemimize ilişkin olarak, yani staj akademisi mi kurulacak, stajın belirli şekilde nasıl yapılacağı konusunda kararlar mı verilecek, bunlar ayrı bir şey, ancak bunları *Resmî Gazete*'de yayımlanacak yönetmelikler hakkında bir kanun var, o kanun hükümlerine göre hazırlayıp da yayımladıktan sonra Danıştay bugüne kadar TMMOB'un bu uygulamalarına olur verdi ve kabul etti. Bu konuda katkıda bulunmak istedim, teşekkür ederim.

Av. Güneş GÜRSELER: Biz teşekkür ederiz, çok aydınlatıcı oldu, ayrıca Muhasebeciler Odası'nda da benzer olay var. Yalnız benim sizden bir ricam var, biliyorsunuz bu toplantının tutanakları kitap halinde yayınlanacak... Değerli Mes-

lektaşımız Zeki bey o sözünü ettiği kararları verirse sizin konuşmanızın eki olarak kitapta o kararları yayınlarız. Hocam buyurun. Yakındoğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Sayın Prof. Dr. Yıldırım Üler.

Prof. Dr. Yıldırım ÜLER (Yakındoğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı): Şimdi bana verilen görev acaba neydi, eğer konuyu toparlamaksa kısaca toparlayayım. Yalnız bazı konularda aklıma gelenleri, kafama takılanlara şimdilik şöyle bir değineyim, çünkü eğer basılacaksa daha düzgün bir ifadeyle belki bir şeyler kaleme almaya çalışırım.

Bir kere sorunu iyi koymak lazım, meslek örgütünün sorun yaptığı asıl mesele nedir? Acaba bu hukuk fakültesi sayısının çoğalması mı, kalitenin düşmesi mi? Şimdi kalitenin düştüğü tarih herkes için belli, kim mezun olmuşsa o tarihten sonra düşmeye başlamış demektir, bir bakıma öyle, yani o zamana kadar fena değildi, yani tahammül edilebilir düzeydeydi, ama ondan sonra düştü. Şimdi eğer o düştüyse onunla uğraşalım, açıkçası meseleyi net koymak lazım, benim kafama göre şimdi size desem ki çok mezun oldu, baroların kapısında birikti, sınav şarttır desem hiç mesele kalmayacak, ama bu iş benim kafamda bu kadar net değil, yani sınavla çözülecek iş değil. Örneğin başka çözümler olabilir mi, hâkim sayısı fazla mı, savcı sayısı fazla mı? Değil. Neden? Olmaz da, çünkü kadroları var. İsterseniz avukatları da kadroya bağlayın, şu kadar avukat olur, ondan sonrası kadro açığı olduğu için dışında kalsın, daha doğrusu bu şaka değil, Ali Şen'in söylediği planlama sorununa tekrar dönmek lazım. Yani bu planlama olmadan bu şekilde gidiyoruz, doludizgin gidiyoruz, tabii ki bunlar çıkacak.

Aslında benim asıl problem yaptığım başka sorunlar var, onlara da şöyle bir değineyim. Mesela ben İstanbul Hukuk mezunuyum, sonra bütün meslek hayatımı Ankara'da geçirdim, Ankara Hukuk Fakültesinde geçirdim. Şimdi hepimizin yetiştiği dönem biz ulus devlet döneminde yetiştik, acaba bu dönem bitti mi, mesela bunun bir tartışılması lazım, bitti mi, bitsin mi? Ben bu ulus devletten vazgeçmek niyetinde deği-

YILDIRIM
ÜLER'İN
KONUŞMASI

lim, o zaman bu uluslararası şeye karşı bizi kim kollayacak? İşin aslında bunları tartışmak isterim, isterseniz uzatmayayım.

Av. Güneş GÜRSELER: Teşekkür ederiz hocam, Evet, Genç Avukatlar Birliği Başkanı Sevgili Hasan Kılıç.

YILDIRIM
ÜLER'İN
KONUŞMASI

Av. Hasan KILIÇ (Genç Avukatlar Birliği Başkan): Değerli meslektaşlarım; öncelikle hepimizi sevgiyle ve saygıyla selamlıyorum. Aslında bugün konuşma yapmayacaktım, ancak birkaç noktadan dolayı konuşma yapmak istedim. Öncelikli konu Adalet Bakanlığı'nın açıklaması, diğer bir konu arabuluculuk, HMUK tasarıları, ve vakıf üniversitelerine ilişkin. Bu ana başlıklar üzerinden konuşacağım.

Öncelikle şunu belirtmek istiyorum, bugün yapılan toplantı içerisinde şu konuya hiçbir şekilde değinilmedi, Adalet Bakanlığı'nın açıkladığı yargı reformu şeklinde ortaya çıkan tartışmalara hiçbir şekilde değinilmedi, bunu dün ben gazetelerden okumuştum, buradaki tartışmalarda yargı reformu olarak sunulan ana başlıklarda avukata ilişkin hiçbir açıklama yok. Şöyle bir sistemle, şöyle bir gelişmeyle ben sürekli bir şekilde kendimi karşı karşıya hissediyorum, sürekli bir gelişimden bahsedilmekte, uyum yasalarından bahsedilmekte, küreselleşmeden bahsedilmekte, ancak bunların içerisinde sanırım avukat için hiçbir olumlu gelişme yok veya bu, bu şekilde anlatılmakta. Bu uyum yasaları içerisinde avukatlara ilişkin hiçbir gelişme yok mu? Ne yazık ki yok.

Bunları hazırlayanlar da genelde bizim hocalarımız, bizim toplantılarımıza katılan hocalarımız, bu anlamda hocalarımızdan ben ciddi anlamda destek bekliyorum, ancak bunu pek aldığımızı zannetmiyorum. Söz konusu yargı reformuna

HASAN
KILIÇ'IN
KONUŞMASI

ilişkin avukatlarla ilgili tek nokta var, o da hukuk müşavirliği ve hazine avukatlığının geliştirilmesi. Yani o da aleyhimize, tıpkı arabuluculukta, tıpkı HMUK'da, tıpkı diğer konularda olduğu gibi bütün gelişmeler avukatın aleyhine bir şekilde gelişmektedir. Ancak avukatlık mesleğini temsil eden siz değerli baro başkanları, temsilciler bence, benim kendi görüşüm, staj, mesleğe başlangıç çok önemli, ancak o başlangıcın nasıl olacağı bütün bu konulardan geçiyor. Dolayısıyla gelişmeleri takip edip günü gününe buna anında tepki vermesi gerekiyor, burada bulunan değerli baro başkanları ve temsilcilerin bunu yapması gerekiyor, en azından burada bunun konuşulması gerekiyordu.

Hukuk müşavirliği ve hazine avukatlığının gelişmesi ne demek, en azından bunu tartışmamız gerekiyordu, bu nasıl bir laf? Eski veya hâlâ avukatlığı devam eden bir Adalet Bakanının bunu konuşma hakkı var mı veya onların çizgileri belli deme hakkı var mı? Ben şunu öneriyorum, böyle değerli bir toplantıdan sonra, böyle değerli insanların olduğu bir toplantıdan sonra bazı gelişmelerin, bazı açıklamaların, bazı sonuçların çıkması gerekiyor. Onlardan biri de Adalet Bakanının bu tavrına ilişkindir, buradan kesinlikle böyle bir sonuç çıkmalıdır, çünkü buradaki kitle 70 milyonun, sadece avukatların değil, 70 milyonun hakkını savunan, en azından savunması gereken bir kitledir ve Adalet Bakanına ben şunu öneriyorum, bu toplantıyla beraber bir açıklama yapılmalı, basına da dağıtılmalı, tepki ciddi anlamda konulmalı. Barolar Birliği Başkanımızın tepkisini biliyorum, eğer onu işaret ediyorsanız, ancak burada da bu çıkmalı, en azından buradakilerin görüşü söylenmeli, ben kendisinin disipline verilmesi gerektiğini düşünüyorum, eğer avukatlık anlamında hâlâ devam ediyorsa kesinlikle disipline verilmelidir Adalet Bakanı. Bu yönde bir faaliyet yürütülmelidir, bir adım atılmalıdır, bu konuya sadece İzmir Barosu Başkanı ve Güneş bey değindi, o anlamda onlara da teşekkür ediyorum.

Diğer konulara gelince hemen hızlı bir şekilde geçeceğim. Staj: Şu andaki stajın kesinlikle yeterli olmadığını düşünüyorum, amaca hiçbir şekilde hizmet etmemektedir, bunun yeni

baştan düzenlenmesi gerekmektedir. Staj akademisi olsun mu olmasın mı tartışmaları aylar, yıllar sürüyor, staj akademisi mutlaka olmalı, Değerli Yakınoğu Üniversitesi hocamız da burada, diğer üniversitelerden de gerekli destekler alınabilir, staj akademisine mutlaka geçilmelidir. Ancak şu an staj akademisi yok, o zaman ne yapacağız, şu andaki sisteme göre bence stajın sadece avukatlık anlamında değerlendirilmesi gerekiyor. Avukatlık meslek ilke ve kurallarının stajyerlere en başta öğretilmesi gerekiyor, hukuk fakültesinde aldığı eğitimin kısa başlıklarını bu kısa süre içerisinde öğretemeyiz. Balıkesir Barosu Staj Eğitim Merkezi Başkanı'nın tüm söylediklerine katılıyorum. Ayrıca dediği gibi değerli üstadımızın o stajyerler geldiği zaman uyuklamaktalar, dolayısıyla buna da çözüm bulmamız gerekiyor. Sadece meslek ilke ve kurallarına ağırlık verilmelidir, çünkü stajyerlerin çalışma koşulları ve şu anki eğitim koşulları göz önüne alındığında bunun, bir konuya eğilmenin bu staj konusunda bize fayda sağlayacağını düşünüyorum.

En çok sorun yaşadığımız nokta avukatların haklarını bilmemesi, bu bizim bir sorunumuz, avukat hakkını bilmez mi diye beni eleştirebilirsiniz, ancak ben Avukat Hakları Merkezi'nde de görev yapıyorum, aynı zamanda bizim Genç Avukatlar Birliği acil müdahale grubumuz var, bunu da meslektaşlarımızın sorun yaşaması nedeniyle kurduk, ne yazık ki meslektaşlarımız haklarını bilmiyor. Bir dosyayı aldığında dava başka bir avukatça takip ediliyorsa nezaketen o meslektaşını araması gerektiğini dahi bilmiyor. Eğer avukat meslektaşına hacze gidecekse onun baroya bildirileceğini de bilmiyor. Biz bunları bilmiyorsak, yani mesleği doğru anlamda yapamıyorsak diğer konulara daha çok eğilmemiz doğru değildir diye düşünüyorum, kesinlikle bu noktaya eğilmeliyiz, bu noktadan hareket etmeliyiz diye düşünüyorum. Stajla ilgili söyleyeceklerim bu şekildedir.

Hukuk fakültelerini hemen kısaca geçeceğim; ben hukuk fakültelerinin kesinlikle eğitim anlamında 5 veya 6 yıla çıkarılması gerektiğini düşünüyorum. Aynı şekilde stajla bağlantılı olabilir, stajın da uzun sürece yayılması gerektiğini dü-

HASAN
KILIÇ'IN
KONUŞMASI

şünüyorum. Hukuk fakültesinde şöyle bir sorun var, hukuk fakültesinde büyük bir eksiklik, hiçbir şekilde uygulamaya dönük çalışmalar yapılmamaktadır. Ben kendi adıma hoca olmayı çok istiyordum, ancak böyle bir imkâna kavuşamadım, belki ileride olur. Hoca olduğumda ilk yapacağım şey bir filmde tabii bunu izlemiştim, hoca ilk önce demişti ki, birinci sayfayı açın yırtın, ikinci sayfayı yırtın, üçüncüyü yırtın, hepsini yırtın demişti ve öğrencilerde şaşkınlık olmuştu. Tabii ki biz yırtmayacağız bunları, ancak uygulamaya dönük çalışmalar mutlaka ki yapmak gerekiyor, ben bunu bir eksiklik olarak düşünüyorum. Türkiye'de hocaların bunu uygulaması için daha ne beklediklerini de hiçbir şekilde anlayamıyorum, çünkü hukuk fakültesinde uygulamaya dönük yapılacak çalışmalarla beraber derslerin görülmesi halinde ciddi anlamda katkı sağlayacaktır. Biz staj döneminde yaptığımız küçük küçük uygulamalardan sonra bile alınan derslerin kişinin aklında nasıl bir şekle oturduğunu, nasıl bir faydaya dönüştüğünü açık şekilde görmekteyiz. Dolayısıyla bu mutlaka uygulama yönünden üniversitelerde gelişim sağlanmalıdır, bunu da bu şekilde hemen geçiyorum.

Meslek içi eğitim daha önceki konuşmalarda da söyledim, mutlaka zorunlu olmalıdır. Ben bir genç kardeşiniz, meslektaşınız olarak söylüyorum, meslek içi eğitim tüm avukatlara olmalıdır, sadece genç avukatlara değil, tüm avukatlara olmalıdır. Bunun tartışması yoktur, yani orada 16 saat, başka yerde 20 saat, bu kesinlikle olmalıdır, bu çağın da bir gereğidir, hukukçuluğun da bir gereğidir. Değişen süreç, zaman, kanunlar en azından her anlamda tartışılmalıdır, bunu da hemen bu şekilde geçiyorum. Ekonomi üzerine baroların meslektaşlara dönük çalışma yapması gerektiğini düşünüyorum, bu düşünce de daha çok mali müşavirlere olan bir nevi karşıtlığımdan ileri gelmekte. Ciddi anlamda her anlamda mali müşavirlerle mücadele etmekteyiz, ekonomi anlamında ve vergi hukuku anlamında ben siz değerli baro başkanlarının bir an önce adım atmasını istiyorum. Çünkü burada elle sayılır dersler var ve bunları değerli meslektaşlarımız üzerine eğilirse başarıyla yapabileceklerdir ve dolayısıyla mali müşavirlerin

elindeki argümanları da almış olacağız. Onlar şu anda vergi avukatlığının da getirilmesini istiyorlar, mali müşavirler bizim önümüzdeki en büyük engeldir, bunu ben bu işlerin içerisinde belki sizden yaşça çok gerideyim veya kıdem olarak, ancak bu işlerle çok uğraşıyorum, ben onlar karşımda bir engel olarak görüyorum. Bu konuya eğilirseniz sevinirim.

Hukuk müşavirliğini söylemiştik, uluslararası hukuk büroları çok büyük bir tehdittir, buna siz dur diyeceksiniz, benim öyle bir yetkim yok. Yani buna siz değerli baro başkanları ve Barolar Birliği dur diyecek, Barolar Birliği'nin bu konuda çalışmaları olduğunu biliyorum, Sevgili TBB Genel Sekreteri Güneş beyle bu konuda sıklıkla konuşuyoruz diğer konularda olduğu gibi, bu konuya mutlaka eğilinmesi gerekiyor, yoksa aksi takdirde avukatlar meslektaşımızın dediği gibi uluslararası hukuk bürolarına çanta taşıyan veya tercümanlık yapan kişiler haline dönüşecektir.

Zorunlu avukatlık açısından şu eleştiriyi getirmek istiyorum değerli meslektaşlarım; şimdi HMUK'ta zorunlu avukatlık, buna ilişkin bir madde vardı, 50 milyarın üzerindeki konularda, 50 milyarın üzerindeki davalarda avukatın bulunması zorunluluğu getirilecekti. Ancak öğrendiğim kadarıyla bu konuda tasarıda bir olmuş ve bu madde çıkarılmış durumda, bunu da Maliye Bakanlığı, yani yine ekonomiye ilişkin kişiler karşımıza çıkıyor. Maliye Bakanlığı bu konuda bir şey sunmuştu, ancak oradan hemen arabuluculuğa geçmek istiyorum, daha sonra bu konuya tekrar kısaca hemen döneceğim.

Arabuluculuğa şu noktadan gireceğim, arabuluculuktaki konu Hakan hocayla ilgili, Hakan hoca biliyorsunuz aramızdaydı, arabuluculuk yasa tasarısını ve HMUK tasarısının çalışmalarında bulunan hocamız, o komisyonların da başkanı sanırım, en azından arabuluculuk komisyonunun başkanı. Ancak burada hiçbiriniz şunu demedi, Sayın Hocam burada çok güzel konuşuyorsunuz da arabuluculukta niye avukatlar dışlanıyor, niye hukuk dışlanıyor, niye hukukçular dışlanıyor, biz hiçbir şekilde bunu söylemiyoruz. İnsanlara yanlışla-

HASAN
KILIÇ'IN
KONUŞMASI

rını söylemek kötü bir şey değildir, onların bazen iyiliklerine yol açar, bazen doğru noktaya gelmelerine yol açar, ben bunun yanlış olduğunu düşünüyorum. Hocamız burada olsaydı tekrar rica edecektim, bu konuda bizim isteklerimize cevap vermesini istiyoruz, İstanbul Barosu'nda bu konuda çalışmalar yapmıştık. Sayın Berra Besler de vardı. Yönetim kurulu üyelerimiz de vardı. O çalışmadan sonra hocamız basında yer alan röportajında İstanbul Barosu aklını şeriate takmış diyebiliyordu, avukatlar iş kaybetme korkusundan dolayı bu yasaya karşı çıkıyorlar diyebiliyordu. Oysa biz orada çok ciddi anlamda toplumsal anlamda üzerimize aldığımız yükü hocamıza anlatmıştık ve bundan dolayı endişelerimizin ileri geldiğini söylemiştik, ama hocamız da bizimle samimiyetini paylaşmıştı, belki basın mensubunun olayı biraz değiştirmesi olabilir. HMUK'ta da aynı şekilde hocamızdan şunu rica ediyorum, arabuluculukta yaptığı direnişi ne olur avukatların zorunlu avukatlığa geçmesi anlamında o 50 milyarlık sınır bence çok yüksek, o anlamda sağlamlasını istiyorum, bunu göstermesini istiyorum. Çünkü bir hukukçunun avukatlığın yargılama içerisinde mutlaka olması gerektiğini savunması gerekiyor, bu onun için mutlak bir gerekliliktir diye düşünüyorum.

Son konum vakıf üniversiteleri; çünkü konu, çünkü konuşma bana göre çok kötüydü. Oğuzhan kardeşimiz çok güzel bir şekilde her şeyi anlattı, ancak yaptığı konuşma bana göre vakıf üniversitesinde şu an meslektaşımız olan, hepimizin meslektaşı olan kişileri rencide etmiştir. Bir nevi şu kadar puan alındı ve yanımda oturmasına tahammül edemiyorum lafları o kişiler açısından rencide edici anlamda noktalara geldiğini düşünüyorum. Buradaki baro başkanlarının ve hocalarımızın da bu konuya alkış tutmasını ben kabullenemiyorum, çünkü bu ileride daha büyük sorunlara yol açacaktır, bu ayrımlara gidecektir. Eğer sizler, o alkışı tutanlar o 300'lü puanları alanlar çok başarılıysanız endişe etmenize gerek yok, çünkü siz zaten çok başarılısınız, önünüzde hiçbir engel olmayacaktır. Böyle bir ayrıma hiçbir şekilde gidemezsiniz, çünkü siz temsilcisiniz, avukatların temsilcisisiniz, hepsini

kucaklayacaksınız, artı 70 milyonun, sadece vakıf üniversite-
sindeki öğrencinin veya avukatın haklarını ve sorumluluğunu
taşıyorsanız, 70 milyonun sorumluluğunu taşıyorsunuz.
Bu soruna çözüm bulacaksınız, o zaman o hocalarımız o üni-
versitelerde gidip ders vermeyecek, buna tavır koyacak, bu
işe üniversitelerden başlayacak, sınav da gelecekse bugünden
başlamamız gerekiyor. O sınavda başarılı olamayacak arka-
daşların sorunlarını da çözmemiz gerekiyor. Bizim dışımızda
kalanları yok görerek bir noktaya ulaşamayız diye düşünüyö-
rum, hepsi bir bütündür, sonuçta hepsi dönüp dolaşip bize ve
ülkemize, mesleğimize zarar verecektir, olaylar bütün olarak
değerlendirilmelidir diye düşünüyorum.

Başka söyleyeceğim şu anda... Teşekkür ediyorum, saygı-
lar sunuyorum.

Av. Güneş GÜRSELER: Biz de teşekkür ediyoruz. Şim-
di iki konuşmacımız Oğuzhan'a atıf yaptı. Ben Oğuzhan'a iki
dakikayı geçmemek üzere söz hakkı veriyorum, buyurun.

Oğuzhan GÜZEL: Şimdi beni oradaki eleştirim kesinlikle
vakıf üniversiteleri devlet üniversiteleri şeklinde hukukçular
arasında bir ayırım yapmıyorum. Benim burada aslında söyle-
mek istediğim şey gelecek yönünden benim bir endişem var,
ben gelecekte, bunu sadece hukuk fakültesi açısından söyle-
miyorum. Ancak şu an ben hukuk fakültesi öğrencisiysem
hukuk eğitimi açısından değerlendirmem daha mantıklı olur.
Gelecekte bir vakit olacak ve üniversiteye 350'nin üzerinde
puanla alacaklar. Ve bana diyecekler ki senin hukuk eğitimi-
ne girmen için 20.000 YTL, yıllık 12.000 YTL vermen gereke-
cek. Ben bunun önüne geçmek istiyorum, ben üniversitelerin
paralı eğitim kuruluşları haline gelmesini önlemek istiyorum.
Yoksa ben her şeyden önce şunu söylemek istiyorum; bilgiye
ve aklın üstünlüğüne değer veriyorum. Üniversite sınavı eğer
benim genel açıdan bilgimi, Türkçe eğitimimi, matematik eği-
timimi, bu konuda bilgimi ölçüyorsa hepimiz eşit bir şekilde
giriyoruz. Siz de o sıralarda oturarak giriyorsunuz, ben de o
sıralarda oturarak giriyorum, ancak ben o sınavdan 360 üstü

TARTIŞMA

puan alıyorum, 350 üstü puan alıyorum ve parasız bir eğitim hakkı kazanıyorum. Ancak siz gidiyorsunuz 10.000 YTL, 20.000 YTL para veriyor ve aynı hakkı kazanıyorsunuz. Sonuçta ne oluyor? Annesinin, babasının durumu iyi olanlar bir eğitimden geçebiliyor. Diğerlerine ne oluyor? Belki babası işçi olan kişi de hukuk eğitimi almak isteyecek. Bunun önüne nasıl geçeceksiniz? Şunu söyleyeyim, şu noktada ben devlet üniversitesinden mezunum, siz Kıbrıs'tan mezunsunuzdur, akıl ve bilim yönünden, hukuk yönünden benden üstünsünüzdür, bükemediğim eli öperim. Gerçekten söylüyorum, yoksa o şekilde bir ayırım kesinlikle söz konusu değil, kimse rencide olmasın, benim amacım sadece Türkiye'de yükseköğretimde yeri gelecek, 10, 15 sene sonra paralı eğitim haline gelmesini önlemek istiyorum. Bu konuşmayı yapmamın sebebi sadece budur, teşekkür ediyorum.

Av. Sani YILDIRIM: Sağ ol Oğuzhan, teşekkür ederiz. Değerli katılımcılar; tabii Oğuzhan beyin belki kastını aşan anlam kazandı söyledikleri, o kadar eşitsizliğin yan yana olmasından üzüldüğünü belirtti.

Av. Güneş GÜRSELER: Şimdi değerli katılımcılar, öncelikle iki gündür yorulan tercüman arkadaşlarımıza ben teşekkür ederek sözlerime başlamak istiyorum. Çok sağ olun, çok teknik bir konuda çok yoruldunuz. Değerli konuklarımıza da, Yunanistan'dan, İngiltere'den, İspanya'dan, Makedonya'dan, Bulgaristan'dan gelen konuklarımıza da teşekkür ediyorum, böyle tercüme altında iki gün dinlemek ve böyle heyecanlı bir avukat grubu içinde olmak kolay iş değil. Sizlere de katkılarınız için çok teşekkür ediyorum ve sizlerin söyledikleri bizim için çok ufuk açıcı oldu, toplantı bu yönüyle amacına ulaştı diye düşünüyorum.

Ben hukuk eğitimi konusunda, tabii insanın kendinden örnek vermesi uygun değil belki, ama izninizle bunu yapacağım. *Yeni Ortam Gazetesi*'ni hatırlayanlar vardır herhalde, ben Şubat 1973'te fakülteyi bitirdim ve Tekirdağ Barosu'nda staja başladım. Benim ilk yayınlanan yazım 19 Nisan 1973, 20 Nisan 1973, 21 Nisan 1973, 22 Nisan 1973'te *Yeni Ortam*

*Gazetesi'nde*ydi, başlığı da “*Türkiye’de hukuk eğitimi ve sorunları*”. Rahmetli oldu, Sami Okay hocamız vardı, Deniz Ticareti hocası, onun *Hukuk Fakültesi Dergisi’nin* 1961 yılı sayısında bir makalesi vardı Amerika’daki hukuk eğitimini anlatan, bu makalede yazılanlar beni heyecanlandırmış, fakülteyi bitirdikten sonra böyle bir yazı yazmıştım. Şimdi bu yazıyı okusak aynı durumda olduğumuz ortaya çıkıyor. Şimdi anlaşıldı ki barolar ve Barolar Birliği olarak daha çok inisiyatif almak durumundayız. Yasa değişikliklerini beklemeden elimizdeki yetkileri sonuna kadar kullanmalıyız.

Biz Barolar Birliği olarak 25 Aralık 2006’da barolarımıza bir öneri taslağı göndermiştik. Mesleki sorumluluk sigortasından başlayarak meslek içi eğitimin zorunlu hale getirilmesine kadar orada üzerinde çalışmamız gereken bir dizi öneriler vardı. Bu 2006 sonundan bu yana geçerli ve üstünde tartıştığımız, tartışmamız gereken hususlardır. Biraz önce de söyledim, sınavın kaldırılmasından sonra 2007 Şubat ayında Kızılcahamam’da yaptığımız baro başkanları toplantısında sınavın yerine neler yapılabileceğini içeren bir politika önerileri demeti hazırladık ve başta Sayın Berra Besler olmak üzere barolarımızın değerli temsilcileriyle Barolar Birliği bünyesinde komisyonun çalışmaları devam ediyor. Bu toplantıda ortaya çıkan değerlendirmelerle o komisyon çalışmalarının bu yıl içinde sonuçlandırılması gerektiği görüşümüzü, isteğimizi bir kez daha tekrarlıyoruz.

Mesleğimizin içinde bulunduğu sorunların çözümünün bizde olduğunu bir kez daha hatırlatıyorum, burada ne kadar tartışsak o kadar yararlı, belki de bu tartışmaları ne kadar sert yapsak o kadar da yararlı, birbirimizi uyarmak, birbirimizi doğruyu yapmaya yöneltmeye, çözümü sağlayacak noktaya götürmeye mecburuz. Çünkü anlaşılıyor ki bize bizden başka yardım edecek kimse yok, bu toplantı bölümüyle ilgili olarak bunları söylemek istiyorum.

Sözlerimi bitirirken en büyük teşekkürü tabii Edirne Barosu Başkanı’na yapmak istiyorum, çok sağ olsun, büyük bir işbirliğiyle bizi misafir etti. Tekirdağ Barosu Başkanı’na, Ça-

TARTIŞMA

nakkale Barosu Başkanı'na, Kırklareli Barosu Başkanı'na en içten teşekkürlerimizi sunuyorum. Sizlere bu dikkatiniz, bu ilginiz için ayrı ayrı teşekkürlerimi sunuyorum ve Edirne Barosu Başkanımızın bir kapanış yapmasını rica ediyorum.

Av. Coşkun MOLLA: Ben hepinize katıldığınız için çok çok teşekkür ediyorum. Toplantıdan izlenimlerim de çok olumlu, ben zaten öyle bir şey olacağını düşünmüştüm. Gerçekten yapılan bütün konuşmalarda aslında bir fikir birliğine varıldığını da görüyorum. Yabancı ülke barolarının katılmasıyla, ilim adamlarının da katılmasıyla önümüzü açacak birtakım yeni bilgiler de edindik. Bu toplantı ben inanıyorum ki bundan sonra Barolar Birliği ve barolar kendilerine verilecek olan mücadelede bir yol haritası teşkil edecektir ve bu toplantılarda bütün konularda bizim uzlaştığımızı görüyorum. Umarım bu mücadelemizde, ileriki mücadelemizde de Barolar Birliği ve barolarımız başarılı olurlar. Bu da bizim toplantının başarılı olduğunu gösterecektir, ileriki dönemlerde. Hepinize tekrar teşekkür ediyorum, bir kusurumuz olduysa affola.

Türkiye Barolar Birliği
ULUSLARARASI BOYUTUYLA
HUKUK EğİTİMİ
VE AVUKATLIK MESLEğİNE GİRİŞ
SEMPOZYUMU

*Law Education and Entrance to the
Legal Profession in Eastern and South-Eastern
Europe Symposium*

EKLER
ANNEXES

TEBLİğLER
PRESENTATIONS

TÜRKİYE'DE HUKUK EĞİTİMİ VE SORUNLARI

GÜNEŞ
GÜRSELER'İN
TEBLİĞİ

Stajyer Avukat İ. Güneş GÜRSELER*

GİRİŞ

Yüksek öğretim kuruluşlarımızın, ne denli güç koşullar altında çalıştığı bir gerçek. İncelememizde, bu gerçeğin hukuk fakülteleri ile ilgili bir kesitini ortaya koymaya çalıştık. İstanbul Hukuk Fakültesinin çok yeni bir mezunu olarak, dört yıllık öğrenciliğimiz süresince karşılaştığımız güçlükler bizi bu yola itti.

Ankara Hukuk Fakültesi hakkında yeterli ve doyurucu bilgiye sahip olmadığımız için, İstanbul Hukuk Fakültesini konu edindik. Ancak çok ufak bazı değişikliklerle, söylenenlerin Ankara Hukuk Fakültesi için de geçerli olacağı kanısındayız.

İki bölümden oluşan incelememizin ilk bölümünde, "Hukuk Öğrenimi" başlığı altında öğrenimle ve öğrencilerle ilgili sorunları ortaya koymaya çalıştık. İkinci bölümde ise öğretim şekli ve sorunları üzerinde durduk.

Sorunların doğurduğu sıkıntıları yaşamış genç bir hukukçu olarak, dileklerimizin iyi niyetle karşılanacağına inanıyoruz.

*TBB Genel Sekreteri Güneş Gürseler'in 1974 yılında *Yeni Ortam Gazetesi*'nde yayımlanan makalesi.

I. HUKUK ÖĞRENİMİ

1. Fakülteye Giriş

Liseyi bitiren öğrencilerin istedikleri fakülteye girebilmeleri, yeteneklerine ve arzularına göre bir seçim yapmaları bugün için olanaksızdır. Bütün fakülteleri kapsayan bir giriş sınavı yapılmakta, öğrencinin bu sınavda alacağı puana göre girebileceği fakülte belirlenmektedir. Bütün bunlar öğrenciyi ilgilendirmeyen sorunlar olarak kabul edilmekte ve her şey öğrencinin dışında olup bitmektedir.

Bu durum bütün fakülteler açısından sakıncalı sonuçlar doğuran, hatalı bir sistemdir. Öğrencinin kişisel yetenekleri ve ne tür bir lise eğitimi gördüğü dikkate alınmaksızın, gelişmiş güzel bir fakülteye sokulması, hem öğrenci açısından hem de ulusal çıkarlar açısından yerinde bir tutum değildir.

Hukuk fakültelerine kayıt için de aynı şeyler söz konusudur. Öğrencinin hukuk alanında başarılı olup olamayacağına, hukuk öğrenmesini kolaylaştıracak sosyal bilgilere sahip olup olmadığına bakılmadan yeterli puanı tutturan öğrenci fakülteye kabul edilmektedir. Açıkta kalma kaygısıyla, istemediği halde fakülteye giren öğrenci başarılı olamamakta, tekrar sınava girerek başka fakültelere geçme olanağını aramaktadır.

Bu nedenle, üniversitelere giriş sistemi bir bütün olarak yeniden düzenlenmelidir. Her fakülte kendi giriş sınavını yapmalı, böylelikle o dalda başarılı olabilecek öğrenciler seçilirken, öğrenciye de hiç olmazsa sınava girmede bir seçim hakkı tanınmalıdır. Ayrıca her fakülte kendi sınavını yaparken, sınava katılmada bazı sınırlamalar getirmelidir. Örneğin, hukuk fakültesi sınavına girmek isteyen lise fen kolunu bitirmiş öğrencinin sosyal derslerden aldığı not en az yedi olmalıdır.

2. Öğrenci Sayısı

Lise mezunlarının gittikçe çoğalması, üniversitelerimizin azlığı ve üniversite açmayı bina yapma olarak görme alışkan-

lığından kurtulamayıp, diğerleri gibi hukuk fakültelerini de "genç insan depoları" haline getirmiştir. Bugün yalnız İstanbul Hukuk Fakültesinde öğrenci sayısı dokuz bine yaklaşmaktadır. Giriş sınavında belirli bir puanı tutturmadan başka belirlenmiş hiçbir özelliği olmayan bu kalabalık, İstanbul Hukuk Fakültesinde beş anfiye tıkıştırılmaktadır. Çift öğretim yapıldığı halde bir sınıfta öğrenci sayısı daima beş yüz dolayındadır. Bu kalabalık karşısında ders vermek zorunda kalan öğretim üyesini bir çok güçlükler beklemektir, öğrencinin ilgisini sürekli kendinde toplayabilmek, onlarla yeterli diyalogu kurabilmek kolay bir iş değildir. Bırakınız hukuk ilmini, öğrencilere bir hukukçuda bulunması gereken inceleme, tartışma ve yargılama yeteneği dahi kazandırılmaz bu kalabalıkta.

Batıda, bir sınıfta bizdekinin beşte birinden az öğrenci bulunmaktadır. Örneğin, Michigan Hukuk Fakültesi'nde bir sınıfta öğrenci sayısı en çok yüz olarak belirlenmiştir. Aslında öğrenci miktarı hiçbir zaman bu sayıyı bulmamakta elli ile altmış arasında değişmektedir.¹

Fakültelerimizde öğrenci sayısının bu aşırı şişkinliği karşısında, öğretim üyesi sayısı öğrenci sayısı ile oranlanamayacak derecede azdır. İstanbul Hukuk Fakültesinde altmış yedi profesör ve doçent, kırk beş asistan vardır.² Bu sayılar, fakültelerimizden, hiç değilse İstanbul Hukuk Fakültesi'nden fazla şeyler beklemememizi gerektirir.

Öğrenci sayısının aşırı fazlalığı ve öğretici sayısının azlığı çözümü gerekli, acil bir sorun halini almıştır. Çünkü öğrenci fazlalığı fakülte içi diğer bütün sorunların kaynağını teşkil etmektedir. Ayrıca bu sorun, yurdun ihtiyacı olan hukukçu sayısı açısından da önem taşır. Öğrenci sayısının fazlalığı çift öğretim sonucunu doğurmuştur ki dünyanın hiçbir yerinde dört saatlik hukuk öğretimi yeterli görülmez.

¹ Prof. Sami Okay, "Michigan Hukuk Fakültesinde Hukuk Tahsili ve Öğretim Tekniği", *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt XXVII, Sayı 1-4 Yıl 1961, s. 362.

² İstanbul Hukuk Fakültesi Genel Sekreterliği'nden alınan bilgi.

3. Öğrencileri Teşvik

Hukuk fakültelerinde, özellikle İstanbul Hukuk Fakültesi'nde öğrencileri teşvik konusunda herhangi bir çaba söz konusu değildir. Öğrenci pasif bir alıcı durumundadır, onun görevi sadece anlatılanları dinlemek ve ezberlemektir. Öğrencilerin araştırmalar yapmasını, bazı bilimsel girişimlerde bulunmasını teşvik edecek, hiçbir olanak yaratılmamıştır, düşünülmemiştir.

İstanbul Hukuk Fakültesi'nde, Kredi ve Yurtlar Kurumu'nun verdiği burslar dışında bir vakıf tarafından da burs verilmektedir. Fakat bu bursun bilimsel araştırma konusunda öğrenciyi teşvik gibi herhangi bir gayesi yoktur. Maddi olanakları sınırlı öğrencilerin pasif alıcı görevlerini yapmaları kolaylaştırılmakta, başka bir gaye güdülmemektedir.

Teşvik konusunda her şeyi fakülteden ve devletten beklemek hatalıdır. Özel kuruluşların ve diğer hukuk kuruluşlarının kendilerine düşeni yapmaları gerekir. Koyacakları ödül ve burslarla, hem öğrencileri çalışmaya teşvik etmiş olurlar, hem de kendileri için gerekli, bilgili ve yetenekli elemanları daha fakülte sıralarında ortaya çıkarırlar.

Bizce bu konuda fakültelerin yapacağı, fakülte dergilerini yeniden düzenlemektir. İstanbul Hukuk Fakültesi, "İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası" adı altında bilimsel bir dergi çıkarmaktadır. Bu Derginin yazı kadrosunu öğretim üyeleri oluşturur, öğrencilerin bu dergide bilimsel çalışmalarını yayınlamaları düşünülmemiştir. Halbuki diğer ülkelerde bu tip dergiler son sınıf öğrencilerinden oluşan bir kurul tarafından çıkarılmakta ve bu dergide öğrencilerin bilimsel çalışmaları yayınlanmaktadır.

4. Dinlenme ve Eğlence

Dinlenme ve eğlence hemen hemen tüm üniversitelerimizde önem verilmeyen konudur. Öğrencilerin boş vakitlerinde oturup konuşabilecekleri, dinlenebilecekleri, spor yapabilecekleri özel yerler genellikle yoktur.

İstanbul Hukuk Fakültesi için de aynı şeyler söz konusudur. Değil spor yapılacak bir alan, oturup konuşulacak bir kantin dahi yoktur. Birkaç yıl önce konulan ping-pong masaları ve soğuk şeyler satan büfe dekanlıkça "görülen lüzum üzerine" ansızın kaldırılmıştır.

Dinlenme ve eğlence konusunda üniversitelerimiz her geçen gün biraz daha ilgisiz davranmaktadır. Önceki yıllarda konuya daha fazla önem verildiğini, bu konuda bazı faaliyetlerde bulunulduğunu düzenlenen yurt dışı gezilerinden öğreniyoruz.³

Dinlenme ve eğlencenin, maddi ve manevi birçok sorunu olan öğrenciler üzerindeki moral etkisini unutmamak gerekir. Ayrıca sorunsuz öğrencilerin daha başarılı olduğu bir gerçektir. Bu nedenle dinlenme ve eğlenceye yeterli önemin verilmesi gerekir. Ancak burada bile karşımıza ana sorun olan öğrenci sayısının fazlalığı çıkmakta ve bütün öğrencilerin bu imkanlardan nasıl yararlandırılacağı çözümü güç bir problem halini almaktadır. Fakat buna rağmen bazı tedbirler alınmalı, dinlendirici ve eğlendirici olanaklar yaratılarak öğrencilere sunulmalıdır. Fakat asıl çözüm öğrenci sayısının azaltılması ile gerçekleştirilebilir.

Dinlenme ve eğlenceyi, giderek boş zamanları değerlendirmeyi sadece öğrenciler üzerindeki moral etkisi açısından düşünmek hatalıdır. Boş zamanlar değerlendirilirken, öğrencilerin yurt kalkınmasına katılmaları sağlanmalıdır. Gençin boş zamanlarını aktif olarak değerlendirmek yurt kalkınmasına katkısını ve ülkenin gerçekleri ile yakın ilişkisini sağlamak için, ilgili olduğu konuda yaz çalışmaları ve stajlar düşünülebilir. Birçok üniversitelerde bulunan, yönetmeliklerde geniş sosyal çalışmaya yer verilmesine rağmen, imkansızlık yüzünden bunu yeteri kadar yapamayan mediko-sosyal merkezleri boş zamanları değerlendirme konusuna eğilmelidirler.

³ Ord. Prof. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, *Türkiye'de Üç Devir, İzlenimler-Anılar*, 2. Cilt s. 86, İstanbul 1973.

B. ÖĞRETİM SİSTEMİ

İstanbul Hukuk Fakültesi'nde öğretim, diğerlerinde olduğu gibi, dersler, seminerler ve pratik çalışmalardan oluşmaktadır.

1. Dersler

Derslerin en büyük özelliği "*takrir sistemi*" denilen bir düzenle verilmesidir. Bu sistem, bir yerde sınıfların kalabalığının doğurduğu bir sistemdir. Hoca, altı yüz kişilik sınıfta kitabını okumakta ya da anlatmakta, bazı yerlerde kitaptan ayrılarak dersi çekici kılmaya çalışmaktadır. Piyasada kitabı bulunan hocanın dersleri genellikle تنها olur. Öğrenci, hocanın derste kitabını izlediğini ve sınav sorumluluğunun da o kitapla sınırlı olduğunu bilir, derse gelmeye gerek duymaz. Ayrıca devam zorunluluğu yoktur. Bunu gören ve derslerine devamı arzulayan hocalar not tutturma yolunu seçerler.

Takrir sisteminde, ister istemez, hukuk biraz daha dogmatik bir özellik kazanmaktadır. Bu sistemde, mahkeme kararları ve uygulamanın birçok pratik sorunları ihmal edilmekte, buna karşılık birçok teorik ve çoğunluğu gereksiz bilgiler verilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca öğrenci bu sistemde, hukuku sadece hocanın kitaplarından ibaret sayma gibi sakıncalı bir fikre kapılmaktadır. Bunun neticesinde, hocanın kitabında yazılanları doğruluğu üzerinde hiç düşünmeden kanun maddesi gibi ezberlemeye çalışmakta ve kanun maddelerine bakmaya dahi gerek duymamaktadır. Böyle olunca uygulamada büyük güçlüklerle karşılaşmakta ve öğretimi ile uygulama arasında büyük farklar olduğu sonucuna varılmaktadır.

Hukuk öğretiminin başta gelen gayesi, öğrenciye, hukukçuda bulunması gereken araştırma ve tartışma yeteneğini kazandırmaktır. Takrir sistemi ise buna olanak vermemektedir. Bu sistemde öğrencinin üzerinde hiçbir yük yoktur. O, konferans dinlemeye gelen, konudan habersiz dinleyici durumundadır. Öğrenci sınavlar yaklaşıncaya kadar kitap dahi açmamakta, son bir iki ay içinde hukuki bilgileri kafasına doldurup sı-

nıf geçmeye çalışmaktadır. Bunun sonucunda, hukuku kavramış, benimsemiş ve yargılama yeteneği gelişmiş hukukçular yerine, hukuku ezberlemiş insanlar yetişmektedir.

Takrir sistemi, bizim şartlarımızın doğurduğu bir sistemdir. Bunu unutmamak gerekir. Ayrıca bazı yararları da vardır. Bu sistemin başta gelen faydası, öğretim üyesine önem verdiği konular üzerinde istediği kadar durma, onları yeterince basite indirme ve gerekli örnekleri verme olanağını tanımasıdır. Ayrıca bu sistemin zorunlu sonucu olarak ders kitapları çoğalmakta, bilimsel değeri yüksek eserler kazanılmaktadır.

Bu sistemin sakıncalarını göz önünde tutanlar, "Casa method" denen ve yabancı ülkelerde uygulanan karar metodunu önermektedirler.

Karar metodunda, hukuk öğretimi belli başlı ve önemli mahkeme kararlarının incelenmesi ve tartışılması yoluyla yapılır. Bu amaçla, "Karar Kitabı" denilen ve her dersle ilgili önemli mahkeme kararlarını çeşitli bölüm başlıkları altında toplayan kitaplar düzenlenmiştir. Bu kitaplarda hiçbir nazari bilgi bulunmaz, hoca derslerde mümkün olduğu kadar nazari bilgi vermekten kaçınır. Bütün gaye, öğrencinin derse gelmeden incelenecek karar üzerinde çalışması, o kararda söz konusu olan hukuki sorunu araştırması, böylelikle de nazari bilgiyi öğrenmesidir.⁴

Bu metodun en başta gelen faydası, öğrenciyi araştırmaya yöneltmesidir. Öğrenci karar üzerinde ancak araştırarak çalışacaktır, böylelikle araştırma ve tartışma yeteneğini geliştirecektir. Ayrıca öğrenci derse hazırlanıp gelmek ve sınıftaki tartışmalara katılmak zorunda olduğu için konu derste öğrenilmektedir.

Öğrenci daha fakülte sıralarında hayatın canlı ve pratik sorunlarıyla karşılaşmakta, hukuku canlı ve pratik hak ve adalet kaideleri olarak görmeye alışmaktadır. Bunun sonucu,

⁴ Prof. Sami Okay, a. g. e.

hayatın sorunlarını bilerek yetişen öğrenci uygulamada bocalamamaktadır.

Bu metot, dersleri çekici hale getirmiştir. Derste kuru kuruya kitabın okunması ya da anlatılması yerine, öğrencinin uygulamanın sorunları ile doğrudan doğruya ilişki kurması sağlanmaktadır.

Yararlarını sıraladığımız karar metodu incelenirken bir noktayı dikkate almak gerekir; bu metot kendinden istenenleri ancak تنها sınıflarda verebilir, altı yüz kişilik bir sınıfta karar tartışmanın ve bu tartışmaya tüm öğrencilerin katılmasının imkansızlığı açıktır.

Ayrıca bu metodun; hukuki sorunları yeterli genişlikte inceleyememesi, bütün yükü öğrencilere bırakması, bilimsel nitelikte ders kitaplarının ihmali gibi sakıncaları vardır.

Bu nedenle çok kalabalık sınıflarda yapılan öğretimde takrir metodunun uygulanması daha yerindedir. Ancak yukarıda belirttiğimiz gibi tek başına takrir metodunun da bazı sakıncaları vardır. Bunun için iki metodu bünyemize uygun bir şekilde birleştirerek, sorunlarımızı çözecek yeni bir eğitim sistemi yaratmamız gerekir.

Bu yeni sistem, öğrencileri araştırmaya zorlayacak, onların dersle ilgilenmelerini sağlayacak bir sistem olmalıdır. Karar incelemelerine, tartışmalarına yer verilmek suretiyle öğrencilere uygulamanın sorunları öğretilirken, inceleme ve tartışma yeteneği de kazandırılmalıdır.

2. Seminerler

Öğrencilerin ilgisini çekmeyen konuların başında seminerler gelmektedir. Dokuz bin öğrencisi bulunan bir fakülte de seminer yapmak için başvuran öğrenci sayısı yüzü bulmakta, bazen bir öğrenci ile seminer yapıldığı olmaktadır.

Bu durumun en başta gelen nedeni, öğrencilere derslerde bilimsel araştırma zevk ve arzusunun kazandırılmayıştır. Öğrenci, hukuk öğrenimini, sınav yaklaşınca ders kitabını ez-

berlemek olarak gördüğü ya da buna zorlandığı için başka bir konuda araştırma yapmak gereğini duymamaktadır. Hal böyle olunca, seminerlere akademik kariyer yapmak isteyenler (asistan olabilmek için üç seminer yapmak gerekir) ve birkaç istekli öğrenci katılmaktadır.

Seminer çalışmaları, öğrencilerin verilen konular üzerinde araştırmalar yaparak hazırlanmaları ve hazırlanan tezin diğer öğrencilerle tartışılması şeklinde olmaktadır. Her öğrenciye ayrı bir konu verildiği için diğer konulara yabancı kalınmakta ve tartışmalar kısır olmaktadır. Bu nedenle, konular genelleştirilmeli, öğrencilerin diğer konuları incelemeleri kolaylaştırılmalı ve tartışmalara o konuda uzmanlaşmış (yargıç, savcı gibi) kişiler çağırılmalıdır.

3. Pratik Çalışmalar

İstanbul Hukuk Fakültesi'nde, her ders için haftada bir pratik çalışma yapılmaktadır. Bu pratik çalışmalarda, o hafta derste işlenen konuyu kapsayan bir mesele düzenlenmekte, birkaç gün önceden meseleyi öğrencilere dağıtmaya gayret ederek öğrencilerden konu üzerinde hazırlanmaları istenmektedir. Hazırlanmış olarak pratik çalışmaya gelen öğrencilerle mesele tartışılmakta, sonunda tartışmayı yöneten öğretim üyesi doğru cevabı özetlemektedir.

Yararlı bir pratik çalışmanın, tartışmaya mümkün olduğu kadar fazla öğrencinin katılımıyla gerçekleşeceği açıktır. Fakat altı yüz kişilik bir sınıfta tüm öğrencilerin tartışmaya katılmaları olanaksızdır. Bu durumu bilen öğrencilerin büyük çoğunluğu pratik çalışmaya hazırlanmadan, sadece not tutmak gayesiyle gelmekte ve bunun sonucunda da pratik çalışmalarda tartışmalara katılanlar daima belirli birkaç kişi olmaktadır.

Pratik çalışma konusunda da sorun, dönüp dolaşıp öğrenci kalabalığına dayanmaktadır. Diğer konularda olduğu gibi burada da, öğrenci sayısında yeterli bir düzenlemeye gidilmedikçe gerçek çözüm sağlanamayacaktır.

SONUÇ

Görülmektedir ki hukuk eğitimi gereken ilgiden yoksundur. En güç koşullar altında, en iyisi yapılmaya çalışılmaktadır. Bu ilgisizlik içinde eksik de olsa, yetersizde olsa bir şeyler yapılabiliyorsa, hiç şüphesiz tarafların iyi niyeti ile yapılabilenmektedir.

Ancak, unutulmamalıdır ki işin, rastlantıya ve iyi niyete bırakılacak tarafı kalmamıştır. Hukuk eğitimini içinde bulunduğu çıkmazdan kurtarmak, hukukçuların, devlet hayatındaki rolü düşünülünce daha da önem kazanmaktadır. Ayrıca, sayıları her gün biraz daha artan hukuk fakültesi mezunlarının toplumda doğurduğu huzursuzluğu da göz önüne almak gerekir. Üniversitelerimizin içinde bulunduğu buhranın başta gelen sebeplerinden biri de budur. Gelecekte bir şey bekleyememek, iyi yetişemediğini düşünmek gençleri üzmektedir. *"Geleceğe güvensizlik ise, hele hayatında bir misyonu olacağına inanan, gelecekte bir şeyler beklemek için kendinde hak gören genç insan için, en ıstıraplı ruh halidir."*⁵

Çağımız verilerinin ışıklandırdığı, ülke gerçeklerine uygun yeni bir eğitim sistemiyle hukuk eğitimini, giderek tüm üniversitelerimizi yeniden düzenlememiz gerekmektedir.

⁵ Şevket Süreyya Aydemir, "Üniversite, Çağdaş Kanunlara Baş Eğer" 11.01.1971 tarihli *Cumhuriyet Gazetesi*.

Prof. Luis I. GORDILLO-PEREZ (University of Deusto, Bilbao, Spain):

LUIS I.
GORDILLO
PEREZ'IN
TEBLIĞI

**The International Aspect Law Education
and Entrance to the Legal Profession:
The Spanish Case in the European Context¹**

Introduction

The creation of the European single market and the globalization has led to the need for lawyers (attorneys) who are able to provide legal services beyond national boundaries.

The liberalization of legal practice in the EU has experienced (and still does) difficulties, nonetheless, it is becoming a reality thanks to the convergence of several actors (Bar associations, European Institutions and even Universities) combined with the single market needs in the global context².

European Lawyers in the Global Context

Legal practitioners have been subjected to the effects of the globalisation. Specifically, it has affected the structure and

¹ Draft paper, please do not quote.

² For an excellent comparative study on cross border legal practice within the EU, see GROMEK-BROC, Katarzyna, «The Legal Profession in the european Union - a Comparative Analysis of Four Member States», *Liverpool Law Review*, Volume 24, Numbers 1-2, 2002, 109-130.

LUIS F.
GORDILLO
PEREZ'İN
TEBLİĞİ

size of the legal practice, as well as its organization and specialization. The logical consequence has been the proliferation of transnational (cross border) legal practice, by means of global (and huge) law firms (or "law corporations").

There is still no comprehensive legal framework for cross-border legal activities at a global level. However, this kind of services is in certain countries based on deep customary rules. Despite there exist some international instruments aiming to harmonize the area (General Agreement on Trade Services, 1994 or the Marrakech agreement), outside the explicit bilateral agreements, the conditions of access to the Bar at international level are defined on the basis of the principle of reciprocity. Customarily, countries having a long established relationship (France or UK with their former Colonies) may have agreements to facilitate mutual access to the Bar. In addition, global European cities (London, Paris, Milan) have signed inter-Bar agreements with the American Bar Association, the aim of which is to facilitate exchanges.

Cross Border Law Practice and EU Law

The liberalisation of the European Bar has been mainly based on three pieces of legislation (which has been built upon by judgments of the ECJ).

a) Council Directive 77/249/EEC of 22 March 1977 to facilitate the effective exercise by lawyers of freedom to provide services³.

b) Council Directive 89/48/EEC of 21 December 1988 on a general system for the recognition of higher-education diplomas awarded on completion of professional education and training of at least three years' duration (end of validity: 19/10/2007). It failed to satisfy lawyer's expectations, which

³ Last time modified by Council Directive 2006/100/EC of 20 November 2006 adapting certain Directives in the field of freedom of movement of persons, by reason of the accession of Bulgaria and Romania, OJ L 363, 20.12.2006, p. 141-237.

were to facilitate cross-border legal practice in Europe. But the mutual recognition directive did not appear to be efficient and did not promote cross border legal practice, mainly because the automatic recognition of qualifications was (and remains) very rare. The directive did not provide itself any mechanism for recognizing professional experience. Its implementation demonstrated, in fact, the protectionist policies of the Member States. In fact, the directive was used rather as a tool to stop an influx of foreign lawyers instead of facilitating it. It applied only to those who wanted to establish themselves permanently in the host Member State. This Directive was repealed by Directive 2005/36/EC of the European Parliament and of the Council of 7 September 2005 on the recognition of professional qualifications⁴.

c) Directive 98/5/EC of the European Parliament and of the Council of 16 February 1998 to facilitate practice of the profession of lawyer on a permanent basis in a Member State other than that in which the qualification was obtained⁵. Its crucial achievement is the provision of a right of establishment of EU lawyers in another Member State under their title of origin, without any examination or control of their qualifications. They have to accomplish the duties and obligation that its home Bar demands them. Although it is still an option, European lawyers are no longer obliged to pass an aptitude test or to undergo an adaptation period, as provided for in Directive 89/48 on the recognition of higher-education diplomas. Directive 2005/36 on the recognition of professional qualifications, which repeals Directive 89/48, retains however this option: The host Member State can therefore make recognition of qualifications subject to the applicant's completing a "compensation measure", i.e. aptitude test or adaptation period. This possibility may apply if there are substantial differences between the training acquired by the migrant and the training required in the host Member State. The compensa-

⁴ OJ L 255, 30.9.2005, p. 22-142.

⁵ OJ L 77, 14.3.1998, p. 36-43

LUIS I.
GORDILLO
PEREZ'İN
TEBLİĞİ

tory measure may take the form of an adaptation period or an aptitude test. It is important to note that the specific Directives on the provision of services (Directive 77/249) and establishment of lawyers (Directive 98/5) are not covered by Directive 2005/36 since they concern the recognition of the authorisation to practice and not the recognition of professional qualifications. The advantage of the mutual recognition route is that, on fulfilment of the adaptation mechanism, a lawyer may immediately practise under the professional title of the host Member State without being subject to the exclusion of areas of practice under Directive 98/5⁶.

Directive 98/5/EC is silent on the situation of EU nationals who obtained qualifications in a third country. There is no limit on practising under the title of origin. The migrant lawyer has the choice of either practising in another Member State under the home country title for an unlimited time, or to become integrated into the host country Bar without any examinations of control of competencies (in principle). The directive leaves open the possibility of multidisciplinary partnerships (MDPs), mainly lawyers with accountants⁷.

ECJ Decisions on the issue

There are three main decisions dealing with cross border legal practice within the EU:

⁶ See article 5 of the aforementioned Directive. For a deep study, see PECH, Laurent & HINDS, Anna-Louise, «When the Public Interest Masks Lawyers' Interests: Luxembourg's Failure to Adhere to Directive 98/5», *Irish Journal of European Law*, Vol. 14, No. 1/2, 2007, 161-186.

⁷ On 19 February 2002, the ECJ delivered a judgment in the case *Wouters/NOVA* concerning the multidisciplinary practice of lawyers with accountants. The ECJ held that the Dutch Bar's ban on MPDs between members of the Bar and accountants was not incompatible with the EC Treaty. Those Member States (as well as certain continental Bars) which were firmly against MPDs welcomed this decision as having saved and preserved the core values inherent in the legal profession. In Germany MPDs are fully legal. In Spain they are also permitted, unless the last legislation has empowered the Government to regulate possible incompatibilities within MPDs. We must attend still to see what that will mean.

a) Case C-313/01, *Christine Morgenbesser v Consiglio dell'Ordine degli avvocati di Genova*, 5th Chamber (13 November 2003)⁸.

1. Essential Facts

Christine Morgenbesser, a French national, with a French *Maitrise en droit* (1996) joined an Italian firm of *avvocati* in Genoa in April 1998 after undertaking eight months legal work in Paris. In October 1999 she applied to the Genoa Bar for admission as a *praticanti* (trainee lawyer) and was rejected on the grounds that she did not have the necessary qualifications for admission to the roll of *praticanti*, namely she lacked the *laurea in giurisprudenza* or other diploma confirmed as equivalent to the Italian law degree. An appeal to the *Consiglio Nazionale Forense* (National Bar Council) was dismissed and the *Corte suprema di cassazione* asked the European Court of Justice whether the French diploma could be relied on in Italy.

2. The notion of "regulated profession" does not include a traineeship

The European Court of Justice dismissed the notion that the "traineeship" itself could be "a regulated profession". Thus Directive 89/48/EEC¹ did not apply in this case nor did Directive 98/5/EC² apply as Ms Morgenbesser was not a fully qualified professional in her home State (at §§52-55 of the judgment).

3. Either Article 39EC or 43EC could provide a legal basis for a migrant professional's right to have his or her professional qualifications taken into account (at §§60-61).

⁸ Annotation of Case C-313/01, CCBE, January 2004.

LUIS I.
GOROILLO
PEREZ'İN
TEBLİĞİ

4. A holistic approach: All the competences of the applicant have to be taken into account wherever acquired

In *Morgenbesser* the Court of Justice ruled that national "authorities" must taken into consideration "the professional qualification" of an applicant including diplomas, certificates or other formal qualifications and any professional experience **wherever** acquired (at §§57 and 58). The qualification should then be compared to those required nationally.

5. The context of the training received by an applicant can be taken into account

Qualifications should be assessed "having regard to the nature and duration of the studies and practical training" (at §§67-68). Member States are entitled to take account of objective differences in the context of training. In the case of lawyers the different legal frameworks of the profession and the different fields of activity of the profession in the Member States of origin could be taken into account including the differences between the national legal systems (at §69).

6. Academic equivalence

The Court ruled that whilst academic equivalence of diplomas is important in other contexts, it is unnecessary in the context of assessment of the migrant's qualifications under Articles 39 and 43 EC (at §§63-66). All qualifications of the migrant had to be taken into account in the assessment of his whole training, which must enable the authority of the host member state to assess the equivalence of the candidates' qualifications objectively. The qualifications need not be identical.

7. Partial equivalence

If, after this examination, the qualifications of the migrant are deemed equivalent then they must be accepted. If they are only partially equivalent the host state can require the applicant to show the acquisition of the knowledge, skills and qualifications that are lacking (at §70). The applicant can show this by learning and skill acquired in the host State or elsewhere.

[See specially, paragraphs 67-72].

b) Wilson Case (C-506/04, Graham J. Wilson v Ordre des avocats du barreau de Luxembourg)

Mr Wilson, a UK national, is a barrister. He has been a member of the Bar of England and Wales since 1975. He has practised as a lawyer in Luxembourg since 1994.

On 29 April 2003 Mr Wilson was requested by the Bar Council to attend a hearing as provided for by Article 3(2) of the Law of 13 November 2002.

On 7 May 2003 Mr Wilson attended the hearing accompanied by a Luxembourg lawyer, but the Bar Council refused to allow the latter to be present.

By registered letter of 14 May 2003, the Bar Council notified Mr Wilson of its decision to refuse to register him in List IV of lawyers practising under their home-country professional title in the Bar Register. That decision contained the following statement of reasons:

'Although the Bar Council informed you that the assistance of a lawyer was not permissible, as it is not provided for by law, you refused to attend the hearing without the assistance of Maître The Bar Council was therefore not in a position to ascertain whether you are proficient in languages as provided for by Article 6(1) of the Law of 10 August 1991 ...'

In that letter, the Bar Council informed Mr Wilson that, *'in accordance with Article 26(7) of the Law of 10 August 1991, this decision may be subject to an appeal, by application to the Conseil*

LUIS I.
GORDILLO
PEREZ'İN
TEBLİĞİ

disciplinaire et administratif (P.O. Box 575, L-1025 Luxembourg) within 40 days of the date of despatch of this letter'.

By application of 28 July 2003, Mr Wilson brought an action for the annulment of that refusal before the Tribunal Administratif de Luxembourg (Administrative Court, Luxembourg).

By judgment of 13 May 2004 that court held that it had no jurisdiction to hear the case.

By application received at the Registry of the Cour Administrative (Higher Administrative Court) on 22 June 2004, Mr Wilson appealed against that judgment.

The referring court explains that the issue of whether the appeal procedure introduced by Luxembourg law complies with Article 9 of Directive 98/5 is directly related to the issue of the jurisdiction of the administrative courts to hear the dispute in the main proceedings. On the substance, the referring court is unsure whether the Luxembourg provisions establishing a language test for European lawyers who wish to practise in Luxembourg is compatible with Community law.

The decision of the ECJ was:

Thus Directive 98/5 does not allow the registration of a European lawyer with the competent authority of the host Member State to be conditional on a hearing designed to enable that authority to determine whether the person concerned is proficient in the languages of that Member State.

As Mr Wilson, the United Kingdom Government and the Commission submitted, the exclusion of a system of prior testing of the knowledge, particularly of languages, for European lawyers is, however, accompanied in Directive 98/5 by a set of rules intended to ensure, to a level acceptable in the Community, the protection of consumers and the proper administration of justice (see *Luxembourg v Parliament and Council*, paragraphs 32 and 33).

Thus, the purpose of the obligation imposed by Article 4 of Directive 98/5 on European lawyers to practise under their home-country professional title in the host Member State is, according to recital (9) in the preamble to that directive, to **make clear the distinction between such lawyers and lawyers from the host Member State, so that clients are aware that the professional to whom they entrust the defence of their interests has not obtained his qualification in that Member State** (see, to that effect, *Luxembourg v Parliament and Council*, paragraph 34) and does not necessarily have the knowledge, in particular of languages, which is adequate to deal with the case.

As regards activities relating to representation and defence of a client in legal proceedings, **Member States are permitted, in accordance with Article 5(3) of Directive 98/5, to require European lawyers practising under their home-country professional title to work in conjunction with a lawyer who practises before the judicial authority in question and who would, where necessary, be answerable to that authority or with an 'avoué' practising before it.** That option compensates for any lack of proficiency on the part of the European lawyer in the court languages of the host Member State.

Under Articles 6 and 7 of Directive 98/5, a European lawyer must comply not only with the rules of professional conduct applicable in his home Member State but also with those of the host Member State, failing which he will incur disciplinary sanctions and exposure to professional liability (see *Luxembourg v Parliament and Council*, paragraphs 36 to 41). One of the rules of professional conduct applicable to lawyers is an obligation, like that provided for in the Code of Conduct adopted by the Council of the Bars and Law Societies of the European Union (CCBE), breach of which may lead to disciplinary sanctions, not to handle matters which the professionals concerned know or ought to know they are not competent to handle, for instance owing to lack of linguistic knowledge (see, to that effect, *Luxembourg v Parliament and Council*, paragraph 42). Communication with clients, the

LUIS I.
GORDILLO
PEREZ'İN
TEBLİĞİ

administrative authorities and the professional bodies of the host Member State, like compliance with the rules of professional conduct laid down by the authorities of that Member State, requires a European lawyer to have sufficient linguistic knowledge or recourse to assistance where that knowledge is insufficient.

It is also important to point out, as did the Commission, that one of the objectives of Directive 98/5, according to recital (5) in the preamble, is, 'by enabling lawyers to practise under their home-country professional titles on a permanent basis in a host Member State, [to meet] the needs of consumers of legal services who, owing to the increasing trade flows resulting, in particular, from the internal market, seek advice when carrying out cross-border transactions in which international law, Community law and domestic laws often overlap'. Such international cases, like those to which the law of a Member State other than the host Member State is applicable, **may not require a degree of knowledge of the languages of the latter Member State as high as that required to deal with matters in which the law of that Member State is applicable.**

Finally, it must be observed that like treatment of European lawyers as lawyers of the host Member State, which Directive 98/5 is designed to facilitate, according to recital (14) in the preamble, requires, under Article 10, that the person concerned proves that he has effectively and regularly pursued for a period of at least three years an activity in the law of that State or, where the period is shorter, that he has other knowledge, training or professional experience relating to that law. Such a measure enables European lawyers wishing to integrate into the profession of the host Member State to become familiar with the language(s) of that Member State.

In light of the foregoing, the answer to Questions 3 and 4 must be that Article 3 of Directive 98/5 must be interpreted as meaning that **the registration of a lawyer with the competent authority of a Member State other than the State where he obtained his qualification in order to practise there under**

his home-country professional title cannot be made subject to a prior examination of his proficiency in the languages of the host Member State.

LUIS I.
GORDILLO
PEREZ'İN
TEBLİĞİ

The Spanish Case. Special reference to the access to the legal profession

Despite other European States, the legal profession in Spain has been characterized by a territorialisation (of legal services), lack of specialization (contrary to UK) and by a total absence of competitiveness among lawyers/law firms.

Traditionally, access to the legal profession (as attorney able to defend/represent a client before a Court) was guaranteed to all law graduates that subsequently join the local Bar association (which do not require any sort of exam). Till now, in Spain, Law Degrees comprise, at least, 5 years of study (360 Credits), including a period of legal practice (14 Credits, 140 hours). As a result, Spain has today 151.542 lawyers (114.000 active and 37.500 non active) members of one of the 83 Bar associations, which are able to represent a client before a Court. In Europe, perhaps only Italy has more accredited lawyers (See Table CCBE).

Since all law graduates have the right to become lawyers, the only requirement is to pay the annual fee to the local Bar (200-600€ / year).

Besides, nowadays it is totally lawful the multidisciplinary practice of lawyers with accountants (like in Germany), despite some criticism. The Enron case (which affected its accountant company, Arthur Andersen) made one of the biggest Spanish law firms to split its business premises in the legal and the accountant branch.

The Law 2/2007 habilitates the Government to regulate incompatibilities of the liberal professionals working in multidisciplinary partnerships (MDPs).

LUIS I.
GORDILLO
PEREZ'İN
TEBLİĞİ

The flow of events in Spain has accelerated since the Bologna Process was initiated. Certainly, the changes operated in the university degrees programme have been used by the Government as the final excuse to finally regulate the legal profession. Besides the law governing the European Higher Education Space (EEES), there are three main norms that will affect the current situation of lawyers in Spain:

a) **Royal Decree 1331/2006**, which creates and regulates the status of salaried lawyer (in France it happened in 1994). This rule, despite necessary to protect the novel lawyers who sometimes are even not paid during their first practicing years, has been highly criticized by prominent members of the Bar. They argue that it has only a tax collect aim (since salaried lawyers will contribute to the Social Security System). This Decree assimilates a lawyer (traditionally one of the most liberal jobs) almost to an ordinary salary, in terms of working time, protection, social security, etc. One of the only differences is that the Law firms are able to fire a salaried lawyer (the notification must operate 45 days before) if they find that they do not fulfil the requirements or knowledge or qualifications to work there anymore.

Another innovation of this norm is that it enables the Law firms to impose fines or sanction salaried lawyers in the case that they do not accomplish with their labour obligations. These sanctions may be appealed before the labour courts.

b) **Law 34/2006**, which regulates the access to the legal profession of lawyers (*abogados* and *procuradores*).

This very awaited norm, showing a huge parallelism with the act regulating the new university degrees after Bologna, introduces a new procedure in order to access to the legal profession. After it gets into force, a holder of a law degree will need to finish a Master in Law Practicing and be successful in a State Exam. The members of the jury will be appointed by the Ministry of Education and Universities, the Ministry of Justice and the regional government.

The Master Programme has to be organized jointly by Law Schools and Bar Associations. It will comprise 90 to 120 ECTS (two years), and at least half of them must be practices in a law firm, where "practicing lawyers" will be supervised by a senior lawyer (with at least 5 years of practice)⁹.

The Exam will be organized, in principle, in a yearly basis with no *numerus clausus*.

A very important issue of this law is that it enables a very long *vacatio legis* period, i. e., it will entry into force after 5 years (30 October 2011). Holders of a law degree at the time of its entry into force, have 2 more years to join the Bar, skipping the application of the new rules. The new system will not apply to practicing lawyers neither.

c) **Law 2/2007**, which regulates the liberal professions. It habilitates the Government to regulate cases of incompatibility of liberal professionals working in multidisciplinary partnerships (MDPs). We will see if the government finally regulates the relation between lawyers and accountants...

d) **The State Statute of Spanish Legal Practice of 2001**, enacted by Royal Decree 658/2001, which regulates the rights and obligations of lawyers.

⁹ There is currently a strong discussion about the extent of the Law wording. There are two main interpretations. One advocates for 60 ECTS of theory (one year) and 30 ECTS of practice (half year) in a law firm. Another one, which seems to be more respectful with the text of the law, says that it will comprise 60 ECTS of theory and 60 ECTS of practice. Law Schools and Bar Associations are currently waiting for a ministerial clarification, but even the members of the commission that advised the drafting of the Law do not even agree about the final meaning of the ambiguous redaction. See FELIP ARROYO, X., «Comunicación a la propuesta de texto de Reglamento de la Ley de acceso a la abogacía aprobada por la Comisión de Formación del CGAE en su reunión del jueves 26 de abril de 2007».

SLAVKA
DIMITROVA
SIMEONOVA-NIN
TEBLIŖI

Slavka Dimitrova-SIMEONOVA¹ (Senior Assistant in Criminal Law, Law Faculty, Burgas Free University):

LEGAL CLINIC OF BURGAS FREE UNIVERSITY

In this paper will provide a brief description of the clinical program at Burgas Free University, as well as the basic characteristics of clinical legal education. Then I will provide some general observations on what I consider to be the characteristics of effective clinical programs.

The objective of legal education is to provide a balanced and comprehensive professional education that will prepare law students for entry into the world of legal practice and lay a foundation for the emerging lawyer's development as a professionally and socially responsible lawyer. The first question I would like to raise relates to the co-relationship of the quality of legal education with the demands of legal profession. To what extent does legal education meet the requirements of the legal profession in preparing future practitioners to enter the workplace as lawyers?

¹ Slavka Dimitrova-Simeonova is a senior assistant in Criminal Law in Burgas Free University from 2001. She is a Head of NGO "Legal Clinic-BFU". She is an author of articles about legal clinical education and Bulgarian Handbook of Clinical Education.

The most serious disadvantage of legal education in the moment is saturation of the academic program with theoretical courses and extreme insufficiency of practical studies. It is not a secret that beginning lawyers are inadequately prepared to handle the necessary lawyering tasks required of the professionally competent and socially responsible attorney.

The traditional syllabus in law faculties in Bulgaria do not educate students of professional ethics and responsibility, factual investigation, of legal analysis and reasoning and to be able to speak in public. These skills are very important for a lawyer. For students who intend to exercise their profession is not enough only to be educated on basic legal subjects. To be a good lawyer one should undoubtedly have solid knowledge for law and law institutions but also additional skills and values.

It is obvious that students should be thought special skills and methods, which are outside the conventional. True to the concept of learning by doing and the urgency in preparation of the students to put that learning to use, the clinic classroom is distinctly different from the lecture and casebook analysis methodology generally found in the traditional classroom.

I think that clinical courses are especially helpful on that direction because give the students opportunities for acquisition of practical knowledge and skills.

For the first time programs from clinical type are started in the USA at the end of sixties of the last century as means for improvement of the professional ethics and valuables. With that method of education students are put in real situations and actively take part in learning. "Knowledge acquired with understanding are more lasting and are taught in wider range from these acquired by heart. It is considered that learning through understanding requires more active position of the learner than passive. One of the ways to cultivate active position in learners is to assign tasks to the learner which require from him to learn through finding decisions." The term "clinical" legal education has many definitions. In its broadest

SLAVKA
DIMITROVA
SIMEONOVA'NIN
TEBLİĞİ

sense, it refers to any kind of practical teaching with the use of interactive methods to teach practical skills, or otherwise called lawyering skills to law students. These skills include legal analysis and reasoning; legal research, factual investigation; communication; counselling; negotiation; litigation and alternative dispute resolution procedures; organization and management of legal work; and recognizing and resolving ethical dilemmas.

That is why the clinic training where students are given active roles connected with solving problems is a method for acquiring knowledge, which is a lot more effective from passive theoretical forms of training.

Clinical education is wide spread in the USA, a number of countries Asia and Africa and started to become more and more popular in the East Europe countries. Different models are known in law clinics. The most spread are:

1. Law clinic with real clients. With these models students interview clients in not equal social position and work in ward of a university teacher and a practicing lawyer. They interview the client, make some background research but before giving an advice they take consult with their patron. Students acquire knowledge and skills in the process of communication between the client and the student, between the student and the lawyer, between the student and the lawyer and another institution where the student and their client appear.

2. Law clinic with use of simulation only. Students are trained as solve cases and organized simulations of court process, interrogation of a witness etc. during such kind of training additional recourses are required - video cameras for record of the simulations and the analysis after that, possibilities for copies of the materials of the roles of separate students.

3. External clinical cases. With these types of courses students are attached to a person who is not a member of the teachers staff of the faculty - for example to lawyer office of

the practicing lawyer who gives advice to the student and allows them to communicate directly with the clients, judge or public prosecutor.

In the last years a question is asked is there room for these courses in the syllabus of the law faculties in Bulgaria?

American legal education is not bound to obligatory state standards in such degree as Bulgarian does. Law school organization and structure in Bulgaria is controlled by specific legislation with regard to higher education² which concerns accreditation of law schools and specific curriculum structure is extensively controlled by the state.

Existence of unique state requirements (7) for so called "regulated specialities" also is not a setback the clinical cases to be included in the syllabus of the law faculties as eligible disciplines.

What are then problems which stand in front of law clinics in Bulgaria?

The most serious problem is that the education of the students in law clinics is more expensive. For example by contrast with the conventional courses where one lecturer reads lectures for a group of 100-200 people (and in some universities rather more) in law clinic the group consists of 10-15 people. A video camera is needed for simulations for recording the students, who later may analyze the good moments or mistakes made. Expenses for the lectures must be foreseen, for process and save of the documents and administrative expenses. Clinic must have adequate material base in order to work normally. Office, telephone, copier, courier service are a part of operative expenses. It is not real to pay for the services provided from the students and consequently law clinics cannot finance themselves. Which are the possible finance resources? External financial resources (so called donors) (8) or

² Regulation for unique state requirements for acquiring higher education on specialty "lawyer" (SG Number 31 from 12.04.1996)

SLAVKA
DIMITROVA
SÍMEONOVA'NIN
TEBLİĞİ

the law faculty itself. In the last case however these expenses burden additionally the budget of the faculty.

The law clinic is the among the newest of the school's programs in Burgas Free University, founded in 2003 with a seed-money grant from the ABA-CEELI and Open Society Institute, but now fully funded by the university.

Legal clinic is a part of the syllabus - is eligible educational discipline for the students from their IV and V year of education. On this stage of their education they already have study habits, the bases in greater extend of juridical thinking are put and developed. A lot from them already defined their preferences for future professional realization, for work in one or another field on the law. Duration of the course is 26 educational weeks. Thus, over the academic year, students receive 6 hours of credit for their work in legal clinic (a typical course-load for most students is around 30 credits hours per semester). Teaching is conducted with small student groups and involves a close personal student/teacher dynamic communication. Work in the clinic is graded pass/fail. It is structured on an externship model with an out-of-school field placement - the office is placed in the Youth Cultural Centre given from Burgas Municipality.

The course goes in two stages and combines a classroom experience with representation by students of clients with real cases.

I. FIRST STAGE

The first stage consists of lectures and simulations held by judge from Burgas District Court within 13 study weeks. Before start of work with real cases students are trained on some theoretically on:

Professional and juridical ethics 30 hours

Practical interpretation of the law 30 hours

Disciplines are important for further clinical education because they give special knowledge and are not included in obligatory syllabus of the specialty "Law" in accordance with unique state requirements for acquiring of educational-qualification degree "jurist".

This stage of education does not suggest any essential diversions from the traditional model. With the view of the importance of these law disciplines students who are not included in law clinics also may attend lectures.

II. SECOND STAGE

The second stage is the work with real clients under the supervision of a full-time faculty member and also the duration of 13 study weeks. During this stage students proceed to attend judge's lectures and in addition they attend court proceedings with her.

The provision of legal services is usually to people who would not otherwise have access to justice, and without cost to them (the clinics charge no legal fees to clients, who normally are unable to obtain representation elsewhere). In BFU clinic clients are mostly women victims of domestic violence and prisoners from Burgas prison. We cover subject matters as diverse as Criminal Law and Family Law. Working with live-client helped our students to realize the responsibilities and power that accompany the practice of law. The intensity and drama of live-client case have a highly emotional and exhilarating impact on the students resulting in a strong motivation to learn and willingness to put in long hours in preparation often far beyond the time required by course minimums.

That is why in conclusion I think that clinical education is a method of teaching which is **much** more effective than the traditional lectures and seminars in the class work. The students enrolled in the clinical programs have good communication skills, know how to listen and conduct an interview with clients

SLAVKA
DİMİTROVA
SİMEONOVA'NIN
TEBLİĞİ

Law faculties must create possibility to their students to acquire practical knowledge and skills, which are going to be necessary to be good lawyers and work successfully in one still more competitive environment. And I believe the live client clinic has proved itself to be the most powerful and effective means by which to teach the art of lawyering. The integration of clinical legal education into the law school curriculum also serves longer-term objectives: that of improving the quality of legal education and making it more effective, promoting the attractiveness of law school programs for students and ultimately raising competitiveness.

NOTES:

1. Obvious is non efficiency of the practical education for law students - two weeks experience during their education in 2, 3 and 5 year of education after their graduation. It is not necessary to note formality of their conducting and consequently no use of these training.

2. Prof. Roy T. Staki, University of South Caroline, Law school

3. Wide spread is the discussion of the question is it relevant to be used other term e.g. public reception hall, practical courses etc. but for now term "law clinic" still is imposed as definition for a form of practical education.

4. Herbert A Simon " Models of thought" Volume II, (Yale University Press, 1989)

5. Despite of that in 1992 in a report of American Bar Association known as MacCrate Report is criticized traditional program in law faculties in the USA and a conclusion is reached that graduating law students are incapable to represent competently a client after their graduation and have limited knowledge about fundamental values in law profession as ethics, honesty and moral. Robert MacCrate, *The Mac-*

Crate Report 1992 A.B.A. SEC. LEGAL EDUC. & BAR ADMISSIONS.

SLAVKA
DİMİTROVA
SİMEONOVA'NIN
TEBLİĞİ

6. Law for juridical persons with non economic purpose (SG number

7. Regulation for unique state requirements for acquisition of higher education on speciality "Law" and professional qualification "jurist" (SG, number 31 from 1996, alteration SG, number 96 from 2000)

8. The Law clinic of Burgas Free University started with grants from Open Society Institute and ABA-CEELI.

KYRIAKOS
NANOS'UN
TEBLİĞİ

Kyriakos NANOS (Member of the Board of the Bar Association of Thessaloniki):

Dear President of the Union of the Turkish Bars,
Dear President of the Edirne Bar Association,
Dear Colleagues,
Ladies and Gentlemen,

On behalf of the Bar Association of Thessaloniki in Greece, I would like to thank you for your kind invitation in this symposium and your warm welcome.

My name is Kyriakos Nanos and I am Member of the Board of our Association. In my short paper, I will try to present the case of Greece as far as the Entrance to the Legal Profession and the Continuing Professional Education are concerned.

1. INTRODUCTION.

Being a lawyer has always been regarded as a highly esteemed profession among the Greek society. The Greek Code of Lawyers characterizes the Greek lawyer as "an unpaid civil servant". This way the Greek legislator aims to underline the social character of the legal profession. Lawyers are not just self-employed persons, but also civil servants who aid the judicial power in the right administration of justice.

2. THE LEGAL EDUCATION IN GREECE.

Though the issue of the education of the lawyers was analyzed during the first day of the symposium, I find it useful to analyze shortly some data regarding the education and the training of the lawyers in Greece.

The first contact with the notion of the legal profession, in the framework of the institutional education, comes in the course "Introduction to the Law and the Political Institutions", which is taught in the second grade of the upper secondary school. This course aims to develop the inventive thought and critical ability of the students in relation to the cognitive topic of Politics and the Law. Moreover, another goal of this course is the establishment of the connection of the daily life with the principles and the rules of the Law on a national and international level.¹

The students can enter the Law School after they have passed successfully the so-called pan-Hellenic exams. The Law Schools in Greece are three and are located in Athens, in Thessaloniki and in Komotini. The duration of the School is four years and includes courses of the national, the European and the international law. After the completion of the four years and the successful exams in all courses, the students obtain the Bachelor degree of Law, which is the necessary university degree in order to enter the legal profession. Furthermore, I should mention that the law degree is the same for all graduates, without any specialization in any law sector.

3. THE INSTITUTION OF THE INTERNSHIP

If the law graduate decides to practice the legal profession, he/she should be registered to a Bar Association, as an intern. It is most common that they choose the Bar Association of the city that they live in or of the district of the uni-

¹ Data from the syllabus of the Ministry of National Education and Religion.

versity where they have obtained their degree from. The internship is obligatory for the acquisition of their professional license. The period of the internship lasts 18 months and the intern lawyer has the obligation to work under a salary in a law office, under the guidance of one to three lawyers. It was recently decided by most of the Greek Bar Associations that intern lawyers must get a minimum of a salary. Specifically, the Bar Association of Thessaloniki has determined a minimum salary of 300 euros.

The choice of a legal office of the period of the internship is the first concern of every law graduate. It is a fact that it is quite an easy task for a trainee lawyer in Greece to choose a law office. The difficult thing is to find a law office which will give to the intern lawyers the opportunity to take advantage of the time of their internship by offering legal services as if they were active lawyers. Unfortunately, many intern lawyers are occupied by just dispatch duties, something that clearly diminishes the essence and the goal of the internship which is actually the acquisition of useful experiences and legal training. After the completion of this period, intern lawyers can handle their own various legal cases. In any other case, they postpone their opportunity to gain professional independence and become professionally recognized.

The institution of the internship is the transition from the theory to the practice - from the university classes to the court. It is thus a very important period for the young lawyer in order to obtain experiences and a deeper education. The active -supervising- lawyer should give to the intern lawyer the opportunity to gain access into a wide and representative variety of cases, to become actively involved into trials, write legal documents and of course get training in the legal works that are not taught in the university.

After the completion of 18 months of internship, the intern lawyer has to pass exams which are held twice a year from the local Courts of Appeal. The exams involve written and oral exams in the basic law sectors by a 5-member com-

mittee which consists of judges and lawyers. The successful pass of the exams marks the entrance of the intern lawyer to the legal profession. The appointment of the new lawyer is typically achieved by taking an oath in a court room, after the publication of the relative Presidential Decree.

4. THE ENTRANCE TO THE LEGAL PROFESSION.

After their appointment, young lawyers are registered in the Bar Association, as a lawyer of the Court of First Instance. Moreover, they should become a member of our insurance system and start their professional activity by registration in the tax authority.

By beginning their professional activity, young lawyers have to choose the type of their profession. In other words, they have to choose whether they will work independently or cooperate with other colleagues or enter a law firm. In what follows, I will try to describe briefly the working conditions of the Greek lawyers, following the above mentioned categorization.

A. Independent practice of law.

The needs of the legal practice and the expansion of the cases of the lawyers have hardened the practice of independent practice of law. Apart from that, there still many cases of lawyers who begin to work on their own, having only a secretary. It is common that many lawyers continue to work in the law office of their parents. In these cases, the lawyers 'inherit' the clients of their parents and works on their cases, until they start to have clients of their own.

There are of course lawyers who choose to work on their own, without having any parent who is a lawyer. In these cases - which are indeed limited - the lawyer evaluates his/her personal acquaintances and the efficiency of his/her scientific knowledge and chooses to follow the difficult way. The most

KYRIAKOS
NANOS'UN
TEBLİĞİ

important difficulty is the lack of practical experience and of legal knowledge, in comparison to the level that he/she will arrive at through the practice of the profession and the constant education. We should also not overlook the financial factor, namely the necessity of funding for the purchase or the rent of an office, as well as for the needed equipment and the organization.

Since 2007 a program of financial aid is available for young scientists, and thus for the lawyer as well. By participating in this program, young lawyers who have started their business in 2006, get the amount of 12.000 euros for the equipment of their office for the first years of their practice². This effort is very important, but much is still needed to be done so that young lawyers are strongly and sufficiently supported by the Greek state.

Young lawyers have also to tackle the issue of their fees. The determination and the securing of their fees is an issue that needs a relative experience. The Greek state, having as a goal to ensure the minimum fee, as well as the safeguarding of descent fees for the lawyers, has established the system of the pre-payment of the legal fees. The minimum fees of the lawyers are determined by a Ministerial Order, depending on the nature of every legal work. These fees are paid to the lawyer by the client before the judgment of the case.

B. The legal practice in the framework of partnership with other lawyers.

The majority of the lawyers in Greece choose to enter a partnership. It is the case that most legal offices work under these conditions. In this point we should distinguish the case of partnership between lawyers of the same level from the partnership between younger and older lawyers. The partner-

² Greek Official Gazette , Issue B, Nr. 109/31-1-2007.

ship between lawyers from the same age, education and with similar clients can be easily organized. The lawyers share the expenses of their offices, and if they cooperate in some cases, they also share the fees that they have agreed on.

Moreover, I should explain the second form of legal partnership between old and young lawyers. In these offices the partners are usually older and have possibly established the law office and are distinguished from the colleagues. There is usually a further distinction among the colleagues depending on the years of practice, which usually means a differentiation in their fees as well.

Since I have mentioned the issue of the fees, it is useful to explain the financial data of this form of legal work. The partners, who work on the majority of the cases that their office has, choose whether they will pay the colleagues by a flat monthly fee or by a pay-per-case fee.

i) The first system gives the advantage to the young lawyer to have an income from day one and also be aware of his/her income. It is also common that the young lawyer receives from the office the amount of money that is needed in order to pay the insurance fees. The disadvantages of this system are the limited fees. It is a fact that the Greek law offices do not pay high salaries to the young colleagues during the first five years of their practice.

ii) According to the second system, namely the pay-per-case fees, the partners of the law office determine a percentage of the total fees that corresponds to each legal work. The partners receive the fees from their clients and give a percentage of these fees to the lawyer. The rest of the money remains as a capital of the office in order to cover its expenses.

A legal cooperation of this kind gives to the young lawyers the opportunity to work on cases that they would otherwise not get due to their limited professional experience. This way, they acquire knowledge and experience which will prove useful if they decide to work as lawyers independently.

3. Participation in a law firm.

The third form of practice of the legal profession is the participation in a law firm. The institution of the law firm has been introduced in Greece in 1989 and is constantly developing. Law firms have an 'ad personam' character. This means that the lawyers who are members of these firms have to offer to the firm their personal work and not just a capital as an investment. It is actually very difficult for young lawyers to enter a law firm as a member, since they have to ensure a significant number of clients. This is why the partnership is only typical for the young lawyers who enter a law firm. Lawyers receive a small amount for their participation, but are paid by one of the two ways that I have mentioned namely a flat monthly fee or a pay-per-case fee.

5. THE SPECIALIZATION OF YOUNG LAWYERS IN SPECIFIC LAW SECTORS.

The constant development of the financial transactions has caused a rapid increase in the variety of the legal work. This marks the need for broader and deeper scientific education and constant knowledge. This is why plenty of lawyers choose during the first years of their work as lawyers to get involved with a specific law sector or with a specific kind of cases.

Many lawyers work on cases related to car, labor law, bank contracts, as well as guest workers issues. This way a young lawyer gets the maximum scientific knowledge in the field that he/she is related with. The specialization in Greece is mostly found in multi-personal law offices either under the form of cooperation or under the form of a law firm.

6. THE INFLATION OF LAWYERS IN GREECE

The most significant problem of the legal profession in Greece is the large and constantly growing number of law-

yers. The inflation of lawyers has as a negative result the decrease of the lawyers' fees due to the strict competition, especially among young lawyers. According to the statistics of a recent report of the Council of Europe,³ Greece has the largest number of lawyers in the EU after Cyprus, in relation to its population.

The statistics underline the significance of the problem. The total number of lawyers in Greece is approximately 39.000, which equals more or less to 310 lawyers per 100.000 citizens. Every year 1.200 new lawyers are registered in the Bar Association of Athens, while the number of the retired lawyers is significantly smaller due to the small pensions. Thessaloniki, the city where I also work, has a population of about 1.000.000 and almost 6.200 lawyers, more than Paris which has a population of 10.000.000. Thus, you can understand the magnitude of the problem by carefully studying the numbers that I have mentioned.

7. THE EDUCATION OF THE GREEK LAWYER DURING THE PRACTICE OF THE LEGAL PROFESSION

The evolvement of the human society entails constant legal interventions and produces new forms of transactions. The young lawyer should constantly be informed and scientifically trained.

The important work of education is carried out by various scientific institutions in Greece. First of all, the Bar Associations organize various conferences, meetings and seminars. As a representative of the Bar Association of Thessaloniki, I should mention that our Association organizes a large number of seminars, which are attended by a lot of young col-

³ Data from the site of the Council of Europe, <http://www.coe.int>

KYRIAKOS
NANOS'UN
TEBLİĞİ

leagues. Recently, about three weeks ago, we have organized a legal conference for international car accidents in Central Europe which marked a great success. Moreover, we offer to our young members various seminars on computers, financial issues and legal terminology.

Apart from the Bar Associations, the Greek University, the Greek scientific law associations, the Professional Chambers, the Research Centers, the law publishing houses and other institutions, offer regular opportunities to the young lawyers for education, knowledge and participation in the developments in the legal field.

8. CONCLUSION

Summing up, young lawyers in Greece enter the legal profession with ambitions, dreams and eagerness to work. The goal is to find a fruitful ground in order to apply their knowledge and their youthful strength. The role of the Greek State is extremely important in cultivating this ground by protecting the rights of young lawyers. The input of older lawyers is also very important who can serve as examples and leaders for the new and young lawyers. This way, young lawyers will be able to represent the law sufficiently and use the title of the "civic servant" that the Greek legislator has given them in their best way possible.

Thank you for your attention.

Yrd. Doç. Dr. Momiana GUNEVA¹ (Ceza Hukuku Yardımcı Doçenti Burgas Free Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı):

MOMİANA
GUNEVA'NIN
TEBLİĞİ

HUKUK YÜKSEK ÖĞRENİMİNE NASIL KATKI SAĞLANMALIDIR

Hukuk yüksek öğrenimi son 15 yılda daha önce görülmemiş bir cazibe kazanmıştır. Hukuk öğrenimine gösterilen ilgi büyük olmuştur ve biraz düşüş göstermesine rağmen olmaya devam etmektedir. Bu arayışın neticesi, ülkede tartışması yayılmış, kendilerini gururla üniversite olarak adlandıran her tür yüksek öğretim kurumuna bağlı ve sayıları şu ana kadar, bu düzey korunamamış olmakla birlikte 14'e varan hukuk fakültesinin açılmasında ortaya çıkmıştır. Söz konusu gelişmenin nedenlerini üç cihette bulabiliriz.

İlk olarak -sosyal statülerini yükseltmek veya işlerine ya da profesyonel kariyerlerine katkıda bulunmak için giderek daha çok kişinin hukukçu olmayı istemesi. İkinci olarak -bazı

¹ Momiana Guneva ceza hukuku yardımcı doçentidir. Plovdiv, Blagoevrad, Varna ve Sofya'daki Hukuk fakültelerinde de ders vermektedir. Yrd. Doç. Momiana Guneva (Ph. D) Bulgaristan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'na bağlı Af Kurulu'nun bir üyesidir, Ulusal Yargı Enstitüsü Program Kurulu üyesidir. Yrd. Doç. Guneva hukuk öğretimi ve uygulamasına ilişkin birçok projede, yaşam boyu öğrenim konusunda deneysel program ve modellerin oluşturulması ile tatbikinde görev almıştır.

hukuk uygulamacılarının ve kendini yeteri kadar kanıtlamamış hocaların gerçekleştirilememiş heveslerini gerçekleştirme gayretleri ve diğerlerinden hiç de daha az önemli olmayan üçüncüsü -üniversite hocalarının, maaşlarına yardımcı olması için (neden olmasın?), mekan ve öğretim yöntemi açısından tayin edilenin dışına çıkarak öğrenci gruplarını genişletme yönündeki tamamen rasyonel kararları.

Bunun etkisi çok çabuk ama tuhaf bir şekilde ortaya çıktı; - hukuk mesleklerini uygulama kapasitesine sahip uzmanların hakiki seçimini ve hazırlanmasını amaçlayan akademik seviyedeki öğretimin gelişmesi yerine başka bir şey elde ettik. Bir kısım hukukçular bu şartlarda, yetkinlikleri için çok gerekli olan bilimsel ünvanları ilerletme fırsatını kazandılar. Diğerleri, zamanlarını yollarda ve kendileri için de zaten sıkıcı olan bir ders anlatımının 4-5 ya da daha fazla yerde ezbere tekrarlanmasında harcadılar. Öğretimin kalitesi önemli ölçüde düştü. Bu vaziyetten, diplomalarını en az zorlayacak yolla almaya çalışan kişiler faydalandı. Böyle bir durumun adalet hizmetinin kalitesi üzerindeki yansımaları ölümcüldü.

İşte bu tablo içinde devlet seviyesinde iki temel önlem alındı -değerlendirme ile akreditasyon için Ulusal Ajans kuruldu (SG, Sayı 112 - 27.12.1995) ve "hukukçuluk" alanında yüksek öğrenim elde edebilmek için yeknesak devlet koşulları hakkında bir Tüzük kabul edildi (SG Sayı 31 - 12.04.1996). Yüksek öğretim ve "hukuk" alanında akreditasyona ilişkin bir prosedürün getirilmesi, ABD modelinde kabul edilen ve eğitim kurumları üzerinde devlet kontrolüne bağlı ülkelerden kabul görmeyen bir usulden esinlenmiştir. Birleşik Devletlerde akreditasyon, eğitim üzerinde hükümet sınırlamalarının dayatılmasına karşı, eğitim neticesinin önceden kestirilebilmesine yönelik niyetle birleşmiş isteksizliğin bir sonucudur. Akreditasyon sistemi gönüllüdür ve devlet harici kurumlara verilmiştir. Öğrencileri hukuk meslekleri için hazırlayan programların uzmanlaşmış akreditasyonunu yerine getiren ve kontrolünü sağlayan kurum, bu alandaki meslek birlikleri ile sınırlı şekilde bağlantı içindedir. Bu bağlamda Amerikan Hukukçuları Birliğinin önemli rolüne dikkat çekilmesi özel-

likle gerekir. Amerikan modelinde akreditasyon, uzmanlığın kalitesinin garanti edilmesi ve gelişiminin sağlanması amacıyla güder. Akademik başarılar açısından bir gösterge olarak kabul edilmesine rağmen, her bir kurumun eş kriter ile değerlendirilmesine yönelik standartlaştırıcı bir baskı teşkil etmez. Bizim ülkemizde akredite edilmiş okullar olmaya yönelik uygulama, her tür gönüllülüğü safdışı bırakan ve belirli bir eğilim içerisindeki öğretim için öngörülen tasvirde herhangi bir sapmaya hiçbir ölçüde izin vermeyen oldukça farklı bir karakterde gelişmiştir. En önemlisi, akreditasyon devlet kontrolünün bir şekli olarak kabul edilir ve ulusal ajans olarak gösterilen bir devlet organı tarafından gerçekleştirilir. Değerlendirmeye yönelik araştırma, prestijini pekiştirmek ve sonuçta bu şekilde daha çok sayıda kaliteli öğrenci ve hoca elde etmek için bu yolla yüksek akademik sonuçlar göstermesi mümkün bulunan öğretim kurumunun kendisi tarafından yapılmaz. Tam aksine, bu prosedür, aranan şartlar ile yüksek okul uygulamaları arasında uyumsuzluk bulunması halinde söz konusu olacak oldukça ağır sonuçlar ile zorunludur. Aranan şartların kendilerine gelince: Bunlar kısıtlayıcıdır ve farklı öğretim modellerinin geliştirilmesini teşvikten ziyade tektipleştirmeye yönelmişlerdir. Bu durum karşısında yüksek okullar, standart dahilinde kalmak ve gelişime, en çok da öğretimi ve programlarını yenilemeye yönelik yollar bulmaya çalışmamak eğilimine sahip olmuşlardır.

Yeknesak devlet koşullarına ilişkin düzenleme sorunlara da neden olmaktadır. Mezuniyetle sonuçlanmış hukuk yüksek öğreniminin uygulamaya geçirilmesi imkanının daha ziyade yargı gücünün organları ve baro içinde aranması, öğretimin doğal olarak belirli devlet koşullarının kontrolü altında olması gerektiğini gösterir. Bununla birlikte, bahsi geçen düzenleme, kabul edildiği dönem için dahi bir hayli modası geçmiş düşünceleri ortaya koymaktadır. Bunun yarattığı problemler genellikle iki açıdan ortaya çıkıyor:

A. Öğretimin İçeriği Hakkında

Tüzük, bir hukukçunun mezuniyetiyle ortaya koyması gereken minimum bilgi paketinin zorunlu disiplinlerdeki minimum ders saatinden ibaret olduğu yönündeki yaygın kanaati yansıtarak, belirli sayıda zorunlu dersler öngörmektedir. Bu yaklaşımın hatalı olduğu söylenemez, ancak, (programın) farklı önemdeki konuları içermesini zorunlu şekilde empoze etmektedir. Minimum ders saatlerine ilişkin olarak -bu, pratikte çeşitli okullarda ekonomik bilgileri de içerecek şekilde arttırılmıştır. Hukuk fakültelerindeki öğretimin kural olarak epeyce muhafazakar olduğu gerçeği dikkate alındığında, bu durum, 18. yüzyıldaki gibi yapılan büyük bir ders ve seminer yükü anlamına gelmektedir. Hukuk kliniklerindeki çalışma istisna edildiğinde, öğrenciler gelecekteki mesleklerinin bir resmini elde edebilme, kendi imkanlarını gözden geçirme ve temel tatbiki yetenekleri kazanma olanağından mahrumdurlar. Hem zorunlu okul stajlarının sürdürülmesi hem de mezuniyetten sonraki üç aylık staj, etkin olmadıklarını şu ana kadar ispatlamışlardır ve bu, onların patronlar açısından çok şekli tutulmasının, öğrenciler ve adliye adayları açısından ise güvenilmez bulunmasının nedenlerinden birisidir.

Bu durum, öğrenimin kalitesini belirli bir ölçüde olumlu etkilemeyen zorunlu koşulların hukuk öğrenimi alanında en ağır şekilde gerçekleştiğinin gözlenmesi sonucuna götürmüştür. En iyi ihtimalde genç hukukçular eşit şekilde, toplumun ihtiyaçları için hazırlanmamışlardır ve öğrenim seviyeleri açısından rekabetçi değildirler.

Sonuç, hukuk eğitiminde acil bir faydacı yaklaşıma ihtiyaç duyulmasıdır. Bu hafife alınamaz ve ailelerinin isteği sebebiyle hukuk okuyan bir kısım öğrenciler, gerçek uygulama sorunlarıyla karşı karşıya kalmak düşüncesiyle, zamanla başka yönlere yönelmeye muktedir olacaklardır.

Bu amacın hayata geçirilmesi şu yollarla gerçekleştirilebilir:

- Zorunlu derslerin klasik öğretimi ile hukuk kliniği, simülasyon aktiviteleri vb. sınıf dışı çalışmalar arasında en uygun korelasyonun bulunması

- Uygulama odaklı öğretim ve özellikle de sınav yöntemlerinin tatbik edilmesi;

- Hukukun tatbikî yorumu, hukuk dili, hukukî işlemlerin hazırlanması, hukuk psikolojisi vb. uygulama odaklı derslerin getirilmesi

- Önemli uygulama problemlerine değinen, gümrük hukuku, azınlık problemleri hukuku, anayasal denetim, bölgesel işbirliği, devlet harici kurumlar (NGOs) hukuku vb. geniş bir seçimlik dersler grubunun kabul edilmesi

Hukuk yüksek öğretimindeki son değişikliklerle birlikte öngörülecek kredi sisteminin getirilmesi, böyle bir yaklaşımı fevkalade destekler.

B. Öğretimin Gerçekleştirilme Şekli Hakkında

Yeknesak devlet koşullarına ilişkin tüzük, bir hukuk fakültesinde hukuk eğitimi alabilmek için eşit fırsat yaratmaktadır. Bir birimin fakülte olarak değerlendirilebilmesi için gerekli kriterler LHE m. 26 fıkra I'de gösterilmiştir - her bir uzmanlık alanında 100 ders saatinin en az 70'i için akademik dereceli kişilerin hazır gösterildiği bir yerde, sürekli iş sözleşmesine bağlı 40 üyenin akademik kadro olarak mevcudiyeti. Düzenleme, sadece zorunlu disiplinlere ilişkin olarak, bu akademik üyelerin ilgili bilimsel alanda akademik dereceye sahip olmaları gerektiğini eklemektedir.

Bu bir takım sorular ortaya koyuyor:

Öğretimin, öğretim kalitesini arttırmak düşüncesiyle, yabancı üniversiteler de dahil olmak üzere diğer üniversitelerden misafir profesörler tarafından gerçekleştirilmesi mümkün müdür?

Öğrencilerin onlara konuya ilişkin farklı bakış açılarını tanıma olanağı verebilecek değişik hocaların derslerini dinlemesi ve öte yandan, her bir öğretim görevlisi derse maksimum sayıda öğrencinin ilgisini çekmeye çalıştıkça, bunun öğretim üzerinde olumlu yansıma göstermesi bir alanda neden imkansız görülsün ki. Kanunkoyucunun genelde adlandırıldığı şekliyle "sürekli iş sözleşmesi"ni sabitleştiren tutumundaki hata şudur ki; yüksek okullar, yeterli sayıda öğretim görevlisini sürekli iş sözleşmesine bağlı şekilde çalıştırmayı garantilemek çabasında oldukları zaman, kaliteyi ve bunların bilimsel itibarlarını gözardı etmekte ve akademik dereceye sahip vasat düzeyde kişileri, sürekli bir iş sözleşmesi yapmayı istedikleri takdirde kabule meyilli olmaktadır. Etkileyici bilimsel kariyere sahip, modern düşünceli, popüler bir öğretim görevlisinin anlaşma bulunmaksızın geçici mevcudiyeti istisnai bir şans olmaktadır. Sonuç -öğretimin, formel kriterleri tatmin için feda edilmesidir. Bazı öğretim görevlerinin işportacı haline gelecekleri yönündeki endişe temelsizdir. Her duyarlı bilim adamı, fakülteler arasında gidip gelmenin yol açacağı kayıpların bu tip bir aktivitenin getirilerinden daha fazla olacağını gösteren basit muhasebeyi yapabilir.

Şu öneri bana tartışılabilir gözüküyor -öğretim görevlileri ile yapılacak anlaşmaların limitsiz bir süre için değil, fakat daima ve yenilenebilme olanağı ile her seferinde maksimum üç yıllık yapılması. Kalitenin kontrolüne yönelik bir sistem ve bu anlayış içinde değişik kriterler öngörmekle LHE çok bariz bir teşvik edici unsuru gözden kaçırmıştır - öğretim görevlisi pozisyonunu korumaya ilişkin menfaat. Bu menfaat, çalışmaların geliştirilmesine ve farklılığına yönelik sürekli bir çabanın kaynağını teşkil edebilir.

Öğretimin, ana hatları tüzük tarafından çizilen gerçekleştirilme şekline ilişkin başka bir itiraz daha söz konusu olabilir -bu yaklaşım, şekle değil içeriğe odaklı öğretimi benimseyen dünya pratiğine uygun değildir. Eski okullarda gelenekle devam ettirilen fakültenin, ABD ve Avrupa'daki bazı yüksek okullarda, görevi sadece klasik tipteki öğretimi sürdürmek

değil, fakat, öğrencilerde hocaların bilimsel çalışmalarına başarılı şekilde bağlanacak araştırmalar için yetenek ve alışkanlık yaratmak olan departman, enstitü ve diğer organizasyon şekilleri ile değiştirildiği iyi bilinmektedir. Bu eğilim Federal Alman Cumhuriyeti'nde daha muhafazakar bir şekilde ortaya konulmaktadır.

Mevzuatta akademik derece sahibi olmak için öngörülen olanakların neler olduğunu öğrendikten sonra, yeni kurulan hukuk fakültelerinde kendi akademik derece potansiyelini yaratmanın önündeki aksamaları tahmin edebiliriz. Normatif temelde çalışıldığında bu fakültelerin analizlerinin, ya zayıf çalışmaları ve öğrenciler arasındaki düşük itibarları ile başka hiçbir yerde istenmeyen hocalarla kendilerini tatmin etmek ya da hukuk öğretimini durdurmak yönünde olacağı görülmektedir.

Bu tip bir sonucun kabul edilmesi zordur ve kanunkoyucunun amacının özel üniversitelerdeki hukuk öğretiminin yokedilmesi olduğu iddia edilemez. Bu iddia anayasal hükümler ile çelişeceği gibi; Avrupa ve ABD'de, öğrencilerine, kendileri tarafından ödenen ücretlere karşılık yüksek kalifikasyonda hocaları, modern teknolojilere ulaşımı ve uluslararası programlar ile bilimsel aktivitelere katılımı garanti edilen özel yüksek okullardan elit bir hukuk yüksek öğreniminin tamamen alındığı da hatırlanabilir.

Hukuk fakültesi mezuniyetinin yargı erki ve devlet organlarında hayata geçirilmesi, diğer alanlardakinden çok daha kolay gerçekleştirilebilecek devlet kontrolünün gerekliliğini dayatmaktadır. Buradan devamla, noterlik bürosu, baro ve yargı erkinin organlarındaki pozisyonlara ilişkin rekabetin yürütülmesi giderek daha açık şekilde göstermektedir ki, yüksek okullar, diplomanın kalitesi hakkında a priori bir değerlendirmeyi reddederken de daha iyi bir öğretim sunabilmektedirler. Bana öyle geliyor ki, tek başına bu durumdan, akreditasyonun Adalet Bakanlığının ve Yüksek Yargı Konseyinin bir organı tarafından gerçekleştirilmesi yönünde bir

sonuç çıkmadığı düşünülebilir. Öğretimin gerçek kalitesinin, resmi memur kriterlerinin bakış açısıyla değil de, nihai müşterilerin çıkarları bakımından değerlendirilmesi için Amerikan modelindeki tüm hukuk mesleklerinin temsilcilerini içeren NGO fikri de yardım edecektir.

Hukuk öğretiminin kalitesini geliştirmeye yönelik pratik adımlar birkaç yaklaşım içinde belirtilebilir. Dikkat çekmek isterim ki, tüm yüksek okullar için genel zorunlu giriş sınavlarının ve öğrenciler için öğretim kotalarının uygulamaya konulması, gelecekteki hukukçuların seçimi için çok az anlam taşıyacaktır. Değersiz çabaların harcanmasını gerektirecek bu durum, kontrolün girişten çıkışa alınmasını zorunlu kılmaktadır. İlk olarak, Adalet Bakanlığı tarafından, Eğitim ve Bilim Bakanlığı ile birlikte, devlet sınavları için yeknesak ve zorunlu taslak hazırlanmalıdır. İkinci olarak, bu iki bakanlık, devlet komisyonuna üye olma hakkına sahip akademik dereceli kişilerin bir listesini hazırlamaya devam etmelidir. Bu yaklaşım içerisinde ileri bir adım, devlet sınav komisyonlarının somut personelinin Adalet Bakanlığı tarafından tayini olanağını öngörmek suretiyle atılabilir. Bu adım, yüksek okulun bakış açısından, sınavı yapan olarak bir kurum binasının gösterilmesini engelleyecektir. Devlet komisyonu önüne kabul edilmenin ön koşulu olarak, bir dava çözümünün açıklanmasına ilişkin yazılı devlet sınavı getirilmesi, pragmatik yaklaşımının yanı sıra, öğretimin kalitesini denetlemek açısından da önemli ölçüde katkı sağlayacaktır.

Ne yazık ki, öğretim için neyin daha iyi olacağı ve neyin olmayacağı konusunda çok az şey düşünülmüştür. Şu ana kadar gösterilmiş bulunan kontrol çabası, hukuk öğrenimini millileştirme arzusunu kapsamamaktadır ve bu durum, kötü bir oyun oynayabilir. Belirli yüksek okullara karşı metodlar empoze edilmesi ve açıkça diğerleri lehine bir tutum takılması, en hafif ölçüde, hukuk yüksek öğreniminin problemlerinin adalet sisteminin problemleri olarak ortaya çıkmasına neden olacaktır. Ülkenin, genç insanların kendileri için

düşünebilecek kadar iyi olmadıkları fikrinden ve arkasında farklı insan gruplarının çıkarlarının bulunduğu değişik kısıtlamaları /sanki onların iyiliği içinmiş gibi/ empoze etmekten vazgeçmesinin zamanı gelmiştir. Gerçek rekabet ortamının yaratılması, kaliteli eğitim ile düşük kaliteli eğitimi birbirinden ayırmaya zaten başlamıştır. Yine bu ortam, öğrenciler için kotalar belirlenmesi ve hukuk fakültelerinin kapatılması gibi sert devlet müdahalelerine gerek kalmaksızın, hukukçu sayısını da düzenleyecektir. Aksi halde, gelecek hazin gözük-
mektedir.

MOMIANA
GUNEVA'NIN
TEBLIĞI

Prof. Momiana Guneva, Ph. D.¹ (Assistant Professor in Criminal Law, Dean of Law Faculty of Burgas Free University):

HOW TO HELP TO HIGHER JURIDICAL EDUCATION

In the last 15 years the higher juridical education went through unprecedented bloom. The interest towards it was significant and continues to be, even though it shows some decline. The result form the search appeared in creation of juridical faculties which number up to now reached 14 even though this level was not saved, indisputably scattered in the country and attached in all kinds of institutes of higher education proudly called themselves universities. The reasons for this expansion we may find in three directions.

First - desire of more and more persons to achieve juridical profession, to increase their social status or to help their business or professional career. Second - in the pursuit of a

¹ Momiana Guneva is Assistant Professor in Criminal Law. She teaches also in Law Faculties in Plovdiv, Blagoevgrad, Varna and Sofia. Prof. Momiana Guneva, Ph.D is a Member of Pardon Board under the authority of President of the Republic of Bulgaria, member of Programme Board of National Judicial Institute. Prof. Guneva participated in numerous projects concerning legal education and practice, establishment and implementation of experimental programs and models of lifelong learning.

number of practicing jurists and not enough confirmed lecturers to realize their not realized ambitions and third but not least – in completely rational decision of university teachers to come out of approved as volume and way of teaching, to enlarge the circle of their students (why not? – to help their payments.

The effect appeared very quickly but in a weird way – instead of improvement of the education on academic level, aiming real selection and preparation of specialists, capable to practice the profession of jurist we received something else. A number of jurists received the opportunity in these conditions to improve so necessary for their authority scientific titles. Others spent their time on the ways and mechanical repetition on 4-5 of more places already boring to them also a lecture course. The quality of education significantly dropped. From that situation took advantage people striving to receive diplomas on the way with the least resistance. The reflection of such done situation on the quality of the justice was fatal.

On that background of state level were taken two main acts – was created National agency for assessment and accreditation (SG, Number 112 from 27.12.1995) and was approved a Regulation for unique state requirements for acquiring higher education on specialty “lawyer” (SG Number 31 from 12.04.1996). Introduction of a procedure on accreditation of higher education and specialty “law” reproduces one approved in the USA model and is not accepted from the countries which depend on government control on the educational institutions. In United States accreditation is a result from the unwillingness to be imposed government restrictions on the education in combination with the intention to be estimated the educational product. The system for accreditation is voluntary and is given to non-governmental authorities. The authority, which carries out and controls specialized accreditation on programs preparing students for juridical profession is narrowly connected with professional associations in this field. Specially follows to be pointed out in this relation the essential role of the Association of American Jurists. In the

American model the accreditation has an aim to ensure quality of speciality and to encourage its improvement. Despite it is accepted as an indicator for academic achievements it is not a standardizing force to measure each institution with equal criteria.

In our country practice to be accredited schools improved quite more different character, which completely expels any kind of voluntary and in no degree allows any diversions from the estimated images for education in certain tendency. Above all accreditation is accepted as a form of state control and is realized by a state organ – shown national agency. Assessment is not searched by the educational institution itself which that way can demonstrate high academic results, to confirm its prestige and finally to receive that way more in number quality students and teachers. On the contrary – the procedure is obligatory with quite hard consequences if inaccuracy is found between practices of higher school and the requirements. As for the requirements themselves – they are restrictive and are pointed more to unifying than to encouraging development of different educational models. With this situation higher schools have the tendency to be within standard, and not to look for ways for improvement and mostly for updating of teaching and their programs.

The regulation of unique state requirements also causes problems. As far as realization of graduated higher juridical education is searched mostly within the organs of court power and bar, naturally is the education to be under control of definite state requirements. The pointed regulation, however, reveals rather archaic thoughts even for the period in which it is approved. The problems, which it creates, are mostly in two tendencies:

A. About educational content

The regulation foresees definite number obligatory disciplines reflecting spread images for that with what minimum

luggage of knowledge a jurist must dispose with their graduation as minimum teaching hours on obligatory disciplines. It cannot be said that the approach has mistakes but it imperatively imposes including subjects from different value.

As for the minimum teaching hours - in practice it is increased in different schools, including of economical reasons. Considering the fact that in law faculties teaching as a rule is rather conservative that means significant load with lectures and seminars held as in 18th century. With exception of the work in law clinics students are deprived of the opportunity to receive picture for their future work, to check their own possibilities and to acquire elementary practical skills. Held obligatory school practices as we as three months probation after their graduation has proved up to now their non efficiency and that is one of the reasons for their extreme formal holding by the side of patrons and mistrust by the side of the students and court candidates.

That leads to the conclusion that in the sphere of juridical education is observed the most heavily heaping of obligatory requirements, which in a certain degree does not impact the quality of education in positive meaning. In the best case young jurists are equally not prepared for the needs of the society and equally not competitive in their educational level.

The conclusion is that an urgent pragmatics of the juridical education is needed. It cannot be underestimated here and consideration that colliding with real practical problems a part of the students who study law because of parents' whom will be able in due time to reorient in other direction.

Realization of that task may be done via:

- Finding the optimum in correlation between classical teaching of obligatory disciplines and out of halls studies - law clinics, simulation games etc.
- Introduction of practical oriented forms of teaching and especially of examinations;

MOMİANA
GUNEVA'NIN
TEBLİĞİ

- Introduction of practical oriented disciplines - practical interpretation of the law, juridical language, drawing up law acts, law psychology etc.

- Introduction of wide circle eligible disciplines, provoking important practical problems - customs law, law problems of minorities, constitution control, regional cooperation, law of non governmental organizations /NGOs/ etc.

Introduction of credit system foreseen with the last changes of the Law of higher education /LHE/ exceptionally favour such an approach.

B. About the form of realization of education

The regulation of the unique state requirements establishes as unique the opportunity the juridical education to be received in a juridical faculty. Criteria for estimation of one unit as a faculty are pointed in Art. 26, par. 1 from LHE - availability of 40 member academic staff on a main labour contract where having academic rank persons read for each speciality not less than of 70 out of 100 lecture courses. The regulation just adds than on obligatory disciplines they have to have academic rank in the relevant scientific field.

That puts a number of questions:

Is it possible teaching to be done by guests-professors from other including foreign universities with the view of increasing the quality of teaching?

Why it proves impossible on one discipline students to listen the course of lectures of different teachers which could give them the possibility to get to know different points of view on the matter and on the other side it would be reflected positively on teaching as each one of the lecturers would tend to get the interest with their course of maximum number of students.

The fault of the position of the law-maker stabilizing so called "main labor contract" is mainly in that when they tend

to ensure the necessary number lecturers working on main labour contact higher schools ignore the quality and their scientific reputation and they tend to accept middling persons having academic rank if they want to conclude a main labour contract. Exceptional luck would be modern thinking, popular lecturer, with impressing scientific career to be temporarily with no engagement. The result is - the education is sacrificed to please formal criteria. The apprehension that some lecturers will become street vendors is groundless. Each sensible scientist could make elementary account that the expenses for going between faculties are much more than the incomes from similar type of activity.

It occurs to me that the following suggestion could be discussed - with the lecturers to be concluded contracts not for no limited time but always and in each case maximum of three years with possibility to be renewed. Foreseeing a system for control of the quality and various criteria in that trend LHE has missed one rather obvious stimulus - interest to keeping of lecturer position. It could be a source of constant pursuit for improvement and diversity of study work.

Regarding the form of realization of education as it is outlined by the regulation could be done still other objection - this approach does not respond to the worldwide practice, which accepts not on the form but on the content. It is well known that a number of higher schools in the USA and Europe faculty is kept by tradition in the older schools and is replaced by departments, institutes and other organization forms which task is not only to hold the education in its classical type but to create skills and habits with the students for research work which to connect successfully with the scientific research work of the lecturers. This trend is shown in more conservative in that respect Federal Republic of Germany.

After we have known what the possibilities for having academic rank is in the law we may imagine the setbacks in front of creation of own academic rank potential in newly created juridical faculties. With the working normative base it

MOMİANA
GÜNEVA'NIN
TEBLİĞİ

seems that their analysis is either to satisfy themselves with these lecturers who are not wanted anywhere else including with their poor work and their low estimation amongst the students or they just have to stop law education.

Similar result is hard accepting and cannot be suggested that for the aim of the lawmaker would be elimination of private juridical education. Besides that contradicts constitutional orders may be remind that in Europe and the USA elite higher juridical education is received exactly in private higher schools as they may ensure to their students against paid by them fees high qualified lecturers, access to the modern technologies, participation in international programs and scientific activities.

Realization of the alumni of juridical faculties in the organs of court authorities and state government imposes necessity from state control which can be realized significantly easier than in other field. Follows to remind that conducting competitions of positions in the organs of the court authorities, notary's office and bar more and more clearly shows up higher schools offering still better education as rejects a priori assessment for the quality of the diploma. Alone these lines it seems to me that it may be considered if the accreditation of the juridical education does not follow to be realized by an organ of the Ministry of Justice or High Court Council. The idea of NGO including representatives of all juridical professions on American model also will help for the assessment of the real qualities if the education with the view of the interests of final consumer, but not with the view of formal clerk criteria.

Practical steps to improvement of the quality of juridical education may be noted in a number of trends. I want to note that the introducing of obligatory entry exams – common for all higher schools and on quotas of education of the students will bring in insignificant degree for the selection of the future jurists. That imposes the control to be replaced from the entrance to the exit, as insignificant efforts have to be taken. On first place must be prepared by the Ministry of Justice,

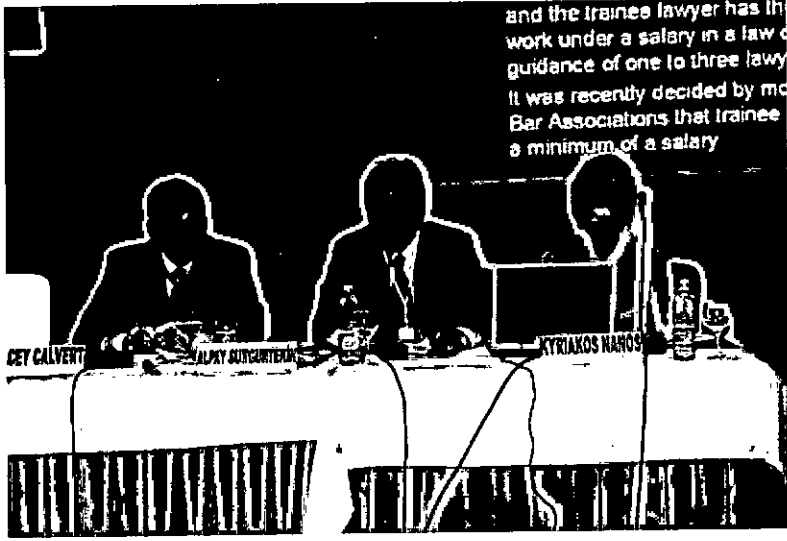
together with the Ministry of Education and science unique and obligatory conspectus for state exams. On the second place the two ministries follow to prepare a list of persons having academic rank who have the right to be members of state commission. In this trend may be done one further step as foreseen the possibility the concrete staff of state examination commissions to be estimated by the minister of justice. This will eliminate premises to be defined as examiners with the view of the interest of the higher school. Introduce of written state exam expressing in solving a case, as preliminary condition for allowance in front of state commission also in significant degree would contribute for check of the quality of education, along with this with its pragmatic tendency.

Unfortunately very few is thought about what is better for the education and what is not. The striving to control already delivered in not covered desire to nationalize juridical education and that may play a bad joke. Impose methods against definite higher schools and obviously favoring of others would decide in a least degree as the problems of the higher juridical education as justice administration. It is time the country to give up considering young people not good and to thin for themselves and to impose different restrictions /as if for their good/ behind which interests of different groups of people are clearly seen. Creation of true competition environment already starts to sift out the quality education from education of poor quality. Again this environment will regulate number of jurists also without necessity the state to involve drastically as defining quotas for the students and closing juridical faculties. Otherwise the future is outlined sorrowful.

Türkiye Barolar Birliği
ULUSLARARASI BOYUTUYLA
HUKUK EğİTİMİ
VE AVUKATLIK MESLEğİNE GİRİŞ
SEMPOZYUMU

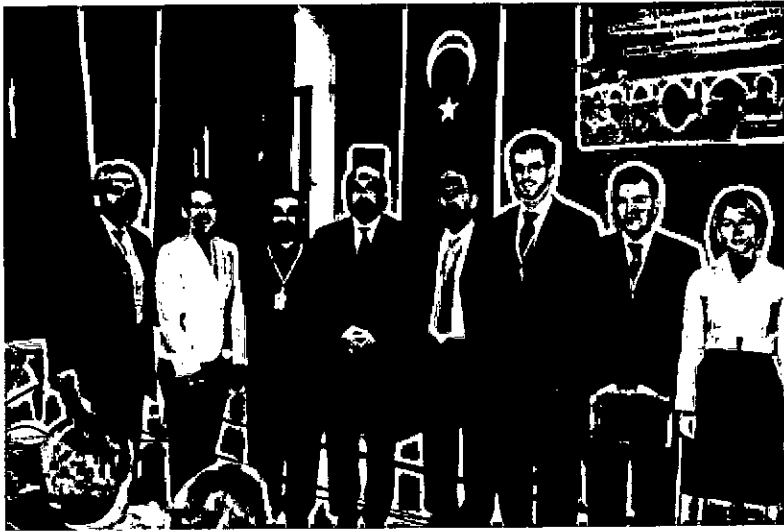
*Law Education and Entrance to the
Legal Profession in Eastern and South-Eastern
Europe Symposium*

FOTOğRAFLAR
PHOTOGRAPS

ULUSLARARASI BOYUTUYLA HUKUK EĞİTİMİ SEMPOZYUMU

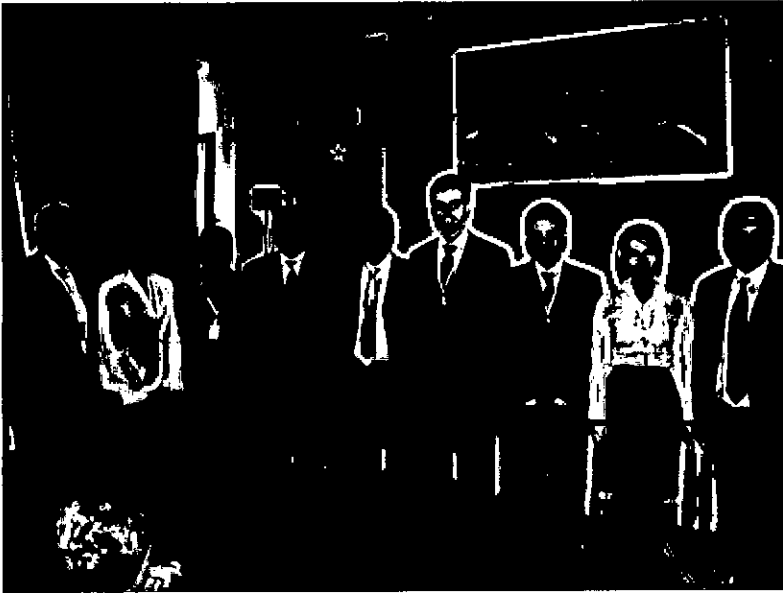

ULUSLARARASI BOYUTUYLA HUKUK EĞİTİMİ SEMPOZYUMU

ULUSLARARASI BOYUTUYLA HUKUK EĞİTİMİ SEMPOZYUMU

20.00 YTL

Oğuzlar Mahallesi Barış Manço Caddesi No: 44 06520 Balgat / Ankara
Tel: (+90.312) 287 87 90 (Pbx) Faks: (+90.312) 286 55 65 - 286 31 00
web: www.barobirlik.org.tr • e-posta: yayin@barobirlik.org.tr

20.00 YTL

Oğuzlar Mahallesi Barış Manço Caddesi No: 44 06520 Balgat / Ankara
Tel: (+90.312) 287 87 90 (Pbx) Faks: (+90.312) 286 55 65 - 286 31 00
web: www.barobirlik.org.tr • e-posta: yayin@barobirlik.org.tr